The University of Jordan
THE LIBRARY

הצופה

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

[illegible], יום שישי, י' טבת תשל"ז (31.12.1976). שנה [illegible] . גליון 11420 . המחיר 2.70 ל"י, כולל מע"מ

סאדאת קורא לפלשתינאים להקים ממשלה גולה זמנית

הגיע להסכם כללי עם נשיא סוריה בעניין זה * „אפשרות סבירה שבידי ישראל מצוי נשק גרעיני"

קהיר, 30 (יונייטד, ע"צ) — נשיא מצרים, אנואר סאדאת, קרא לפלשתינאים להקים ממשלה זמנית. בראיון שפורסם על ידי העתונים „אל־[illegible]", המופיע בקאהיר, ו„אל־[illegible]", המופיע בביירות, אמר [illegible]: „אעודד הקמת ממשלה [illegible] זמנית. זו היתה דעתי [illegible] 1972".

אמר נשיא מצרים כי הגיע להסכם עם נשיא סוריה חאפז [illegible] על „קווים כלליים מסויימים" [illegible] זה, אך הוסיף כי את הפר[illegible] יש עדיין לגבש.

ישראל עושה מאמצים להכשיל בוועידת ג'נבה

[illegible] התאונן על שישראל עושה [illegible] להכשיל בוועידת ג'נבה, אך דעתו כי בסופו של דבר לא [illegible] לישראל ברירה היא תצטרך [illegible] בדיוני ועידה זו.

[illegible] גם, אמר נשיא מצרים, ישר[illegible] „לחצת אל הקיר". אך היא תע[illegible] לא ספק תמרונים. בהקשר זה הזכיר את ההתפטרות של ראש [illegible] יצחק רבין, ו„הקומדיה ב[illegible]", שאינן לדעתו אלא תמרון. [illegible] סבור כי קיימת אפשרות [illegible] צבאית ישראלית. נשיא מצרים הביע את דעתו שרק ועידת ג'נבה יכולה לשים קץ למשבר ה־מזרח התיכון ולהשכין שלום צודק ובר־קיימא.

מלחמה צבאית ישראלית — אפשרית

בדברו על האפשרות של מלחמת מנע ישראלית, אמר נשיא מצרים: „מלחמה צבאית ישראלית אפשרית וכל ערבי שאינו מתכונן לקראת אפשרות זו אינו ראוי לעמדה שהוא תופס. זה מהווה חלק מחישובינו ואנו תמיד מוכנים לקראתה".

בהשיבו לשאלה אחרת אמר סא־דאת כי „קיימת אפשרות סבירה" שבידי ישראל נשק גרעיני, אך הו־סיף: „האם פירוש הדבר שאנו נב־הלים או נפחדים? לעולם לא".

„בכל פעולה יש אפשרות של פעולה נגדית, כמשמרים [illegible] או אף נרחבים יותר", השיב סאדאת. „לא נהיה ראשונים שיחדירו כלי נשק גרעיניים לאיזור, אך אם תע־שה כך ישראל יהיה עליה לשאת בתוצאות".

„אם תנקוט ישראל פעולה מעין זו, עשויים חישובים בקשר עם פעו־לת גמול, לולא נהגתי כך הייתי את־ראי בהתרשלות בהגנה על ארצי", אמר.

(סוף בעמוד 2)

חוגים מדיניים בירושלים:

הקשחה בעמדותיו של נשיא מצרים

מאת כתבנו המדיני בירושלים

ראיונו של הנשיא סאדאת ב„וואשינגטון פוסט" מראה על כירסום במעמד אש"ף וירידת כוחו, אך מצד שני יש בדבריו של סאדאת גם הקשחה בעמדו־תיו, ביחוד כאשר הביע לצרף את לבנון, שהיא מדינת עימות, לוועידת ג'נבה.

גם נסיעתו של ראש עיריית חב־רון לשעבר, מוחמד ג'עברי, לירדן והכרזותיו שם מוכיחות על פגיעה במעמדו של אש"ף — אמרו חוגים מדיניים בירושלים.

בתגובה להכרזתו של סאדאת שכל מדינה פלשתינית שתקום חייבת להי־ות קשורה לירדן, אמר אתמול שר החוץ, יגאל אלון, שאם אכן נכון שמצרים אינה מקבלת הקמת מדינה שלישית בין הים למדבר, יש לראות בזה התפתחות חיובית. באשר לצי־רוף לבנון לועידת ג'נבה אמר אלון כאשר הוועידה תתכנס יש לדון אם לצרפה, אם כי לישראל אין סכסוך עם לבנון. הוא דחה את דרישת סא־דאת שישראל תיסוג לגבולות 1967. ישראל לא תוכל לוותר על גבולות בני הגנה, אמר. כן שלל את נכונותו של סאדאת להכתיב לארה"ב הפע־לת לחץ על ישראל.

ידיעה על הראיון של סאדאת ל„וואשינגטון פוסט" — ראה עמוד 2

כוחות של המחבלים יצאו עם נשק כבד לדרום לבנון

ביירות, 30 (ע"צ). — תנועת „מוראביטון" בראשות איברהים קלייאת (נאצרים בלתי תלויים), שנלחמה במלחמת האזרחים לימין המחבלים והמוסלמים, הודיעה ה־יום בביירות כי החליטה להעביר את נשקה הכבד לדרום לבנון.

„התנועה, מבקשת בכך למלא חו־בתה הפטריוטית והלאומית תוך מא־בק נגד החזית הנוצרית. אם לא נצ־ליח להגיע לדרום לבנון, נפוצץ את נשקנו הכבד על האדמה בה קבו־רים הקדושים שחלמו על לבנון ער־בית. פרוגרסיבית", נאמר בהודעה.

כוחות של המחבלים כבר יצאו עם נשקם הכבד ממחנות הפליטים במע־רב ביירות וצפון המדינה לעבר כפר־[illegible] ב„פתחלנד", [illegible].

היום נמסר ממקורות מוסמכים ב־ביירות, כי המפלגות הפרוגרסיביות בלבנון מסרו את רשימות נשקן הכבד לכוח ההרתעה הערבי, וקבעו שני מקומות לאיסוף הנשק.

העתון הנוצרי „אל באייראק" מסר, לעומת זאת, כי המחבלים החליטו ל־רכז את נשקם הכבד במרכזי צידון שלחוף הים התיכון.

אשר למפלגות הנוצריות, הן הו־דיעו כי כבר מסרו את כל כלי הרכב הצבאיים והנשק הכבד שברשותן ל־מפקד העליון של צבא לבנון, הגנראל חנא סעיד.

ראש ממשלת לבנון, סלים אל חוס, חזר היום לביירות בתום ביקור ב־קהיר ובדמשק. ביום ב' הבא הוא ימשיך בסיור בארצות ערב, בין ה־יתר עיראק, קאטאר ובאחריין.

עתון לבנוני: סארקיס חושש מתגובה ישראלית

העתון הלבנוני הפרו־סורי „אל שארק" כתב היום, כי נפתחו מגעים דיפלומטים באמצעות וושינגטון, פא־ריס, מוסקווה ובירות אחרות, במא־מץ ללחוץ על ישראל לא להגיב תגו־בה צבאית אם כוח השלום יתקרב ל־גבול ישראל.

העתון הוסיף כי השאלה תיפתר בקרוב, וכי [illegible] יכנסו לגבול צור ביוזמת הקו־[illegible].

העתון ציין כי סארקיס הקפיא את תוכניתו לשגר את כוח ההרתעה מ־דרום ל„קו אדום", בעקבות ידיעות על תגובה ישראלית אפשרית, כולל כיבוש דרום לבנון.

לוב מעוניינת לרכוש עתון פורטוגלי

ליסבון, 30 (ע"ר) — קבוצה פיננסית לובית הקשורה בהפקה נמצא מעוניינת לרכוש את „אר־קולי", אחד העתונים הוותיקים ביותר בפורטוגל, נאמר בשמועה הרווחת בחוגי העתונות.

עתון זה והוצאת הספרים שלה הוא שייך יחד עם מספר כתבי עת אחרים, שייך למדינה בעקבות הל־אמה. העתון נתון עתה בקשיים כס־פיים גדולים ומצבו נידון בוועדה ארצית.

פיצוץ גרעיני נערך בסיביר

האגפורס, שוודיה 30 (ע"צ) — תחנת המעקב של מערכת ההגנה השוודית בהאגפורס, בקרבת ה־גבול הנורווגי קלטה היום סימ־נים המעידים על התפוצצות גר־עינית תת־קרקעית בסיביר.

דובר של תחנת המעקב ציין כי הסימנים מעידים על התפוצצות גר־עינית חלשה מתחת לפני האדמה בקרקע קשה ביותר.

[illegible] מצרים וסוריה [illegible] לטיטו על שיחותיהם

[illegible] 30 (ע"ר) — נשיא מצ־[illegible] אנואר סאדאת, ונשיא סוריה, [illegible] אל־אסד, שיגרו איגרות לנשיא [illegible] המרשאל טיטו ובהן פר־[illegible] על תוצאות השיחות שקיימו [illegible] הנשיאים לאחרונה בקאהיר — [illegible] מסרו היום מקורות רשמיים [illegible] לא גילו את תוכן ה־[illegible].

[illegible] הידיעה מוכנות הידיעות [illegible] ביוגוסלביה ביום א' האחרון, [illegible] יוגוסלביה עומד לבקר [illegible] 15 בינואר ובמצרים ב־20 [illegible]

היום ב„הצופה" 30 עמודים
כולל המוסף הכלכלי השנתי

רחל וגדליה לסר
מודיעים בשמחה על הולדת
בנם־בכורם
נכד
ל[illegible]בקה ומשה גלידאי · מרים וישעיהו לסר
בית החולים ליולדות הקריה — תל־אביב
ביום [illegible] (29.12.76) [illegible] תשל"ז

חברה קדישא גחש"א ת"א־יפו והמחוז
מביעה בזה את מיטב ברכותיה ואיחוליה ליו"ר
ר' יעקב לסלוי ורעיתו
להולדת הנכד
יהי"ר שיזכו ביחד עם ההורים להכניסו בבריתו של אאע"ה ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו ממנו רב נחת
ההנהלה, המועצה
המנהל וחבר העובדים

ישיבת המרכז המאוחד למפד"ל ולפועהמ"ז
תתקיים אי"ה ביום ראשון י"ט בטבת תשל"ז (9.1.77)
בבית הרופא בתל־אביב (רח' הפטמן 1)
הזמנות לא נשלחו והודעה זו משמשת במקום הזמנה

ארגון ותיקי התנועה
יקיים כנס של חברים ותיקים מייסדי התנועה וראשונים בעלי העטור „יקירי התנועה"
ביום ראשון, י"ב בטבת תשל"ז (2.1.77), בבית התנועה רח' אבן גבירול 166, בשעה 4.30 אחה"צ — באולם הישיבות — קומה 4
על המצב בתנועה
ההשתתפות בכנס — עפ"י הזמנות אישיות
הנהלת הארגון

מועדון עציון לנוער ותרבות דתית
מלון „פאל"
רח' הירקון 277 תל־אביב
בשעה 9.00: במוצאי ש"ק [illegible] (1.1.77) —
מדוע החלטתי לחזור לבימה הפוליטית
— אלוף מיל. אריק שרון
מראיינים:
שלמה נקדימון — כתב לעניני מפלגות ב„ידיעות אחרונות"
שאול מייזליש — כתב לעניני מפלגות ב„הצופה"
בהנחיה האמנותית: עירית דותן
בשעה 9.30: — פתיחת המועדון „פיאנו־בר" — לפני ואחרי התכנית

לרגלי הסתלקותו של יקירנו
הד"ר חיים בן אברהם זצ"ל
הוחלט להנציח את זכרו ע"י מכירת
„משפטי אמת"
(חושן משפט עם ג' ביאורים המקורה, רי"ק, 1718 עמודים [illegible] נייר [illegible] (28/18)
בהנחה כפתיחה במקום —.250 ל"י 70 ל"י ולסיטונים פחות מזה, כהוזם ועד ר"ח שבט ש.ז. ומבלי התחייבות לספק את כל הדרישות.
המכירה אצל: גיטלר, בילו 4, ת"א
אבינר, מסלון 91 ע"י התחנה המרכזית ת"א

„גורו־מודל"
תירשנו את המלאי
* מבחר מגוון של שמלות וחליפות לנשים.
* בגדי ילדים במחיר מרוסות
50% הנחה על מחיר בית החרושת.
* החל מ־10.1.77 מבחר סרפנים, שמלות וחליפות לנערות
• פתוח רצוף כל היום •
רח' אילת 18 ת"א. טל. 53222

הקהילה היהודית בפורט אליזאבט
(קהלה מרכזית בדרום אפריקה)
מזמינה בזה הצעות לכהונת
שוחט (גסות)
המועמד צריך גם לשמש כבעל־קורא ובעל תפילה
המעונינים מבקשים לשלוח מיד פרטים על מצבם האישי, כולל פרטים ביאוגרפיים המלצות וכן אישור על נסיונם בשחיטה. במו"כ יש להמציא צילום של המועמד לרבות העתק מכתב של „הקבלה לשחיטה".
השכר וסדר העבודה ייקבעו במשא ומתן.
הצעות נא לשלוח לפי הכתובת:
THE SECRETARY
OF THE PORT ELIZABETH HEBREW
CONGREGATION
P. O. B. 12055
PORT-ELIZABETH, 6006
SOUTH AFRICA

הקהילה היהודית בפורט אליזאבט
(קהלה מרכזית בדרום אפריקה)
מזמינה בזה הצעות לכהונת
חזן ראשי
המעונינים מתבקשים לשלוח מיד פרטים ביאוגרפיים, המלצות, הקלטות וכן צלום, לפי הכתובת:
THE SECRETARY
OF THE PORT-ELIZABETH HEBREW
CONGREGATION
P. O. B. 12055
PORT-ELIZABETH, 6006
SOUTH AFRICA
תנאי השכר והעבודה ייקבעו במשא ומתן

דובר משרד החוץ האמריקני:

אין אישור לידיעה בדבר הקלת ההגבלות על יהודי סוריה

ניו יורק, 30 (עטמ"א) — דו־בר הסטייט דיפרטמנט אמר היום, כי לא ניתן היה לאשר בוואשינג־טון את הידיעה בעתון הכוויתי בדבר הקלת ההגבלות על יהודי סוריה.

בתשובה לשאלה אם נכונה הידיעה כי זכויות אזרח מלאות הוחזרו ל־4500 היהודים בסוריה, אמר דובר הסטייט דיפרטמנט, כי אין בידו מידע שיאשר ידיעה זו.

עם זאת ציין, כי „אנו יודעים שחל שיפור בחיי המיעוטים בסוריה, לר־בות יהודים, ואנו מקדמים בברכה מגמה זו".

הקונגרס היהודי האמריקני: מהווה תעתועים נוסף במתקפת השלום הערבית

הקונגרס היהודי האמריקני דחה היום ידיעה בעתון כוויתי לפיה חל שיפור במצב יהודי סוריה, משום שאין כל אישור לידיעה הזאת.

„היינו רוצים מאד שהסיפור יהיה נכון", אמר רבאי ארתור הרצברג, נשיא הקונגרס היהודי האמריקני, בהגיבו על הידיעה, „אולם אין זה אלא מהווה תעתועים נוסף במתקפת השלום הערבית".

„התמרונים הללו אינם אלא תוצאה של תעמולה ואסטרטגיה שמטרתם ליצור את האמונה כי מדינות ערב הן מתונות ומוכנות לפיוס, מבלי ש־יצטרכו לנקוט כל פעולה שתצדיק את הסיפורים הדמיוניים שהם מנסים להפיץ. הסיפור בעתון הכוויתי מציין בעצמו כי הידיעות בקשר ליהודי סו־ריה נובעות מרצונו של אסד לזכות ביתרונות תעמולתיים בציפיה לשי־חות שלום עם ישראל", אמר הדובר והוסיף: „הדרך הטובה ביותר לאישור הסיפור הכוויתי היא שיהודי סוריה יגיעו למדינות אחרות אולם לכאבה הצער לא הורשה אף יהודי אחד ל־צאת את סוריה".

וביום השביעי...
שתו 777
ברנדי בינלאומי
כרמל מזרחי

קארטר מקווה להיפגש ב־1977 עם ברז'נייב

פלורידה, 30 (יונייטד ע"צ) — הנשיא הנבחר, ג'ימי קארטר, אמר היום כי הוא מקווה להיפגש ב־שנה הבאה עם מנהיג ברית ה־מועצות, ליאוניד ברז'נייב, כדי להגיע להסכם חדש על צמצום הנשק האסטרטגי.

קארטר הגיב בכך על ראיון ש־העניק ברז'נייב, ובו אמר כי הסכם סאל"ט חדש הוא הצעד החשוב ב־יותר לקראת שיפור היחסים בין מעצמות העל בשנה הבאה.

נציגי הבנקים מבקשים לדחות החזרת הלוואה לבנק ישראל

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

נציגי הבנקים הביעו אתמול הת־נגדות להחזרת ההלוואה בסך 400 מיליון ל"י, שניתנה להם על ידי בנק ישראל, כדי להקל על גרעונות הנזילות שלהם.

נגיד בנק ישראל, ארנון גפני, הודיע אתמול בישיבת הוועדה ה־מייעצת כי הבנק מבקש שלא להא־ריך את ההלוואה וכי הבנקים יחזירו אותה בהדרגה. כבר בראשית ינואר יידרשו הבנקים להחזיר 100 מיליון ל"י. נציגי הבנקים הצביעו על גרעונות נזילות גבוהים שלהם ו־ביקשו הארכה של ההלוואה. בנק ישראל יודיע על עמדתו הסופית תוך מספר ימים.

שר החוץ המערב־גרמני יבקר בסוריה ובירדן

מתכנן ביקור בישראל בתחילת הקיץ ☆ יעלה הצעות לסיים הסכסוך במזה"ת

בון, 30 (ע"ר) — שר החוץ המערב גרמני, האנס דיטריך גנ־שר, יבקר בחודש פברואר בסוריה וירדן לשם דיונים על צעדים חד־שים לסיום הסכסוך המזרח הי־כוני — על כך הודיע היום דובר מיניסטריון החוץ.

גנשר אמר כי גרמניה המערבית סבורה ש־1977 תהיה שנה מכרעת בעניין מהלכי השלום הערבים־יש־ראלים.

שר החוץ המערב גרמני נפגש כבר לדיונים עם שגרירי ישראל, ירדן, מצרים, ערב הסעודית וסוריה ושוחח עמם על התפקיד שגרמניה המערבית יכולה למלא בקשר עם הגורם להשג־בת שלום.

דובר משרד החוץ אמר, כי גנשר מתכנן ביקור בישראל בתחילת הק־יץ וכי [illegible] עומד להגיע לבון באביב.

המצב במזרח התיכון יידון גם בכנס של שרי החוץ של השוק המשותף, שייערך בלונדון בחודש הבא. דובר משרד החוץ אמר, כי [illegible]

• דמשק, 30 (ע"צ) — גאזי חוסיין נתמנה היום כנציג אש"ף ליד הארגו־נים הבינלאומיים שמושבם בווינה, מסר היום מקור פלשתיני בדמשק. חוסיין ייצג את אש"ף במעמד של משקיף, ויגיע לווינה בראשית ינו־אר.

ההסתדרות שוללת הצעת החוק לבוררות חובה

מאת סופרנו בתל־אביב

הוועדה המרכזת של ההסתדרות התכנסה אתמול לישיבה שלא מן המניין, כדי להגיב על ההחלטה שנתקבלה בכנסת בקריאה טרומית בנושא חוק בוררות חובה. בישיבה הופלתה בין השאר הצעה לקיים יום שבתון במפעלים, במחאה על קבי־לתה של החלטה זו.

הובעה התנגדות נמרצת להצעת החוק לבוררות חובה ורבים מהדוב־רים, להוציא את נציגי ליע, אמרו כי יש לראות בהחלטה זו אות אז־הרה לציבור העובדים לכל מה ש־קשור במערכת יחסי העבודה.

בהחלטות הוועדה המרכזת נאמר, כי ההסתדרות שוללת מכל וכל את הצעת החוק לבוררות חובה. תחלוט לכנס ביום א' הקרוב את הוועד־הפועל של ההסתדרות כדי למחות על הצעת החוק ולקביעת הדרכים לביטולה.

שר המסחר והתעשייה בראיון ל„הצופה":

ניתן להגיע להסכם לקיצוץ הסובסידיות באופן הדרגתי בלי זעזועים ביחסי עבודה

אפשר להגיע להסכם למוצרי צריכה לקיצוץ הסובסידיות באופן הדרגתי בלא לגרום לזעזועים ביחסי העבודה והעובדים — אמר שר המסחר והתעשייה, חיים בר־לב, בראיון המתפרסם היום במו־סף הכלכלי השנתי של „הצופה" המצורף היום לעתון.

שר המסחר והתעשייה הצביע בין היתר על התמורות שחלו בתעשיה הישראלית הכובשת שטחים ליצוא בעולם הרחב, בעוד מדינות תעשי־יה גדולות נתונות עתה בשלבי נסיגה בייצור.

בהתייחסו למשבר הממשלתי ו־לבחירות המוקדמות אמר, כי בנסי־בות אלה לא יוכלו להגיש תקציב לשנה מראש ואין ספק שדבר זה ישפיע על המדיניות הכלכלית.

הממשלה לא תאפשר לאבטלה לעבור את השיא של 50־60 אלף

בראיון אחר המתפרסם במוסף ה־כלכלי עם המנהל הכללי של משרד האוצר, פרטים מקיפים על מדיניות הממשלה בתחום הכלכלי. „המטרה היא", אומר עמירם סיון, „הפניית עובדים לייצור לצריכה בקופית ולי־יצוא". מר סיון אמר, כי הממשלה לא תאפשר לאבטלה לעבור את השיא של 50־60 אלף איש.

(סוף בעמוד 2)

ח"כ זבולון המר בתצהיר תשובה לצו על תנאי:

רבין לא הביא לידיעת חברי הממשלה האפשרות שיתפטר

שר הסעד לשעבר, ח"כ זבולון המר, הגיש אמש לבית המשפט העליון בירושלים, באמצעות בא כוחו עו"ד ד"ר יעקב נאמן, תצ־היר תשובה לצו־על־תנאי, שהו־צא נגד ממשלת ישראל ושרי המפד"ל בקשר להתפטרות הוצאתם מהממשלה.

בתצהירו מדגיש ח"כ המר כי הי־מנעותו מההצבעה שנערכה בכנסת בשאלת אי־האימון בממשלה היתה לאחר ששקל בדבר והגיע לכלל דעה כי השאלה בדבר העמדה ש־עליו לנקוט בעת ההצבעה היא שא־לה מצפונית בדרגה ראשונה הו־איל ועילת אי האימון היתה חילול שבת בקשר לקבלת המטוסים ש־הגיעו מארה"ב. ח"כ המר אומר ב־תצהירו, כי בשיחות שהיו לו עם ראש הממשלה ושר המשפטים בדבר ההצבעה בשאלת אי האימון לא נאמר כי ראש הממשלה יציע לממשלה לראות בהימנעות כשום הפרת ה־אחריות לפי סעיף 11 ז' לפי חוק ה־מעבר. „לו הועלתה אפשרות זו", אומר מר המר, „סביר להניח כי חברי, ואני בתוכם, היינו מצביעים בעד הצעת אי האימון וגורמים מיד להתפטרות הממשלה לפי סעיף 24 לחוק יסוד הממשלה. ובמקרה זה ברור מאליו כי כל השאלות המש־פטיות הנכבדות המובאות לפני בית משפט נכבד זה לא היו מתעוררות כלל ועיקר".

רבין לא הודיע על האפשרות שיתפטר

בהמשך התצהיר קובע שר הסעד לשעבר כי בישיבת הממשלה שהו־חלט בה על הפעלת חוק המעבר נגד שרי המפד"ל כלל לא הביא ראש הממשלה לתשומת לב חברי הממשלה אפשרות שהוא עומד ל־התפטר לאחר ההודעה בכנסת. מר המר מציין כי הוא משוכנע שלו הובאה אפשרות זו לפני הממשלה, היתה עובדה זו משפיעה על שיקולי הממשלה ובמיוחד על שיקולי שרי המפד"ל אם יש מקום וטעם להפ־עיל הוראה 11 ז' בסעיף המעבר שמטרתו שמירת מסגרת הממשלה, שכבר באותה שעה עלה ברעתו של ראש הממשלה לפרקה.

החוק איננו אוטומטי

בתצהיר מובאות גם פסקאות מ־דבריו בכנסת ובין השאר מה שאמר כי מפלגת העבודה מתכסה מאחורי החוק כאילו עברו שרי המפד"ל על החוק ומבהירה לציבור שהחוק אינו אוטומטי אלא מותיר את עיקר ה־מסקנה לשיקול הפוליטי. ואמנם, ניבוק פוליטי פנימי של מפלגת ה־עבודה קבע את דעתה. „בשיקולנו יש לי סכנה מדינית פוליטית", אמר ח"כ המר, „אמינות של הנהגה בעם אין בונים לפי טריקים".

(סוף בעמוד 2)

הדלקת הנרות

	כניסה	יציאה
ירושלים	4.09	5.25
תל־אביב	4.27	5.27
חיפה	4.17	5.24
אילת	4.29	5.31
באר־שבע	4.25	5.23

התנועה בארה"ב מזדהה עם מאבקה הפוליטי של המפד"ל

הרב א. ברנשטיין: צעדו של רבין נובע ממאבקו על הנהגת המערך

הנהלת הסתדרות המזרחי והפו־על המזרחי בארצות־הברית ב־ישיבתה הביעה את הזדהותה של התנועה בארצות־הברית עם ה־מפלגה הדתית לאומית בישראל במאבקה הפוליטי. ההנהלה קראה למקשיבים של אחדות פנימית לקראת הבחירות.

„המפד"ל בחרה גישה [illegible] על ידי אי־הצבעה נגד הממש־לה בעניין חיוני ליהדות הדתית. טקס קבלת פנים למטוסים ה„אף־15" יכול היה להתקיים יותר מאוחר אילו ראש הממשלה היה רגיש לרגשות הציבור בישראל ושל יהודים בעולם כולו. אולם נוכח הולכתו במפלגתו שלו, ביצע תרגיל [illegible] לפטר את שרי המפד"ל. בהמצאה אחת הוא פירק את הברית עם השותף ההיס־טורי ואגב כך גם עם אותו חלק של יהדות התפוצה, הנאמן ביותר בתמיכתו לישראל.

הרב ברנשטיין הבהיר שצעדו של רבין הוא אחד ממעשי הייאוש ה־נובע ממאבקו הפנימי עם שמעון פרס על ההנהגה במערך. מר רבין החליט לפנות לעבר השמאל בחי־פוש אחר קולות. הממשלה עמדה על סף נפילה בגלל הצבעתן של רסיס הסיעות הקטנות אשר ניצלו את עניין [illegible], אמר.

הרב ברנשטיין ציין, כי לשכת [illegible] בארה"ב עקבה בקשר עם [illegible] ברחבי המדינה. אלה מבי־עים צער ובוזות [illegible] של ראש הממשלה. אחדים מביעים את [illegible] של רבין [illegible] בשבת [illegible] בגלל נושא [illegible] של ישראל.

תומכי רבין עשויים להציע הצבת ג. מאיר בראש רשימת המערך

אם תומכי פרס יתנגדו לכינוס המרכז כדי להתאחד סביב מועמדותו של רבין

מאת שאול מייזליש, סופרנו לעניני מפלגות

אנשי המטה של יצחק רבין, המנסה לגייס תומכים במפלגה ל־מועמדותו, הציעו כינוס מיידי של המרכז כדי „להתאחד סביב ראש הממשלה, יצחק רבין, כמועמד המקובל על הכל". אם תובע הת־נגדות לאקט כזה מצד תומכי השר פרס, יעלו אנשי רבין הצ־עה להציב את גב' גולדה מאיר בראשות הרשימה. הצעה זו עור־רה סערה בחוגי המקורבים לשר הבטחון והם יצאו לסכלה.

מינויו של השר חיים בר־לב כי־ראש [illegible] הבחירות, הוא יוזמה של הגב' גולדה מאיר שהחליטה להר־חיק את השר אברהם עופר מכל עבודה כפתה במפלגה. השר עופר היה המועמד הטבעי לכהן בתפקיד זה.

מר בר־לב נבחר אתמול כיו"ר [illegible] הבחירות בישיבת לשכת המפ־לגה ומינויו אושר לאחר מכן על־ידי המזכירות.

פרס קורא לא לנתק את הקשרים עם המפד"ל

השר שמעון פרס חזר והדגיש ב־דבריו בחוגי בית את הצורך לשמור על אי ניתוק קשרים עם המפד"ל. לדבריו יש ללכת „יד ביד עם היה־דות המסורתית, כבת־ברית לשות־פות ממשלתית". הוסיף, כי השותפות אינה רק פראגמטית לבעיה היומ־יומית במדינה אלא יש לה גם השלכות על יחסי ישראל והתפוצות.

השר פרס מקיים פגישות קבועות עם ח"כ אבא אבן והם מתאמים בכל הקשור במירוץ על מועמדות המפ־לגה לראשות הממשלה. ח"כ אבן עומד להיכנס במוצאי שבת לבית החולים, לניתוח קל. בין האישים אותם נוטים לראות תומכים בפרס: ח"כ מיכה חריש, ח"כ יוסי שריד, שלמה נצר, ח"כ אברהם וילכרברג. מזכירים גם את דוד קלדרון, אם כי הוא לא החליט עדיין אם להודיע בפומביות על תמיכתו ברבין. נודע כי השר יהושע רבינוביץ מפעיל לח־צים על חברים שונים במפלגה ל־הביע תמיכתם ברבין.

התפרקה „תנועת המרכז לזכויות האזרח"

„תנועת המרכז לזכויות האזרח" בראשות אל"מ (מיל.) רם רון הח־ליטה אתמול להתפרק כדי שחבריה יוכלו להצטרף באורח אישי ל„תנו־עה הדמוקרטית לשינוי".

פרסי הצופה
לחותמים
לשנה
מראש
בדבר פרסים נא לפנות לסניפי העתון: תל־אביב, ירושלים וחיפה.
וכן אצל הסוכנים ברחבי הארץ.

תחזית מזג האוויר

בשעות הבוקר עדיין ייתכן גשם מקומי ואחר כך מעונן חלקית. הת־קף לשבת: מעונן חלקית. הטמפר־טורות: ירושלים 5—13, תל־אביב 10—13, חיפה 11—18, רמת הגולן 5—11, נהריה 10—18, צפת 5—11, טבריה 11—19, נצרת 8—14, עפולה 9—14, [illegible] 8—14, לוד 9—18, יריחו 10—20, עזה 10—19, באר־שבע 7—19, אילת 9—21, כפר שלמה 13—21 לילה.

נפלה עטרת ראשינו
בכאב לב ובינון קודר אנו מודיעים על פטירת אבינו וסבינו היקר [illegible]
הר' החו' ר' יחיאל־מאיר
ב"ר יעקב ז"ל ביק
שנפטר בשיבה טובה
הלויה תצא היום עש"ק עשרה בטבת, בשעה 11.00 מבית מגוריו ברח' בן־יוסף 9 רמת־גן.
והעביר דרך בית חסידי גור ברחוב שילה 18 רמת־גן, דרך „כולל" אברכים חסידי גור, רח' הר' מלצר 15 ב"ב, דרך ישיבת [illegible] לבית העלמין „שומרי שבת" — זכרון מאיר ב"ב.
המתאבלים: בניו, בתו, כלותיו
נכדיו ניניו
וכל המשפחה בארץ ובחו"ל

למשפחת סבח ולגרעין „יובל"
אתכם אנו באבלכם הכבד בנפול חברנו
משה סבח ז"ל
הסתדרות הנוער הדתי העובד
המרכז הארצי

יצא ספר חדש
„יבא שילה"
דינים וחדושים מסימן א' עד תכ"ח משו"ע בחלק „תוכחת מגולה" — שאלות ותשובות שונות. וגם „ריח ניחוח", בי־אורים בנגלה ובנסתר לבאים בסוד ה'.
המכירה אצל גוטלר ושות' בילו 4 ת"א
אבוגד, רח' מסלון 91.

קוקי
השקית לצליה
קל, נקי, נעים, נפלא!

לימונטה
טעם חדש [illegible]

هكذا من الأصل

של המצפה

צעד אחר צעד

המערך נבוך. מיעוט בעם, בעל זמרונות של שתלטנות בלעדית, שבתכסיסי־מירמה ריחק שותפיו, הסתבך בקוריו ונחל תבוסתו הראשונה בכנסת: בקריאה טרומית אושר חוק בוררות־חובה בשירותים חיוניים. המערך גייס לעזרתו גם את הקומוניסטים על שני פלגיהם, שיצילוהו ממצוקתו, וללא הועיל. במשחק התרגילים נוצח על־ידי קשת רחבה של סיעות.

מפלגת־העבודה הזעיקה חבריה להציל את ה,,הגמוניה הפועלית בארץ". מפ"ם קוראת לשביתת־אזהרה של שעה אחת בכל מקומות־העבודה. ובישיבת־חרום של הוועדה המרכזת ל־הסתדרות הכללית הוחלט לכנס את הוועד־הפועל למושב־אזעקה.

מבחינה מעשית רחוקה עדיין הדרך לקבלת החוק ולביצועו. הוא צריך לעבור שלבים מרובים עד שיגיע להצבעה, ומשיגיע לכך ספק אם יגיע לידי אישורו בכנסת זו. אך מבחינה ציבורית יש ערך גם לאישור טרומי של חוק, שהוא טוב למדינה ולכל תושביה, לרבות פועלי הארץ, אלא בהתקבלותו עלול לערער את ההגמוניה של מפלגת־העבודה. הנשק העיקרי שבו כופה מפלגה זו אורחים לא־מעטים להצביע בעדה, הוא אמצעי־השביתה ש־יהיה מופעל לעתים קרובות כשמתנות אחרים יעלו לשלטון. חוק בוררות־חובה ישמיט מידיה נשק זה.

אין פתרונות מוחלטים ביחסי־עבודה, במיוחד במגיעת שביתות, כשמהלך הרוחות הוא, לצערנו, בחוגים ניכרים, לעבוד פחות ולהרוויח יותר, מוסר־העבודה שוקע מלחץ לשכר־עבודה פוקע ועולה. מדינת ישראל נעשתה אלופה בשביתות, משובצת במקום השני בטבלה עולמית, לא מפני שבה מקופח העובד יותר מבשאר ארצות, אלא מפני שבה משטר המחניף מטעמים פוליטיים לאלה שעליהם נשען, ומוותר לכל דרישותיהם. השביתות בשרשרת, בשטחי בריאות ותחבורה, הנדסה ותקשורת, מערכת חינוך ואיספון, וכיוצא; שרותים הכרחיים ביותר לאורח ולארץ, ברובן המכריע לא פרצו על שכר לרמת־חיים סבירה אלא על שכר לרמת־חיים גבוהה מן הממוצע. חלקים ניכרים במבנה העבודה, שפרנסתם מצויה, הם ניגוד גמור לתדמית של הולך תמים ופועל צדק. זו תוצאה של משטר מסואב שלעיניו השלטון בלבד.

חוק בוררות־חובה, שמציעיו ברובם המכריע נציגי מפלגות־עבודה, בעלי הכרה בזכות מאבק העובד על דרישותיו, סבורים, שנוכח נחשולי שביתות הגורמות נזק כבד לארץ וסבל לתושבים, והן לרוב בלתי מאושרות על־ידי ההסתדרות, יש לנסות השימוש בבוררות־חובה. היא עשויה לחסום מראש פרוץ שביתות ולהגיע לידי סיכומים יותר מאוזנים משמגיעים לאחר שביתה ארוכה ומתישה.

בוררות־חובה סיכוייה מרובים בימי שלטון רחב־אופק, שלעיניו טובת הארץ על כל תושביה. אילו בישראל ממשלת אחדות לאומית הדרושה לנו כאוויר לנשימה, היתה משתבצת בה באורח טבעי בוררות־חובה בסיכסוכי־עבודה בתחומים חיוניים. ואמנם, המפלגה הדתית־לאומית שהגישה הצעת חוק משלה, רואה בחוק פתרון לגופו וגורם לחנך לאחריות לאומית. שני הצדדים אל להם לראות את האינטרסים המצומצמים הצרים, אלא חובתם לראות את האינטרס ההכרחי של המדינה כולה. יתר זהות ערכית בין חוק בוררות־חובה לבין ממשלת אחדות לאומית.

הפועל המזרחי, שבשורותיו מאה ושלושים אלף אנשי־עבודה, צדק הגנת העובד לעיניו בכל שנות קיומו. ואף־על־פי־כן תומך בבוררות־חובה, שהיה מיזומיה עוד לפני עשרות שנים, משום שכולנו נושאים באחריות יציבות משקה של המדינה העמוסה עול־בטחון כבד ביותר.

אף ראש מפלגת־העבודה ושריה מרבים לדרוש הידוק־החגורה בשעת משבר והקפאת־השכר כחובת העובד לכלל. אלא כל הדרישות האלה בטלות ומבוטלות מול החשש מפני פגיעה, חלילה, ב,,הגמוניה פועלית", היינו, בהגמוניה של המערך במערכת המדינית.

קריאת מפ"ם לשבות שעה אחת בכל מפעלי העבודה כנגד הצעת חוק בוררות חובה, שעדיין לא יצאה מכלל הצעה, מפגינה לא־איכפתיות מבזבוז מאות אלפי שעות עבודה בשביתות בארץ הזקוקה ביותר לייצור מוגבר ולשירותים תקינים.

כל־עוד סיסמת־השרידה ,,הגמוניה פועלית" תרחף כל הצעת־הבראה משקית וחברתית־מוסרית, אין סיכוי רב להשתחרר מעקת השביתות שהופכות חיינו לתוהו־ובוהו. בסיסמה זו מציצה מפלגת־מיעוט למשול כממשלת־מעבר ולהכריז שממשלה זו סמכותה כממשלה תקינה. מסתבר, שהאופוזיציה תדאג לכך, שהן במליאת הכנסת והן בוועדותיה תחוש ממשלת רבין־עופר שאינה אלא מיעוט המתרברב להיראות כרוב.

בולמוס ההתנגדות לחוק בוררות־חובה במערך מעיד על חשש שמא רוב הציבור יכיר שיש לשים קץ למשטר־של־סיאוב, שמבפנים גורם התפוררות ומבחוץ השפלת כבודנו, ולאפשר הקמת שלטון שבו ישתתפו כל חלקי העם, להוציא הקומוניסטים, במגמה להחזיר לכל עובד את תחושת אחריותו למדינתו, תקינותה, בטחונה והתפתחותה.

המתירנות בחברה הישראלית, שהשחיתה ומשחיתה אורחות־חיים, ניסתה להופיע השבוע במופע־תועבה בנשף־סטודנטים באוניברסיטה העברית, בנשף ,,סילווסטר" בליל־שבת באחד מאולמי רמת־גן ובגילויים דומים. מחאתם של שומרי־מצוות, כנציגי ציבור וכיחידים, הרתיעה בשני המקרים האמורים, ואולי גם במקומות אחרים, אך מדאיג ביותר, שאי־אפשר למנוע תעתועים אלה בלי מחאותיהם של השומרים על צלמם היהודי.

הכרוניקה הפלילית גדושה יומיום מעשי שוד ומעילות, משפטי ,,כבדים" על עושק אוצר המדינה ובריונות של נערים פרועים. הרי הוליגנים בני חמש־עשרה שהתנפלו על ילדים בגן בחולון והתעללו בהם באכזריות. באמצע היום, לעיני רבים, כשלפי התלונה, השומר פחד לגרש את הבריונים מן המקום, מחבלים בילדים מצחקים ומתעללים בהם בפראות. והרי ישיש שנדרס על־ידי מכונית בדרך מתל־אביב לכיוון לוד, הדורס נמלט ואחריו נדרס אותו זקן על־ידי נהגי שתי מכוניות נוספות, שגם הם נמלטו. בתאונות־דרכים הגיעה ישראל למיספרים מדהימים. אך גם בשיגרה הקטלנית היומיומית מדהימה הדריסה המשולשת של יהודי זקן אחד על־ידי נהגים שכבה בהם הניצוץ האנושי. באירועים ,,קטנים" אלה מתבטא הווי של אבדן מידות־אנוש. חוגים בחברה הישראלית החילונית הולכים ומאבדים את צורתם היהודית.

דוגמה החילונית במערך, כעדות החברים הדתיים דרך ביטוי, שבאה לאותת כיוון ללוחמה האנטי־דתית, יש להערך כנגדה במלוא היכולת להדיפתה. שמאלנות חילונית זו, שבראשה חניכי בית־הספר הישראלי המנותק מן המסורת, מנסה כנראה לתכנן את עתידה בשלטון בשותפות עם חוגים חילוניים הדוגלים בדימוקרטיה ובליברליזם. אין להוציא מכלל אפשרות העדפת גורמים חילוניים על הנציגות הדתית בצירוף־הרכבה לאחר הבחירות הבאות, אם המחנה של שומרי־מצוה לא יגיע בפועל בייצוג למלוא כוחו באוכלוסיה. עוד לא היתה נחיצות כזו בציבור דתי מאורגן גדול, בונה ולוחם, כפי שהוא נחוץ בהווה ובעתיד. הוא האלטרנטיבה הממשית לכל המפלגות החילוניות, משמאל עד הימין, כדי להקנות לתושבים תוכן מדיני־חברתי יהודי לכל תחומי המציאות.

יש לשנות מהמסד עד הטפחות את החברה הישראלית על חינוכה, דעותיה ואורחותיה, ולהעמיד לעיניה את הדוגמה של יוצאי מערכת החינוך הדתי והתורני ושל יישובים המאוכלסים שומרי־מצוות. שינוי־כיוון בהדרגה אי־אפשר אלא במופת האישי והציבורי. המחנה הדתי אין לו ,,כוכבים" בדמות אלופים־מיל׳ וכדומה, ואין הוא גורס מנהיגות מלאכותית כסוג זה.

כוחו באיכותו הערכית, באמונתו ובדעותיו, באורחותיו ובמידותיו, בדמותו הסגולית לעומת מתנות אחרים. יעדו לשכנע, ש,,באין חזון יפרע עם". בארץ המוקפת אויבים תושביה זקוקים לתודעת ההקרבה בשעת הצורך, שבלעדיה אי־אפשר להתקיים, ותודעה זו מושרשת בחיים יהודיים מלאים. לא ,,הגמוניה פועלית" שאינה אלא צורך שלטון פוליטי שרירותי, אלא קבלת היהדות כקו־מנחה במדיניות־חוץ ומדיניות־פנים, תוך כדי צמידות לעובדות ולשיקולים ריאליים.

הציבור הדתי־לאומי ביכין הגדולים הוכיח שראוי להיות בין מייסדי המדינה, בוניה ומגיניה ומעצבי דמותה. המשבר הכבד שפוקד את הארץ, כתוצאה משפל חברתי־מוסרי, מחייב את הציבור הדתי להתרכז כולו, ללא שיור, בבערכות הבאות ולהיות מוכן לקראתן. החלטת הוועד־הפועל המאוחד של התנועה, על דעת כל הסיעות, לדחות את הבחירות הפנימיות לאחר הבחירות לכנסת, פותחת אפשרות של הידברות בעניינים שעל הפרק, כדי להיות מאוחדים ודרוכים לקראת הבחירות.

בגודל המשימה כן גבוהות ההיערכות להיות בקו העלייה בציבוריות הישראלית.

בראיון ל,,וואשינגטון פוסט"

סאדאת התווה עמדת מיקוח ערבית חדשה

קורא לישראל לוותר בהקדם על ,,השטחים הכבושים" ✱ קובע כי על מדינה פלשתינית להיות קשורה בירדן ✱ משרד החוץ האמריקני מסרב להגיב על הצעותיו החדשות של נשיא מצרים

ואשינגטון, 30 (יופ"יע, ע"צ) — נשיא מצרים, אנואר סאדאת, התווה עמדת מיקוח ערבית בסיסית בדבר שלום במזרח התיכון, הכוללת כנראה תנאים חדשים, בראיון שפורסם היום ב,,וואשינגטון פוסט". אולם משרד החוץ האמריקני סירב להגיב עליה תגובה ממשית.

,,מלבד העובדה שכלולים נתונים כה רבים בהצהרות שיוחסו לסאדאת עד שידרשו שבועות, ואפילו חודשים, כדי לגבש מדיניות, תהיה זו התנשאות מצדנו בשבועות האחרונים של מימשל פורד להגיב על הראיון", אמר מקור של משרד החוץ האמריקני. הוסיף, כי ברור שסאדאת לא הפנה את דבריו אל מימשל פורד, כי אם אל המימשל הנכנס של קארטר. ציין, כי סאדאת אמר, שלא הוא ולא המדינות הערביות מנסים להקשות על קארטר בפתיחת יוזמה דיפלומטית גדולה עוד לפני שנכנס לתפקידו.

סאדאת: על ישראל לפנות את השטחים ,,תוך פרק זמן המתקבל על הדעת"

בראיון אמר סאדאת כי הוא מצפה שישראל תהיה מוכנה לוותר על השטחים הערביים הכבושים מהר יותר משוויתרה על שטחים עד כה.

,,אל לנו לומר כי ישראל תפנה את השטחים תוך שנתיים או שלושה", אמר. ,,לא, זו תהיה טעות, עליהם לפנות את השטחים תוך פרק זמן מתקבל על הדעת".

הוסיף, כי לאחר שכבשה את סיני במלחמת 1956, נסוגה ישראל תוך חודשיים־שלושה, ,,והם יכולים עתה לפעול על פי דוגמתם־הם".

כל מדינה פלשתינית חייבת להיות קשורה קשר פורמלי עם ירדן

הצעה מפתיעה אחרת שהעלה סאדאת היא שכל מדינה פלשתינית שתוקם, חייבת להיות קשורה קשר פורמלי עם ירדן.

סאדאת הביע את דעתו שירדן ומדינה פלשתינית שתוקם ואשר תכלול את הגדה המערבית ואת רצועת עזה, יהיו קשורות ביניהן בקשר מוסרי.

סאדאת דורש שלבנון תשתתף בוועידת ג'נווה ,,על בסיס של שוויון" עם המשתתפות המקוריות של ועידת ג'נווה — ארה"ב, בריה"מ, ישראל, מצרים, ירדן וסוריה.

בדברו על אופי הקשר המוסרי בין ירדן ל,,פלשתין", אמר סאדאת שזה יכול להתבטא בהקמת קונפדרציה או ,,בנוסחה אחרת כלשהי, שתזכה להסכמתם של שני הצדדים".

,,לא לדרוך על יבלותיה"

רתיעתם של פקידי המימשל האמריקני להגיב על דברי סאדאת עולה בקנה אחד עם הקו הכללי שקבע שר החוץ היוצא, הנרי קיסינג'ר, ושעל פיו אין הוא רוצה להעמיד במבוכה את ג'ימי קארטר או שר החוץ המיועד, סיירוס ואנס. קיסינג'ר ואנס נדרו ,,לא לדרוך איש על יבלות רעהו" בתקופת המעבר.

אף על פי כן, נראה כי הפקידים אינם מופתעים שסאדאת ניצל את ההזדמנות במספר ראיונות שהעניק לאחרונה כדי לנסות ולהתוות עמדת מיקוח ערבית בסיסית ולהבהיר כי לדעת הערבים יש צורך לשוב במהרה לז'נבה, וכי על ישראל להיות מוכנה להחזר ויתורים גדולים יותר משוויתרה עד כה.

גברא רבא ויקירא

לכבוד משפחת הדגול הגדול — פנחס קהתי זצ"ל

נכאבתי מהסתלקותו של אבינו הצ"ל נצביה. הכרא לישראל גברא רבא ויקירא. מי יתן לנו תמורתו. וזכות הרבים אשר לו. אתכם אני בדאבון אבלנו וחסרונו הנורא.

בתפארת כתר תורתו ושמו הטוב וגודל זכותו לדורות, ,,מאן דתני ומתני לית ליה שיעורא". התוספות־יום־טוב אמר על המהר"ל, גדול כחו של רבנו הגדול, ככחו של רבנו הקדוש, שחיבר את המשנה, והוא קבע ותיקן שילמדו את המשנה. וכן רבי פנחס זצ"ל בזמננו.

תתאוששו ותנחמו ותתנחם בהארת פעלו הנשגב בקודש, והמקום ינחמכם בנחמות כל אבלי ציון וירושלים.

נאמנכם —

בצפיית הישועה השלימה

צבי יהודה הכהן קוק

א. מלמד: המפלה בכנסת — לקח ואות אזהרה ל,,עבודה"

מאת סופרנו לענייני מפלגות

,,כוחו של ציבור הפועלים יהיה רק בשותפות אמת עם ציבור הפועלים הדתיים" — אמר יו"ר סיעת המפד"ל בכנסת, ח"כ אברהם מלמד, בדברו בחוג־בית של סיעת ,,למפנה".

ח"כ מלמד התייחס להצעת החוק לבוררות חובה שנתקבלה בקריאה טרומית בכנסת, וציין כי זהו לקח ואות־אזהרה למפלגת העבודה, שלמדה לדעת כי אין בכוחה להשיג רוב פרלמנטרי משלה בלא שיתופו של ציבור הפועלים הדתיים. ,,שהרי אמת כזו חייב להתנהל בדרכים אמונות ולא ע"י ,,טריקים"," אמר.

לדעת ח"כ מלמד, ראש הממשלה נוהג בדרך הרפתקנית כשהוא הורס את בסיס המימשל שהוא עומד בראשו, וממילא פוגע גם בציבור העובדים ובמדינה כולה, באותת משעותיה הקשות ביותר.

רבין ינצל את המפלה שספג המערך כ,,קולב" בחירות

ראש הממשלה, יצחק רבין, החליט לנצל את המפלה שספגה הסיעה בכנסת, כדי להוכיח במערכת הבחירות מה יקרה אם יעלה ,,הליכוד" לשלטון. בחוגי המפלגה העירו, כי בקצב כזה של מפלות בכנסת יהיו לרבין ,,דוגמאות לרוב להדגים כיצד תנהג ממשלת הליכוד בעזרת המפד"ל." את מלאכת ההסברה הטיל רבין על צוות דב צמיר ועל יהודה אילן ראש מרכז ההסברה, שנרתמו לככה שהקים במאבק נגד פרס.

מפ"ם תדרוש מההסתדרות להכריז על שביתת אזהרה

מפ"ם גמרה אומר לארגן את ציבור הפועלים נגד בוררות חובה, ומרכז המפלגה החליט בישיבתו אתמול בבוקר לדרוש מן ההסתדרות הכללית כי תכריז בהקדם על שביתת אזהרה של שעה אחת בשירותים הציבוריים.

מטרתה המקורית של ישיבת המרכז היתה אמנם לאשר את המלצת הוועדה המדינית להקדים את ועידת המפלגה מרס לסוף ינואר, נוכח המשבר הממשלתי והקדמת הבחירות. אבל עקב ההצבעה שנערכה יום קודם לכן בכנסת, דן מרכז מפ"ם קודם כל בנושא בוררות החובה.

סאדאת קורא

(סוף מעמוד ראשון)

סאדאת אמר כי הוא ,,אופטימי ביותר" בקשר עם בחירתו של ג'ימי קארטר כנשיא ארה"ב, בציינו כי קארטר הוא איש דתי. ,,איש מאמין פועל בהתאם ליסודות מוסריים ועקרונות", אמר.

הוא תיאר את פרישתו של שר החוץ הנרי קיסינג'ר כ,,אבידה", אך הטעים כי מינויו של סאירוס ואנס כיורשו של קיסינג'ר ,,מעודד ביותר".

מוכן להיפגש עם ברז'נייב

בדברו על יחסי מצרים־בריה"מ, הביע סאדאת את נכונותו להיפגש עם המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית ליאוניד ברז'נייב, כדי לשפר את היחסים בין שתי המדינות. ,,הכדור נמצא עתה בידי רוסיה", אמר.

ג'עברי נגד הקמת ממשלה פלשתינית גולה

רבת עמון, (ע"צ) — השייך מוחמד עלי ג'עברי, בעבר ראש עיריית חברון, מתנגד להקמת ממשלה פלשתינית בגולה. לעומת זאת הוא מצדד בכינון אפוטרופסות בינלאומית או ערבית על הגדה המערבית.

בראיון שפורסם היום בעתון הירדני ,,אל ראי" אמר: ,,מחובתנו לשחרר תחילה את השטחים, בטרם נחשוב על הקמת ממשלה פלשתינית... תביעה בהקמת ממשלה כזו כמוה כהזמנה למדינות ערב להתרחק משאלת פלשתין ולהפקיד בידי העם הפלשתיני, ובידיו בלבד, את האחריות לנושא זה".

ניתן להגיע

(סוף מעמוד ראשון)

לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מתקרב מספר הבלתי מועסקים ל־25 אלף. אולם אין לצפות שמספר זה יגדל עתה בשל קטיף ההדרים. כוונת הממשלה היא שהעובדים הנפלטים מייצור לביקושים מקומיים יעברו לייצור וליצוא. אולם אם ייווצרו כיסי אבטלה בתהליך המעבר ישנם פרוייקטים מתוכננים, בתחום האזרחי והבטחוני גם יחד, שניתן להפעילם באופן מיידי. אולם ההפעלה תהיה מבוקרת כדי שלא להפריע לתהליך המעבר לייצור ליצוא.

במוסף גם ראיונות מקיפים עם מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה ד"ר משה מנדלבוים, הצופה גידול יצוא בהיקף נרחב בהשפעת ההסכם עם השוק האירופי המשותף; עם הממונה על הכנסות המדינה, משה נוידרפר, המדגיש כי הרישומות בבסיס מתבצעות כהלכה; עם נשיא התאחדות בעלי התעשייה, אברהם שבים, על ,,עסקת החבילה" — אשר לדעתו — לא תעמוד במבחן המציאות; עם מזכ"ל ההסתדרות, ירוחם משל, המתנגד לביטול הסובסידיות וכירסום בתוספת היוקר, ועוד.

חברי ועדת הכספים מטעם סיעת המפד"ל בכנסת, אברהם מלמד ואליעזר אבטבי, משיבים לשאלות סופרי ,,הצופה" על בעיות משק וכלכלה, תקציב המדינה החדש והדרכים לבלימת האינפלציה הדוהרת.

במוסף סקירות על התמורות בענף הבניה, על המדיניות של הבנקים למשכנתאות, על אירגוני קניה, בעיית הספנות הנתונה ,,בין גיאות מסחרית לשפל מסוכן ביחסי עבודה".

תיקו לניר גרינברג

תרוגינגן, 30 (ע"ר) — הישראלי ניר גרינברג סיים אמש בתיקו את משחקו עם המקסיקאי סיסניגה, בסיבוב ה־7 של אליפות העולם לשחמט לנוער עד גיל 20. המשך משחקו בסיבוב ה־8, נגד האיסלנדי פטורסון, נדחה.

אחרי הסיבוב ה־8 מוסיף להוביל הסובייטי ייבגני וולדימירוב, ביתרון של נקודה אחת.

רחוב ע"ש דוד אלעזר באור עקיבא

רחוב על שם דוד אלעזר ז"ל נחנך אתמול בצפון אור עקיבא בהשתתפות בני המשפחה ומוקירי זכרו.

דברים לזכר המנוח אמרו שלמה להט, ראש עיריית תל אביב, ואליהו עמר, ראש המועצה המקומית באור עקיבא. אלמנת המנוח הסירה את הלוט מהשלט.

● בולים, משכנות ותכשיטים בשווי 100 אלף ל"י נגנבו ביום ד' בלילה מדירתו של אליהו גלוגמן ברחוב אוסישקין 66 בתל אביב. הרכוש הוחזק בקופת פלדה שהיתה תקועה בקיר ביתו. אלמונים חדרו לדירה, עקרו את הקופה ממקומה ונטלו אותה עמהם.

משוררת סובייטית נדונה לחמש שנות מאסר על ,,השמצת המשטר"

לנינגרד, 30 (יופי"ע, ע"ר). — המשוררת יוליה ווזנסנסקיה נדונה היום לחמש שנות גלות, לאחר שהורשעה בהשמצת המשטר הסובייטי — אמרו מקורות של הפורשים.

ווזנסנסקיה, בת 38 ואם לשני ילדים, נעצרה ב־21 בדצמבר והואשמה ,,בהפצת פירסומים המשמיצים את המשטר הסובייטי".

לפי כתב האישום רשאי היה בית המשפט להטיל עליה עד שלוש שנות מאסר, אך בהתחשבו בילדיה, החליט בית הדין לשלוח אותה לגלות בגבולות בריה"מ למשך חמש שנים.

המקורות ציינו כי במשפט שנמשך יומיים הופיע רק עד תביעה אחד, ששינה את עדותו לטובת ווזנסנסקיה במהלך הדיון, אך בית המשפט לא התחשב בעדותו החדשה.

סירבה לקבל פרקליט

המשוררת, שסירבה לקבל את שירותיו של פרקליטים מטעם בית המשפט וניהלה את הגנתה בעצמה, הואשמה כי השמיצה את המשטר הסובייטי בשלושה מסמכים.

מסמכים אלה הם ההקדמה לאנתולוגיה מחתרתית של דברי שירה ויצירות גראפיות, התשובה לשאלון שהופץ על ידי צייר, מתנגד המשטר, ואוטוביוגרפיה של טריפונוב, שאותה ערכה.

המשוררת טענה בבית המשפט כי מה שכתבה אינו מהווה השמצה של המשטר הסובייטי וכי היא הביעה רק את דעתה האישית, ציין בעלה.

מקום הגלות ייקבע תוך שבוע או עשרה ימים. בינתיים הכריזה המשוררת כי גמור וגמור עמה להמשיך בשביתת הרעב שהיא עורכת. ווזנסנסקיה פתחה בשביתת רעב, לאחר מעצרה.

רק כמה מבין ידידיה קיבלו רשות להיכנס לאולם בית המשפט. רוב האנשים שהיו במקום נימנו עם המשטרה או היו קצינים שלבשו מדים, אמרו המקורות.

בשמעה את פסק הדין הצהירה המשוררת ,,לא אקבל מזון עד שאחזור לביתי". עוד אמרה: ,,אנהל מאבק למען חירותי מדי יום ביומו". הטעימה, כי ,,לא השמצתי דבר כזב ואף לא כתבתי דברי כזב".

עד התביעה היה גנאדי טיפאנוב, פורש לשעבר הכלוא בבית הסוהר. במהלך המשפט אמר טיפאנוב, כי נאלץ לכתוב את הדברים, שבהם הוא מאשים את ווזנסנסקיה ושהודאתו אינה נכונה.

ידידיה אמרו כי המשוררת נראתה חלשה וחיוורת ביותר והוסיפו: ,,כיצד יכול להיראות אדם, שלא אכל במשך עשרה ימים".

השגריר טון הגיע לבריה"מ

מוסקווה, 30 (יופי"ע) — מלקולם טון, שכיהן עד כה כשגריר ארה"ב בישראל, הגיע היום למוסקווה כדי להיכנס לתפקידו החדש כשגריר בברית המועצות.

טון, בן 60, טס מלוד דרך רומא במטוס מיוחד של חיל האוויר האמריקני, כדי לקבל עליו את תפקידו של השגריר וולטר סטוסל, שעזב את בריה"מ לפני חודשיים כדי לכהן כשגריר במערב גרמניה.

טון נתמנה בידי הנשיא פורד ב־24 בנובמבר, אך מינויו טרם אושר בסינט. מצפים כי הנשיא הנבחר, ג'ימי קארטר, יאשר את מינויו.

בתשובה על שאלות בנמל התעופה במוסקווה אמר טון, כי אין הוא צופה שינוי משמעותי במדיניות הדטנט כאשר מימשל קארטר ייכנס לתפקידו.

המו"ל של ,,אל־נהאר" הפסיק הופעת העתון

פאריס, 30 (יופי"ע) — המו"ל של העתון הגדול ביותר המופיע בלבנון, ,,אל נהאר", החליט להשעות את הוצאת העתון והגיע לפאריס. אמר כי הוא עשוי לשוב לביירות אם השלטונות ירשו לו להוציא לאור באופן חופשי את עתונו.

גסאן טוויני אמר: ,,עדיין אינני גולה. אינני יודע כמה זמן אשאר בפאריס, אך עדיין אינני גולה". הוא הגיע לבירת צרפת בעוד ממשלת פאריס מעיינת במחאה של התאחדות עתונאים בינלאומית רבת־השפעה נגד סגירת העתון ,,לאוריאן לה ז'ור" הלבנוני, המופיע בשפה הצרפתית, היוצא לאור גם הוא בידי טוויני.

כוחות סוריים של כוח ההרתעה הבין־ערבי השתלטו לפני 11 ימים על מערכת ,,אל נהאר".

העורך הראשי של העתון, מישל אבו גאודה, אמר היום בביירות, כי ,,לבנון חשובה יותר מ,,אל נהאר". העתון יושעה למועד בלתי מוגדר".

מאז ייסוד העתון ב־1933 על ידי אביו של טוויני, גבראן, נחשב ,,אל נהאר" לאחד העתונים החשובים ביותר בעולם הערבי. שיקורתו דומה לזו של ,,אל אהראם".

בפגישה עם עורכי העתון האשים טוויני את הסורים שהם מעוניינים בעתונים שיכתבו מה שרצוי להם. ,,בתנאים אלה לא יוכל אל־נהאר להמשיך ולהופיע" — אמר.

בפאריס שיגר הסניף הצרפתי של הארגון הבינלאומי של העתונאים מברק לשר החוץ גירנגו. במברק זה נתבעה ממשלת צרפת להתערב בדחיפות אצל שלטונות לבנון, כדי לאפשר המשך הופעתו של העתון ,,לאוריאן לה ז'ור".

שר המשפטים ההולנדי ביטל מינויו של הסוציולוג שפר כחוקר המחדלים בפרשת מנטן

האג, 30 (יופי"ע) — שר המשפטים ההולנדי, דריס ואן אגט, נכנע ללחץ דעת הקהל וביטל היום את מינויו של הסוציולוג הנס שפר, שנתבקש לבדוק את דרך הטיפול בפרשת פושע המלחמה פיטר מנטן.

מנטן הוא הולנדי, ששירת בעבר בס. ס. הנאצי והואשם ברצח יהודים בפולין במלחמת העולם השניה. הוא נמלט לשווייץ שעות ספורות לפני שעמד להיעצר וממשלת שווייץ הסגירה אותו להולנד ב־22 בדצמבר.

בשבוע שעבר מינה ואן אגט את שפר, בן 52, היסטוריון באקדמיה המלכותית, כחוקר — שידווח מדוע לא הובא מנטן לדין קודם לכן על רקע פשעי המלחמה שביצע.

עתוני הולנד פתחו בחקירת עברו של שפר וגילו כי הוא נידון בשעתו לתקופת מאסר על תנאי של שנה, לאחר שנמצא אשם בהריגתה של אשה. האשה נהרגה בזמן מלחמת העולם השניה כאשר שפר נמנה עם מנהיגי המחתרת ההולנדית ברוטרדם והיא — קיסי ואן דה האווה, בת 25 — הואשמה בהסגרת סוכנים של המחתרת לידי הנאצים.

הגילויים על עברו של שפר הביאו בעקבותיהם קריאה לבטל את מינויו, שהושמעה הן בעתונות והן בבית הנבחרים. עתה מצפים שואן אגט ימנה חוקר אחר.

מאות חברות מדומות הפסיקו פעילותן בליכטנשטיין

לוזאן 30 (ע"צ) — מאות חברות פחות או יותר פיקטיביות הפסיקו כל פעילות בליכטנשטיין בשבועות האחרונים, מסר אתמול בלוזאן העתון השוויצי ,,לה טריבון".

עתון זה הזכיר, כי בנסיכות ליכטנשטיין רשומות יותר מ־40 אלף חברות למרות שבנסיכות בסך הכל 24 אלף תושבים. תופעה זו מוסברת ב,,תקנות פיסקאליות נוחות ביותר" ושמירת סוד מצד השלטונות.

העתון הסביר כי ,,שיעורי המיסים בליכטנשטיין אינם מתחשבים כלל ברווחים של החברות, ואינם עולים על אחוז אחד של ההון והעתודות, כשהמינימום הוא אלף פרנקים שוויצריים לחודש". עוד ציין העתון, כי חברות רבות ,,שוכחות" אפילו לשלם היטלים צנועים אלה.

אולם, נראה כי גורמים שונים הביאו ל,,טיהור" של ממש. בראש וראשונה שמועה שנפוצה בדבר בואם לוואדוז של ,,חוקרים אירופים המתמחים בחשיפת הונאות פיסקאליות".

יתר על כן, שלטונות איטליה העניקו חנינה מלאה לאיטלקים שהחזירו עד ל־1 בדצמבר את הונם מוואדוז לארצם. רבים מהם כנראה ניצלו החלטה זו, שכן מאז הוקמו חברות חדשות רבות שכספן כנראה ממקור איטלקי.

יתר על כן, לאחרונה נתמנה תובע כללי חדש בנסיכות, ד"ר שטטר, אוסטרי הנחשב כ,,אדם נמרץ ונחוש בדעתו". בהמרצתו נאלצו חברות רבות להיעלם, ביחוד כאלה שהוקמו לצורכי עסקה אחת בלבד. החברה המפורסמת ביותר היא זו שהוקמה אך ורק כדי לשכור את המטוס שבו עזב ראש־ממשלת קונגו לשעבר, מואיז צ'ומבה, את ספרד ונחטף לאלג'יריה בידי אדם שעד היום אין יודעים מי שילם לו תמורת מעשה זה.

אולם, לדעת ,,לה טריבון", ברור, כי ליכטנשטיין תוסיף לשמש גן עדן של חברות המעוניינות בעילום שמן.

פורד אישר חידוש ההקצבות לאונסק"ו

וויל, קולורדו, 30 (ע"ר) — הנשיא פורד אישר אתמול את חידוש ההקצבות האמריקניות לאונסק"ו. הקצבות אלה הופסקו ב־1974, לאחר שהארגון הבינלאומי קיבל סידרה של החלטות אנטי־ישראליות.

פורד אמר לכתבים כי אישר תזכיר שהוכן על ידי משרד החוץ והקורא להעברת 42 מיליון דולר — הקצבות שלא הועברו לעדתן — בתוספת 45 מיליון דולר הקצבות נוספות לשלוש השנים הבאות. החלטתו של הנשיא פורד טעונה אישור הקונגרס.

ב־1974 הפסיק הקונגרס את ההקצבות לאונסק"ו והחליט שהכספים לא ישולמו, אלא לאחר שהנשיא יאשר שהארגון הבינלאומי תיקן את הפעולות שנקט נגד ישראל.

בתזכיר שהוגש על ידי משרד החוץ צויין כי בעקבות ועידת אונסק"ו שנערכה בניירובי בחודש שעבר, הוחלט לקבל את ישראל לארגון האירופי של אונסק"ו. בכך נפתחה הדרך לחידוש פעולותיה של ישראל בארגון.

שוחרר מנהיג המפלגה הקומוניסטית בספרד

מאדריד, 30 (ע"ר, יופי"ע, ע"צ) — מנהיג המפלגה הקומוניסטית הספרדית, סנטיאגו קאריו ושבעה חברים בכירים אחרים של המפלגה שוחררו היום על תנאי מבית הסוהר קאראבאנצל של מאדריד, שבו הוחזקו במעצר במשך שמונה ימים באשמת התארגנות שלא כחוק.

מעצרו של קאריו ב־22 בדצמבר יחד עם מעצרם של שבעה מנהיגים אחרים של המפלגה הקומוניסטית הספרדית, הביא בעקבותיו הפגנות רחוב ופעולות מחאה, שנערכו בספרד וברחבי תבל.

השופט רפאל גומז צאפארו פסק שיש להעמיד למשפט את קאריו ושבעה מנהיגים קומוניסטיים אחרים באשמת התארגנות מדינית בלתי חוקית. עם זאת החליט כי הם יכולים להשתחרר בערבות.

כ־50 כתבים ופעילים של המפלגה הקומוניסטית קידמו את פניו של קאריו, כאשר יצא מבית הסוהר.

השופט צאפארו קבע, ששמונת המנהיגים הקומוניסטים חייבים להפקיד ערבות בסך 1.55 מיליון פסוֹת (כ־220,000 ל"י).

קאריו נכנס לספרד באורח בלתי חוקי ב־7 בפברואר ונעצר ב־22 בדצמבר, כאשר יצא מכנס מחתרתי. אמש הפגינו אלפים ברחובות מדריד, כשהם קוראים לשחרורם של קאריו ושאר המנהיגים הקומוניסטיים. המפגינים תבעו גם שהשלטונות יכריזו על חנינה כללית. המשטרה עצרה כמה אנשים, וביניהם פרנציסקו גארסיה סאלבה, כומר לשעבר, העומד עתה בראש איגוד מקצועי, שבו שולטים הקומוניסטים.

אמריקנית צעירה חצתה את מיצרי מגלאן בשחייה

פונטה ארנאס, צ'ילה 30 (ע"צ) — לין קוקס, שחיינית אמריקנית צעירה, הצליחה אתמול — זו הפעם הראשונה — לחצות את מצרי מגלאן בשחייה. העלמה קוקס בת ה־17, עברה את המרחק של שש קילומטר בשעה.

המבצע תואר כמזהיר, לאור העובדה שמימי מיצר מגלאן נחשבים כקרים ביותר בעולם.

לין קוקס יצאה לדרך בליווי ספינה של הצי הצ'יליאני וסירות רבות של חובבי ספורט.

רבין לא הביא

(סוף מעמוד ראשון)

הבעיות המשפטיות לא הובאו לפני חברי הממשלה

ח"כ המר טוען בהמשך תצהירו כי בעת אמירת הדברים בכנסת הניח כי המניעים הפוליטיים של ראש הממשלה היו מעוגנים היטב בהוראות החוק הנ"ל וראש הממשלה ביצע את תרגילו הפוליטי בתיאום מלא עם שר המשפטים וכי בכל תקופת כהונתו כחבר הממשלה נהג לסמוך על חוות דעתו של שר המשפטים בענייני חוק ומשפט. מר המר אומר, כי הספקות שנתעוררו והבעיות המשפטיות הנכבדות שעלו עתה בעקבות הצווים על תנאי לא הובאו לפני חברי הממשלה בעת שנתקבלו החלטות הממשלה בסעיף 11 ד' וסביר להניח כי לו ידע על הסתבכות הדברים מבחינה משפטית היה מבקש קביעה ברורה וחד־משמעית בדבר המצב המשפטי וזאת לפני שהפסיק פעולתו כשר הסעד". לו הובא הספק המשפטי בעיתו ע"י שר המשפטים בפני חברי הממשלה ניתן היה לפתור בקלות", אמר ח"כ המר. ,,למשל ע"י דחיית מסירת ההודעה ע"י ראש הממשלה לנשיא המדינה לאחר חצות במקום לפני חצות ביום בו מסר ראש הממשלה את הודעתו לכנסת".

בסיום הצהירו אומר ח"כ המר שמבחינה פוליטית הביע רצונו הברור שלא להוסיף לכהן בממשלה. בוודאי שאין זה רצוי לכהן כחבר הממשלה על פי צו, אך יקבל בהכנעה החלטת בית המשפט הגבוה לצדק ויפעל בהתאם להנחיותיו.

לשכת הפרסום הממשלתית

פינות אוכל

מייצור עצמי ממפעלינו בכרמיאל

מכירת חיסול המלאי

המחירים כוללים מ.ע.מ.

1. **שולחן אוכל עגול** 4 רגלים קוטר 90 ס"מ להגדלה + 4 כסאות — במקום 3,000 ל"י עכשיו **2,200 ל"י**
2. **שולחן אוכל עגול** 1.10 קוטר רגל מרכזית + 4 כסאות — במקום 4,200 ל"י עכשיו **3,500 ל"י**
3. **שולחנות אוכל מגולפים** 2 רגלים מרכזיות 95—190 ס"מ — במקום 4,500 ל"י עכשיו **3,000 ל"י**
4. **כסאות מגולפים שונים** לפי בחירה — במקום 850 ל"י עכשיו **650 ל"י**
5. **שולחן אוכל אובלי** רגל מרכזית 90—160 ס"מ — במקום 2,400 ל"י עכשיו **1,800 ל"י**

מבחר גדול של פינות אוכל לבחירה

אולם תצוגה ומכירה:

,,אומנות הריהוט"

רחוב בוגרשוב 34 תל-אביב (במרתף) טלפון 03-285061

פתוח במוצ"ש 1.1.77, החל מ-18.00—22.00

ובמשך השבוע בשעות 9.00—13.00, 16.00—19.00

...ונהגו שיפורים בתהליכי הכנת בחינות הבגרות

...ורד החינוך התרבות בדרך עתה ...ר דרכים לשפר ולשנות את תה־ ...הכנת בחינות הבגרות וזאת ...־ של הגשת השאלונים, יתר ...ות, ראיית האוכלוסיה המגוונת ...תלמידים הדגשה על הבנת ...־ הבחינות ולא רק על הידע — ...מסר אתמול שר החינוך, הר־ ...ית, מר אהרן ידלין.

...ור מסר על כך בהופיעו בפני ...ו מתלמידי בית־הספר הריאלי ...ה. שר החינוך, שסיים את לי־ ...התיכוניים בבית ספר זה, ...במשך היום במוסדות ביה״ס ...ות מנכ״ל משרדו, מר אליעזר ...לי ופקידים בכירים.

שאלוני הבחינות

...ידלין אמר, כי כבר עתה

למעקותים על בתי ספר התיכוניים ולמוסדות המתגברים ועורכים את שאלוני בחינות הבגרות והצביע בפניהם על הצורך לשפר ולשנות שאלוני בחינות הבגרות שמזה שנים לא הוכנסו בהם שינויים המתחייבים מתוכניות הלימודים החדשות, משי־ טות ההוראה החדשניות ומהחידושים חינוכיים שונים שהוכנסו למערכת החינוך העל־יסודי. בראשית החודש התכנסו בירושלים לשני ימי עיון המפקחים ועורכי השאלונים ודנו, בעזרת מומחים לפסיכומטריה, בהג־ מה להנהיג שיפורים בבחינות.

שר החינוך ציין, כי 250 בתי־ספר תיכוניים בארץ כבר הפעילו השנה את המתכונת החדשה של בחינות הבגרות, המאפשרת לתלמידים לג־ שת לבחינות ברמות שונות ובמקצו־ עות מגוונים, לפי יכולתם, כישוריהם והתעניינותם. אשתקד כבר ניגשו 55 בתי ספר לבחינות בגרות לפי הרפורמה.

רפורמה זו איפשרה לתלמידים ב־ ארץ לגשת לבחינות בנושאים ש־ בעבר היו „מחוץ לתחום" בחינות הבגרות. כך למשל, ניגשו אשתקד תלמידים לבחינות בגרות בחינוך־ גופני ובאידיש. ולאחרונה נמסר ל־ משרד החינוך על רצונם של תלמי־ דים לגשת לבחינות בגרות במחול.

...ון הייצוא במבנה ...דש החל מינואר

...ער הפועל של מכון הייצוא ...בישיבתו אתמול את המלצות ...המיזוג לשילוב גופי ייצוא ...ם התארגנות המכון במסגרתו ...זבת.

...ע כל פעולות קידום הייצוא ...ית מכון הייצוא אושר בשעתו ...ית, ע״י ועדת השרים לענייני ...לפי המלצת שר המסחר וה־ ...ה.

...ע ההחלטה הוטל על צוות ...שהורכב מנציגי הממשלה וה־ ...הכלכליים. חברי הצוות: יורם ...ידיד, ד״ר יעקב כהן, סמנכ״ל ...ורי, יוסף אלשייך, יועץ כל־ ...יאחדות התעשיינים, אדם רבד ...רת העובדים.

...ים המנחים בפעולות מכון ...במתכונתו המורחבת הם:

...מו כל פעולות קידום הייצוא ...חד. 2) הכוונת הפעולות לפי ...ויוק. 3) הגברת הדרכה ליצו־

...נה הארגוני החדש של המכון ...בהתאם לקווים אלה. מכון ...במבנה החדש יתחיל בפעולה ...ינואר 1977.

דאגה נוכח פיטורי עולים

מאת סופרנו בתל־אביב

דאגה רבה לגבה העליה בספ־ פר המפוטרים, ממקומות העבודה מבין העולים החדשים, הובעה אתמול ביום עיון לדבר עליה, שנערך בתל־אביב מטעם משרד הקליטה והמחלקה לקליטה בהס־ תדרות.

בין השאר קבל מר מאיר פלוטני־ קוב, רכז העליה במועצת פועלי תל־אביב, כי אין לבוא בטענות למוסדות ומפעלים פרטיים ואף ל־ ממשלה. המפטרת עולים, כל עוד מפטרים עולים במפעלים הסתדרו־ תיים מובהקים. מר פלוטניקוב נכון היה למסור בכנס נתונים בדוקים לגבי מענותיו.

מר א. חסון, רכז העליה בהסתד־ רות מסר, כי בתקופה האחרונה חלה עליה במספר העולים, המפוטרים מעבודתם והגיעה לממדים של פי שלושה ממספר המפוטרים לפני מס־ פר חדשים.

רכזי העליה תבעו התערבות המוס־ דות הנוגעים בדבר למניעת התו־ פעה, וכן להבטיח את הקביעות לעובדים, מבין העולים, שכן מפע־ לים רבים נמנעים מלהבטיח קבי־ עות לעובדים העולים ולכן הם מפט־ רים אותם בתום 11 חודשי עבודה.

רב־ניצב חיים תבורי — המפכ״ל החדש של המשטרה

ניצב חיים תבורי נתמנה רשמית למפכ״ל המשטרה על ידי שר המש־ טרה מר שלמה הלל, הועלה לדר־ גת רב־ניצב. המינוי נכנס לתוקפו אתמול בחצות.

המינוי נעשה בטקס שבו נפרדה המשטרה מן המפכ״ל היוצא רב־ ניצב שאול רוזוליו וקיבלה את פניו של המפקח הנכנס. בטקס השתתפו אנשי צמרת הפיקוד של המשטרה והמטה הארצי.

בדברי ברכתו לרב ניצב שאול רוזוליו אמר השר, כי המפכ״ל היו־ צא מסיים שירות בטחוני ארוך, ומזה 25 שנה הוא משרת במסגרת המשטרה. „במשך 4 שנות כהונתך כמפכ״ל עמדה משטרת ישראל ב־ מבחנים רבים וקשים ויכלה להם, והיא ערוכה ונשכרת בהתבדה לאת־ גרים חדשים", אמר.

השר ציין, כי בתקופת כהונתו של רוזוליו היה בארץ המזעזע הכבד של מלחמת יום הכיפורים, שבו עב־ רה גם המשטרה: „לא זו בלבד שהמשטרה צמחה בכל אלה באימון כל כוחותיה, אלא יוזמה ונטלה על עצמה תפקידים נוספים, מעבר ל־ דרישות החוק, לשרת את העם ב־ תקופת מצור ומצוקה".

למפכ״ל הנכנס אמר: „עמידה בראש מערכה זו של בטחון ואיכות חיים של חברתנו היא מן התפקידים החשובים ביותר שהמדינה מטילה על אחד מבניה ואחריות שאין למע־ לה ממנה ליכולת תפקודה הנאות". הוא ציין את המשימות ההולכות ורבות של המשטרה לנוכח גילויי הפשיעה האלימות, ההולכים וגוב־ רים בקרב חברתנו, ובעיות בטחון הפנים.

לאחר דבריו העביר המפכ״ל היוצא למפכ״ל הנכנס את נס המשטרה.

חילופי גברא במזכירות הסתדרות הפקידים

השבוע התקיימה ישיבת מרכז הס־ תדרות הפקידים, הארגון המקצועי המייצג 120 אלף פקידים, עובדי המינהל והשירותים. על סדר היום עמדה בחירת מזכיר כללי של הס־ תדרות הפקידים עם פרישתו של מ. ברסל. כמזכיר כללי חדש נבחר א. רייף. נציגי כל הסיעות ברכו את המזכיר היוצא והנכנס.

הראשון המברכים היה חבר מזכי־ רות הסתדרות הפקידים ד״ר ד. רוזן צבי שברך בשם הסיעה הדתית — הפועל המזרחי ופועלי אגודת ישראל.

הישיבה נפתחה על ידי המזכיר היוצא מ. ברסל שסקר את עשר שנות תקופת כהונתו כמזכיר הכללי של הסתדרות הפקידים ואת הבע־ יות העומדות בפני צבור הפקידים והשירותים.

על פי המלצת פה אחד של מז־ כירות הסתדרות הפקידים נבחר א. רייף כמזכיר כללי חדש על דעת כל הסיעות מחוץ לרק״ח ומק״י. עם בחירתו הרצה א. רייף על תפקידי הסתדרות הפקידים בשעה זו וסקר את בעיות מדיניות השכר ויחסי ה־ עבודה.

ד״ר ד. רוזן־צבי התיחס בדבריו לחילופי הגברא בתפקיד המזכיר ה־ כללי והרים על הנס את שתוף ה־ פעולה הפורה שהיה קיים בין מ. ברסל לבין הסיעה הדתית. הנואם הדגיש שברסל שמר על ההסכם ב־ ענין שמירת שבת בפרוזדור הכש־ רות במוסדות הסתדרות הפקידים.

בענינים מקצועיים הדגיש ד״ר ד. רוזן־צבי את שלוב האינטרס של העובד עם צרכי המשק וציין שהצ־ עותיו של הפועל המזרחי בענין שכר מינימום, הקצבות למשפחות ברוכ־ כות ילדים ותוספות לילדים מהודים היו נכסי צאן ברזל של ההסתדרות כולה ה־הביע התקוה שהצעת ההס־ תדרות בענין הנהלת בורדות מוסכ־ מת לישוב סכסוכי עבודה תוביל לבוררות חובה בשרותים החיוניים כהצעת הפועל המזרחי.

מטעם הסיעה הדתית השתתפו ב־ ישיבת המרכז: חברי המזכירות מ. לוי, ד״ר ד. רוזן־צבי וי. מצליח (הפוהמ״ז) מ. קרוב (פא״י) וחברי המרכז (לפי א״ב) י.א. אילת, א. ארגברג, ב. וולרשטיין, י. ורדי, י. זילברצאן, ש. מילברג, א. פרשני (הפוהמ״ז) י. אנסבכר, ש. ברנמן, מ. ישי, י. כהנא, ב.צ. קסטנר (פא״י)

האוצר אינו עומד בהבטחתו

שיעור הפרמיות על ביטוח חובה על רכב לא הורד ב־15%

מאת סופרנו הכלכלי

האוצר אינו עומד בהבטחתו להוריד את שיעור הפרמיות על ביטוח חובה של רכב ב־15% כפי שהובטח בזמנו והוא מתכוון להגיש לוועדת הכספים של הכנ־ סת הצעה להוזלה יותר קטנה.

כזכור, קמה בזמנו סערה ציבו־ רית כשהתברר כי עליית המחירים של ביטוח הרכב היא בשיעורים עצו־ מים. בעקבות סערה זו בדקה את הנושא ועדה משנה של ועדת הכס־ פים של הכנסת והיא המליצה על שורה של הקלות בדמי הביטוח. ה־ אוצר, בסיכום שלו עם חברות ה־ ביטוח, קיבל רק חלק מההמלצות. עתה מתברר כי גם סיכום זה אין כוונה להפעילו. מאחר וניתנה, ב־ לחץ בעלי המשאיות, הנחה של 20% למשאיות מנסים עתה להוריד את שיעור ההנחה על בעלי רכב פרטי ל־13% בלבד.

בוועדת הכספים יש מורת רוח כלפי האוצר ויתכן וזו לא תאשר כלל את התעריפים החדשים.

...רך ערב עיון שהוקדש למשנתו ...של „הנזיר" הרב דוד כהן זצ״ל

...את סופרנו בירושלים

...עיון שהוקדש למשנתו של ...הרב דוד כהן זצ״ל נערך ...בית העם בירושלים מטעם ...ה לתרבות בעיריית ירושלים ו־ ...יטיסה העממית. את ההרצאה ...ת נשא בנו של „הנזיר" הרב ...אב כהן, רבה הראשי של חי־

...אתו עמד הרב שאר־ישוב על ...המופלאה של „הנזיר" תוך ...הקשר בין הנזירות לנבואה ...את ישראל כעם סגולה. ב־

המשך סקר את עיקרי הספר „קול הנבואה" שבו באה לידי ביטוי שי־ טתו המחשבתית המיוחדת של „הנ־ זיר", הרב יוסף סולידנו, מתלמידיו המובהקים של „הנזיר" קרא קטעי יומן ואגרות מהספר „קול צופיך" שיצא לאור בעריכתו.

במסגרת ערב העיון הוצגה תערוכת ספרים וקבצים מפרי עטו של „הנ־ זיר". פתח את הערב מר עוזיאל ציון, סגן מנהל המחלקה לתרבות בעיריה. הנחה מר הושע רביצקי, מנהל ה־ אוניברסיטה העממית.

להט פנה לבגין, והניתוח ביולדת הצעירה מתל אביב יבוצע השבוע בניו יורק

ש. צ. נזקקה ל־20 אלף דולר לבצע ניתוח שיאפשר לה ללדת. מר להט ביקש מבגין לקבלה לביה״ח הבטיח לגייס הכסף. החזולה המריאה לניו־יורק. ש. צ. היא עולה חדשה מבריה״מ, אחות ב־ מקצועה.

ש. צ. נתקשתה בלידה בשל מקרה נדיר של הרכב דם שאינו מאפשר לה ללדת. רק בביה״ח שליד אוניברסיטת קולומביה ניתן לטפל בבעיה ולהבטיח אפשרות לידה לאם הצעירה. אולם הניתוח בביה״ח האמריקאי המפורסם עולה 20 אלף דולר. כסף זה במובן לא היה בידי ש. צ. ובעלה. השניים פנו לעזרה לגורמים שונים בין היתר אל ראש עיריית תל־אביב ש. להט ורעייתו. תגובת הגיעה למר להט שעה שקיים דלת פתוחה בלשכתו. ציין התקשר מיד לעמיתו ראש עיריית ניו יורק א. בים וביקש לפעול אצל של־ טונות ביה״ח לקבל את החולה. ראש העיריה התחייב בפני עמיתו לגייס את הכסף. בים הבטיח לטפל בדבר והעבר 15 דקות החזיר טלפון: „הכל בסדר", הודיע.

ש. צ. המריאה אתמול בבוקר לחו״ל ומר להט מצידו ממשיך לגייס את הכסף.

8 פצועים בתאונת שרשרת בכביש החוף

...ת שרשרת שבה היו מעור־ ...כלי רכב אירעה אתמול ...החוף סמוך לקיבוץ גינצים. ...נפצו קשה שני נוסעים ו־6 ...נפצעו פצעים קלים.

...הרכב נגרמו נזקים המסתכ־ ...בבות לי״י.

...ה החלה כאשר נהג משאית ...ולאדין מעזה, שנסע לכיוון ...כ, בלם את רכבו בכביש ...וחליק ופגע במשאית אחרת

שהתנהה בידי הכביש, בה נהג יעקב בן בסת, בן 44 מקיבוץ צאלים. המשאית מעזה המשיכה להחליק ותוך כדי כך נתקלה בה פרטית נהוגה בידי יצחק רייס, בן 58, מקר־ בין יד מרדכי, ופרטית נוספת שבאה אחריה, נהוגה בידי אלוני שמיר בן 49 מקיבוץ גבולות. כן נפגעו מסח־ רית נהוגה בידי אהרן ביטון, בן 31 מאשקלון, ועוד שלושה כלי רכב שנסעו צפונה.

הפצועים קשה הם יצחק רייס מיד מרדכי ותיירת אלגרית אטיאס בת 60.

בתאונת שרשרת אחרת שאירעה בכביש יכיני היו מעורבים 4 כלי רכב. בתאונה זו נפצעו קשה מרדכי אטיאס וישראל דוידוף משדרות ו־2 אחרים נפצעו קל. בתאונה זו היתה מעורבת משאית נהוגה בידי שלמה בוחבוט ושלושה כלי רכב אחרים. משאית שתנהה בבידי הכביש של צבי כהן בן 25 מנתיבות, פרטית של שלמה יפרח משדרות ומסחרית נהו־ גה בידי עוזר אטיאס בן 25 מאשק־ לון. תאונת שרשרת זו החלה כאשר המסחרית פגעה במשאית שחנתה בידי הכביש.

...ם הקדיש הכללי בהר ציון

...דיש הכללי, י׳ טבת, יתקיים ...במרתף השואה ביום ה׳ ...עבריב ועצרת אז־ ...הרב ד״ר ש. ז. ...גבורות הקדושים, ...משמרות לימוד ...השואה, למהרת ...העליה המסורתית ...לקבר של הגרשי״ד ...רבה האחרון של קהלת

...דרות עובדי המדינה נגד החוק להנהגת בוררות חובה

...ות הפעילה של הסתד־ ...ת המדינה יצאה במחאה ...קבלת הצעת חוק סדר־ ...להנהגת בוררות חובה.

...לכנס בימים הקרובים את ...הארצית של הסתדרות ...ינה לדיון בנושא.

...פונה המזכירות הפעילה ...ת עובדי המדינה אל מו־ ...עצות הפועלים לכנוס את ...לאספות מחאה ולהסביר ...אשרת הצעת החוק של ...ה.

...ר התנגד נציג ל״ע במו־ ...ילה, החבר אהרון הנדלס־ ...המפכ״ל החבר מנחם בך־ ...איב מן ההחלטה בטענה, ...ל החלטה שכזו בטרם בע־ ...וקה בנושא.

הגורמים בקרב צבור המתנגים, בלי הבדל שייכות מפלגתית, שיביעו הת־ נגדותם להצעת חוק זאת העלולה להגביל את חופש המאבק המקצועי של המורים ולסכן את הישגיהם.

...המורים מתנגדים

...הסתדרות המורים התכנס ...דיון חרום בעקבות הצעת ...בלה בכנסת בקריאה טרד־ ...הנהגת בוררות חובה. ...דרות המורים הח״כ ד״ר ...הדגיש, שהוא יפנה לכל

חשודים בנסיון לאיים על עדים

שלושה בריונים החשודים בנסיון לאיים על עדים מרכזיים בפרשת סחיטה מבעל חנות רהיטים בקרית אתא — נעצרו ע״י משטרת חיפה לחקירה.

לאחרונה פוקד גל של הטרדת עדים את איזור חיפה. המשטרה עו־ שה את כל אשר לאל־ידה כדי ליתן לעדים בפרשיות שונות הגנה והמות. עם זאת אירעו מקרים של הטרדת עדים ואיומים עליהם, עד שבמקרים מסויימים הסכימו העדים להתייצב בפני עורכי דין ולמסור הודעה ש־ לפיה הם המורים בהם מהודעתם במשטרה.

בליל יום ד׳ הציבה משטרת חיפה מארב ליד ביתו של עד מרכזי בפרשת סחיטת כספים ואיומים מ־ סוחר רהיטים בקרית־אתא, שהותו הוצבה לפני חודשים מספר. שלושה חשודים הגיעו למקום בלווית שתי בנות. כ„כיסוי". כאשר השלושה התגלו בהשמעת איומים על העד הגיחו אנשי המשטרה מן המארב ועצרום.

דובר משטרת חיפה, סגן ניצב אברהם צמרת אמר לכתב. עתיים, כי המשטרה תעשה את כל אשר לאל־ידה כדי לגרז את ההליכים ה־ משפטיים ולמנוע את תופעת הטרדת העדים. באשר קיימת הרגשה שהשו־ דים והאשמים המחכים לבירור דינם במשפטים חמורים היושבים מאחורי סורג ובריח מפעילים „לחצים" י־ משגרים שליחים כדי להשפיע על עדים לחזור בהם מהודעותיהם.

נשדדו חסכונותיו של פנסיונר

חסכונותיו של פנסיונר בסך 13,500 ל״י נשדדו ממנו ביום ד׳ בלילה ע״י שני אלמונים שחדרו לדירתו ברחוב יחזאלי בשכונת שבזי בתל־אביב.

האיש אברהם רחמים, בן 70, צפה בשעות הערב המאוחרות בטלוויזיה ודלת ביתו לא היתה נעולה. לפתע התפרצו פנימה שני אלמונים, הלמו בראשו בקת אקדח, היכו אותו ול־ אחר שערכו חיפוש בדירה שדדו את סכום הכסף וכן שעון.

עסקי בנק קופת־עם משתלבים ברשת קבוצת בנק לאומי

החל מה־2 בינואר יוסרו השלטים „בנק קופת עם" מחזית 17 הסניפים של הבנק הותיק, שנוסד ב־1918 בתל־אביב, וסניפי הבנק המשתייך כיום לקבוצת בנק לאומי יחולקו כדלקמן: 12 סניפים יצטרפו לרשת בנק לאומי ו־5 סניפים לבנק אגוד.

השילוב הוא בעל אופי מנהלי ארגוני והינו מתבצע במסגרת תכ־ ניות החסכון והייעול של קבוצת בנק לאומי. לקוחותיו הוותיקים של בנק קופת־עם ימשיכו ליהנות מאותו שרות אישי אינדיווידואלי שניתן להם ע״י הצוות אליו הורגלו בסני־ פים.

● אלמונים פרצו לסניף מזואר בשכונת עמידר בעכו, ולאחר שפיצחו את הקופה באמצעות חומר נפץ נמ־ לטו עם שלל של 9,302 ל״י.

עצומה לנשיא המדינה לחון את יהושע פרץ

עצומה חתומה על ידי למעלה מ־800 עובדי נמל אשדוד הועברה ביום ה׳ בערב לנשיא המדינה, ובה הוא מתבקש לחון את יהושע פרץ או לפחות לעכב לזמן־מה את תחילת ריצוי העונש של מאסר חודשים בפועל, עד אשר ידון הנשיא בבק־ שות שהופנו אליו בקשר לחנינה זו.

בפניה נאמר בין היתר: „אנחנו החתומים מטה: פועלי נמל אשדוד, מצטרפים להבעת ההרגשה של חברנו יהושע פרץ ומביעים צער על המע־ שה הנחפז של סגירת שערי הנמל. אנו פונים אליך כבוד נשיא המדינה לחון את חברנו יהושע פרץ".

כפי שנמסר, החתמ על העצומה פועלים מכל החטיבות, וביניהם גם חברי ועדים רבים.

חבר ועד מנהלי העבודה יוסף ברוך וכן אחד ממנהלי העבודה אב־ רהם ע״ש הצהיר באזני כתב עתיים באשדוד שיהושע פרץ עדיין נחשב בעיני רבים, ואפילו רבים מאד, כמנהיג פועלים, יש לו הרבה חב־ רים ואיש לא נטש אותו. לכתב עתיים נודע עוד, שעל יהושע פרץ להתחיל בריצוי עונשו ביום א׳ בבו־ קר. וכן יהיה עליו לשלם קנס של 5000 ל״י. עונש זה אושר לפני כ־10 ימים ע״י בית המשפט העליון.

חולקו מילגות לזכר של בני האזור שפיר שנפלו במלחמה

לאחר מלחמת יום הכיפורים הוק־ מה המועצה קרן מילגות לזכרם של בני האזור אשר נפלו במערכות יש־ ראל.

מטרת קרן המילגות לעזור לבני האזור בלמודים על תיכוניים, באוני־ ברסיטאות, בסמינרים ובהשתלמויות מקצועיות.

אד לגר שמיני של חנוכה התקיים טכס חלוקת המילגות לשנת הלמודים תשל״ז בהשתתפות ח״כ אליעזר אבטבי, המשפחות השכולות חברי המועצה וצבור התלמידים.

השנה חולקו כ־80 מילגות בסכום כולל של 80.000 ל״י. המילגות הן בין 500 ל״י ל־2.000 ל״י לתלמיד.

מעצר לחשוד במרמה

פקודת מעצר ל־7 ימים הוצאה אתמול נגד חשוד בעבירות מרמה, ד״ר שרגא פיליפ ברג (גרוברגר) תושב ירושלים.

נציגות מדור הרמאויות מפקחת שגיגה בן־יוסף טענה בבית משפט השלום בתל־אביב, כי החשוד שוחרר בזמנו בערבות, לאחר שהועלה נגדו החשד של קבלת תמריצי יצוא במרמה מהמדינה עבור ספרי קודש שאמור היה לייצא לחו״ל. לדברי התוקרת נודע עתה, כי נוסף לכך התרים ה־ חשוד אנשים לישיבה שאיננה קיי־ מת. היא אמרה כי החשוד מפריע לחקירה ואף מאיים על אנשים שלא ימסרו פרטים למשטרה.

חיסון ורשיונות לכלבים בת״א ל־77

הוצאת רשיונות וחיסון לכלבים ב־ תל אביב — יפו לשנת 1977, תחל ביום א׳ — על כך מוסר מנהל המח־ לקה הוטרינרית העירונית, ד״ר בני־ מין רוזימן.

פעולה זו תיעשה בתחנת המחלקה הוטרינרית העירונית ברחוב הור־ קנוס 18, בין השעות 8 בבקר עד 1 אחה״צ. בימי א׳ עד 4.30 אחה״צ, ל־ חיסון יש לבוא עם מחסום לפי ה־ כלבים ואין להביא ילדים לתחנה. כלבים שיימצאו ללא רשיון יוחרמו ונגד בעליהם יינקטו אמצעים מש־ פטיים.

ד״ר רוזימן מסר עוד כי במסגרת הפעולה המוגברת שנערכו בתחומי ת״א יפו בשבועיים האחרונים הוסגו קרוב ל־1000 כלבים. 25 כלבים ש־ נשכו הוסגרו במאורות ביחוד ובאף אחד מהם לא נתגלתה מחלת כלבת. תופעה זו, ציין ד״ר רוזימן, יש לזקוף גם לזכות העובדה שמזה כ־10 אל־ פים כלבי העיר חוסנו במשך שנת 1976 כ־8000 כלבים ובעת המבצע המוגבר רוב הנותרים. הוא הוסיף, כי גם פעולת הבליקה שבעשו ע״י לש־ כות הבריאות הממשלתיות והעירו־ ניות במחוז ירושלים בהיקף נרחב, מנעו במידה רבה התפשטות המחלה אם כי יש עדיין להמשיך לנקוט ב־ אמצעי מנע המורים בכל חלקי ה־ ארץ.

ועידת „מלודי" תדון בתמורות בענף המקרקעין והנכסים

האסיפה הכללית ה־20 של „מלודי" אגודת המתווכים לנכסי דלא־ניידי בישראל, תתכנס ביום שלישי הבא, 4 בינואר, במלון „השרון" בהרצ־ ליה. מר טוביה ביר, יו״ר „מלודי", אמר כי דיוני האסיפה יעמדו בסימן התמורות שהתחוללו באחרונה בתחום הנכסים והמקרקעין, לנוכח הפעלת הכיסים השונים כגון: חוק מס־שבח המתוקן וחוק מס ערך מוסף.

ח״כ יוסף כהרג, שר הפנים לשע־ בר, ידבר בטקס הפתיחה של האסי־ פה על „תכנון ערים בישראל".

● אחד האשמים בשוד, לשישה בת 18, הודה אתמול באשמה בפני בית המשפט המחוזי בתל אביב והורשע על פי הודאתו, ואילו חבריו מוסרים באשמה המשפטם נמשך.

תורנות בתי מרקחת

ליום ו׳, — 31.21

ירושלים: אשר — מרכז מסחרי — קרית היובל, 415841. אלי־ארז, בכר שער הפרחים, 282682.

תל־אביב: דיזנגוף — רח׳ דיזנגוף 132, 223390. ברק — רח׳ ז׳בוטינ־ סקי 109, 446682.

רמת־גן: תלפיות — רח׳ אבא הלל 30, 723554.

בני־ברק: אודים — רח׳ אצל 57 ר״ג, 778096.

בת־ים: בלפור — רח׳ בלפור 90, 883448.

חולון: בלפור — רח׳ בלפור 40, 883448.

הרצליה: גולדשטיין — ככר דה־ שליט הרצליה פיתוח, 932942.

נתניה: הנשיא — רח׳ ויצמן 36, 23639.

באר־שבע: הנגב — רח׳ קק״ל 102.

ליום שבת — 1.1.77

ירושלים: מעלות דפנה — מעלות דפנה בנין 129, 811804.

תל־אביב: ברק — רח׳ ז׳בוטינסקי 109, 446682. פרנקל — רח׳ המלך ג׳ורג׳ 28, 223721.

רמת־גן: הגנן — רח׳ ביאליק 30, 723674.

בני־ברק: אודים — רח׳ אצל 57 ר״ג, 718096.

בת־ים: גני בת־ים — רח׳ הנבי־ אים 3, 885671.

נתניה: מרכז — רח׳ הרצל 36, 22739.

באר־שבע: יונה — שכ׳ ב׳ רח׳ ביאליק 5.

פתח תקוה: פינסקר — רח׳ פינס־ קר 22, 910505.

למוצאי־שבת — 1.1.77

ירושלים: בית וגן — רח׳ הפסגה 59, 535626. אל סווה אל בידיא — רח׳ אל־זהרא, 283040.

תל־אביב: דיזנגוף — רח׳ דיזנ־ גוף 132, 223390. יאני — רח׳ יהודה הלוי 67, 612474.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 500,000 ל״י זכה המספר: 706914.

בסך 100,000 ל״י זכה המספר: 164839.

בסך 50,000 ל״י זכה המספר: 062677.

בסך 10.000 ל״י זכו המספרים: 703143 539584.

בסך 5.000 ל״י זכו המספרים הי־ באים: 415244 361066 095837 092284 616254 589171 560341 514363 473780 634411.

בסך 1,000 ל״י זכו הכרטיסים ש־ מספריהם מסתיימים ב־08455 09496 75540 51319 39523 38052 21637 96904 94867.

בסך 500 ל״י זכו הכרטיסים שמס־ פריהם מסתיימים ב־03760 08581 64430 62322 49999 36324 23972 78388 77280 68181.

בסך 200 ל״י זכו הכרטיסים ש־ מספריהם מסתיימים ב־0517 0695 2774.

בסך 100 ל״י זכו הכרטיסים ש־ מספריהם מסתיימים ב־0382 2477 0579 7358 5174 2698 0577 6664 4946 7792 5863 3099 0647 7634 5254 3002 3164 1437 8043 6046 3148 1130 6062 3268 1470 8099 6062 4473 2079 9056 6369 3624 1782 8356 9482 6646 4564 2406 9382 6571.

בסך של 8 ל״י זכו הכרטיסים הי־ רגילים, שמספריהם מסתיימים בספ־ רה 5.

ארומו־ר

צפוי דלתות וקירות

למסדרי קידושין בארץ

לשכת הרבנות של הוד השרון מבקשת להודיע לה אם מר זאודיאן יוסף מס׳ ת. ז. 6802179 בעל תעודת גירושין מס׳ 43820 מיום כ״ה אדר ב׳ תשל״ג

ברשב אצלכם לנישואין הב״ל טוען שהעודת הגירושין שלו אבדה.

במפלגה ובתנועה

הר״ב חיים פרנקלשטיין ידרוש מחר ב„היכל שלמה"

השיעור ב„פרשה, השבוע לאור ימינו", מטעם „ארגון ותיקי התנו־ עה". יתקיים מחר, ש״ק בשעה שלש אחה״צ, בביהכ״נ של היכל שלמה. את השיעור ילמד הרב חיים פינקל־ שטיין. כרכות השיעורים — הח׳ צפורה גוזיק.

ר׳ משה גבירצמן, יו״ר „ארגון ו־ ותיקי התנועה" בירושלים, סלמד חו־ מש ומפרשים בכל שבת בבוקר, ב־ שעה 8.30, בביהכ״נ של היכל שלמה.

המפד״ל הפוה״מ בתל אביב

במועדון אהבת חסד נחמני 61 בליל שבת שעור במחשבת ישראל ע״י ד״ר ש. ז. כהנא.

במועדון קרית שלום בליל שבת ב־8 שעור בדף היומי ע״י הרב י. שולמן. ב־9 שעור במדרש ע״י הרב ד. זייד.

בשבת בבקר ב־11 שעור בפרשת השבוע ע״י מר י. פישמן ב־12 שעור במסכת חגיגה ע״י הרב ד. סגל.

שבת אחה״צ ב־4 מסיבת עונג שבת על פרשת השבוע ירצה הרב י. שולמן.

המועדון סניף נוה שרת ב־11 שעור במדרש ע״י הח׳ י. ש. שפירא.

בביהכ״נ עולי אפגניסטן נוה צהל ב־4 שעור תורה ע״י הרב מ. יוזף.

בביהכ״נ עולי אפגניסטן בכ. שלם א׳ ב־2.30 שעור תורה ע״י הח׳ מאיר רבי.

בביהכ״נ נוה נתן רח׳ המעפילים ב־4 שעור תורה ע״י ר׳ זכריה כהן.

בביהכ״נ זיכרון קדושים ביפו שעור בפרשת השבוע לפני קבלת שבת ע״י הרב אלעזר הגר.

בביהכ״נ שבת אחים רמת ישראל ב־4.30 שעור בהלכה ע״י הרב מ. מזרחי.

במועדון רמת ישראל דם המכבים 19 שעור בפרשת השבוע ב־2.30 שעור בגמרא ב־3.30 ע״י מר א. ארנברג.

בביהכ״נ בר אילן ב־10 שעור ב־ מסכת בבא מציעא ע״י הרב עזרא בר שלום.

בית ישעיהו צ׳לנוב 18 ב־11 שעור במסכת בבא מציעא ע״י הרב מ. גוף.

באהל שם רח׳ בלפור 30 ב־11 מד־ רשי תהילים ב־4 אגדות ע״י הרב ד״ר ש. ז. כהנא.

בביהכ״נ הפוהמ״ז בהמשך שינקין שעור במדרש רבה אחרי קבלת שבת שעור בגמרא מסכת פסחים לפני מב־ חה ע״י הרב מרדכי בהרב.

בביהכ״נ שערי שמים רח׳ המעפי־ לים ב־1.30 שעור בפרשת השבוע ע״י הרב מ. מלאכי.

בביהכ״נ אליהו הנביא שכ׳ עזרא ב־3.30 שעור בפרשת השבוע ע״י הרב מ. מלאכי.

בביהכ״נ מגדל עוז רח׳ ראשל״צ לבנדה ב־2 שעור באורח חיים ע״י הרב י. מלאכי.

בביהכ״נ שערי ציון רח׳ לוינסקי 130 ב־4.30 שעור בפרשת השבוע ע״י הרב י. מלאכי.

בליל שבת בביהכ״נ הכללי לצעי־ רים רח׳ מ״ד 4 כ. שלם ב־8 מסיבת עונג שבת בהשתתפות הרב ישורון עסון הרב התנן שמואל כהן המנחה מר יונתן אמודיה.

סניף משנה רמת אביב:

חברי החוג לתלמוד עורכים שבת הורי במלון עין הים בנתניה. בתכ־ נית: הרצאות בהשתתפות הרב משה לוין — רבה של נתניה, צבי ברנש־ טיין, מזכ״ל המפד״ל ועוד.

במוצאי שבת מסיבת מלוה מלכה וסעודת מצוה לסיום מסכת ביצה בהשתתפות: הרב א. ענס — רבה של רמת אביב, הרב ח. זונבלד — רבה של נוה אביבים, הרב ש. ספיר — ר״מ בישיבת רעננה, ר׳ משה אהר־ רוני — מגיד השעור, ר׳ א. פישלר — מזכיר התנועה בת״א, עו״ד ברוך צבתאי — יו״ר המסיבה.

מועדון ע״י ביהכ״נ בר אילן, שד׳ נורדאו 63, ב־8 ירצה הרב אהרן חיים — עו״ד ותתובאי על קדושה וגבורת ישראל. המנחה מר משה גונן ומי־ רות שבת ושירה בצבור.

מועדון רמת אביב, רח׳ ברודצקי 33 ב־7.30 ירצה עו״ד משולם שפרן, על הנושא עלית יהודה ארה״ב. הכנ־ חה מר יהודה הולר. זמירות.

מועדון המשך שינקין ע״י ביהכ״נ המרכזי בשכון הפועה״מ ב־7.30 ירי־ צה מר יהושע הנאורי על פרשת ה־ שבוע. המנחה מר ה. קנטור. זמירות.

מועדון אהבת חסד נחמני 61 ירצה הרב ד״ר ש ז. כהנא על פרשת ה־ שבוע. הפותח והמנחה הרב משה ברנשטיין. פרקי חזנות.

מועדון ע״י ביהכ״נ המרכזי, בש־ כון הפוהמ״ז קרית שלום, רח׳ מסלנט 38 כל יום רביעי ב־7.30 בערב. שעו־ רים בתנ״ך ע״י מר ישראל פישמן.

בביהכ״נ קהל חסידים לרח׳ רוקח 20, בשבת קודש ב־11 בקודשא רבה. יר־ צה הרב ש. ז. הכמן על פרשת ה־ שבוע. המנחה הגבאי מאיר קובליו

תנועת האשה הדתית הלאומית ירושלים

עונג שבת במכון הר״י פישל פרשת השבוע הרב נחום לדרך עיונים בת־ פילה הגב׳ שושנה הולצברג בבית הכרם בפנסיון מרגוע פרשת השבוע הרב דוד שפירא.

תנועת האשה הדתית לאומית

בנ׳ ברק: עונג שבת במועדון ברח׳ ניסנבוים 14, ב־3.45 — ירצה הרב זאב וסרלאוף על פרשת השבוע.

חוג למחשבת ישראל מתקיים בכל שבת ב־1.00 בבית הפועל המזרחי רח׳ פרשן ספ׳ ג. חברות מוזמנות.

פתח תקוה: ביום ראשון מפגש חברות, חוג צעירות בשכון, בבית החברה סילבי סופר, ר׳ עקיבא 5. ה־ מרצה והמדריכה: דיילת חברת „לוין"

— ספול בעור פנים באקלים הארץ. במסגרת למנהיגות הנעתיה קהילתית

ביום שני ע״ד הרצאת מר ה. עו־ מר — פסיכולוגיה חברתית: הרצאה: גב׳ ה. אדלמן — המדור לקשרי חוץ בתנועת האשה הדתית לאומית. הר־ צאה: הח׳ זהבה מלכיאל — אוכלו־ סיית פעוטי ספרות.

פתח תקוה — ימי ספר יתקיימו בימים שלישי ורביעי ד״ד — פיין בסבת (51.47—4.1.77) מ־9.00 בבו־ קר עד 6.00 בערב בבית הפוהמ״ז ברח׳ שטמפפר 41.

רמת גן — ביום שני ו״ג שבת 3.1.76 בשעה 6.00 אחה״צ בבית „ה־ חברה" רח׳ מירקין 4 ישיבת ההנהלה והפעלים הכספיים בהשתתפות מרים יקיר ויהודית גולן, חברות ההנהלה.

הנועה האשה הדתית לאומית סניף תל אביב פרשת השבוע:

הכוכב שינקין: בבית הכנסת רח׳ המרכבה 40. המרצה גב׳ מלכה אר־ פיר.

קרית שלום: בבית החב׳ חוה בלו־ בלג. המרצה מר מפה נוימן.

הנה הרצבית מה״פ: יפגש ביום שלישי בבית החב׳ הניה רוזנבלום רח׳ רמז 19 ב־7.30 בערב. המרצה הרב יהודה לנדאו על הכוזרי. שעורים:

שעור לספרות ע״י גב׳ חנה רבינו־ ביץ יתקיים הפעם ביום ראשון (2.1.77) ב־9 בערב במשרדנו רח׳ אחד העם 110 ת״א.

שעור ההעמלות המקיים במשרדנו כל יום ראשון בשבוע ב־8 בערב ע״י המורה דבורה שווה.

הנועת האשה הדתית — המדור לקליטה חברתית של עולים

ליל שבת ת״א בבעון קסם — סעודה ומסיבה ליל שבת, שיחה ל־ זמירות — החבר שפירא ת״א, כצון עולים הירקון — סעודה ומסיבה ליל שבת שיחה וזמירות — הרב פרנס.

יום ראשון — בני דרום, פגישה חברים להכוכב בהשתתפות אסתר אלעזר עובדה סוציאלית באשדוד, פעולתנו מאשדוד, כהן מלכה, 21 כראשי שכונת עולים מגרוזיה — על הרחבה וחיזוק הפעילות בשילוב יל־ דים והורים בחברה יקראלית דתית.

יום שני — חיפה — נוה שאנן. חוג ליהודות לעולים אלדכאיים ובהדע־ נים שיעור בהכוזרי — הרב ד״ר, שאר ישוב — רב הסכניון. המארח פרופסור יורי האיש.

יום שלישי — רכת הסייסים — חוג לעברית, בהדרכת הגברת יפה לודמן.

אשקלון — בעתיקות במועדון — חוג לריקודי עם לצעירים — שירים ישראלים. הופעל ע״י חברות עין צורים.

עכו — חוג ליהדות בשפה האידית במועדון.

יום רביעי — רחובות — במועדון בקרית משה חוג ליהדות המרצה ד״ר ברלסון, מרצה באוניברסיטת בר אי־ לן. הרצאה מלווה הוך עיון במובאות מתוך המקורות בשפה הרוסית.

פתח תקוה — חוג למחשבת ישראל בבית החברה ולנשטיין, רח׳ כ״ט בנובמבר כפר אברהם, המרצה ה־ רבנית סלומון.

אשקלון — סכון הבוכרים — אול־ פן לעברית ויהדות לחוגות עולים ע״י המורה אסתר צמיאל.

סניף מפד״ל חיפה

שיעורי תורה: בביהכ״נ הפועהמ״ז בבית התנועה ברח׳ החלוץ 59 בשבת ב־7 בבקר שיעור בגמרא, ע״י ה־ חבר בנחם הכר, ב־10.30 שיעור ב־ רמב״ם ע״י החבר מאיר אוריין. בכל יום ראשון ב־6.30 בערב שעור בגמ־ רא ע״י החבר מנחם הכר.

בביהכ״נ בשכון הפועהמ״ז בקרית אליהו בשבת בשעה 10.00 שעור בגי־ מרא ע״י החבר יצחק לבנון. אחה״צ שעור בגמרא ע״י החבר ישראל פולקביץ בכל ימות השבוע לפני תפי־ לה מנחה שעור במסגרת למוד הדף היומי ע״י הרב בהרב ליבר.

בביהכ״נ המרכזי בקריה אליהו ב־ שבת ב־3.30 שעור ברמב״ם ע״י ה־ חבר דוד אורבך.

בביהכ״נ המרכזי בקרית אליהו ב־ ימים א׳ וה׳ ב־17.30 שעור ברמב״ם ושעור עיוני בספרי הנביאים בהדרכת דוד אורבך. בשבת בשעה 4 אחה״צ בבית הכנסת „בקור ברוך" פינת שפירא 3 דרשה על פרשת השבוע ועניני היום ע״י הרב רפאל סולדנו.

חוק התכנון והבניה תשכ״ה—1965 הועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו

מודעה

בהתאם לסעיף 149

הרינו מודיעים בזאת כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־ אביב־יפו, בקשה ליתן אשור הקלה/ לשמוש חורג להקמת בנין בן 2 קו־ מות (קוטג׳) עם סגירת מרפסות ב־ תוך קווי הבנין ברח׳ זרובבל 20 א׳ תל־ברוך, גוש 6626 חלקה 43.

כל מי שיש לו התנגדות היתר/ אשור הנ״ל במקום זה רשאי להגיש לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל אביב־יפו בשדי קק״ל 68 את התנ־ גדותו המנומקת ולציין כתובתו ה־ מדוייקת.

ההתנגדויות תקבלנה במשך 14 יום מתאריך פרסום מודעה זו ותובאנה לדיון בפני הועדה הנ״ל.

י. גריפל
מ״מ ראש העיריה
יו״ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה הל־אביב־יפו

קוקי

השקית לצליה

קל, נקי, טעים, נפלא!

תל־אביב

בית הכנסת הגדול תל־אביב, אלנבי 110

השבת יתפלל הרב הראשי לתל־ אביב־יפו, הרב יצחק ידידיה פרנ־ קל. יעבור לפני התיבה החזן הראשי מר יהושע לרר בלווי המקהלה ב־ נצוחו של מר מנשה לברן. מנחה ב־4.25, שחרית ב־8. לפני קבלת שבת השעור ב„רמב״ם" ע״י יו״ר ההנהלה מר אברהם הצרוני בהל־ כות מלכים בנושא: „עוון הירידה מהארץ". תפילת שחרית בכל ימות החול ב־6.30.

ב„אהל שם" — עונג שבת בשתוף עם המועצה הציונית

השבת ב־10 י. טברסקי — תנ״ך. ב־11 ד״ר ש.ז. כהנא — תפילות. ב־4 במסבת „עונג שבת" ירצה: מ. גולדשטיין — יו״ר „אהל שם" על: „משנתו של אחד העם" (במלאות 50 שנה לפטירתו). דברי אגדה — ד״ר ש. ז. כהנא.

אגודת „אהבת חסד"

השיעורים מתקיימים במועדון אט־ דהנר, רח׳ נחמני 61 בשעה 8 בערב כדלהלן: בליל שבת ק׳: מסיבת עונג־שבת" ע״י שולחנות ערוכים בהשתתפות הרב ד״ר ש.ז. כהנא הרב משה ברנשטיין: החזנים: א. ברינגר י. סולניק. ביום ראשון: שיעור בתנ״ך לחוג נשים — הרב ש. פרנקל. ביום רביעי: שיעור ברמ־ ב״ם — הרב ד״ר י. מוריאל.

חיפה

בית כנסת לנוער בביה״ס „יבנה — נצח ישראל" לזכר הלמידי ביה״ס שנפלו במערכות ישראל

התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקה נרות בשבת בבוקר ב־8.15. לפני התפילה ב־7.30 שעור בתלמוד ע״י הרב ישעיהו נגר רבו של בית הכנסת. לפני הקריאה לימוד משנ־ יות לזכרם של תלמידי ביה״ס ש־ נפלו.

שעור באגדה

זמן שעורו השבועי של כב׳ הרב הראשי שאר־ישוב כהן שליט״א, הר־ קדם ויתקיים בבית־הכנסת „בני־ ברית", ככר חורב, במוצ״ש בשעה 7.30 בדיוק.

לוח הצופה

● סבל קונה הכל, רהיטים, מלו־ זות, מקררים, מערכות חשמלים 832267

● לשיווק מוצרי צריכה דרו־ שים/ות סוכנים/ות עם/בלי רכב מסחרי. „לידיה" ארלוזורוב 15, חיפה.

● מגרשים בכרמל + פיתוח + כבישים + נוף!! — 10.000 + תשלומים", „מבטחים". ארלוזורוב 15, חיפה.

● להשכרה קוטג׳ מרוהט במרכז כפר־סבא גם לתקופות קצרות טל. 052—28340.

● בהזדמנות למכירה בכרכז בני ברק 2½ גדולים ק״ב 3 כיוונים, הרצינה כלאה דוד שמש + ארונות קיר 791013

● דירות הדר, כניסה נפרדת, ב־ אבן יהושע למכירה טל. 524816, 223616 בערב.

● בורה דתיה, צברית, משפחה טובה, נאה, חמודה ומסודרת 28/168, גרושה, מחפשת נאה ומתאים. ת. ד. 33339 תל־אביב

● למכירה דירה חדשה 3 וחצי חדרים קומה א׳ + סוכה + ארונות + מצלית רוקח 15, פתח־תקוה ע״י בייס גר צציון, לוי.

● בקרית הרצוג להשכרה לד־ תיים 3 חדרים מרוהטים קומה ד׳ הפיה. אפשרות לתקופה ארוכה. טל. 447631, 701815

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה

בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אוריון — שבוע 3 — נצחון באנטבה

ארנון — שבוע 2 — הבועה

אורנע — שבוע 2 — בארי לינדון

מיטשל — הפשיטה על אנטבה

תל־אביב

אסתר — שבוע 8 — מארש הנצחון

גת — שבוע 25 ואהרון — להיות או לא להיות

דרייב אין — איש הכנופיה

חן — הפשיטה על אנטבה

פאר — שבוע 6 — גבר ואשה

חיפה

אורה — שבוע 4 — נצחון באנטבה

ארמון — הפשיטה על אנטבה

אורלי — התמים

אמפי — אות משמים

פאר — שבוע 2 — גבר ואשה

חן — שבוע 2 — הקומנדו האורחי

רון — שבוע 4 — משפ׳ צנעני

היום

יום שישי, י׳ טבת תשל״ז 31.12.76

פר׳ ויגש

הפרק: ישעיהו ד״ה; המשנה: שבת ג, ד״ה; הדף: סוכה ז; הלכה: אורח חיים כז, ד״י.

שבת — הפרק: ישעיהו ס״ו; המשנה: שבת נ״ד, ו״א; הדף: סוכה ח; ההלכה: אר״ח כז, יא״ב.

שידורי ישראל

חדשות

מהדורות חדשות בגלים א׳, ג׳, ר״ב׳ במהדורות מדי שעה מ־6 בבוקר עד 1 בלילה.

יומני הרשות

7.05	(ב) הבוקר הזה
8.05	(צ) יומן הבוקר
13.00	(ב) בחצי היום
17.05	(צ) יומן הערב
19.05	(א) היום הזה
23.45	(צ) יומן חצות

רשת א׳

07.07 „התחילו מבראשית" 10.05 „באלף עד תו" 10.15 שירותים לתלמידים בבתי הספר היסודיים 10.35 „בשמל יומי" 11.15 שירותים לתלמידים בבתי הספר היסודיים, לסמנת החברה — לכות הגבוהות היסודיים — „הקהל יום" 12.05 „מי — יום הדברים הכללי 13.00 „בוסקה דבעג ליד" 14.10 לאנו ויילי 15.01 „קבלת שבת" — פרשה „ויגש".

רשת ב׳

06.00 „שבע ישראלי", „בה טובו אהלי יעקב" וכיוצא המצבה הוטנית 10.05 „באן ביהוד" 12.30 „שירים ביציאה" 13.05 „בחצי היום" 13.30 שירים עבריים 14.10 „סוכבובים".

גלי צה״ל

05.58 ברכה השחר 06.10 „בוקר בוקר" 07.07 שבע אפס שבע 08.05 יומן הבוקר 09.05 „רק בשבת" 10.05 הבית ופלגים 11.55 באחורי הגבים 12.05 „גלצ״ל גבר" — 14.05 שיר הבצבצים בדרכים 14.05 בצצד הבריכות 15.50 בואי שבת.

טלוויזיה בללית

15.00 „הר יוהר — גבוה יוהר" — יוהר יותר 15.30 „שלוה לבוא שבת" — תפרשה „ויגש": צערה בשבת, יום הקיידיש הכללי. על השבה ביניהו ובמהגרת בשבי הנואה בהוזקים בעירים בלווי קטעי קריאה.

טלוויזיה לימודית

08.10 בהבקיקה ד׳ 08.35 טבע ד׳ 09.25 באוטבריה ח׳ 10.05 אורחות ד׳ 10.25 ביולוגיה ד׳ 11.02 ההידות בדרכים 11.10 הביה הרבנה 11.30 גם אני הוספרים — הסל האחרון 12.10 פיזיקה ח׳ 12.30 היסטוריה 14.00 גבר הדוייה 14.15 ידידים הסוב של האדם 14.30 אהבה־ביסה פבוזה.

במוצש״ק

רשת א׳

18.04 „הקרופות פהוחי" 18.45 עד 20.45 תבוניה לעלה 20.45 „שירת הבקהלה" 21.30 „פסודרדיו" — „בלילה על הגוי" 22.05 „הבדיל" — „בלוה מלבה" 23.00 „ניגודים".

רשת ב׳

18.04 „הגדעא בטולר" 18.30 מבגדיש הספורט 19.05 יומן הבבלת 19.47 פרקי היום בחביץ: ישעיהו פרקים „ויגש" קריאה בני יעקב בנאי ושיחה באה ריש בשולם מרגליות 20.05 „בית תבשבת" 20.45 „בזאה־בשורש" 21.05 „צבנת הבוקר, רוחי ההיבחה 22.05 „ביתת הוליד" 23.05 „סוף שבועי" 01.05 רגע של שיר.

גלי צה״ל

18.05 שירה 19.05 סוף השבוע 19.53 על כל פנים 20.05 בצנין לצבין 21.05 הבורה בבצרת 21.45 צורים רוח — צם הזבורות בלי נביאה 22.05 תיבת הגנינה הבעה של ברגם 23.45 יומן חצות 23.05 ציצורי לילה 02.00 בבוק ידיעות 00.05.

טלוויזיה בללית

18.00 קיצור החדשות (ערבית) 18.02 סיסים בצוויה 18.30 מחידים והבצאות הבאת השבת 20.00 „באות הבבת" — „ישהדה לדשא" — על יהדות ויידא באבינה על 20.30 מבט להדשות 21.00 בבה בשורים 22.00 קרב עתה — „רינגר 23.15 פצוקע של יום החדשות.

בעונה הזה ביותר

הצטרף לטיול ובילוי חלומי של חדש ימים במחיר מוזל

למזרח הרחוק

דרך הונג־קונג־סינגפור־יפן־ הפיליפינים־באנגקוק־תאילנד

★ יוצאים בתחילת כל חדש ★

מתאים לשומרי מסורת

כנעניקורס

ת״א, בן־יהודה 100, טל. 229125

האופרה הישראלית

1.1.77 ערב גאלם

2.1.77 ערב גאלה

כל ההצגות מתחילות בשעה 8.30 בערב

האופרה הישראלית

במוצ״ש 1.1.77

הבימה

קובע מקום אמולפו

אולם גדול

ב־7.00 וב־9.30

כירנייט תלף: חיפה

הקאמרי

כולם היו בני:

הצפה

עתון יומי

HATZOFE DAILY

המו״ל: הצופה בע״מ, העורך: ש. דון־יחיא. מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח׳ המסגר 66, טל. 35421. ת״ד: 2045. חשבון בנק הדואר 41144 ★ סניף ירושלים: רח׳ בן־יהודה 3, ת״ד 1148, טל. 234910, בערב טל. 35609 52859 ★ סניף חיפה רח׳ ארלוזורוב 3. טל. 663628 רפוס המעשר בע״מ ת״א, רח׳ המסגר 66, טל. 32354.

●

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות המתפרסמות

נציגים הדתיים בעירית ת"א
תובעים מלהט למנוע חילול שבת בליל־סילווסטר

הנציגים הדתיים בעירייה תל־אביב תובעים מלהט למנוע חילול שבת בליל־סילווסטר.

...יד עם קבלת מברק של הרב הראשיים של תל־אביב־יפו ר' המועצה הדתית אל ראש עירית אביב העביר אתמול ידיד הועד לשרותים הדתיים על־ידי העירייה ד. רוזן־צבי פניה דחופה למר למנוע חילול שבת בליל שבת אשר בתי־קולנוע בתל־אביב ב־רת נשפי סילווסטר.

הנציגים הדתיים מצטרפים לפניית הרבנים הראשיים ויו"ר המועצה הדתית להת"א־יפו למנוע פריצה נוספת של חילול שבת בנשפי סילווסטר בליל שבת הכלולים בה. כפולה לעירנו ותפגיעה חמורה על חוקי העזר העירוניים.

ד"ר ד. רוזן־צבי מבהיר שעל פי פניית מחלקת השבת של הרבנות הראשית בת"א־יפו שבה הם התריעו על מופעי סילווסטר בליל שבת בבית קולנוע אחד בת"א ובבית קולנוע אחד ביפו הוא פנה עוד ביום ג' טבת (24.12.76) לראש העירייה וביקש את התערבותו הדחופה למניעת פרצות חדשות בחילולי שבת בבתי הקולנוע בת"א־יפו.

הנציגים הדתיים בעירית סגני ראש העירייה עו"ד ח בסוק, חיכ הרב י.מ. ...ובין וחבר מועצת העירייה ד"ר ...צבי קיימו אתמול דיונים דחוף בנושא זה והיום הם יידרשו ...ש העירייה לנקוט בכל הצעדים ...שים ולהשתמש בסמכויותיו הנ־

עובדי חב' „עמידר" עומדים לשבות

מאת סופרנו בתל־אביב

העובדים בחברת „עמידר" עומדים לקיים בשבוע הבא שביתה בת שלושה ימים במחאה על אי קיום הסכם „עמידר־עמיגור" והתיחסותה הכללית של הנהלת החברה לבעיות העובדים ותנאי עבודתם.

עובדי עמידר יעדרו מהעבודה ב־ימים שלישי, רביעי וחמישי הקרו־בים. הם יקיימו אסיפות עובדים להסביר ריקעו של המאבק.

אתמול התכנסה מועצת העובדים והסמיכה את מזכירות הועד הארצי לנקוט בכל צעד ארגוני נוסף ש־יתחייב מהמצבים החדשים שיווצרו.

באשר להסכם בין עמידר ועמיגור הובטח לעובדים כי בשתי החברות תהיה אחידות בכוננות נהול ה־נכסים בכל תחומי הפעולה ויקבע הסדר להבטחה אחידות זו אך נציגי העובדים טוענים כי הנהלת עמידר מתחמקת מלממשם וכתוצאה מכך אין אחידות בשכרם של העובדים ובתנאים הסוציאליים שלהם.

אזכרות לחללי השואה

תפילות אזכרה מרכזיות לזכר חללי השואה, נערכו אמש לרגל „יום הקדיש" בבתי הכנסת בתל־אביב־יפו.

בבית הכנסת „אהל מועד" הופיע הרב הראשי לת"א־יפו ח. ד. הלוי, ובבית הכנסת הגדול — הרב הראשי לעיר י. י. פרנקל. שני הרבנים השמיעו דברי מספד נרגשים על החרפת חילולי השבת בעיר בשעה הבחרה. בין היתר הזכיר פירסום הודעות על פתיחת חמשה בתי קול־נוע בליל שבת הקרוב.

הרב הראשי פרנקל התריע על כך שהנוער אינו מאמין בתוצאות ה־שואה וכשלה את עצמו, כשם ש־הישלו את עצמם מיליוני יהודים. לדבריו „שכחת השואה היא אסון לאומי, המביאה להידרדרות בכל ערכי אומה. בין היתר התריע על כך, שבתי הקולנוע הציגו בפעם הראשונה לפתוח בליל שבת את בתי הקולנוע לרגלי חג לא יהודי.

„ההידרדרות המוסרית בכל שטחי החיים היא תוצאה מההתלפות בר רשת המיליונים אשר נוספו" — אמר הרב.

אחרי פרקי תהילים אמר כל ציבור המשתתפים בבתי הכנסת קדיש יתו־חונים השמיעו תפילות אזכרה.

העצרה הגדולה שהתקיימה בעירה „אני מאמין" ו„התקווה".

הודעת הרבה"ש בהן

בקשר ליום־הקדיש־הכללי לקראת צום עשרה בטבת: שהל היום הודיע הרב הראשי לישראל, הגרש גורן, שלפי הקבוע ביעצה הרבנות הראשית לישראל, נקבע עשרה בטבת כיום הקדיש הכללי לזכר 600 ריבוא הקדושים וההורים שנפלו על קידוש השם בימי השואה. כל מי שאין לו הורים, צריך להש־תתף באמירת קדיש בציבור, בכל התפילות בצום עשרה בטבת.

עצרת אזכרה במרתף השואה בהר ציון

אתמול בלילה התקיימה בהר־ציון במרתף השואה ליד מצבת האפר, עצרת זיכרון לקהילות שנחרבו ב־שואה הד"ר ש. ז. כהנא יו"ר הועדה להנצחה מאירועיה הגלה את גבירת הקדושים וקרא לציבור להשתתף בצם את יום השואה.

„המטלפן האלמוני" ניסה לפרסם מודעת אבל מזויפת בעשרה בטבת...

„המטלפן האלמוני", הנוסה להכ־שיל עתונים בפרסום „מודעות אבל" על מותם של רבנים וראשי המועצה הדתית בבני־ברק, ניסה אתמול לע־שות זאת שוב. אתמול הצביר בטל־פון ל„הצופה" מודעה על „פטירתו" של הרב אהרן לנציגבר שליט"א, כדי שתתפרסם בעתון היום — עשרה בטבת... כמו בעבר, גם הפעם לא הצליח „המטלפן האלמוני", שמפע־לות המועצה הדתית בבני־ברק הן, כנראה כנגינים בעינו, במלאכתו הבזויה.

● הפאר־פורינר העובד בעירית תל־אביב התלונן במשטרה על איו־מים מצד בעל איטליז בכפר שלם, החשוד בהעלמת בשר ממקור בלתי ברור.

המושב מירון תובע פיצויים מהממשלה

בחגיגות ל"ג בעומר נגרמו נזקים למטעים

מאת חיים פיקרש, סופר „הצופה"

הביקה נזיקין, לדא הקויים נגד הממשלה, הוגש על ידי מושב מירון בגליל, המוען כי בהגיגות ל"ג בעומר נגרמו נזקים למטעי המושב המתקיימים החקלאיים ש־בו, מצד אלפי חוגגים. המממש־לה נתבעת, איפוא, לשלם מליון וחצי ל"י על נזקים אלה.

„פעם אחת ולהמיד החלטנו לצאת לפעולה כשפטית כדי לגמור עם זה" — אמר לנו מר יעקב אנגלנדר, חבר מזכירות המושב הדתי, שתאר ב־אוזנינו את הנזקים הנגרמים מדי שנה בשנה למטעי המושב, מרבבות הבאים לחוג את הילולה הרשב"י, בל"ג בעומר, במירון.

השנה, מוסיף מר אנגלנדר, הגיעו הנזקים לשיאם, ולכן החליטו מוס־דות המושב לצאת לפעולה משפטית. בהתייעצות עם עורך־דין, החלט, כאמור, להגיש את התביעה המשפ־טית, נגד המדינה, על הנזקים ש־נגרמו.

צריין כי באי מירון בל"ג בעומר, מתעלמים מהגדרות הסובבים את ה־כטעים. הם פורצים אותם בכח. מכ־ניסים לשטח המטעים גם את המכו־ניות שלהם, בקימים אהלים ובמשך כמה ימים מקיימים את „הילולה ה־פרטית" שאינה אלא פיקניק גדול. המזיל מפירות של המטעים, ובכלל זה האפרסקים המפחזי העץ, אינם בשלים די צרכם במועד זה של השנה, ואף על פי כן, נקטף פרי הבוסר, „כהם, אולי בתוך רשעות" — אומר אנגלנדר.

אגב השנה, הגדילו בהתפרעות, שכן פגעו בכמה מטעים בכיברכת ההשקייה ונגרמו ...הגבעה. כנגד את בנכסיהם בלתי הוזרה ופראית של המכוניות.

לדברי חקלאי מירון הנזקים נגר־מים כדי שנה בשנה. לפני מספר שנים נקטו בצעדים מקוריים, כש־

הציבו בעלי המטעים את השטח ב־כמויות מים גדולות, אך מסתבר, שאין באי החוגגים למירון נרתעים מזה...

מכל מקום הבירור המשפטי עתיד להתחיל בימים הקרובים ובינתיים, נמסר, מביעים אנשי מירון נכונות לבוא לפשרה עם המדינה. „אם ה־מדינה בכלל, ומשרד הדתות בפרט, יסכימו להבטיח מניעת כניסתם של באי מירון למטעים על ידי הקמ־מת גדר בשוק גבוהה והבטחת ה־שמירה, אפשר ואף יבטלו החקלאים את תביעתם המשפטית — אמר מר אנגלנדר.

מתקני טלפונים חשודים בשוחד

ראש צוות מתקני טלפונים במשרד התקשורת ועובד בצוות נאשמים ב־... המשפט המחוזי בתל אביב בק־...ת שוחד.

...כתב אישום שהוגש אתמול נגד ראש הצוות אברהם רוזן בן 33 מיפו ...מרדכי חזן, בן 33, מרמת אליהו ...כי השנים קיבלו 1300 ל"י ...חד ממנהלי חברת מתצבות בכפר ...להחברה זו היו קשיים לקבל ...מן למשרדים בתל אביב, ולדברי ...האישום יעץ רוזן למנהלי החב־...לבקש במרמה ממשרד התק־...ת לחדש קו מנותק למשרד אחר, ...הרחק ממשרדם. אחרי חידוש ה־...העבירו רוזן וחזן את קו הטלפון ...למשרדי החברה, לדברי התבי־...תמורת שוחד. בתחילה קיבלו ...ל"י שוחד ואחר כך ביקשו תו־...וקיבלו עוד 1000 ל"י — נאמר ...ב האישום.

הקפה התייקר — כדאי לגנוב...

...האמרת מחיר הקפה כבר גורה ...פריה מעשי גניבה על רקע זה. ...יום ד' בלילה חדרו אלמונים ...על חנות המכולת של ברוך כהן ...ברחוב שן ארי ביפו וגנבו 18 ...ל"ג קפה רגיל ו־48 קופסאות ...של נס קפה.

...פריצה אחרה בעלה אופי דומה ...ביום ד' בלילה במפעל ...קליית קפה ברח' ריבל 8 בת"א, ...השייך להרצל גואטה. מן המפ־...ל נגנבו 225 ק"ג קפה בשווי ...13,50 ל"י.

מ. שניצר נבחר שוב לנשיא בורסת יהלומים

...מר משה שניצר נבחר שוב ל־...נשיא בורסת היהלומים הישראלית, ...באסיפה השנתית הכללית של הבור־...מר שניצר, המכהן בזה 8 שנים ...בתפקידו זה, נבחר לקדנציה נוספת ...של שנתיים, תוך הבעת אמון בלתי ...מסויג בו מצד חברי הבורסה.

גשמים עשויים להציל חלק גדול מהתבואות

מאת סופרנו החקלאי

הגשמים שירדו בימים האחרו־נים התפשטו גם לדרום הארץ ו־עשויים להציל חלק גדול מה־תבואות החורף, שאיימה עליהם ...כנה בצורת.

...ם זאת עדיין אין מספיק גשמים, ...ק בדרום הרחוק, שבו יש עדיין ...ות רבים הנמצאים בסכנה.

גם אם יהיו עתה גשמים טובים ה־יבול הצפוי מהשדות יהיה נמוך מ־הרגיל. כשרד החקלאות עשה בימים האחרונים מאמצים להצלת השדות בשירות ההדרכה של המשרד פעל בקרב החקלאים בהדרכה להשקיית עזר תוספת זו של מים עזרה מאד לשדות.

ברוב חלקי הארץ היתה חלוקה טו־בה של הגשמים והדבר עזר לכל ענפי החקלאות.

יום בטלוויזיה במסגרת „שלום לבא שבת"

תכנית מיוחדת המוקדש לעשרה בטבת

...שמירת השבת במחנות השואה, ...ריטואות ובהתרות עומדת במרכז ...תכנית מיוחדת המוקדשת ליום עש־...ה בטבת ואשר תשודר היום בטל־...יזיה בשעה 15.30, במסגרת התוכ־...ת „שלום לבא שבת". בתוכנית ...ולבו דברים של צעירים העוסקים ...קר השואה, בנושא „קידוש ה־...ם" בימי אימי השואה, וכוחות ...וח והאמונה שפרצו ועלו לנרות ...ופת הנאצית.

...הצעירים הם: אפרים זורוף, שולה חדש מארה"ב, העוסק בחקר השואה במוסד „יד ושם", רחל בילינצקי, החברה בצוות צעירים המכין תוכ־ניות הדרכה בנושא זה בהדרכתו של יהושע כהן, וויקי סמו, מורה־היילת מירוחם שחיברה עבודה על המחתרת בגיטו וילנה. את התוכנית המשודרת במסגרת תוכניות המחלקה למורשה ישראל בטלוויזיה, הפיק יצחק רקאנטי. ילוו אותה פרקי קרי־אה ושירה מפי אירים לביא, רוחמה רז וגבי יגון. מנחה: שאול מיזליש.

השבתת לימודים בששה בתי ספר בירושלים

מאת סופרנו בירושלים

...ביתות ד' בששה בתי ספר ממ־...לתיים־דתיים בירושלים שבתו ...הנהל מלמודיהם יחד עם תלמידי ...ית הספר „יהודה הלוי" המושב־...ת מאז ראשית השבוע.

...השביתה בבית הספר „יהודה הלוי" ...צה על רקע בעית המשך הלימודים ...ל כתות ז—ח. ההורים מסרבים לש־...ח את ילדיהם לחטיבת ביניים ב־...י ספר אחרים והם עומדים על ...יותם לפתוח כתות ז—ח בבית ספ־...

ההורים מנמקים את התנגדותם ב־...נה כי בשל מדיניות רשויות החי־...ך בירושלים המאפשרת רישום גם ...כתי ספר פרטיים ועל אוריים מופ־...סיבת הבינים האיזון בין הילו־...ם סוגי הטיפות לבין ילדים מ־...בות מבוססות.

ההורים טוענים כי האגף לחינוך ...י מתנגד לתוכנית של משרד החי־...ך ועירית ירושלים ורק מגביל מש־

רד החינוך מר א. שמאלי וסגן ראש העיר מר י. גדיש דבקים בה בעק־שנות משיקולים שאינם לטובת ה־ילדים.

בהודעה דובר משרד החינוך נאמר כי הצעתו הציע להורים להגדיל את כיתות התלמידים שיקלטו בחטיבת הביניים על או"ח תודיע כי בבתי אף לפעול לקליטת תלמידים ממבני לימוד בבתי הספר „נועם" ו־„הורב", אך לדברי ההודעה דחו ה־הורים את ההצעה וביקשו זאת פתור בשביתה.

בתגובה לכך טען ועד ההורים כי משרד החינוך ידע על השביתה שבוע ימים מראש ואף לא טרח לנסות למ־נוע אותה.

ההורים שיגרו מברקים לשר החי־נוך והתרבות ולראש עירית ירושלים בהם תבעו פתרון דחוף לבעיה.

נודע כי בדעת ההורים להחריף את השביתה שתלווה בהפגנות ובשביתות רעב במשרד החינוך ובעירית ירושלים.

פרס: חסר לנו כוח אדם

הוענקו פרסי ישראל במשרד הבטחון

פרסי עובד ישראל 1976 הוענקו אתמול אתה"צ בתל אביב ע"י שר הבטחון, שמעון פרס, ל־5 עובדים מצטיינים של משרדו. משרד הבט־חון משתתף זו השנה השניה בתחרות זו המאורגנת ע"י העתון „לטריב".

בתחרות „עובד ישראל 1976" זכו 61 מעובדי משרד הבטחון ומתוכם נבחרו 5 עובדים מצטיינים. בבין 5 המצטיינים נבחרה גב' אסתר כהן פקידה באגף הכספים, כ„עובדת ה־מצטיינת של מערכת הבטחון". 4 ה־אחרים הם ליאון גולן עובד המתפרה בצפת, אסתר יוחאי, פקידה באגף האפסנאות, יצחק בר און מאגף ה־פיקוח ודוד שיף ממינהל ההרכשה.

שר הבטחון העניק לעובדים ה־מצטיינים את תעודות ההוקרה ו־לגב' כהן פרס בסך 4000 ל"י. הוא שיבח לשים האחד מהם בבלחמת יום הכיפורים. „מבכוון זה יצאה מר אבד, כי יותר משהפר לנו בכסף או נשק, חסר לנו כוח אדם.

„כאשר אנו צריכים להתמודד עם כוחות כוזבים השולים עלינו במס־פרם, אנו נביעים למסקנה, שעל האומה להפנות את נקודה הראוי ב־נשק, ואין ספק שהיא מבוגלת לכך". השר אמר כי משרד הבטחון עבר ערכת הבטחון כשהיא מאוששת ומת־פקדת יפה. האנשים עובדים במסי־רות רבה ואת האשראי יש לתת ל־אותם רבים שעשו את המאמץ, בבדים ובלי מדים. הצמים גבדלים זה מזה בהריצותם ואילו אצל העובדים שלנו נובעת החריצות מפאטוס פנימי ואי־ני. שמה שלעובדים אצלנו יש פאטוס כזה", אמר.

עובדים בנמל התעופה תובעים בדיקה ע"י שוטר

עובדים בנמל התעופה בן־גוריון תבעו כי יוחזר הנוהג ששוטר הוא אשר בודק את המעבר לאולם הנוס־עים היוצאים ולא איש בטחון כפי שהונהג באחרונה.

מנהל הנמל מר עזרא בלס אמר בעניין זה, כי המשטרה דוחקה ב־כוח אדם וסוכם בינה לבין הנהלת הנמל, שאיש בטחון יבדוק את תעו־דות הכניסה ואת כרטיסי העלית לבסוס בכניסה לאולם.

אישים ומוסדות

— הרב ד"ר שמואל רוזנבלט, רבה של בלטימור, ארצות הברית, הגיע לביקור קצר בארץ.

היכל כל הפלאי במבית"ר לקונפקציה:

טכנסים, ג'קטים חליפות וכו' בסיסוגאות וליחידים.

לגברים ולגברים

(לדוגמא: חליפה „מאריגני" לגבר — 299 ל"י בלבד)

רח' המכבי 35 א', ע"י שוק הכרמל טל' 53128

למפעל הורני מיוחד מסוגו בארץ

דרוש גובה ומתרים בארץ ובחו"ל

אפשרות גם לפנסיונר

‎02-280173, 9.30—12.30

קוק השקית לצליה

קל, נקי, טעים, נפלא!

"משהב"

חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ

התחלנו בבנית שלב מגורים נוסף לאחר גמר שלבי הבניה הקודמים למשתכנים דתיים

בבני־ברק

קרית הרצוג

דירות 3 חדרים

הדירות מותאמות גם לזכאי משרד השכון

משכנתאות בלתי צמודות

לזוגות צעירים עד 80,000 ל"י

לאחרים עד 65,000 ל"י

דירות לדורות

הודעה לזוגות צעירים

אנו מבצעים הלואות לזוגות צעירים בעלי זכאות של משרד השכון

זוגות צעירים חברי הפועל־המזרחי בעלי תעודות זכאות יכולים לקבל הלואה משלימה מקרן משותפת של הבנק, הסתדרות הפועל־המזרחי והממשלה.

מפול מהיר

„בנק אדנים"

למשכנתאות הלואות בע"מ

תל־אביב, אחד העם 108 • טל. 245291

אוניברסיטת חיפה

מינהל התלמידים / מזכירות ההרשמה וקבלת תלמידים

מודיעה על

פתיחת ההרשמה לשנה"ל תשל"ח (1977/78)

● ההרשמה תחל ביום א', י"ט בטבת תשל"ז (9.1.77) ותסתיים ביום ו', ד' באדר תשל"ז (25.2.77).

בחינת הכניסה הפסיכומטרית הכללית תתקיים בימים ח' — ט' בניסן תשל"ז (27-28.3.77). לנבחנים במועד זה זכות קדימה בקבלה לאוניברסיטה.

מתקבלות בקשות ללימודי תואר ראשון (ב.א.) ותואר שני (מ.א.) לפקולטות ולבתי הספר בדלקמן:

לימודי התואר הראשון (ב.א.)

הפקולטה למדעי הרוח
הפקולטה למדעי החברה ולמדעי המתמטיקה
ביה"ס לחנוך (כולל המחלקה להכשרת מורים ע"ש א' גורדון)
ביה"ס לחנוך של התנועה הקיבוצית, „אורנים"
ביה"ס לעבודה סוציאלית
מכללות (מכללת עמק יזרעאל, „אהל שרה", מכללת „תל חי")

לימודי התואר השני (מ.א.)

הפקולטה למדעי הרוח
הפקולטה למדעי החברה ולמדעי המתמטיקה
ביה"ס לחנוך
ביה"ס לעבודה סוציאלית

לימודי תעודה

ספרנות

● **מדריך לנרשמים**

„מדריך לנרשמים" ...לתואר ראשון (ב.א.), תואר שני (מ.א.) ולימודי תעודה ניתנים לרכישה:

1. בחנות הספרים של אגודת הסטודנטים באוניברסיטה, בנין רב־תכליתי, בימים א'—ה' בשעות 9.00—17.00. ...מבקשים לקבל את ה„מדריך לנרשמים" בדואר, ישלחו מכתב בצירוף המחאה ודואר בסך 17.50 ל"י (כולל דמי משלוח) לפקודת: „חנות אגודת הסטו־דנטים באוניברסיטת חיפה".
2. בחנות הספרים „הדר" — רח' החלוץ 22, חיפה.

● **החלפה ו/או תוספת חוגי לימוד**

תלמידי אוניברסיטת חיפה המבקשים להוסיף ו/או להחליף חוג לימודים ירשמו במועדים המצויינים לעיל במזכירות ההרשמה בנין ראשי חדר 773, בימים א'—ה' בשעות 11.00—15.00, בימים ב' ו־ד' בשעות 14.00—16.00.

קרית חנוך מבשרת ציון

הישיבה התיכונית „קול מבשר"

מגמה מוסיקלית

בשנת הלימודים תשל"ח הבעל"ט תפתח אי"ה בישיבתנו כיתה ט'

במגמה מוסיקלית בשירה ובנגינה

מגמה זו מיועדת לתלמידים מתחילים ומתקדמים המעוניינים ומוכשרים ללמוד בישיבה תיכונית בשילוב לימוד מוסיקה ברמה גבוהה (תיאוריה ופרקטיקה).

יינתנו מילגות לתלמידים ראויים

בדבר מידע נוסף וסדרי הרשמה — נא לפנות לת"ד 6605 ירושלים, או טלפונים: 02-536521, 02-528965.

בן מחפש את אמו

אברהם גרשקוביץ

נולד ב־7 לאוקטובר 1928 בעיר סורגו־מרמוס או בעיר יאסי רומניה

נמצא היום ברוסיה

מחפש את אמו שעלתה לישראל בשנות 1929 — 1940

כל היודע היכן נמצאת אשה זו יפנה: למשפחת פרדקין רח' קליבנוב 8/23 נוה־שאנן חיפה

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

קרנות נאמנות

מחיר פדיון	מחיר יחידה	
212.45	217.76	סלע
181.63	186.58	שחם
123.79	126.25	חלמיש
107.50	110.17	ברקת

המנהל: חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

אוניברסיטת בר־אילן
בית הספר לחינוך
המדור להשתלמות
המחלקה לתולדות ישראל

משרד החינוך והתרבות
המחלקה להשתלמות עובדי הוראה
ירושלים

בשיתוף עם

אגף החינוך הדתי / הפיקוח על הוראת היסטוריה

מתכבדים להביא לידיעת הציבור על עריכתו של יום העיון

בבעיות ההוראה של תקופת השואה בבית הספר התיכון

אשר יערך ביום ג' י"ד בטבת תשל"ז (4 בינואר 1977) בשעה 16.00 באודיטוריום בבנין המנהלה, בקמפוס האוניברסיטה, לפי התכנית הבאה:

דברי פתיחה: —פרופ' נתנאל קצבורג, דיקן הפקולטה למדעי היהדות
—ד"ר מרים שמידע, מנהלת ביה"ס לחינוך

הרצאה בנושא: —„תקופת השואה — המשמעות של תהליכים או תופעה חד־פעמית"?
—מר דן מכמן, המחלקה לתולדות ישראל

סימפוזיון בנושא: —„מגמות ודגשים בהוראת תקופת השואה בבית־הספר התיכון"

בהשתתפות: —ד"ר דב אברון, מנהל ביה"ס תיכון דתי עירוני ב', ת"א
—ד"ר צבי בכרך, המחלקה להיסטוריה כללית וביה"ס לחינוך
—ד"ר ישראל גוטמן, הנהלת רשות יד־ושם ירושלים
—מר אריה מורגנשטרן, מפקח־מרכז על הוראת ההיסטוריה בממ"ד
—פרופ' מרדכי אליאב, ראש המחלקה לתולדות ישראל, מנחה
—דיון, שאלות ותשובות

הנהלת כפר המכביה

מודיעה

בעקבות הפרסומים של נשף הסילבסטר בליל־שבת באולם כפר המכביה

מודיעה בזאת הנהלת הכפר, כי בעת שהוזמנה המסיבה על־ידי גורם שלישי, לא הובאו בפניה כל העובדות לגבי אופיה ותוכנה.

לאחר שהתבררו בפני ההנהלה כל העובדות בקשר לערב זה

החליטה ההנהלה **לבטל** את ההיתר לקיום המסיבה בשטח כפר המכביה.

ולפיכך,

לא תתקיים המסיבה הנ"ל בליל שבת בכפר המכביה!

כפר המכביה ימשיך לשמור על אופיו הלאומי־צבורי של המקום גם בעתיד.

הנהלת כפר המכביה

מלון דבורה

בן יהודה 87, תל־אביב

כשר למהדרין

מקבלים הזמנות

לבריתות -.35 ל"י

לאיש (כולל הכל)

חתונות ושמחות במחירי הפתעה

פרטים והזמנות נא לפנות: מחלקת האירועים למר פריה, טל': 244366 ת"א

ישיבת „מאיר בת עין" וכולל אברכים

ע"ש התנא הקדוש רבי מאיר בעל הנס זיע"א

ת.ד. 230 טבריא

ברכות מאליפות לידידינו הנכבדים

מר **מאיר חי עמנואל** הי"ו

לבחירתו לתפקיד יו"ר המועצה הדתית בעירנו

ומר **מאיר בן קיקי** הי"ו

חבר הנהלת ישיבתנו

לבחירתו לתפקיד גזבר וסגן יו"ר המועצה"ד

יהי"ר שיצליחו בתפקידם להרבות כבוד שמים ולחזק מוסדות התורה בעירנו

הנהלת הישיבה

משרד העבודה
האגף להכשרה והשתלמות

משרד הדתות
המחלקה לשירותים ציבוריים

ביום ראשון י"ב טבת תשל"ז [2.1.77]

יפתח קורס טבחים משגיחים

במכון להכשרה מקצועית תורנית בנחלים

• מתקבלים משתמשים מכל הארץ
• התלמידים מקבלים ארוחות ולינה במקום
• ניתנים מענקי קיום וכן הוצאות נסיעה

על המועמדים להיות בעלי השכלה תורנית ומוכשרים להיות אחראים על הכשרות. — יתקבלו מועמדים עד לגיל 45. פרטים והרשמה בכל משרדי הרבנות בארץ, במשרד הדתות רחוב יפו 30 ירושלים, רחוב הטשמל 33, תל־אביב, רחוב יפו 34, חיפה.

גליון פרטים אפשר לקבל על ידי פניה בכתב למשרד הדתות ת"ד 1167 ירושלים. על המעוניינים לקבל מהרב המקומי אישור על התאמתם לקורס והכשרתם להיות אחראים על הכשרות. את טופסי הבקשה עם אישור הרב יש להעביר למשרד הדתות ירושלים.

● המעוניינים יכולים לבוא מת"ד הנ"ל למרכז ההכשרה המקצועית תורנית בנחלים.

התחבורה: קו 84 מתחנה מרכזית פ"ת, בשעה 10.15.

מוסד ציבורי דתי

מחפש מזכירה כללית למחלקה

רצוי בגילאים 35 — 40 • עם נסיון בעבודת מזכירות

להתקשר טל' 459175, בשעות 8.00—2.00

ביום רביעי ט"ו טבת ש.ז. — 5.1.77

במלאת שמונה שנים לפטירתו של יקירנו

ר' יוסף ב"ר שלמה וינר ז"ל

תתקיים עליה לקבר בבית הקברות היכן, בשעה 15.00 ואחרי־כן אזכרה בשעה 16.00 במזודון תנועת האגה הדתית לאומית בחיפה, הדר הכרמל, רחוב ירושלים 27.

בתי ישראל לבנין יעלה קיום להמשך; ליעוד משפחה הנעריב

בתום האזכרה יחולקו 20 מלגות מפירות הקרן שהוקמה על שמו ר"ס 10 מלגות מטעם המרכז לחינוך הדתי

חבריו וידידיו מוזמנים להתייחד עם זכרו

הנהלת הקרן — המשפחה והידידים

האוניברסיטה העברית בירושלים

המחלקה למינהל תלמידים — המשרד לקבלת תלמידים

רישום מועמדים לשנת הלימודים תשל"ח

1977/78

יחל ביום א', י"ט בטבת תשל"ז (9.1.77) ויסתיים ביום ו', ד' באדר תשל"ז (25.2.77)

הפקולטה למדעי הרוח
ביה"ס לחינוך
הכשרת מורים (תעודת הוראה)
הפקולטה למדעי החברה
ביה"ס למינהל עסקים
ביה"ס לעבודה סוציאלית
הכשרת סגל לעובדים קהילתיים
הפקולטה למשפטים
המכון לקרימינולוגיה
הפקולטה לרפואת שיניים

הפקולטה לרפואה
ביה"ס לסיעוד
ביה"ס לרוקחות
הפקולטה למתימטיקה ולמדעי הטבע
ביה"ס למדע שימושי ולטכנולוגיה
הפקולטה לחקלאות
ביה"ס למדעי התזונה והבית
ביה"ס לספרנות ולארכיונאות

הפקולטה לחקלאות — ביה"ס לחקלאות ע"ש לוי אשכול

כלכלה חקלאית ומינהל

תכנית הלימודים

הרשמה

האוניברסיטה העברית בירושלים

The University of Jordan
THE LIBRARY

ממשלת מעבר מהלכיה מדיניים

מאת יעקב אדלשטיין

בתקופה של ממשלת מעבר, אין סיכוי לירידה הפעילות מדינית. הממשלה יצחק רבין עסוק בתכסיסי פנים ותחזיתו להפוך את הבחירות לתקופה של מרים מדיני — נראית מוקדמת מדי. רק שמענו רמז מפי הנשיא הנבחר בימי קרטר כי ספק אם בחירות בישראל מתאימה למו"מ או אפילו להזמין את רבין שה, למען לא יאשימו אותו בהתערבות בבחירות פנימיות ב־על. רמז זה של קרטר יש בו משום מכה לרבין שקיווה לנצל מסעו לארה"ב לתעמולת הבחירות לכנסת. אבל נראה שרבין מבין את הרמז.

ים אלה של התקרבות מחודשת הראה לאסאד התבהר שוב כי ל בסיס להבנה שאפשר לבנות סוד של פילוג בעולם הערבי. ה שהסכם הביניים עם מצרים פילוג בעולם הערבי בייחוד מצרים לסוריה, החזיקה מעמד אמת בלבד. שכן בעולם הערבי יום תכופים למדי ומדינות ש־מול בדיב מדיני חמור יכולות ום להתפייס בנקל.

ירידתו של קיסינג'ר ועלייתו משל קרטר נפתחת בפני ישראל ה חדשה. קיסינג'ר היה מתמרן בעולם הדיפלומטי. הוא בנה מניפולציות הצליח ללכת בין צות. במזרח התיכון רגילים ל־תים כאלה ואף מחבבים אותם. בווייטנאם הוא נכשל. שכן ל־שהשיג הסכם, הפרו אותו ה־נאמים וכבשו את כל דרום וייט־ „אווירת הדומיננט" הכוזבת ו־ע שנפלה דרום ויטנאם נפל כל זור לידי השלטון הקומוניסטי. שקיסינג'ר רצה להוכיח שאר־ יכולה להסתדר גם בלי הדרך ואין איזור זה חיוני לה כלל.

„מתקפת שלום" ואווירת מלחמה

בזירה הערבית למרות הסימנים על מתינות ומתקפת שלום ואף ההודעה האחרונה של סאדאת—אסאד אינה בכיוון זה. בהודעה זו יש ניסוחים קיצוניים ישנים על נסיגה מלאה של ישראל, „שיבת הפלשתינאים למולדת" הקמת מדינה פלשתינאית ויהודה על נוסחאות ועידת רבאט ב־נוגע למעמדו של אש"ף. הרמזים על כיתון עמדת אש"ף ושבאילו יותר ערפאת על חלומותיו להקים מדינה פלשתינאית בכל שטחי א"י לא נתממשו. כל עוד שהאמנה הפלשתינאית קיימת ולא שונתה, אין להניח שיש שינויים כאלה. ויש לראות בכל ה־רמזים הללו תכסיסים בלבד. יש ב־הנהגת אש"ף חילוקי דעות בכל ה־נוגע לטקטיקה, אם לנקוט לשון מתונה או קיצונית, אבל אין ויכוח בכל הנוגע לאמנה הפנימית, המבוססת על האמנה הפלשתינאית שלפיה יש למחוק את ישראל כמדינה מעל ה־מפה של המזרח התיכון.

במצב המדיני שנוצר כיום כאשר הממשל בישראל מנהל מגע יחיד עם הממשל בארה"ב ומסביר לו את עמדותיו באמצעות השגריר שמחה דיניץ. — וייתכן שאף מתבגן שמו תכסיסי בחירות — מן הראוי שגם מפלגות האופוזיציה יבואו במגע עם הממשל האמריקאני החדש כדי להסביר לו שאל ישתתף בתכסיסי ה־בחירות של רבין ואל יערבב ענייני פנים בישראל עם ענייני חוץ ובייחוד אל יקנה את הרושם שהממשל צריך לחסוך בממשלת רבין. זוהי משימה מדינית חשובה של הכוחות הפוליטיים בישראל לבוא במגע עם הממשל האמריקאני החדש ולהסביר את עמדותיהם כדי לנטרל את השפעת ממשלת רבין על ממשל קרטר.

ם תחודש יפלומטית ה...

מועמד לתפקיד שר החוץ סיירוס ס, אף הוא רגיל לדיפלומטיה לוגים. הוא הוכיח זאת במסע די־ים בין ניקוסיה לאנקרה כאשר ליה למנוע פלישה טורקית לקפ־ין. עם זאת יש לומר כי ייתכן ש־תכל בנוסטלגיה לתקופת קיסינג'ר. ם הפעיל לחצים על ישראל ב־ד בתקופת „העיון מחדש" אבל צים עמו היו בצורה עניינית, ד־שר היה לנהל עמו „מקח וממכר" את מזרחי. ספק אם אפשר יהיה שות כן עם סיירוס ואנס. המשטר קרטר כוונתו לנהל את העניינים לשולחן ולא מתחת לשולחן ד־להניח ששר החוץ של קרטר יקח טות מעורפלות בשעת מו"מ ו־ כך יפרש אותן בצורות שונות י הצדדים הנוגעים.

את ההבדל בין תקופת ממשל ניקסון—פורד לבין תקופת ממשל קרטר אשר יהיה לדעת רק כאשר הממשל החדש יכנס לעבודתו. בממשל פורד—קיסינג'ר התנהלו המגעים ב־צורה אינטימית מאד בייחוד בין ה־שגריר שמחה דיניץ לבין ד"ר קי־סינג'ר. עד היום לא ברור מי ניצל את מי, קיסינג'ר את דיניץ או ל־היפך. שכן להתמודד עם מוח מבריק כמו קיסינג'ר אין זה לפי כוחו של שגריר ברמתו של שמחה דיניץ. ב־תקופת מלחמת יום הכיפורים התהלכו דעות, כי קיסינג'ר הטעה את דיניץ במהלכים שלו וכי השגריר לא הבין לקראת מה מוביל שר החוץ האמריקאני בייחוד הפתיע אותו במסעו ל־מוסקבה ובהסכם להפסקת אש שהשיג שם מבלי שדיניץ ידע על כך מראש. את ההודעה על ההסכם קיבל דיניץ מפקיד בכיר בבית הלבן, כהודעה לאחר מעשה שישראל צריכה לקבל אותה כמו פקודה.

דרוש שגריר בעל רמה

הזירה הוואשינגטונית שהיא ה־זירה החשובה ביותר לישראל זקוקה לשגריר ברמה גבוהה ביותר, הן כלפי היהודים בארה"ב והן כלפי הגויים. מר דיניץ אינו מייצג דווקא את הטיפוס הזה. הוא נשלח לתפקיד הודות להצה של ראש הממשלה הקודמת גולדה מאיר בניגוד לרצונו של שר החוץ דאז אבא אבן. כיום לאחר קרוב לארבע שנות שירות לא נמצא מעמד מהאים שיחליפו. אף שבהחלף הממשלים בארה"ב, מן הראוי להחליף גם את השגריר שהיה מזוהה יותר על המידה עם ממשל פורד—קיסינג'ר.

דווקא בתקופה קריטית כזו אנו עומדים לפני תקופה חדשה בממשל האמריקאני איווזה לו מר יצחק רבין לעשות משבר ממשלתי ולעבור ל־ממשלת מעבר. בידעו זאת הורה רבין לשגריר דיניץ להסביר לממשל ה־יוצא ולממשל הנכנס את המצב ש־נתהוה בישראל. דיניץ מילא את שליחותו. במגעי המפלגות הישראליות עם הממשל בארה"ב, נוצר דבר מוזר ומפלגות הימין בישראל אינן זוכות לאוזן קשבת בממשל האמריקאני באשר מפלגות אלה הן בדרך כלל בעד קו לאומי בכל הנוגע למלחמה ושלום באיזור. הממשל האמריקאני מעוניין דווקא במפלגות שמאלניות בישראל שאינן מייצגות קו לאומי. כך זוכה לטיפול דווקא מפ"ם ותנועות מובהקים לסידורים ולשיחות עם אישי הממשל האמריקאני, ואילו אנשי ה־ימין בישראל, אינם זוכים לטיפול כזה, משום שהממשל אינו מצדד בקו הלאומי שלהם. זהו אחד הפרדוקסים של המדיניות האמריקאנית התומכת בדרך כלל באגף הימני בכל ממשלה. בגין אינו האיש האהוד ביותר על הממשל האמריקאני בשל עמדותיו ה־שיניות.

איזו ממשלה תהיה לנו?

מאת יונה כהן

בפעם הראשונה בתולדות המשברים במדינה, יובא השבוע חוק המשמעת הקואליציונית, משנת 1962, במבחן משפטי — עקרוני בפני בית המשפט העליון בישיבתו כבית דין גבוה לצדק. נראה כי מפאת חשיבותו יידון הנושא בפני חמישה שופטים, והרכב זה אף ימנע אפשרות ערעור על ההחלטה שתתקבל.

העותר, שהוא ד"ר זלמן סגל אם כי היה מזכירו של ד"ר בורג במשך כשבע שנים, ברור שאין לעתירה כל קשר עם איש זה או אחר. שלושת העותרים, באותו נושא, אזרחים ש־יש להם עניין במימשל תקין ועפ"י החוק מצאו שיש, לדעתם, סתירה משפטית ותובעים עזרת ביהמ"ש, והדין עמהם.

נסכם בקצרה עיקר העתירה לבג"צ, שכל כולה מבוססת על שתי מלים שבחוק המעבר, סעיף 11 (א, ג, 2), בו נאמר:

„חבר ממשלה שהצביע במליאת הכנסת נגד הצעת הממשלה או נמנע מן ההצבעה, שלא בהסכמתה המוקדמת של הממשלה, דינו כדין מי שהתפטר מהממשלה מן היום ש־הממשלה תמסור על כך הודעה לפני הכנסת. ובלבד שההודעה נמסרה תוך שבועיים מאותה הצבעה".

העותר טוען כי „מן היום" פירושו למן השעה השתים־עשרה בחצות אותו הלילה, הוא מסתמך גם על הכתוב בסעיף 5 ב, פקודת הפרשנות: „מקום שנקוב מספר ימים שעבור או שיעברו לאחר מעשה פלוני, יום המעשה או יום המאורע לא יבוא במספר הימים".

דין זהה למפד"ל ולל"ע

העותר תובע דין זהה לשרי ה־מפד"ל כלשרי ל"ע וכותב כי „אם ביום 20.12.76, שעה 23.00 כיהנו א. האוזנר וס. קול המשיבים (בורג, רפאל, המר) כשרים בממשלת יש־ראל „תופשי" אותם התפטרה ראה"מ בכהונתם זו שבה הם ממשיכים גם כיום. גם לדעת היועץ המשפטי ל־ממשלה, ממשיכים ה"ה האוזנר וקול להן כשרים בממשלת המעבר".

טענה נוספת, ולדעת העותר גם חשובה יותר, היא שחוק יסוד „ה־ממשלה" צריך על חוק „המעבר". הן מבחינת היותו חוק יסוד והן מבחינת היותו חוק מאוחר יותר (חוק המעבר הוא מ־1969, ותיקונו בתוספת חוק המשמעת מ־1962, ואילו חוק יסוד הממשלה הוא משנת 1967 — י. כ.). לפי חוק יסוד הממשלה התפטרותו של שר נפסקת רק כעבור 48 שעות מזמן הגשתה.

מניח ההכרעה לביהמ"ש

בתשובתו מציין הח"כ ד"ר בורג שהוא משאיר את ההכרעה בידי בית המשפט, תהיה ההכרעה אשר תהיה, יחד עם זאת מדגיש המשיב את ה־סתירה שבהודעת הממשלה שהפעילה את סמכותה עפ"י חוק המעבר (בעניין המשמעת הקואליציונית — י. כ.), כדי לשמור על המסגרת של הממשלה ועל אחריות משותפת בה, בשעה שבו ביום הביא רה"מ להתפטרות הממשלה.

המשיב מאשים את רה"מ בהעלמת מידע, ובמתכוון, משרים חברי ה־מפד"ל ול"ע, על ההחלטה להתפטר, וקובע שלמידע זה השלכה מכרעת על ההתפתחויות.

נאמר כבר שהיועץ המשפטי ב־תשובתו טוען שיש להפריד בין הג־שת כתב התפטרות ע"י שרים, ש־אינה נכנסת לתוקפה אלא „כעבור ארבעים ושמונה שעות", לבין פיטורי שרים, לפי „חוק המעבר" (סעיף המשמעת הקואליציונית), שהמחוקק לא ראה צורך ליתן שהות נוספת, באין מקום לחרטה, וההתפטרות תופ־סת מן היום שניתנה ההודעה על כך בכנסת.

„אגוז" משפטי קשה

לאנשי חוק ומשפט ניתן, איפוא, אגוז משפטי — עקרוני שלא בכל יום מזדמן להם דוגמתו, ולשופטים בקצה להתגדר בה.

הבה נרהיב עוז בנפשנו ונגסה לומר שיימצא שופט, או שופטים, שיפרידו, כבקשת היועץ המשפטי, בין התפטרותם של שרי פל"ע לבין פיטוריהם של שרי המפד"ל.

נאמר גם שיהיה שופט, או שופטים, שיראו צורך להעיר, ואולי לנזוף, באחראים לדרך בה נהגו במקרה זה, יצביעו על סמיכות ההתפטרויות, ב־עוד שהדרך היתה פתוחה לפניהם להתפטרות הממשלה כולה (לפי ה־כלל התלמודי „ואם ליה בדרבה בדרבה מיניה"...).

אם כה ואם כה בעוד ימים מעטים נדע איזו ממשלה תכהן ב„ממשלת מעבר".

הרהורי חרטה ב„עבודה"

תהיה אשר תהיה החלטת הבג"צ, אין טובי החברים ב„עבודה" שבעי נחת מהמצב שנוצר בעקבות הצעד הפזיז של ר"צ שבתוכם, רבין — צדוק, כלפי שותפים משכבר הימים. הרהורי חרטה שמענו השבוע מפי אישיות בכירה בצמרת העבודה. כל הדרך הזו של „הבה נתחכמה" שנהגו כמה משרי העבודה כלפי המפד"ל אינו נראה להם. גם לפני החלטת הבג"צ ברור שהצעד הפזיז והבלתי שקול פגע במעמדם של רבין — צדוק ובתחושת השותפות של מחנה ה־ציונות הדתית לבין תנועת העבודה. עתה, אחרי שקלקלו המקלקלים הנ"ל להנאתם של השותפים להתגוננות ל־מערך ולמפד"ל, מנסים כמה מנציגי „העבודה" לרכך את חומרת מעשיהם. מזכירים למפד"ל את האתמול ואת המחר.

מחפשים רווחים מפרישת המפד"ל

לא כן הנפשות שבמפלגות ה־עבודה. הללו החרו־החזיקו אחר דברי השמחה של אנשי מוקד—ר"צ—סי"ע ודומיהם. נמצא גם חבר כנסת מ־שורות „העבודה" שראה כבר את תיק הדתות כמונח בכיסו, ואת עצמו מכהן כסגן שר, בעוד שחבריו נוהגים בו ביחס של „כבדהו וחשדהו"...

פגיעה ביציבות המימשל

רק עתה מתחילים במחנה העבודה חשים בטעמם המר של תוצאות הצעד הנקמני כלפי המפד"ל, בניגוד להר־חיקם מממשלת המעבר ולהשאיר ל־עצמם „ידים חפשיות" מעתה ועד לבחירות.

התוצאה — במקום ממשלת מעבר, הנהנית מאימון הרוב בכנסת ופועלת באורח תקין בכל הנושאים היסודיים, תכהן ממשלת מעבר של מפלגה אחת בים של השדוה והששות. אל ראש ממשלה כזו ידברו מדינאים זרים אחרת, בידעם מה זעומה וצולעת התמיכה בו בביתו (תרתי משמע — במפלגה ובמדינה).

לא תמימים הם ראשי הממשלות עמהם מבקש מר רבין להיוועד ול־הידבר. עתה, יותר מתמיד, מודגשת ההתמודדות הרציניות על ראשות ה־ממשלה. להחרפה, שלא לצורך, של ההתמודדות זו גרמו רבין — צדוק.

שווא יאמרו: חזינו הכל

לשווא מוכנים רבין — צדוק להר־שבע בבקיעת הפץ שהם הזו. צפו, ראו וידעו מראש את כל התוצאות המשפטיות שבצעדם כלפי המפד"ל ול"ע. איש אינו מאמין להם, גם לא בקרב מפלגתם.

אנשי חוק אומרים: אדרבה, אילו האמנו לדבריהם שהיו מודעים כב־יכול, לכל הסבך המשפטי הצפוי, ובמתכוון הריצו את רבין, בשעה אחת־עשרה בלילה, לביתו של נשיא המדינה, כדי „לסבך את העסק", כי אז ודאי ראויים הם למלקות...

עתה על מפלגת העבודה כולה לאכול את הדייסה שבשלו להם אדריכלי ההתפטרויות המפוחות. לא יועילו להם מספר עתונים ועתונאים השופטים על שיכמם. הגדיל לעשות עתונאי משותף ל„על המשמר" ול־„פוסט", המאוחדים בעמדתם נגד ה־מפד"ל, הלא הוא נציגם של שני עתונאים אלה בארה"ב, בליצר שמו. הלה יודע לספר בשם וושינגטון, לא פחות ולא יותר, כי „וושינגטון מרו־צה מאוד מהמשבר הממשלתי", ו־במיוחד „וושינגטון מרוצה מפיטורי המפד"ל", וכי מעתה, בממשלה בלי המפד"ל, „נפתחה דרך למו"מ רציני להסדר עם הערבים". דברים אלה ועוד מודפסים בעמוד ראשון של שני העתונים הנ"ל ובאותיות „קידוש לבנה"...

בדברים כאלה מנסים לסלול דרך לבואו של רבין לאותה וושינגטון, בעוד שראשי הממשל החדש ב־ארה"ב שוקלים אפשרות הזמנת ראש ממשלת ישראל, זה שיקבל את אימון הרוב בכנסת, לאחר הבחירות לכנסת במאי 1977.

האומנם „ממשלה לכל דבר"?

להלכה, צודקים רה"מ וחבריו כי ממשלת מעבר היא ממשלה לכל דבר והיא מוסמכת לפעול בכל השטחים. מה גם שראשיה ושרידי שריה מבסי־סים שלא בסמך ה„קוי היסוד" ומן ההסכמים שביסודה. אולם שורת ה־הגיון וההגינות מחייבים אבחנה בין ממשלת מעבר, שהפכה להיות כן בדרך הזנחת לצורך הקדמת ה־בחירות לכנסת, ולימינה רוב בכנסת, לבין ממשלה, על דעת כמה מחבריה, שתימרנה את עצמה למצב כזה, תוך ויתור מראש על תמיכה ועל אימון. אם הממשלה עצמה בהתכוונתה ה־מקוטעת והחד־צדדית מנסה להתעלם מהצורך באבחנה כזו, על הכנסת למצוא דרך להעמיד ממשלה כזו „במקומה הנכון". ואמנם, השבוע הונחה על שולחן הכנסת הצ־עת חוק פרטית (של ח"כ ארידור) המבוססת על מצב זה של ממשלה נעדרת אימון ועל הצורך ליתן כבלים על ידיה, ולהבהיר בחוק יסוד־הממשלה, שממשלת מעבר ללא אימון הרוב בכנסת מוגבלת לתפקידים שוטפים ולביצוע החלטות שהרוב בכנסת סמך עליהן את ידו.

רה"מ טוען נגד חוק כזה ונגד הגבלות כאלה באמרו שממשלה ה־מוסמכת לצוות על יציאה לחזית הקרב וכל הקשור בזה, ודאי שהיא מוסמכת לפעולות יסודיות בתחומים המדיניים והכלכליים. התשובה היא שההליכים לגבי נושאים הקשורים למצב בטחוני מסויים קבועים ולא נשתנו (אם כי ייתכן הם טעונים בדיקה). חל שינוי מהותי בסמכותו ובהרכבו של הגוף המבצע, שינוי שנוצר בעטייה של החלטה חפוזה, בלתי שקולה לטווח ארוך יותר שמן הראוי היה שהאחראי לה, אדריכלה ומתכננה, יתן עליה את הדין.

מפלה פרלמנטרית למערך

יש להניח שהרהורי החרטה יניעו אם אם גם ללבותיהם של הללו. שהסיטו את המדינה למצב סבוך ומוזר זה, של ממשלה מקוטעת ונע־דרת אימון, ושל כנסת משותקת ל־מעשה, ויירתעו מפעולות ומצעדים שלא לרצון הרוב.

סימלי הדבר שדיון בנושא כה יסודי בחיי המדינה, בהודעת ראש הממשלה על התפטרותו, שנדון ב־מליאת הכנסת, הסתיים ללא כל החל־טה. המערך אף לא העז להציע החל־טת סיכום.

אחרי זה באו למערך מפלות נוספות: העברת חוקים פרטיים — בנושא חובת „קוורום" בישיבות ה־מליאה ובייחוד בנושא „בוררות חובה" — לוועדה, בניגוד לעמדת הממשלה, קרי: המערך.

עסקנים ותיקים ומנוסים של ה־מערך כובשים פניהם בקרקע וביניהם לבין עצמם נאלצים להודות כי ה־תרגיל של הר"צ שבתוכם, רבין — צדוק, היה תרגיל בר, שבכל יום שעובר הוא מבריק יותר ויותר...

מה יעמוד לדיון בבחירות?

ראשי „המערך", ובכללם מר רבין, חוזרים ומודיעים שעיקר הויכוח מעתה ועד לאחר הבחירות לכנסת התשיעית, היא בין „שני המאורות הגדולים" — המערך והליכוד.

המפד"ל, בהופעה מאוחדת ומלוכדת, תוך גניזת ההתנצחות האישית הפנימית, חייבת להוכיח שקיים כוח שלישי במדינה, הקורא לעם ולמדינה לשוב אל עצמם, לזהותם האמיתית ולמהותם המקורית: עם ישראל ב־מדינת ישראל על פי תורת ישראל. משימה זו חשובה לא פחות ממשימות חומריות אלה ואחרות. דברים ש־ייצאו מן הלב המאמין ייכנסו לליב־תיהם של רבבות הכמהים לאמת שבנצח קיום העם, התורה והארץ.

ובעת נראה היעד קרוב יותר...

מהם הסיכויים לחידוש היחסים עם אפריקה?

מאת ד"ר י. נפתלי

חסידי הפעולה שלנו באפריקה אינם מתייאשים גם אחרי שכמעט כל הארצות ביבשת השחורה ניתקו את היחסים הדיפלו־מאטיים אתנו. הם רואים בניתוק הקשרים הקפאה בלבד ומקווים שחידוש היחסים עם ארצות אפריקה, לפחות עם חלק גדול מהן איננו מן הנמנע. מכאן, המאמצים הרבים מצד אישים ישראליים להיפגש עם אישים אפריקאניים.

כאשר יצא קיסינג'ר למסעו ב־ארצות אפריקה, נדלקו אורות תק־וה אצלנו. בפרט שהבטיח לבחון את האפשרות לחידוש הקשרים ה־דיפלומאטיים בינינו ובין ארצות אפריקה. אולם, ביקורו הרשמי של ראש ממשלת דרום אפריקה אצלנו, שם קץ לתקוות האלה. גם קיסינג'ר בשובו ממסעו הודיע, כי במצב ה־קיים אין סיכויים רבים להתקרבות ישראלית־אפריקאנית.

הפגישה האחרונה בין ראש ממ־שלתנו יצחק רבין עם נשיאה של סנגל ליאופולד סנגהור בג'נווה ב־מסגרת מושב האינטרנציונל הסו־ציאליסטי, עוררה תקוות אצל רבים מאתנו, כי זוהי ההתחלה של פגי־שות עם מנהיגים אפריקאנים אח־רים. זאת, אף על פי שנשיאה של סנגל לא הבטיח דבר. הם הסתמכו על מה שאמר כי מדינות אפריקה לא ניתקו את היחסים עם ישראל, אלא רק הקפיאו אותם עד אשר תהיה התקדמות לקראת השלום.

רק דעות והערכות. כלומר — לא נתן תקוות לחידוש היחסים עם אר־צות אפריקה בקרוב. אלה, שהפיצו השמועות, התעלמו מהידיעות, ש־נשיא סנגל נושא עיניו לפרס נובל לשלום ולכן מנסה לבוא בדברים עם ישראל ועם הערבים.

הערכות על הפגישה ותוצאותיה

למעשה פגישת רבין־סנגהור ב־ג'נווה, הכתה גלים רק בארץ. בעו־לם הגדול לא היו לה הדים רבים ואף לא באפריקה עצמה. לכן, לא עוררה תרעומת אצל הערבים, אף לא בסנגל גופה, אשר רוב תושביה מוסלמים הם.

להיפך, במצרים הוגדרה עמדתו של נשיא סנגל כמכובדת, הלוא השמיע באוזני ראש ממשלת יש־ראל את הצורך בהכרה בזכות ה־פלשתינים למדינה משלהם. בהצה־רה, שפרסם נשיא סנגל אחרי ה־פגישה בשובו לארצו ודאג שתפור־סם בעתונות בפאריס נאמר: אנו סבורים, כי המלחמה בין ישראל ל־ערב היא מלחמת אחים, שכן שני העמים נמנים עם אותה קבוצה את־נית: מן 1970 אני מקיים מגעים עם יהודים וערבים... אני מאמין כי אפשר לשים קץ למלחמה זו ב־אמצעות משא ומתן ישיר בין יש־ראל לבין אש"ף... הפגישה עם רבין עזרה לי להבין ביתר בהירות את העמדה של ישראל התרשמתי ש־ראש ממשלת ישראל יש לו הרצון להביא לידי שלום".

אגב מר רבין עצמו מצא לנכון להבהיר, שאין לקוות לתוצאות מעשיות מהפגישה באמרו: „הס־ברתי לנשיא סנגל את עמדתנו ל־פיה אין מקום למדינה שלישית בין ירדן וישראל וכי משא ומתן יוכל להתנהל רק עם מדינות ערב, ש־נמנו עם המוזמנים המקוריים ל־ועידת ג'נווה.

ובכן, הוברר שמדובר בשתי גי־שות יסוד הנוגדות זו את זו. נשיא סנגל טען, שיש לבוא במגע עם אש"ף ולכונן מדינה שלישית בין ירדן וישראל. משום כך, לא נד־פו בו הערבים כדרישת מספר נצי־גים מעמי ערב, שפנו למחמוד רי־אד, מזכיר הליגה הערבית ולמז־כיר האיחוד האפריקאני לפרסם הו־דעת גינוי נגד נשיאה של סנגל על שנפגש עם ראש ממשלת יש־ראל. המצרים הקובעים בליגה ה־ערבית סבורים כי היטיב לעשות נשיא סנגל, שהסביר לראש ממש־לת ישראל מהי דעתם של עמי אפ־ריקה וכי גם הם דורשים להכיר ב־אש"ף.

נשיא סנגל לא ויתר על פרס נובל לשלום

לפני למעלה בשנה פרסמנו מאמר על שני שליטים מושלמים הנוש־אים עיניהם לפרס נובל לשלום (הצפה, 8.8.75) והם: בורגיבה נשיאה של תוניסיה וליאופולד סנג־הור, נשיאה של סנגל.

כידוע נשיאה של סנגל הוא מה־בולטים ביותר בין הנשיאים, ש־ביבשת אפריקה השחורה. הוא בעל השכלה מערבית מובהקת, משורר והוגה, חניך צרפת, למד יחד עם הנשיא ג'ורג' פומפידו. בשנים ה־אחרונות התבלט במעשיו למען חי־זוק התרבות האפריקאנית. מכאן, השפעתו הרבה ביבשת אפריקה ה־שחורה.

כמדינאי משכיל, יש לנשיא סנ־גל מעמד מיוחד בתוך האיחוד ה־אפריקאני, שמקום מושבו באדיס אבבה. דבריו נשמעים גם על ידי מתנגדיו הרואים בו איש הקשר עם המערב. סנגהור נחשב לידיד נאמן של צרפת ובשום כך הוא זוכה להער־כה מיוחדת בפאריס וגם למענ־קים השונים. לפי החוזים, צריך היה צבא צרפת לעזוב את סנגל מזמן ובכל זאת הוא חונה שם עד היום הזה לפי בקשתו המפורשת של הנשיא. סנגל נחשבת כארץ אי־רופאית באפריקה ובדאקאר הבירה הכונה ארבע מאות אלף נפש (כ־חמשים אלף מהן אירופים), הת־רגלו לחיים אירופיים ולתרבות ה־צרפתית. אולם, יודעי חן מסבירים קצת אחרת את הענין הזה. סנגל היא ארץ אשר רוב תושביה מוס־למים והנשיא ליאופולד סנגהור הוא קאתולי. הוא מבין, שיהיה יו־תר בטוח על כסאו, כאשר צבא צרפתי יחנה בארצו.

ואשר לישראל — סנגל קיימה יחסים טובים והדוקים עם ישראל וניתקה את קשריה אתה רק אחרי שרוב ארצות אפריקה השחורה עשו זאת. גם בזמנים הטובים ההם השמיע לא אחת נשיא סנגל הצהרות נגד ישראל, בעיקר עם ביקוריו בבירות ארצות ערב. תרצו זאת או, שהוא חייב לשלם מס שפתיים לאוכלוס־יה המוסלמית שהיא רוב בארצו. אחרים אמרו, ש„הוא עושה בהשפ־עת מיטיביו בפאריס.

נזכיר, שלפני יותר מחמש ש־נים, אחרי ביקור המשלחת של נ־שיאים אפריקאנים, בקאהיר ובי־רושלים, השמיע ראש המשלחת, ס־נגהור הצהרה נגד ישראל בשובו לארצו ומאז לא שמענו עוד מפיו דבר בנושא ישראל—ערב. רק לפני שנה וחצי כאשר ביקר בארה"ב התחיל להשמיע מחדש דעתו בנושא זה, שם אמר למנהיגים יהודים, ש־הוא מוכן לתווך בין ישראל ומצ־רים, אם ישראל תגלה גמישות.

עם פרסום הידיעה הזאת, נודע שנשיאה של סנגל הוא מועמד ל־פרס נובל לשלום. כמועמד לפרס הזה הבין סנגהור, שיוכל לזכות בו רק אם יתרום תרומה של ממש למען השלום, בעיקר באיזור של מתיחות כמו המזרח התיכון. לכן התחיל להתעניין מחדש בסכסוך ישראל — ערב.

גם את פגישת רבין סנגהור, יש לראות באספקלריה זו. בשיחותיו עם רבין ניסה להשפיע עליו, ש־ישראל תסכים לשיחות עם אש"ף בדבר הקמת מדינה פלשתינית, ו־אח"כ אף פדרציה.

פדרציה ישראל־ערב, פדרציה מאלי

נשיאה של סנגל היה צריך להיות ה־אחרון להציע לנו פדרציה עם ה־מדינה הערבית, שלדעתו, יש לה מקום בין ירדן וישראל. עליו לז־כור את הכשלון של הפדרציה, ש־בין ארצו לבין שכנתה מאלי לש־עבר סודאן הצרפתית, שהחזיקה מ־עמד כשנתיים ונתפרקה.

נזכיר בקיצור: בשנה 1959 הוק־מה פדרציה בין המושבות הצרפ־תיות, שזכו לעצמאותן: סנגל ו־סודאן. הפדרציה החזיקה מעמד שנתיים בלבד והתפרקה. בשמעו אז האשמות הדדיות בדבר פרוק הפד־רציה הזאת. הסנגלים טענו, שה־משטר בסודאן הוא שמאלי ביותר, ראש המדינה הזאת הוא רודן ואי אפשר לקיים יחסי שותפות אתו. ב־סודאן האשימו את סנגהור, שהוא עבד מעבידיו וכי הוא סומך על הכידונים של הצבא הצרפתי החונה בארצו.

ובכן, למוד נסיון מהכישלון של הפדרציה, שבין ארצו וסודאן שתי־הן ארצות כושיות, צריך היה נשיאה של סנגל להבין כמה הקש־יים להקמת פדרציה בין ארץ ער־בית חדשה לבין מדינת ישראל, אם כן למה בא בהצעה כזאת?

רק הרצון להופיע כאיש המבנה לפתור אחת הבעיות הקשות בימי־נו והיא סכסוך ישראל—ערב, יתן לו הילה של איש השלום בעולם ויוכל לזכות בפרס נובל לשלום, אליו כלתה נפשו של ליאופולד סנ־גהור.

יצויין, שבועידה האפריקאנית, שהתקיימה לפני כשנה בקמפאלה, בירת אוגאנדה, הודיע שר החוץ של סנגל, שארצו תתנגד להשעיית יש־ראל מן האו"ם. אולם, רבים סברו אז, שיד צרפת היתה בדבר. אחרי, שהודיעה בצורה ברורה, שתתנגד בתוקף להשעיית ישראל מן האו"ם, נקטה גם סנגל עמדה זו בגלוי.

מכאן, המסקנה שנשיאה של סנ־גל איננו חופשי בהכרעותיו. הוא תלוי במדיניות הצרפתית בארצו וגם בהשפעת מיטיביו בפאריס. לכן, אין לתלות בו תקוות רבות, שהוא יביא לידי שינוי בעמדת עמי אפ־ריקה כלפינו ויפעל למען חידוש היחסים איתנו.

ישראלים סוללים הדרך להכרה באש"ף

מאת ד"ר הלל זיידמן, סופר „הצופה" בארה"ב

אם הממשלה האמריקאנית החדשה תרכך עמדתה בדבר מו"מ עם אש"ף אל נבוא אליה בטענה. גורמים ישרא־ליים ויהודיים אחרים סללו את הדרך לשינוי זה בפגישותיהם עם נציגי אש"ף. איננו צריכים לדווח מכאן על פגישות אלה של ישראלים, אנו מסתפקים ב־הערה שגורמים ממשלתיים אמריקא־נים, ביחוד אלה שאינם אוהדים את „נוקשותה" של ישראל בנידון זה, עוק־בים בעניין, ובוודאי בסיפוק, אחרי מג־עים אלה המקילים עליהם את מדינ־יותם הם.

מה שכן יש להדגיש, את ההתרוצצות של „נציגים" יהודים אמריקאנים סביב פגישות מעין אלה. ל„הופעותיהם" של עסקני „הקונגרס היהודי", במגעים עם אש"ף בוואשינגטון היתה משמעות מיוחדת. משום שבדיוק באותו שבוע סירב ה„סטייט דפרטמנט" להרשות לסוכני אש"ף לפתוח משרד בוואשינגטון. והנה באו „נציגים" יהודיים ומתוללים קשר עם הנוגדים ע"י הממשל האמריקאני.

מי אלה שנכנסו למו"מ, לשיחה או ל„סימפו־זיון" עם אש"ף — בשמנו?

מתברר שהיה זה פקיד של ה„קונגרס היהודי" פה, ביום הראשון למשרתו: הוא „בן בלי שם", אף איש לא שמע עליו וגם במשרד ה„קונגרס" עצמו. לא ידעו מיהו משום שרק נכנס לתפקידו, וטרם הספיק להתמצא על מושבו. צלצלתי אל משרדי ה„קונגרס", וגם ביצלתי את תאורי כתבר הוועד־הפועל בו, כדי להיוודע על „נציגו" זה, האיש לא ידע עליו...

נראה שהאיש, כאשר נתמנה למשרתו, התחיל לחפש אחרי תפקיד כלשהו, כדי להצדיק את מינויו ואת משכורתו, — ונתמזל לו מזלו כשבאותו זמן חזר אחרי אנשי־שיחה יהודיים בציג המחבלים הערביים, שנחלו תבוסה בלבנון, ובוואשינגטון (סירוב להרשות להם לפתוח משרד שם), תפל על „המציאה". הפקיד המזיר נחפז לוואשינגטון לפגישה זו, כדי לייצג אותנו בה וגם לזכות בפרסומת הכרוכה ב„מאורע"...

לא ידוע לי אם שאל רשות ממממוניו עליו, או לקח לעצמו רשות זו בחשבו שאם אלה „מייצגים" ללא רשות, כלומר, ללא בחירות, ללא הרשאה, ללא הצדקה כלשהי, — למה הוא אינו יכול לזכות מן ההפקר?... ואמנם זכה ושמו נתפרסם — כבר ביום הראשון למילוי תפקידו.

כאשר הממונה עליו, מר ריצ'רד קוהן, ציער והצנו מאחריות ל„עסק ביש" זה, ניסיתי להיוודע על כישוריו של האיש שדן בשמנו עם נציגי המחבלים: האם מומחה הוא למזרח התיכון, האם פרוח וחקר את הבעיה?

לא היה מנוס מן המסקנה שהאיש נקלע למו"מ על עתידה של ישראל, וזה של אש"ף, — במקרה...

אולם כאשר נתבונן אל ההפקרות בחיים הארגוניים היהודיים בארץ זו ניווכח שאין זה מקרה כלל. האם האיש הוא היחיד ששם את עצמו דובר לעם ישראל? האם הוא היהודי שמינה את עצמו לבא־כוחנו?

****

האשמה חמורה

****

ואם המדובר בנציגות כלפי חוץ הנה עוד נעלה עניין אחר, שגם הוא אופייני לתקופתנו זה. הפעם מצד אחר לגמרי, מקצה השני של קשת „הדוברים" היהודיים.

משלחת רבנים מ„האחדות הרבנים" מיסודם של אנשי סטמר ובהשפעתם, — אשר בשמה באנגלית נמצא גם הכינוי „קונגרס" (של רבנים חרדיים) פנתה אל הנציב לפליטים באו"ם, דרלונה נגד רדיפות על פליטים יהודים מרוסיה, מצדם של שלטון ישראלי וגורמים ציוניים, משום שאינם רוצים לעלות לישראל.

כתוצאה מכך יצא הסופר החרדי הנודע הרב ניסן גורדון בהאשמה מסובכת בעתון „דער אלגע־מיינער זשורנאל" שרבנים אלה שהלכו לאו"ם ביצעו עבירה של הלשנה, ולכן יש להם דין של מלשינים.

הרב גורדון, מטובי המוסמכים של „תורה ודעת", ואשר עשה רבות למען ישיבות, — שואל שאלה נוקבת: באחרונה היו מקרים של הלשנה נגד ישיבות וקשריהן עם בתי אבות. שואל הרב גורדון, במה מלשינים אלה שונים, מאותם שהלשינו נגד ישראל לפני או"ם?

הרב גורדון נוקב בשמות של רבנים שנגדם הוא יוצא ב„אני מאשים" חמור. בין אלה פוסקי שאלות התופסים מקומות חשובים בציבור החרדי, כמורי הוראה.

התלקח פולמוס חריף נגדו בבטאונם של רבני סאטמר „דער איד", שהרבה לגנות את המאשים. אבל יהודים דתיים רבים וכן טובים פנו בשאלה לרבנים אחרים, מאגודת הרבנים, מאיגוד הרבנים, מבי"ד של הסתדרות הרבנים, שיפסקו אם היתה קובלנתו של הסופר החרדי עלילת שווא. או אם אמנם היה כאן מקרה של הלשנה? החלטתם של יהודים אלה נחושה לא להרפות ממשאלם כלפי ארגונים רבניים, ולא לוותר על תביעתם לבית־דין רבניים לפסוק הלכה בנידון זה, בייחוד נוכח ריבוי מלשינים והלשנות בזמן האחרון, המורים היתר לעצמם...

****

הסכמה כללית: אין להפסיק סיוע

****

ואשר לעניין שחולל את השערוריה, כלומר העזרה ל„נושרים" בין יוצאי רוסיה, הוא כמעט שאינו שנוי במחלוקת בציבור היהודי. קיימת הסכמה כללית שאין לנטוש יהודים במצוקה, ששמים פעמיהם לארצות אחרות ולא לישראל. החל מאגודת הרבנים ועד הח"כ אבא אבן בשמחה ביקורת חריפה נגד הניסיון של שלילת עזרה זו. באחרונה ערך מר בוריס סמולר עתונאי ותיק, וציוני נלהב, מחקר בנידון והתוצאה היא שקיים קונצנסוס בין ארגונים יהודים נגד הפסקת סיוע לנושרים.

הרעיון האומלל עצמו, והויכוח בעקבותיו לא הביא כבוד לקהילה היהודית וגם תועלת לעליה מארה"ב.

שח בנידון זה האדמו"ר מליובאוויץ עם הח"כ מנחם בגין בעת ביקורו האחרון פה. והרבי ביקר קשה את הניסיון לשלול סיוע ממשתחררים מבית עבדים. מר בגין לא הפריך את דברי הרבי.

****

„אנשי אוויר"

****

היה פעם כינוי „לופט־מענטשן", „אנשי אוויר", הווה אומר, אנשים ללא מקצוע וללא תעסוקה, שחיו מן היד אל הפה, מרחפים באוויר ללא אחיזה בקרקע מוצק. היו רבים מסוג זה בין אחינו, מתוך כורח המציאות הקשה, שעללו מיהודים מקורות פרנסה.

כלכלנים יהודים הטיפו ל„פרודקטיוויזציה", ליצירת מעמד יצרני במקום „ריחוף באוויר". אבל „עידוד" זה לא יצא מן הכוח אל הפועל עקב היחס העוין של הממשל.

כיום נעלמה תופעה זו מאוכלוסיה היהודית. יהודים מועסקים ברובם המכריע במקצועות שו־נים, תועלתיים, בכל ענפי הכלכלה, המדע והטכנולוגיה לדרגותיו.

אולם בתחום אחד הטיפוס של „לופט־מענטש" מתרבה והולך, מעגש ומשתלט. וזה בארגונים יהודיים, במשרדים המתיימרים להיות „תנועות", לייצג את הציבור, וכיו"ב. רובם של עסקנים ופקידים אלה נמצאים רוב הזמן באוויר. אם בשליחויות, בעופפים לכינוסים, לקונגרסים להת־ייצגויות. אנשים אלה עסוקים תמיד. — וקשה ליהודי הזוקק להם להשיגם. אבל כאשר רק מסתמן באופק איזו הזדמנות לטוס מעבר לים, הם מיד מוכנים; מזוודותיהם ארוזות והם מזו־מנים לכל טיסה למרוחקים. מצטיין בין אלה במיוחד „הקונגרס היהודי העולמי", שהפך למע־שה סוכנות נסיעות למנהיגיו, עסקניו ופקידיו, לנשותיהם ובני משפחתם.

כיוון שקיימת התחרות בתחום זה אנשי ה„קונגרס" ממציאים „חידושים מקוריים". מזמן מתאמצים לארגן התכנסות באחת מארצות הקומוניסטיות, אבל פרט לרשיון כניסה למפו־ספים בודדים, אינם מרשים כניסה המונית. הוא הדין עם שליט מצרים אנואר סאדאת. עם שהוא מסוגל לקבל „נציג" זה או אחר של „היהדות העולמית", — כאמצעי תעמולתי ב„מתקפת השלום" שלו, הוא מסרב להת כניסה למצרים ל„משלחות".

****

העלבון בספרד

****

באין הכנסת אורחים בארצות האמורות המ־ציאו רעיון גאוני: להתאסף בספרד ל„אסיפה היסטורית", שתשים קץ לחרם על ארץ זו. אסיפה ראשונה מאז גירוש ספרד! אמנם רעיון נפלא! ללא הודעותיהם של איזה מדינאים זרים המע־ניקים משקל לזו, ביחוד כאשר אין נושאים ענייניים, מעשיים, על סדר יומה (כי מה יכול הקונגרס לפעול ממש בבעיות בחיינו, פרט לשנות את ההצהרות הזדונה מראש... הטיסה למאדריד השיגו לא בלי התאמציות רבות הבטחה על השתתפותו של סגן־מיניסטר של הממשלה הספרדית, ופגישה עם המלך.

גם מצאו נימוק לכינוס מיוחד זה: ישפיעו על הממשל החדש לקשר יחסים דיפלומאטיים עם ישראל. בהתאם לקום לנהל מדיניות ישרא־לית „עצמאית", ללא תלות. ללא התייעצות עם גורמים ישראליים, — העדיפו לא להתייעץ עם משרד החוץ הישראלי... האם הם זקוקים להדרכה?

התוצאות ידועות. אבל אם מישהו משלה את עצמו שזה יניע את ה„לופט־מענטשן" של ה„קונ־גרס" לנוח קצת הרי זו אשליה. הם התאוששו מהר מכשלונם וכבר מתכננים טיסות אחרות למרוחקים וללא תועלת, ובלבד לספק את יצר ה„התאווררות" של עסקנים מתוסכלים ומשועממים, שבהעדר מעש במקומם מחדשים תעסוקה, ולוא מדומה, במרחקים, שיוצרנותה היחידה היא קצת פרסומת מלאכותית, ללא תוכן וטעם... הצדק עם הסופר הרב אהרן בדרציון שוריז, שהעיר ב„פורווערטס", ש„הקונגרס" רצה להנחיל כבוד לספרד (וליהנות גם קצת ממנו...) והוא גרם רק השפלה ליהודים. משל למה הדבר דומה? לבעל הנסך, כוס נדבו וזה שופכה על פניו...

****

כיפות סרוגות בעולם אקדמאי

****

מכאן לעולם של ממש, שכן יוצר ותוסס, ואשר כן מלא בני נעורים המונפים את רגליהם מאסיפות מסוג האמור. כלומר, הקולג'ס, מקום חנוכם של כתשעים אחוז מן הנוער היהודי בארצות־הברית.

נקלעתי לביה"ס למשפטים של ברוקלין להרצאה של שופט בית־המשפט העליון הישראלי מאיר שמגר. הנושא: ההיבט המשפטי של בעיית המזרח התיכון. התרשמתי משפתו האנגלית ה־לטושה של השופט העליון ללא שמץ של „אק־צנט" זר, כמו מתוכנה וצורתה של ההרצאה. אבל רגיל אני להתבונן יותר אל הקהל. אולם האוניברסיטה היה מלא וגדוש, ורובם סטודנטים יהודיים, וביניהם מספר ניכר של חובשי כיפות סרוגות.

אלה הם חניכי ישיבות שונות, ביניהם גם חובשי כיפות שחורות, ולפחות אחד מליקוואוד, והוא, כמובן, בין המצויינים ביותר באוניברסיטה זו. היו"ר שהציג את האורח, בני ויינשטוק, ממנהיגי הסתדרות הסטודנטים, חובש כיפה סרוגה גם הוא, סימל באישיותו ובהופעתו את סוג הנוער הדתי באוניברסיטה זו ואחרות. שוחחתי עם סטודנטים אחדים על נושאים אקטואליים, אבל זה עניין לרשימה נפרדת.

ושוב נקלעתי לקולג' אחר, זה שע"י ישיבה אוניברסיטה, כאשר הוזמנתי עלידי הפרופסור הרב לזאיס (אליעזר זלמן) ברנסטיין להרצות על הקהלה היהודית בוורשה. התרשמתי לא רק מההנהלה, שכן בראשה עומד הדיקן הרב יעקב רבינוביץ, למדן ומדען (בכימיה), אלא גם מה־סטודנטים. נראה שמורם התוסס והמתסיס, הרב ברנסטיין הצליח להחדיר בהם סקרנות אינטלק־טואלית בתולדות יהודי אירופה בתקופה האח־רונה. זה נראה מהעניין שגילו התלמידים בנושא ובשאלותיהם.

כאשר שמעו שבוורשה לפני החורבן, כמו בכל פולין, ליטא, לטביה, התקיימו קהילות מאוחדות, ולא עלה על דעתו של מישהו לדבר על הפרדה — תדהמתם היתה רבה. הם שאלו אותי: איך זה שאותם הרבנים שהשתתפו בקהילות אלה לוחמים כה להפרדה? השאלה נשאלה ללא מענה.

****

יומן ישראל בניו־יורק — טעמו וסיכוייו

****

לבסוף — על העתון היומי העברי החדש, שהתחיל להופיע פה „ישראל־אקספרס".

הדעה הכללית: אין בו טעם יהודי. הוא חילוני בהחלט. אין בו הד כלשהו לחיים הדתיים התוססים בציבור פה. גם רמתו אינה מרשימה. הראיון הארוך, המשתרע על שני עמודים שלמים עם אריאל שרון, הוא חזרה על דבריו שפורסמו פה מכבר ולא פעם, במיוחד ב„אלגעמיינער זשורנאל". נוסף על זה אם שרון מטיף בישראל להידברות עם אש"ף והוי זכותו, אבל איזו תועלת תביא לישראל הטפה זו בארה"ב? האם על עתון עברי לתרום להגביר את הלחץ על ישראל הקיים בלאו הכי?

ואשר לסיכוייו להתקיים, אלה נראים קלו־שים. הישראלים פה מסתפקים ברובם בעתון אנגלי. אם נפשם חשקה לידיעות מהארץ, הם קונים עתון ישראלי, הנוסס כאן. גם אין קוראים עברית רבים בין יהודי אמריקה. סימן לזה — מצבו של השבועון „הדואר".

The University of Jordan
THE LIBRARY

עיטורי

סופרים וספרים

בקדושה ובגבורה

מאת ש. קורא

מיליוני יהודים הובלו כצאן־לטבח אל מחנות־המוות בליל־השואה הארוך. מעטים נטלו בידיהם רובים, פצצות ורמונים ולחמו עד נשימתם האחרונה בשטן הנאצי. אף בין המובלים, שלכאורה לא התקוממו כנגד הצורר, היו גילויים של גבורה. הם שמרו על צלמם בפתחי גיהנום של חניקה ושריפה. מאמינים בני־מאמינים, במעמקי כל אחד מהם היתה שרויה קבלת־הדין של איוב: „הן יקטלני לו איחל", מול פני שליחי המוות היה ליבם שר: אנו גבלה אתכם, גבלה אתכם.

בספר „בקדושה ובגבורה" (פרקי קדוש־השם ומסירות־הנפש, אסופת תעודות, תל־אביב, תשל"ו) מאת יהושע אייבשיץ, כתנסו עדויות בעל־פה ובכתב על עמידתם של אנשי אמונה ובני־תורה בתקופת השואה. בחריצות ובשקידה, באהבה ובהבנה, הורו פרט לפרט, אמירה לעובדה, וגיבש ילקוט בעל ערך תיעודי וחינוכי רב. כרוז חסידי בראסלב בשטיבל שלהם בגיטו וארשה: „יהודים, גיוואלד, אל תיפלו בייאוש", הביעה הלך־נפשם של המונים בימים ההם. החיבור, שבחלקו הרב עוסק בהתנהגותם של חכמי התורה והחסידות, הוא חלק ראשון, שאחריו יבואו דברי־עדות על פשוטי עם, אנשים ונשים, מבוגרים וילדים, שהפליאו באומץ ובבטחון, במעשי חסד וצדקה.

אחד מהיסטוריוני השואה מן המחנה השמאלי, שהבחין בכוח הנפשי של שומרי מצוות, כותב: העמידה ללא נשק, התנגדות אקטיבית בתחומי תרבות, חינוך יהודי, דת ומוסר. משמעותית כעמידה עם נשק ביד. יהודים באושוויץ, שמצאו בחנוכה כפיסי־עץ, ניקבו בו חורים, הדליקו פיסות־קרטון ושרו מעוז צור, מייצגים את הלוחמה היהודית בנאצים.

בין אלפי יהודים שרוכזו בחוצות זאמושץ להעברתם אל מחנה המוות היה ר' הרשל, שריב מקהילת ולוצלאבק. כשהמרצחים פקדו על היהודים לכרוע ברך, הזדקף ר' הרשל וקרא בקול רועם: יהודים, זו עבודה־זרה, אל תכרעו־ברך בפני הרשעים! בקריאתו מול חיות־הטרף הנאצית גילה אומץ לא פחות משל מפקדי מרד הגיטאות.

אחד מרבני סלובקיה, ר' נתן טייכטאל, כשנדחק לתוך קרון־בקר עם עוד יהודים, עד כדי חוסר־נשימה, בדרך לאושוויץ, לחש באוזני אחיו לצרה: יהודים, התחזקו, תשועת ה' קרובה לבוא, שמרו על רוחכם! כשהחיילים הנאצים שמעו את דבריו, הכוהו, ניקרו את עיניו, ובגסיסתו הוסיף לעודד את המצטופפים בקרון: שעתי חולפת, אך אני רואה מפלת הרשע וישועה גדולה לשארית הפליטה, נתפלל לד' שיחיש קץ שלטון הזדון.

הנאצים ושותפיהם, שתיכננו תכנית „הפתרון הסופי" לבעייה היהודית בהשמדת מליונים במחנות־המוות, ראש־וראשונה התנכלו לרבנים ולרביים, חכמי תורה, חסידות ומוסר, שבהריגתם יעלמו מוריהם ומדריכיהם של היהודים ושומרי רוחה ואורחותיה של היהדות.

המחבר מביא מדרש המתאר מזימותיהם של צוררי ישראל, כשכל אחד לומד מכשלון קודמו: אמר ר' לוי, אוי להם לרשעים, שמתעסקים בעצות על ישראל, וכל אחד ואחד אומר, עצתי יפה מעצתך. עשיו אמר: שוטה היה קין, שהרג את אחיו בחיי אביו, ולא היה יודע שאביו פרה־ורבה. אני איני עושה כן אלא „יקרבו ימי אבל אבי". פרעה אמר: שוטה היה עשיו, שאמר „יקרבו ימי אבל אבי", ולא היה יודע שאחיו פרה־ורבה בחיי אביו. אני איני עושה כן, אלא מחנק אותם, ככתוב „כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו". המן אמר: שוטה היה פרעה, שלא היה יודע שהבנות נישאות לאנשים ופרות־ורבות מהם. אני איני עושה כן, אלא „להשמיד, להרוג ולאבד". אמר ר' לוי, אף גוג־ומגוג, עתיד לומר כן: שוטים היו הראשונים שהיו מתעסקים בעצות על ישראל, ולא היו יודעים שיש להם פטרון בשמים, אני איני עושה כן, אלא בתחילה אני מזדווג לפטרון שלהם ואחר־כך להם, הדא הוא דכתיב: „יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ד' ועל משיחו". אמר לו הקדוש־ברוך־הוא: רשע, לי באת להזדווג? חייך, שאני עושה עמך מלחמה (ויקרא־רבא, פרשת אמור).

נוכח מזימות זו עמדו חכמי התורה ועודדו את הרוח בדוגמתם האישית: למדו ולימדו, דקדקו בעשיית מצוות וגילו אומץ וכבוד במיבחנים הקשים ביותר.

הגה ר' משה־אליעזר קליגר מקהילת זירושוב בפולין, מוכה ומורעב במחנה־המוות, כשלראשו כיסה סמרטוט, היה מכנס סביבו יהודים בני־תורה ומגיד בפניהם שיעור בגמרא עם תוספות. כך נהג בוקר וערב עד שהוא ובני קהילתו הוטלו לכיבשן־האש.

ר' אליעזר שרלואי, רבה של קהילת אמשטרדאם, כשפלשו הקלגסים הנאצים לעיר, הגיע דרך חצרות בליל־שבת לבית־הכנסת, ובפני המתפללים המעטים החל לומר „מזמור שיר ליום השבת" והרים קולו בהטעמת הכתוב „כי הנה אויביך יאבדו". הוא נשאר עם בני עדתו עד הסוף וכל הזמן הפיח בהם תקווה בעתיד.

בתכנית־ההשמדה הנאצית היה „יום הרבנים", תאריכים מיוחדים לבצע הרג רבנים, כשיחידות־מרצחים היו מחפשות רבנים ודיינים, ראשי ישיבות ומלמדים לרציחתם במקום פומבי בגיטו, לעיני כל היהודים שעדיין שרדו בחיים. במקרים רבים היו הרבנים המעונים, בצליפות מגלבים, קוראים לפני מותם בקולות מוגבהים: „שמע ישראל".

רבים מבין הרבנים, שיכלו להציל את חייהם ויתרו על הצלתם ובלבד לא להפרד מאנשי קהילותיהם. מסופר על שלושה רבנים בגיטו וארשה, ששליח המחתרת הפולנית בא אליהם והודיעם, שנזיר קאתולי אחד בוארשה מוכן להסתיר אותם ובני־משפחותיהם באחד המנזרים עד סוף המלחמה. לדברי השליח, אותו הנזיר הוא היחיד מבין הכמורה הפולנית שנכון להציל אותם ויש ליתן בו אימון. הרבנים התייעצו ביניהם, האחד מביניהם אמר: גלוי וידוע, שאין אנו יכולים לסייע סיוע ממשי לאחינו בגיטו. אך עצם היותנו יחד עמם, עם כל היהודים, גורם להם קצת נחת־רוח. אין בי הרצון להציל את גופי ולהשאיר את היהודים מופקרים להשמדה. לא אלך. דבריו נתקבלו והם נותרו במקום.

בני־תורה בגיטאות ובמחנות־המוות, בשיעוריהם בפני הכלואים, מתוך דפים קרועים של חומש, משנה וגמרא, או בעל־פה, שמרו על דמותם היהודית בתוך השפלה, יסורים ורעב. כל אחד מהם היה אומר בלשון תהילים: „לולא תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי". הם היו מתכנסים במרתפים ובעליות־גג ועוסקים בתורה.

הרי עדותו של ר' לייבל ברנשטיין על לימוד תורה בגיטו קהילת וירושוב: „למרות כל הצרות והעינויים ישבו יהודים ועסקו בתורה, ודווקא בעמקות רבה. היה זה תענוג, מחייה־נפשות. זכורני חורף שנת תש"א, כשלפני יציאתנו לעבודת־כפייה מפרכת היינו מתכנסים איש־שם בשעה שלוש לפנות בוקר ולומדים עד שעה שש. לומדים בעיון את הסוגיה עם ה„קצות" ומפרשים אחרים וכמעט שלא היינו חשים את הקור המקפיא".

הרבי מפיאסצנה, ר' קלונימוס שפירא, בעבדו באחת הסדנאות בגיטו וארשה, תוך כדי עבודתו היה מגיד דברי תורה וחסידות לאלה שהיו עובדים בסמיכות מקום אליו. בספר שכתב בגיטו והוא נמצא והופיע בארץ, נאמר: „רבות הן צרות ישראל בגוף ובנפש, בתי ד' נהרסו ולומדי תורה נרצחו במיתות משונות וגופו מרעב. כל אחד ואחד, המתבונן בחורבן צערו רב, וברצוננו לתורה־ולעבודה יעתיק את הדינים, כשהוא מתאמץ גם עתה לעבוד את ד' וללמוד בכל יכולתו".

רבה של פאביאניץ, ר' מגדולי אלהר, אחיו של הרבי הזקן מגור, באגרתו שנשלחה בחשאי אל חסידי גור, כתב: אבי בעל „שפת אמת", ניגלה בחלום אלי ואמר: בני, עת צרה ליעקב ואי־אפשר לחזק יהודים אלא בלימוד תורה. בהשפעת האגרת נוסדו שיעורי־תורה בהרבה גיטאות, במקרים ומחנות עבודת־כפייה...

סח אחד מניצולי גיטו לודז': למרות הסכנות יסדנו שיעורים בלימוד משניות, דף גמרא וספרי חסידות. חשנו בפועל ממש, „תורה מגני ומצלי", כדברי חז"ל, התורה מגינה ומצילה. שהרי מצבם הגופני והנפשי של כלואי־הגיטו המורעבים היה קשה בביותר: עמדו בתור לקבל מרק־התמהוי ובקבלם בחשו בסיר המרק הכיכי למצוא בו שיריד של קליפת תפוחי־אדמה. זה כמעט הרס לגברי. בימים אלה היה לנו שעור־התורה חגורת־הצלה רוחנית ונאחזנו בה".

חכמי התורה בגיטאות ובמחנות־הכפייה תבעו מכל אחד להאבק על השארות בחיים. „כל בית ישראל מצווין על קידוש־השם הגדול", פוסק הרמב"ם ומוסיף לומר: „כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר, הרי זה מתחייב בנפשו". בכלל קידוש השם הוא המאמץ המירבי להינצל מן המוות. ראש־ישיבה ליטאי אחד אמר בימי השואה לתלמידיו בגיטו וילנא: „בסתרים דרכי השם ואנו בימי הסתר־פנים. אך ברור, כל יהודי מצווה לעלות בשלבי הסולם של תורה ומצוות, ומת הרי סמר מצוות. כאן, בגיטו, באמירה אחת של עידוד, כשהיא יוצאת מן הלב, כשאתה בעצמך מאמין בה, הנך זורע תקוה, מרים אנשים מאשפתות היאוש ופותח דרך ללימוד תורה. הערך למסירות־הנפש ולקידוש־השם היא דרך החיים. לא אמות כי אחיה הוא צו לכל יהודי מאמין.

הצלת יהודים מיאוש המוליך להתאבדות, או מידי המרצחים, עמדה לעיני חכמי התורה והם קיימוה בכל האמצעים, ובו בפרק סיכנו את עצמם בלימוד תורה ברבים ובקיום מצוות בכל האפשר בנסיבות הקשות, בחינת „כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך".

חכמי התורה בוורשה בימים ההם דנו בסוגיית קידוש־השם. ר' מנחם זמבה, מגאוני ההלכה, היה מן התומכים במרד מזויין נגד השלטון הנאצי. באחת ההתייעצויות אמר: היינו כצאן לטבח. איך נתרחש הדבר שאבדה בינתו של עם חכם ונבון. זו הקשה שבפורענות שניחתה עלינו. לדעתי, יש להתקומם עם נשק ביד כפי שעושים אלה הלוחמים מתוך בתים בודדים במרצחים הנאצים. לפנים היה קידוש־השם כשיהודי בחר ליהרג ולא להמיר את דתו. היום אין הצלה בקבלת הצלב, אלא קידוש־השם הוא במגן־דוד, במלחמת־מצווה ברשעים, בהפלת חללים מהם.

כמותו היה סבור הרבי מראדזין, שיש להצטרף אל המחתרת הלוחמת בצוררים. המשורר יצחק קצנלסון, איש גיטו לודז', ב„שיר על הרבי מראדזין" מבטא את ייחודו הסגולי. „שוקד הרבי, על משמר הוא ניצב, ושקט בבטו ובטוחים צעדיו, צעיר ונאדר הוא, כבן־ענקים, כה חסון באמונתו, כה ירא־אלוקים".

בפרקי הספר מרוכזים הרבה דברי־עדות על עמידתם של אנשי־אמונה ובני־תורה בימי השואה. מאות היהודים שנזכרים בקטעי־הוי, קורנים ברוחם ובשאר־רוחם באפלת גיטאות ומחנות, ובמבטאים במעשיהם את הגבורה הנפשית של המאמין האמיתי, שפסקו בתהילים: „אמונתך תיתנבו, חיים הליצוני עד מאד, מתורתך לא נטיתי".

לדמותו של עורך־חלוץ

(עם שנת התשעים לפטירתו של יחיאל בריל)

מאת ג. קרסל

א. יסוד המעלה

הצירוף „עורך־חלוץ" ליחיאל בריל מקפל בקרבו שתי משמעויות: הוא היה אחד החלוצים הראשונים, ואולי גם הראשון, של העתונות הארצישראלית בכלל והירושלמית בפרט. בנוסף לכך היה בריל מסוג אותם הסופרים והעתונאים שלא הסתפקו בעטם אלא ביקשו להעתיק את המסתם לשפת המציאות והצטרפו לעושים ומעשים בשדה התחיה הלאומית. המעשה ההיסטורי של בריל היה כנודע דבר העלאתם של אחד עשר אכרים מרוסיה, הלא הם אלה שלאחר מכן היו כמקימי המושבה עקרון. בשל שתי זכויות אלה ראוי וראוי הוא בריל שלא יישמט זכרו, שכן לא פגע הוא ביותר בתולדות התנועה הלאומית מזה והספרות העברית מזה. רק עתה יש סיכוי כלשהו לתיקון המעוות במעשה של „יד בן־צבי" להחדיר מחדש את ספרו המופלא של בריל „יסוד המעלה" בצירוף הערות ומבוא מאת כותב הטורים האלה.

העיון בכתבי בריל, היינו המאמרים שפירסם בעתונות, לרבות ספרו, רואה לפניו סופר־עתונאי (וכרגיל בסוג זה מיטשטש הגבול בין הסופר והעתונאי), שלחם כל ימיו על רפורמות וביצוען. כל אלה הרעיונות המוקדים כמעט כולם בנושא מרכזי אחד: תיקון פני הישוב, שינוי ארחות חייו בכיוון לעבודה על כל סוגיה. מכאן ההשלכה, שפתרון חיי הכלכליים ההבראתיים של הישוב יש בו משום אתגר ומשיכה ליהודי הגולה והגולות לבוא ולעלות לכאן. רעיונות אלה עברו כמה וכמה דרגות התפתחות, שאינם אלא סיגול מתמיד של תגובות לתנאי המציאות. ואכן כל הרוצה להכיר את הישוב הארצישראלי במשך עשרים שנה ומעלה, היינו מראשית שנות הששים עד ראשית שנות השמונים, ימצא תמונה מעניינת ביותר, ולוא גם אישית־סובייקטיבית, בכתבי בריל. לכל ירתיענו הטמפרמנט המיליטנטי של בריל, שעל כן מעידים הדברים שהם נוגעים בנפשו ובלבו.

ולא זו אף זו, בריל הוא גם אחד הראשונים שעיצב את הסגנון הפובליציסטי בעתונות העברית, ולפי שמעולם לא כתב שורה בענין שלא נגע בו עד למעמקי לבו, הרי שדבר זה לא הניח לו להשתעשע במליצות, כנהוג בימים ההם וימים רבים לאחריהם. הוא „גאליץ" לדבר ישר־לענין. ולא קל היה הדבר במצב לשוננו בימים ההם. לכן, העוקב אחרי כתיבתו של בריל, חייב לקחת במנין גם את צורת הכתיבה, שסבבה את חותמה לא במעט על הפובליציסטיקה הארצישראלית בראשית צעדיה.

ב. ראש המדברים ב„הלבנון"

מעטים, ניתן להוסיף: ורעים, היו ימי חייו של בריל — בקושי עבר את גיל החמשים (תקצ"ו/תרמ"ו). אולם היתה בחיים אלה דרמטיות לא מעטה. על ראשיתו ברוסיה (נולד בטולטשין, אוקראינה) אין בידינו ידיעות מרובות ובשל כך אף נתפרסמו לאחר מותו בכמה עתונים וספרים ידיעות תמוהות ביותר, כגון שנולד בהודו! מה שידוע לנו הוא שהיה נע ונד ובין היתר היה בבוקרשט, שם היה משומשי לקחו של המלבים וכראשית שנות הששים הוא כבר בירושלים, בה נשא את בתו של יעקב ספיר, הנוסע הנודע ובעל „אבן ספיר". ואפייני לבריל, שזמן קצר לאחר עלייתו לארץ כבר הוא מטורה בישוב ונעשה סופרו הקבוע של הראשון בעתונים העברים באירופה: „המגיד". לימים מצטרף הוא לשני צעירי ירושלים: יואל משה סלומון, שנודע לאחר מכן כרוח החיה בייסודה של פתח־תקוה, ומיכל כהן, והשלישיה מוציאה את הראשון בעתוני ירושלים וארץ־ישראל „הלבנון" (אדר תרכ"ג/1863).

לא נדבר כאן בתולדות הנסיון הזה, שארך שנה אחת בלבד, שכן דיבר על כך בפרטות כותב הטורים האלה במקומות אחרים. אולם בקצרה ייאמר, שהתוכנת ארכו לא מעט זמן וכשיצא הגליון הראשון של „הלבנון" היה הוא בגדר של חידוש גדול, על אף העובדה שבתרכ"ג כבר היו קיימים באירופה העתונים: „המגיד", „המבשר", „המליץ" „הכרמל" ו„הצפירה" (שנפסקה לאחר שנה אחת של הופעה). ראש המדברים ב„הלבנון" היה בריל עצמו.

ירושלים של שנת תרכ"ג היתה אפופה אש מחלוקת, אם בעינייני „פנים" ואם בענינים החורגים הרחק מתחומיה של ירושלים היהודית, התחומה בעיקר בין החומות. בריל גאליץ היה „לתמרן" בין גישות שונות. אולם הקו העיקרי בעתון החדש ביטא בפסוק: „נקוה כי נשמיעכם תולדות אדמת ד' חדשות גם ישנות ואז גם מרחוק תדעו ותיוכחו כמה יזושעו עניי ארץ". לאמר, החדשות לא באו בשל עצמן בלבד, אלא לשם חיפוש דרכים שיש לנקוט בהן בפעולות למען ארץ ישראל ותיקון ישובה העברי.

בדרכו זו הלך בריל כל שנות חייו היא שהיתה למשקולת „הלבנון", היינו, שיש למעט בדיבורים ובהתעוררות לישוב ארץ־ישראל אלא במקום זה לבדוק ולחקור את תנאי הארץ בדרך של חקירה מדוקדקת ולפעול ולעשות על פי תוצאות החקירות האלה. בשל ראיה פכחית זו, המתעלמת מלהט החזון וההתלהבות, נחשב בריל ימים רבים למתנגד לישוב ארץ־ישראל. אולם הסתייגות זו התבטאה כבר באחד הגליונות הראשונים. אז הוקמה כידוע החברה הראשונה לישוב ארץ ישראל על ידי ד"ר חיים לוריה, היא החברה שהוציאה את ספרו של רצ"ה קאלישר „דרישת ציון". העתון הסתייג מחברה זו, בשל חוסר מעשיותה. אולם רצ"ה קאלישר הגיב, כדרכו מאד ומתמיד, ברוב התלהבות. בעקב כך התפתח ב„הלבנון" ויכוח מעניין יותר עניני ישוב ארץ־ישראל. אולם הסתייגות זו מתכניות שנראו לבריל ול„הלבנון" כדמיוניות, חלפו עד מהרה, כשבאה תכנית מעשית, כגון ייסוד מוצא. נסיון זה, שהיה מהחשובים בהגשמת משאת נפשם של כל שוחרי הפרודוקטיביזציה בישוב, תפס מקום נכבד ב„הלבנון" של בריל, כי את רעיון ישוב ארץ ישראל יש להוציא לפועל לא בעזרת תעמולה והתעוררות, הנעשות על ידי אישי חוץ־לארץ, שאינם בקיאים כל צרכם בהוויות הישוב, אלא על ידי אישי הישוב, המעורים על הליכותיו וסדריו. דבר זה הומחש עתה בייסוד מוצא, שבה מילא תפקיד עיקרי יהושע ילין (אביו של דוד ילין).

ג. בטאון יראים

בתרכ"ד, שנה לאחר ייסוד „הלבנון", נפסק העתון. בריל יצא לחו"ל והתיישב בפאריס, בה המשיך את הוצאת „הלבנון". לפנינו כאן מקרה נדיר ביותר: עתון המופיע בחו"ל והוא עתון ארצישראלי בכל עצמו, בשל בריל העורך — ועתה הוא כבר עורך יחיד. גיסו ואחרים מפרנסים את העתון בכתבות מירושלים ואילו העורך אינו מניח מתגובותיו הפובליציסטיות לגבי הדרכים של ישוב ארץ־ישראל. תקצר היריעה לפרט כאן ואפילו בקצה האצבע את מכלול הבעיות הארצישראליות, שמילאו את דפי העתון העברי היוצא בפאריס. נזכיר כאן השתתפותם של הרבנים אלקלעי ר' קאלישר, וכן, והוא העיקר, ביקורו של יצחק (קארל) נטר בארץ לשם ייסוד בית הספר החקלאי מקוה ישראל, דבר שהוא התנגד לו בחריפות. סבור היה בריל שאת ראשית הנסיונות בהתיישבות חקלאית יש להתחיל באנשים מבוגרים ומנוסים בחקלאות ולא בתלמידים. אף ראוי להזכיר את פולמוס התיקונים בדת, שהחל להתלקח בשלהי שנות הששים. כאן היה „הלבנון" מבצר הרבנים המתנגדים לתיקונים וכן עלה מעל דפי „הלבנון" כוכבו הספרותי הפובליציסטי של ר' יחיאל מיכל פינס.

דומה היה שבריל ועתונו מתחילים להשתרש בפאריס והנה פרצה מלחמת צרפת—פרוסיה ובעקבותיה באה הקומונה הפאריסאית שמצאה את בריל לבדו בפאריס הנצורה. תיאור לימי הקומונה בפאריס, שפירסם לאחר שהעביר את „הלבנון" למאינץ בגרמניה, הם מהתיאורים האמנותיים היחידים שנתפרסמו בעברית (תיאורים נוספים במהדורת הספר „כתב אלראסאייל, מתורגם עברית: ספר אגרות" לרבנו מאיר אבואלעפיה, שהוציא בריל בפאריס „בירחי מצור שנת תרל"א". דומני, שזהו כמעט הספר העברי היחידי, הנושא בשער הד לימי המצור בפאריס. על כל זה ראה מחקרי: „הדים עבריים למלחמת צרפת—פרוסיה" בקובץ „קשיי ט—י, פתח־תקוה, תשל"ב). כך החליף בריל את מקומו ואת מקום „הלבנון" בפעם השלישית — והפעם למאינץ בגרמניה, כאן יצא בתוספת עברית לעתון האורתודוכסיה הגרמנית „איזראעליט", בעריכתו של ד"ר מאיר להמן.

במאינץ, תחת חסותה של האורתודוכסיה בגרמניה, נעשה בריל ו„הלבנון" בטאון היראים. ואכן הודיע בריל, ש„כמעט כל בתי הרבנים הגאונים הגדולים, הצדיקים והתמימים, בכל מקום שמגדלין תורה בפרי ליטא, ואמום פולין־גדול, והדי לין ואוקראינה נמצא הלבנון". אולם לא איש כבריל ינוח על זרי המנוחה והשלוה וביחוד כשפרצו הפוגרומים ברוסיה בראשית שנות השמונים וכל הפולמוס על תיקונים בדת נעשה טפל ביותר. אז נדלק בריל ומשלים עם אלה שרק זה מקרוב התפלמס אתם, כגון עורך „המגיד" דוד גורדון ומתחיל להתפלמס עם מיטיבו ופטרונו עורך ה„איזראעליט", המיתנע לשלוח את פליטי הפוגרומים לאמריקה, שעה שהוא בריל, טוען שיש לשלחם לארץ ישראל.

ד. דורש לעלייה ולהתיישבות

אז מתגלה בריל בשעתו היפה ביותר: הוא נרתם למעשה, דבר שהיה בו משום סיכון רב ביותר וביחוד שלמעשה זה חסר היה כל רקע נסיוני. דומה, שכאן נטש בריל את כלל־הזהב שלו: לשקול במתינות כל מעשה לפני הביצוע. כאן, בשטף המאורעות שלא בריל לקח זה, משל „אין בודקין בשעת סכנה". הוא מתחיל דורש לעליה לארץ־ישראל ולהתיישבות בה. אלא שהוא אינו מסתפק בדרישה אלא לוקח עמו אחת עשרה משפחות ועולה אתן לארץ־ישראל על מנת ליישבן על הקרקע. פרשה דרמטית זו הוא מתאר בספרו, שהוא אחד המופלאים בתולדות ההתיישבות שלנו בארץ־ישראל בזמן החדש. לספר הוא קורא „יסוד המעלה" ולו כותרת־משנה: „ספר מהחילת העליה שעליתי יחד עם אחד עשר אכרים יהודים לכונן מושב מעובדי אדמה בארץ הקדושה ואת אשר ראיתי ובינותי בהמאה וארבע ושבעים יום שישבתי באה"ק (בארץ הקודש) בהמושבות שכבר התכוננו ובהערים אשר ישבו בם בני ישראל". הספר יצא ב„חלק ראשון", שממנו לא יצא יותר, במאינץ, תרמ"ג (1883).

הספר מספר על אכזבותיו וכשלונותיו במסע זה. אולם תוך כך השאיר לדורות הבאים ספר יקר־ערך, שבו לא רק סיפור המעשה של העלאת אכרים יהודים אלא גם תיאור מצבן של המושבות הראשונות, שזה אך נתיישבו. אולם כל עיקרו של הספר מכוון להשיב על השאלה הנוקבת במשך עשרות בשנים לפני כן ובה גם פותח הספר: „האם בני ישראל בימינו אלה מוכשרים לעבוד עבודת אדמה, להוציא לחמם מן הארץ כמו אבותינו לפני אלפיים שנה בשבתם על אדמתם וגם אחרי כן בהיותם בארצות לא להם הסמוכות לארץ ישראל? הרי שלפנינו נעימה שלא היתה חדשה כל עיקר, אולם כל עיקרה בניגוד בולט לזו האהבה לציון המתבטאת במשלוח תרומות ליושבי ארץ־ישראל, למען יוכלו לחונן עפר ארצנו, כמנהג הפילנטרופיה ימים ימימה.

האפילוג, בכל אורח־חייו של בריל היה עצוב ועגום ביותר. הוא חזר משליחותו לחו"ל והתיישב לבסוף בלונדון. כאן הוא מנסה לחדש בפעם הרביעית את „הלבנון" וכן להוציא עתון ביידיש. הוא מצליח להוציא גליון מספר ובמחצית השנה תרמ"ו הוא נפטר שבע יגון ואנחה. אולם זוכה לנקרולוגים המתארים דמות לוחמת זו למען ארץ־ישראל ויישובה על יהודים בזמן החדש.

ה. צאצאין

הגורל היהודי לא פסח גם על בריל. הוא הניח אחריו ילדים, שאחד מהם: אלפרד, הסיר את היוד (דבר שאינו חסר משמעות...) משמו ונעשה: ברל, (בית סגולה ודגושה) עורכו של עתון צרפתי שמרני, שלפי עדותו של עתונאי עברי משנת 1922 „התרחק לגמרי מן היהדות ואף על פי כן התחיל לספר לי את פרשת יחוסו (לעורך „הלבנון"). נכדו של בריל הוא הסוציולוג, הפילוסוף וגם המספר הצרפתי עמנואל ברל, שביקר בארץ כמה פעמים ומר אורי קיסרי תירגם לפני כמה שנים אחד מסיפוריו ב„מעריב". לפני כמה חדשים הלך לעולמו גם עמנואל ברל ודומני שלא נזכר דבר זה כלל בעתונותנו. נזכיר איפוא את הנכד ברשימה אחת עם סבו.

אמן ודרכי אמנות

מאת אברהם בלאט

תהליך התפתחות האמנות גבהן לפי סגנונות הזמן, לכל תקופה אופי ותופעות הקובעות את השינוי של האלמנטים לכל מרכיביהן. לא כל תקופה מביאה בעקבותיה לידה של אמנות חדשה, אך אין ספק ששינוי זמנים גורם לשינוי תמורות או התייחסויות אל המציאות. זיקת האדם אל הסביבה משפיעה על הנושא שמספיקה האמנות ותחושת הטבע עברת שינוי ערכין יסודי, למן הקלסיציזם, הרנסנס והרומנטיקה, עד גלוי החדש של המזרח והפרימיטיב, או למן העולם הקדום ועד לאדם המציאותי.

דרכו של האמן, דרך שעליו לכבוש תימטיקה חדשה מתוך תחומי החיים, דרך זו אפיינה תפישות חדשות של הטבע והאור, של סוג יסודי ופכניקת הכתמים, באור קבוע ועומד אצל רפאל ודירר, ואור בהיר אצל רמבראנדט.

כל אמן חותר לדינאמיקה חדשה של מוטיב התנועה והרישום כדי לבטא תנועת ההבעה של המציאות הנפשית, האדם איננו עוד יציב וקבוע אלא נע ומטולטל בין קטבים שונים של תהליכים. הזמן החדש הביא אתו „אמת" חדשה שהאמנות הפיגורטיבית איננה יכולה יותר לעצב על דרך המיתאר האמנותי השיגרתי, מאחר שהדיוקן האנושי מסתיר את סבל האדם, יגונו וספקותיו. היו אמנים שניסו להעלות על הבד גופות מרוסקות, אנשים שהושחתו, כגון פיקאסו ב„גרניקה", ושרטו את האנושות בהשפעתם הריגושית, שהזהימה את הצופה, מתוך למקרים הסרי הקדים אלה, ביקש האמן תמיד את התבנית האקדמית, פרספקטיבה, וסגנון ציור חדש כדי לבוא בסוד מהות חדשה. עולם האמנות היה מישזר של צבעים ומקצבים כל עוד מושאיו היו משתתפים על משכניות של דמוי, סמל, ודמיון, כשהתפורר הציור הפיגוראטיבי הדרך שמשך של תורות אסתטיות חדשניות של דאדאאיזם, קוביזם, פרטוריזם עד ה„פופ ארט" והריאליזם הפאנטאסטי — נפערה תהום המצביעה על המרוכזה במקום הממשות, הרפתקה במקום הממשות, הרפתקה במקום פיגורציה של עולם רב מימדים.

בכספרות כן גם באמנות אנו עולים למישור אחר. בציור הפיגוראטיבי היתה זיקה הדדית בין הדמות המדשא, בעוד שהאמנות המודרנית העלתה את היסוד האכספרימנטאלי בהרחיבה את הפער בין השנים, ובטשטשה את המרחק בין הדמוי והממשות. האספקט של האמני אמנות בא להעצים את החלום והרעש; את ההסתייגויות מהציור המסורתי. הזמן המודרני מבקש את עקבות ההוויה הגלויה ובוחר חמרים חדשים כגון מרצפות אבנים ושיירי גיר, ובעזרת תחליפים אלה הוא מנסה להדגים לנו את עיוות הפרופורציות כדי לציין בלשונו של סארטר שהמדומה הוא המבולט ביחיד בצורת האמנות המופשטת.

האמן בתקופות קודמות זכה להילה, היה דומה לאלכימאי אשר ידע סוד העולם, בעוד שהאמן המודרני כיום נוטה למסגרת הגיאומטרית ולאמנות הקינטית והקיברנטית. הקטיגוריות האסתטיות אשר הלמו את האמנות התיאורית פינו מקומן לעבר המושא של העדר תוכן — למיטאפורה שסימנה המובהק היא השממה, ההליכה מן האין אל האין — השלילה המוחלטת. האמן המודרני ביקש לערטל את בדיו, לקרבם באופן חברותי ומהותי אל הצופה. אבל במוצגים אלה הוא בעצם הילל את החזון והמוצגות הפכו למוצגי מאות ד־לאפנות הזמן. כאן איפוא חל ה„קצר" — חוסר הקומוניקציה בין האמנות המודרנית ובן זמננו, המעורר את השאלה: האם אמנם ייתכן הגיע קץ האמנות בעידן הטכנולוגיה והמדע. אם אם הרי ניטל מהאמנות הגורם הערכי והאמן עצמו גימד את תרבות הציור על ידי התרוקנות התוכן ופרוק המסגרת.

האמנות המודרנית הכריזה חדשים לבקרים שהיא חותרת לגלות מהויות חדשות כדי לפענח את מימד החלל והזמן, לקיים שפה קוסמית ציורית להמונים, אך לאן מובילה דרך זו? לעולם הפרימיטיבי, ליצור המתי או לתיאור באיבי? האמן היוצר איבד אמונתו בפינומן של האמנות והמיכון כאלמנט ראשי נותן את אותותיו. לאן תוביל דרך זו של העדר השראה באמנות האסתטית רק ימים יגידו.

דרכו של אמן

מסגנת הר הכרמל ידידה אלינו הציירת החיפנית אהובה שרמן כדי לפתוח את תערוכתה השלוש עשרה (בגלריה לים) בהפגינה את דחיית הפיגורציה והמעבר לציור מופשט. ציירת זו, שהספיקה במשך עשר שנים להציג בבירות העולם באירופה, אמריקה ובדרום אפריקה קנתה לה שם בסגנונה הייחודי של תמונות נוף ומראות טבע, ואמנותה משמשת לה אתגר להעלות את דיוקנה של מלכות אדם, עיירות, הרים, אדמה וערוצים, בעוד שהאדם עצמו אינו ניכר (ורק לפעמים בצלליה) על בדיה הערפיליים. המתבונן בתמונותיה נפעם ממיזוג הצבעים הקליטים של הזהוב והצהוב, הארגמן והטורקיז, ודייקנות המכחול. אך ספק אם המעבר אל שוני התימטיקה וגלישה לקומפוזיציה אסוציאטיבית מסייע בידה לשמור על התקשורת בינה ובין ציוריה. הצבע הדומיננטי אשר שלט בתקופה יצירתה הקודמת הבליט קודם כל את האווירה הכמעט מיסטית, של חצי עיגול בתים וסמטאות המתפרסות לפי איזה קוד פנימי בהוותם מוצגים מופנמים, אווריריים וחופיים אחר מסויים של נוף ירושלמי, נגבי, או גלילי.

אהובה שרמן שהשתלמה אצל מורים ישראליים איננה עומדת בדיוק על תקן אקדמי. היא משתמשת בחומרים קונבנציונאליים אך יודעת להפיק מהם את האפקט המקרב מבחינה ויזואלית את המראה אל הצופה. הטבע שלה אינו מתוספס אם כי הוא נטפר. הוא מורכב אך עם זה אינו קונקרטי. בדיה נעימים לעין כי הם כובשים אותך ברבגוניותם האימפרסיוניסטית. המעבר מהממשות ההושנית אל המרומה, של ציורים להוסים יותר, אינו מעיד בהכרח על מאבק התמודדות, ויש בו אולי יותר תוספת ווריאציות על הנושא האחד. הטבע הפייסני מתחיל להעלם כיוון שגם האובייקט — העיירות והסמטאות אבדו את תמונתן ורדיפתן. הים איננו עוד השטח החיצוני כי אם עמקי מצולותיו. הגעש אינו מגיע לזעזוע אם כי כותרות היצירה מכריזות על „זלעפות", „התפרצות" ו„סערה כחולה". אהובה שרמן מפעטת כיום בפרטים קטנים ולאחר סינון על מחשבה היא מעבירה את הטבע לצורה מתומצתת יותר של דיונות אינטנסיביות ובבהים לאפוזי אפקים. היא עדיין מחפשת את היופי שבנוף והטבע משמש לה מקור השראתי. אך ההדגשה היא לאותם נצנוצים הנותרים לאחר ההוויה הבלתי אמצעית.

הציירת אינה נמנית על אסכולה אידיאית ואינה מכריזה על „אני מאמין" אמנותי. אין בשירה חבויה בשטחי ציוריה, אך ערכי היופי מתבטאים באותה ערגת חושים לתפוס את האווירה, האור, והצבע כקומפוזיציה מרשימה והצלחה אמנותית.

פרשת השבוע

ויגש

כי עבדך ערב את הנער מעם אבי (מ"ד, ל"ב)

יש להתבונן בדברי יהודה שטען שהוא ערב, ואם לא נביא את בנימין וחטא לאבינו כל הימים, — מה זה יתן ליעקב, אם יוסף יקח אותו במקום בנימין? ובאור עפ"י מה שבארנו, שיעקב תיקן תפילת ערבית, לרמוז על הערבות, שכל ישראל צריכים להיות ערבים זה בזה, ואז תתפלות של ישראל תעלנה לרצון לפני השם. וזהו: „מעריב ערבים", בזכות הערבות; לכן כשבא ראובן ואמר: „את שני בני תמית", לא קיבל יעקב את דבריו, אבל כשיהודה בא בטענת הערבות: „אנוכי אערבנו", אמר יעקב: „ואיל שדי יתן לכם רחמים". כי היה בטוח שמצד תצמח הישועה, ובזה יתוקן ענין יוסף, על־ידי אחדות והערבות של כל ישראל. וגם יוסף, אחרי ששמע על הערבות, לא יכול היה להתאפק, כי ראה בזה תיקון למכירתו (עפ"י תפארת שלמה).

*

ועתה אל תעצבו... כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם, כי זה שנתיים הרעב... וישלחני אלוקים... לא אתם שלחתם אותי הנה, כי האלוקים (מ"ה, ה—ח)

הזכיר כאן שלש פעמים שליחות. וזה עפ"י דברי חז"ל (מסכות נ"ח) ששלשה דברים הקב"ה מכריז עליהם בעצמו: שובע, רעב ופרנס על הציבור. כנגד השובע אמר: „למחיה שלחני אלוקים לפניכם לצבור בר"; נגד הרעב: „כי זה שנתיים הרעב.. וישלחני אלוקים לפניכם", ונגד פרנס על הציבור: „ואתם לא אתם שלחתם אותי הנה, כי האלוקים". והראיה, שהרי: „וישימני לאב לפרעה"... ופרנס על הציבור הוא ביד הקב"ה לבדו, אע"כ שליחותו של ה' עשיתם (רי"מ דרוקר מססרי).

*

וישבת בארץ גשן והיית קרוב אלי, אתה ובניך ובני בניך (מה, י)

חז"ל אמרו שמה שצוה שלמה המלך לשמעי בן גרא רבו, לבנות לו בית בירושלים ולשבת שם עד יום מותו — היה כדי שיהיה קרוב אליו תמיד, ויוכל למצוא הזדמנות טובה, למצוא עילה להורגו. וכדי שלא יחשוב יעקב שכוונתו של יוסף היא שהאחים יהיו קרובים אליו כדי שיוכל להרע להם — אמר לאביו: — „והיית קרוב אלי, אתה ובניך וגו'", השוה קרבת האב לקרבת האחים, שכולם שווים אצלו. (באר מים חיים)

*

וירא את העגלות אשר שלח יוסף (מ"ה, כ"ז)

במדרש רבה נאמר: הם עגלות הנשיאים. הכוונה עפ"י שאמרו חז"ל שבשביל (שבת י') שהטיל יעקב קנאה בין הבנים, נגרמה כל הגלות, ולכן נקרע הים לי"ב גזרים, כדי שלא תהיה קנאה ביניהם. והנה קרבנות הנשיאים היו כולם שוים, וכל אחד נתכוון כוונה מיוחדת. וזהו שכתוב: „זה קרבן" וכ', בכל אחד ואחד מהשבטים. ומזה מוכח גם־כן שכולם שווים. וזהו שרמז יוסף ליעקב, שלא ידגו על שמכרוהו האחים, כי הוא בעצמו גרם למכירה, על־ידי שהטיל קנאה ביניהם, ושלח לו עגלות, להזכיר לו עגלות הנשיאים, המלמדים שכולם שווים. (הגלת מרדכי למורשים)

*

ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו... ויאמר אל יוסף לאמר, אביך ואחיך באו אליך, ארץ מצרים לפניך היא (מ"ז, ד־ה)

לשם־מה אמר פרעה ליוסף שאביו ואחיו באו אליו — וכי לא ידע יוסף מזה? אלא שאחי יוסף אמרו לפרעה: „לגור" בארץ באנו, כדרשת בעל ההגדה: „ויגר שם, מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע, אלא לגור שם", ורצו להוציא ממחשבתו של פרעה שלא יחשוב שבאו למצרים, משום שיוסף הוא כאן והוא יעלם לגדולה, על־כן הדגישו: „לגור בארץ באנו", ולא עוד. אבל לא כן חשב פרעה, כי הוא סבר שבאו כדי שיוסף יעלם לגדולה. וכך אמר ליוסף: „אביך ואחיך באו אליך" — כלומר: אליך דווקא באו, להבנות על־ידך... ואעפ"י כן איני מקפיד על זה, וארץ מצרים לפניך היא והושב אותם במיטב הארץ (מאור ושמש).

*

קנה אותנו ואת אדמתנו בלחם, ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה, ותן זרע (מ"ז, י"ט).

הרעב במצרים היה למעלה מן הטבע, כבריאה חדשה, ככתוב: „ותחלנה שבע שני הרעב לבא (מ"א, נ"ד) ובמדרש נאמר שאפילו פת שעל השולחן נרקב מיד עם כלות שנות השובע. וטעם הדבר, כי רצה ה' לקבוץ את כל הרכוש והכסף ליד פרעה, כדי לקיים הבטחתו: „ואחרי־כן יצאו ברכוש גדול". ועל־כן הגביר את הרעב למעלה מהטבע, להרקיב כל התבואות שאצרו עובדי האדמה, רק האוצרות של פרעה, לא רק שלא שלט בהם הרקבון, אלא גם נתברכו. וכל זאת, למען יבואו כולם לקנות אוכל אצל יוסף. וזהו שאמרו המצרים: למה נמות לעיניך... נהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה — ואחר שנהיה עבדים לפרעה, יקרא עלינו שמו ואדמתנו תוציא זרע ונחיה גם אנחנו. וכן עשה יוסף: ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה וכו' ויאמר להם: „הן קניתי אתכם" — הסביר להם אותם דבר אשר הסיב להם, במה שקנה אותם לפרעה ועל־ידי כן יהיה להם זרע בזרעם את האדמה (עפ"י אהל יעקב להמגיד מדובנא).

ליקט שלמה יהלום

עוללות

מקדש מלך עיר מלוכה

מאת דוד תמר

*****

כל הקורא באגרות של עולים לארץ־ישראל, אגרות שכתבו לאחיהם שבחוץ לארץ, מוצא בהן לעתים לשונות של שירה ופיוט, המתנוצצים והמתנוססים כאבני חן בין השורות. בעיקר אמורים הדברים באגרות, שנכתבו ע"י עולים יוצאי איטליה, שהיו בהם בעלי השכלה הומאניסטית מקפת. כך כותב ר' יצחק בן ר' מאיר לטיף, עולה מאיטליה, כנראה מן העיר אנקונה, שנכתבה בירושלים בשנות השמונים של המאה הט"ו „תנחומים של הבל תנחמנו בראותנו שבח הארץ ויופיה. כי מה יתרון ליופי הדום כסא ואין רגלי מלך שוכנים בו, ומה הנאה בשולחן מעוטר ובנו מוגלים מעליו — — — מאנה הנחם נפשי בראותי מקדש מלך ישכנו עליו בני ענגה תמורה, ארון מדבים ושכיה עליו — — — כותל המערבי עומד לבדו על יסודו, וכל שאר הבנינים יסר כבודו. הכיתי כפי על כפי, ונאנק דום בראותי מדרש שלמה אצל מקדש השם נעזב ממנו על יד אדום".

אכן, יפים הדברים ואקטואליים גם בימינו, ימי שלטון ישראל בירושלים.

כמה שנים לאחר כתיבה אגרת זו עלה לירושלים ר' עובדיה מברטנורא. נשתיירו בידינו שלוש מאגרותיו, ששתיים מהן כתב בירושלים ואחת כתב בחברון. החשובה בשלוש האגרות היא האגרת הראשונה, שכתב בירושלים בחודש אלול רמ"ח (אוגוסט 1488), כמה חדשים לאחר עלייתו לשם. וזה לשונו של הרע"ב סמוך לסופה של האגרת „וכל הרוחות שבעולם באות ונשבות בירושלים. ואומרים כי כל רוח בטרם תלך אל המקום אשר הרצה שמה הרוח ללכת, באה להשתחוות לה' בירושלים". הסיום הוא על דרך הכתוב בספר ישעיהו ס"ו, כג „...יבוא כל בשר להשתחוות לפני" בשינוי הה"בה בשר ברוח, ולא רוח במשמע מושאל אלא רוח ממש. וכמה יפים הדברים. ויתכן, שהשורות הפיוטיות הללו של הרע"ב היו לנגד עיניו (או לנגד עיני רוחו) של ש"י עגנון בשעה שכתב את סיפורו „מאויב לאוהב", המספר על רוחותיה של שכונת תלפיות בירושלים.

אכן דרך הרוח (הרה' כשמע!) מי ידע?

*****

בין ספרדים לאשכנזים

*****

יחסים מתוחים ודברי ריבות בין העדות השונות היו בעם ישראל מאז ומעולם. אף יש מקומות וקהלות, שהתנגדו לקשרי חיתון ונישואין בין בני העדות, הנבדלות במנהגיהן ובאורחות חייהן. הוא שאמר קהלת „מה שהיה הוא שיהיה — — — ואין כל חדש תחת השמש". מן השו"ת של חכמי ארץ־ישראל וחכמי המזרח אתה למד על המתיחות ששררה בין העדות השונות, בעיקר בין הספרדים לאשכנזים, והיו לכך גם טעמים כלכליים וחברתיים.

הרי לדוגמה שאלה שנשאלה לפני ר' יום טוב צהלון, מגדולי חכמי צפת בסופה של המאה הט"ז ובתחילתה של המאה הי"ז, בשנת ש"ע (1610). השאלה מדברת באשה אחת, בת לעדה הספרדית, שעלתה לארץ־ישראל ותרמה רימונים של ספר תורה לבית הכנסת של קהל הספרדים בירושלים „ויהי היום נכנסה בה רוח תזזית ונישאת עם אשכנזי אחד" ולפיכך ביקשה לשנות את תרומתה ולמסור את הרימונים לבית הכנסת קהל האשכנזים בירושלים, אעפ"י שקהל הספרדים התנגדו לכך.

בתשובתו פסק מהרי"ט, שהדין עם הספרדים „שכפי הדין אזלינן בתר מנהג שנהגו העולם, שהספרדים כשהם מקדישים סתם לארץ יש' לספרדים הם מקדישים, ומה גם חפצים, וכן האשכנזים, והספרדים כשהם מקדישים בחוצה לארץ ואומרים לארץ יש' סתם, לקהלם הם מקדישים לא לקהלות אחרות, וכן האשה הזאת, ומעשיה הוכיחו שהוליכתם לקהל קודש ספרדים, הרי כאן מנהג ואומדנא והדין עמהם".

*****

המקור לסיפור החסידי על עצירת גשמים

*****

לפני זמן קצר פירסמתי בטורים אלו סיפור על מעשה שהיה בימיו של הבעש"ט בעירו מזיבוז' בשנת בצורת, שבזכות תפילתו של עם־הארץ אחד התחילו הגשמים מנטפים ויורדים. אותו עם־הארץ התפלל בדביקות ואמר בכוונה גדולה את הפסוק „ועצר את השמים ולא יהיה מטר", שפירש „ועצר — וסחט, וכך התפלל „ריבונו" של עולם, תסחוט את השמים ולא יישאר אצלך מטר. את כל המטר תתן לנו", והוספתי וכתבתי „שמא יודע מי מבין חוקרי „הצופה" מה מקורו של סיפור זה. שאלתי חוקרי חסידות ולא ידעו להשיבני דבר" (הצופה, י"ט במרחשון תשל"ז).

עכשיו העירני חוקר החסידות ידידי ד"ר גבאל, שמקורו של סיפור זה הוא בספר כתר שם־טוב לר' אהרן בר' צבי הירש מאפטא. בעל כתר שם טוב חיבר גם סידור כתר נהורא ועוד כמה חיבורים ושימש אב"ד ומגיד מישרים בקהילות זוליחוב ובילגורי". הספר נדפס לראשונה בשני חלקים בזאלקוא תקנ"ד—תקנ"ה והוא כולל אמרי קודש של הבעש"ט, שנקלטו מתוך שלושה חיבורים של ר' יעקב יוסף מפולנאה, תלמידו המובהק של הבעש"ט, תולדות יעקב יוסף, צפנת פענח ובן פורת יוסף. הספר נדפס לאחר מכן במהדורות הרבה. המהדורה האחרונה יצאה בירושלים בשנת תשכ"ח בשם כתר שם טוב השלם, ושם בדף כח ע"א נמצא כתוב „בימי הבעש"ט זלה"ה הי' פעם א' עצירת גשמים. וראה אדם אחד הדיוט שצועק ומתפלל ואומר פסוק זה ועצר את השמים ולא יהיה מטר, ולא גער בו מפני שראה שתפלתו מקובלת למעלה. והבעש"ט כשכבר ירדו גשמים קראו ושאל אותו מה הי' דעתך בקראך זה הפסוק ועצר את השמים ולא יהי' מטר. א"ל הפי' [הפירוש] ועצר לשון וסחט את השמים ולא יהיה מטר למעלה כ"א [כי אם] כל המטר ירד למטה, וכן תרגום ואסחט תרגומו ועצרית". עכ"ל הספר. ועיין בתרגום אונקלוס לבראשית מ, יא.

ד"ר גבאל הודיעני בטובו, שהוא דן בסיפור זה במאמר העתיד להתפרסם בקרוב ב„סיני".

*****

עוד על הרב מווירישוב

*****

במאמרי „על גדולי ישראל" („הצופה", י"ב במרחשון תשל"ז) כתבתי בין היתר על הגאון ר' שאול משה זילברמן, זצ"ל הידוע בשם הרב מווירישוב. כמה קוראים, ברובם צעירים, בני ישיבות וסטודנטים, שלא ידעו את הרב ואת שמו, ביקשו ממני להוסיף מקצת דברים עליו, והריני ממלא אחר בקשתם בחפץ לב. בפתיחת ספרו „פרדס שאול" ביאורים ופירושים ודרושים על התורה ועל חמש המגילות, תש"ה, נרשמו תולדותיו בקיצור בשם „תולדות אדם" ע"י נכדו ר' חיים מגנל, מסופר שם בשמו של הרב כי באחת מנסיעותיו לכ"ק מרן אדמו"ר בעל השפ"א [השפת־אמת] זצ"ל שאלו אדמו"ר זצ"ל אם כותב הוא את חידושיו שמחדש בלימודו. וענה לו, שהיות והכתיבה לוקחת זמן רב מלימודו, לכן אינו כותב. ואמר לו אדמו"ר זצ"ל בזה"ל: שרייבט מען בקיצור, איך שרייב אויך בקיצור. ומני אז התחיל אחרי הפסקה של ארבעים שנה לערוך לכתוב את חידושיו בקיצור (כי חידושיו מימי נעוריו הם באריכות גדולה)".

מעניין וחשוב סיפור אחר, המובא שם „בהיותו פעם בגור אצל אדמו"ר זצ"ל, שאלו האדמו"ר זצ"ל, אם לומד משניות. וענה לו, שקשה לו ללמוד משניות. ענה לו אדמו"ר זצ"ל, היודע אתה, שכל הגדלות של הבית יוסף זצ"ל הי' מזה שלמד הרבה משניות. והיות שאאזמו"ל [אדוני אבי זקני זכרונו לברכה] חשב, שכוונת אדמו"ר זצ"ל היא, שע"י זכה למגיד, הוסיף. כוונתי לגדלותו בנגלה". מתוך הקשר הדברים שם לא ברור, אם נתכוון הכותב לבעל שפת אמת או לבנו האדמו"ר ר' אברהם מרדכי, זכר צדיקים לברכה. נראה לי, שנתכוון לרא"ם מגור. עכ"פ יש חידוש רב בדברים הללו, שמרן ר' יוסף קארו, שדר בשני עולמים, בעולם הנגלה ובעולם הנסתר כאחד, נתעלה למדרגה של גדול הדור בתורה ובהלכה בזכות לימוד המשנה. דומה, שמעולם לא נאמר ולא נכתב דבר כזה על מרן. בדרך כלל מקובל, שבזכות לימוד המשנה שלו נתגלתה לו, למרן, המשנה בדמות מגיד, שגילה לו סתרי תורה ועדיין צריך עיון.

ואסיים דברים קצרים אלו במעשה רב (תרתי משמע!). בצוואתו של הרב מווירישוב. אביא להלן כמה פיסקאות מן דברי הצוואה, שקטעים ממנה נדפסו בראש ספרו שו"ת דבי שאול משה על ארבעה חלקי שולחן ערוך, תשי"ט. וזה לשונו: „אחרי פטירתי יניחו אותי לאחר הלבשה על השולחן שלמדתי עליו בתוה"ק. ואם ירצה אחד לומר קצת הספד כפי המנהג יאמר ולא ירבה בשבחים. אחר זה יוליכו אותי במטה אצל הספרים שאנק דיעמוד שם מעט — — — אח"ז יובילו אותי לירושלים. אני מוחל במחילה גמורה לכל מי שעשה לי קצת עגמ"נ [עגמת נפש] בחיי — — — הוצאות הלוי' בודאי לא יהי' בעזבון שלי כסף לזה וגם אין לירושי', לכן תמכרו איזה ספרים, שיהי' לצורך הלוי'". אכן, אדם גדול ניכר גם בצוואתו.

*****

עוד על ביזוי תלמידי חכמים

*****

איתרע מזלו של כותב שורות אלו, שהבאים להשיג על דבריו, שנתפרסמו ב„הצופה", אינם קוראים אותם כהלכה, מוציאים אותם מפשוטם או שמתעלמים מן העיקר. בכך נכשל לאחרונה גם ת"ח מובהק כר' איסר קליגר. במכתבו הארוך, שנתפרסם ב„הצופה" (ט"ו בכסלו תשל"ז), הוא משיג על הדברים, שכתבתי במאמרי הנ"ל „על גדולי ישראל", ש„מי שיראני שפגעתי אפילו פעם אחת בשלושת חיבוריו ובכשרות־עשרות מאמריו בכבודו של אחד מגדולי ישראל האמיתיים, מובילנא מאניה בתריה לבי מסותאי". ומביא קליגר, שמשמע מדבריו „שהעבשה ראותנים עצמית של הובלת הבגדים לבית המרחץ דיה ומספיקה לפגוע בכבודם של גדולי ישראל" והוא משיג עליי. שהפגיעה בתלמידי חכמים גוררת כמה לאווים חמורים, והפוגע בכבודם ומורה שלא כהלכה בתורתם, או מהרהר אחריהם, מחרימים ומנדים אותו ברבים בפרהסיא ונפרעין ממנו בסתר ובגלוי, כמפורש בשו"ע יו"ד ה' כבוד ת"ח סי' רמ"ג וה' חירום (צ"ל חרם) ונידוי סי' של"ד".

כל מי שקרא את דבריו של קליגר ולא קרא את דבריי לא ידע, שאני עצמי הזכרתי במאמרי את דברי השו"ע יו"ד סי' רמ"ג ושכתבתי מה גדול עוונו ומה גדול עונשו של מבזה תלמידי חכמים, ושנושא זה היה הציר, שעליו סבבו עיקר דבריי (העורך אף הוסיף כותרת משנה „כל המבזה את החכמים"). הבאתי את דברי הרמב"ם בהלכות ת"ת פ"ו הל' יא „עון גדול הוא לבזות את החכמים או לשנאותן... וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא והרי הוא בכלל כי דבר ה' בזה. אעפ"י שהמבזה את החכמים אין לו חלק לעוה"ב, אם באו עדים שבזהו אפילו בדברים חייב נידוי... והמבזה את החכם בדברים אפילו לאחר מיתה מנדין אותו בית דין והן מתירין אותו כשיחזור בתשובה". ולאחר הדברים הללו הוספתי „ולשון דומה תמצא בטור ובשו"ע יו"ד סי' רמ"ג".

אמנם נושא זה של ביזוי ת"ח, שהוא העיקר במאמרי, נגע בו ר' איסר קליגר אגב גררא. הוא דורש את דברי במין חומר והם משמשים לו כיתד לתלות עליהם את כלי בקיאותו. הוא מציין, שהאימרא „מובילנא מאניה לבי מסותאי" נזכרת פעמיים בתלמוד בשמו של ר' יוחנן, פעם אחת במסכת ערובין כז, ב ופעם שנייה במסכת ב"מ כ"א, א', והוא מוסיף וכותב, שביאור מפורט למליצה זו מופיע בס' „באר שבע" לרבי יששכר בער אילנבורג (צ"ל איילנבורג — ד. ת.) — — —

אמנם בעל „באר שבע" מייחס אימרה זו לרבי יוחנן בלבד, אך מצינו שהשתמש בה גם תנא בשם אחר. בירושלמי בב"ק פ' ו': אמר רבי מנא, מאן דאמר לי הדא מילתא אנא נסיב בניירתיה, ב„פני משה": היינו בגדי המרחץ כמו בבבלי בב"מ מובילנא וכו' לבי מסותא. מהרי"א פולדא בפירושו: בניירתא, מלשון נירו לכם ניר, דהיינו אחרוש לו חרישתו, וכה"ק בעירובין כ"ז ובב"מ. עכ"ל א' קליגר, אני עיינתי בדפוס ראשון של פירוש ר' אליהו פולדא לירושלמי ב"ק וב"מ, שיצא עוד בחיי המחבר באופיבאך תפ"ה ושם נמצא כתוב „אנא נסיב בנייירתיה" לשון נירו לכם ניר אקח עמו בחרישתו לסייע לחיותו". ולא נמצא הלשון, שהביא קליגר „וכה"ק בעירובין כ"ז ובב"מ". כלומר, אימרתו של רבי מנא לעצמה ואימרתו של ר' יוחנן לעצמה, ואין להסיק, שר"א פולדא חולק על דבריו של בעל „באר שבע". ומכיוון שבאנו לענין זה אציין עוד, שר"יב איילנבורג משתמש בעצמו במליצה זו בהתחלת חלק השו"ת בספר „באר שבע" בתשובה לשאלה, ששאל אותו תלמידו ר' עזריה פיגו, בעל בינה לעתים „והמבינו בתקנו להושיבו על כנו זולת מה שפירשתי בו מובילנא מאניה בתריה לבי מסותאי". שאלה ותשובה זו יש ללמוד מהן כמה פרטים, שיש בהם חשיבות לחוקר ולהיסטוריון, ועמדתי על כך במאמר שנתפרסם ב„קרית ספר" כרך מז, תשל"ב, בכמה עניינים אחרים בעלי ערך היסטורי שיש למצוא בספרים באר שבע וצידה לדרך. חיבוריו של ר' יששכר בער איילנבורג, שנדפסו לראשונה בשנת שע"ד ובשנת שפ"ג, דנתי במקומות אחרים — ר' מחקרים בתולדות היהודים בארץ־ישראל ובאיטליה, תשל"ג, עמ' 142—143, 170, 181, 220.

صورة من الاصل

[ר]' יואל־משה [ס]לומון — השושבין [ש]ל רבנות יפו

לעומת דעתו הפסימית השלילית של החתם־סופר, אגוד־הפעת, ר' ... יעבץ ז"ל, שיעץ למרן הרב זצ"ל, שלא לקבל את רבנות יפו, קמה ... ניצבה פעולתו החיובית־הנמרצת של איש־העט־והאת, פורץ־החומות ... תיב־הגבולות, רבי יואל־משה סלומון ז"ל.

„העילוי הירושלמי" הזה (תלמיד הגאונים רבי שמואל סלנט ז"ל ... משה־יהודה־ליב ז"ל הרב מקוטנא בעל „זית רענן"), בנו של ... לח היהודי הראשון ר' מרדכי סלומון ז"ל, הנכד של גואל ובונה ... ־כנסת ה„חורבה", ר' שלמה־זלמן צורף ז"ל — לו נאה היה לזכות ... ות השושבין, בין מרן הרב זצ"ל לרבנות עיה"ק יפו־ת"ו. הוא — ... „יהודה וירושלים" ומייסדי פתח־תקוה, אם־המושבות — זכה ... ית המתחיל והגומר, בצורת המתנשא לכל לראש, להעלות את הרב ... ה־ישראל, ולהכתירו כאלוף לראשה של קהילת יפו.

„לקרב ולאחד הלבבות — — —
ולרומם קרן אדמת הקודש"

בראש עתונו של הרי"ם סלומון — שגליונו הראשון הופיע ב' אדר ... י"ט — נאמר כי הוא „יעיר ויעורר חמדת־הקודש ואהבת י ה ו ד ה ו י ר ו ש ל י ם, בלבב אחינו־בני־ישראל בכל תפוצותיהם, לקרב ולאחד ... בות, להרים דגל התורה, היראה, החכמה המדע, הישוב והבנין, ... ור והמלאכה, ולרומם קרן אדמת־הקודש לתועלת איש ישראלי".
הנה כעבור קרוב לשתי עשרות שנים, בשנת תרנ"ה, יצא הרי"ם ... מון ז"ל לרוסיה כשליח־ציבור, לפתרון יסודי של כמה בעיות כלליות ... נעות למוסדות הוועד המאוחדים ב„ועד הכוללים" בירושלים. הוא ... ר בווילנא ובקובנה, ונתקבל בכבוד רב בכל חוגי הרודים. אכן, ... לים וטובים המריצוהו, להוסיף על שליחותו ביקור מיוחד, בעיר קטנה ... רלאנד ושמה בויסק, להכיר הרב המופלא, הגאון הצעיר השוכן כבוד ... ־כה, נודע לתהלה בתפוצותיה על עם־ד' בכללו ובישוב העתיקה ... ייני ישוב א"י.

„איש־ירושלים דנא, מהראשונים
לבונים ולמיישבים — לבבני בחן־
שפתיו ורוח־בינתו"

הרי"ם סלומון הגיע לבויסק ושהה כמה ימים בבית הרב, וכמלכת־ ... א בשעתה קבע גם הוא: „אמת היה הדבר אשר שמעתי — — — ... נה לא הוגד לי החצי, הוספת חכמה וטוב, אל השמועה אשר שמעתי" ... לכים־א', י', ז').
אך רבה של בויסק התרשם עמוקות מאיש־ירושלים האציל, בעל

שיחות הראי"ה. פרק ע"ב
לוקטו וסודרו ע"י הרב משה צבי נריה

... ה הבהיר והשר ... התכנה העמוק, אשר לבו מוער באש־תמיד של ... ארץ־יש... וכר, וכעבור שנים כתב מרן הרב זצ"ל אל „רב הפעלים ... מוחות עיר־קדשנו, גנוז־אוצרות לדורשי־רשומות, הרה"ח ר' פנחס ... ינבסקי ב"י (ז"ל), על דמותו המיוחדת של הרי"ם סלומון ז"ל:
„מעת הכרתיו בהיותו אורח בביתי, בחוץ־לארץ בעיר בויסק, מלאתי ... הוא מהליכו אשר ליבבני איש־ירושלים דנא, בחן־שפתיו ורוח־בינתו ... חכמת האידיאלים שלו לתחיית ישראל על אדמתו, ברגש מלא אצילות ... תורה, הוא הרב החכם, מהראשונים לבונים ולמיישבים את יישובנו ... הוא, רבי יואל־משה סלומון ז"ל, אשר היה יחד עם זה שומר־נחלת־ ... בות־קדומים, ונוצר באהבה נאמנה את היסודות של הישוב הישן, בכל ... ומת־לב ומסירות נאמנות, אשר ירש מאבותיו רבי־המעשים, הר' מרדכי ... לומון ז"ל, ואביו הר' זלמן צורף ז"ל, הנודעים ורשומים בעסקנותם ... ממפעליהם להרחבת הישוב העתיק, בראשית תקופת התחדשותו ... נה בירושלים. — — — פועל נאמן בעבודת־הכלל, באותו רוח הסוחר ... מציין את ראשוני עסקנינו המיוחדים" („מגנזי ירושלים", חוברת ... מאה — ירושלים תרצ"ג — למלאת עשרים שנה לפטירת הרי"ם סלומון ... ל, י"ב חשון תרע"ג).

★

דמותו של הרב מבויסק שמורה היתה בלבו של הרי"ם סלומון ז"ל, ... חשות נעלה שמקומה יכירנה בארץ־ישראל, וכשנתפנתה רבנות יפו, ... התעורר איפוא מיד לפעולה: הנה עכשיו הזמן והו המקום, להעלות ... את רבה של בויסק, לשדה „הישוב והבנין — — — ולרומם קרן אדמת־ ... קודש".

הגאון ר' שמואל סלנט ז"ל: „מי
יתן והיה — — — נוכל לתקן הרבה"

כמסופר כבר, פנה הרי"ם סלומון ז"ל אל הגאון האדר"ת ז"ל, והעלה ... בפניו את ההצעה הנכבדת, והאדר"ת ז"ל שנפשו היתה קשורה בנפש ... חתנו־לשעבר, הודיע מיד והעביר את ההצעה לבויסק, בתוספת דברי ... זירוז ועידוד והפרצה לעלות ולבוא — „וד' יזכנו לחזות פניו בשמחה ... במהרה".

מרן הרב זצ"ל אשר קיבל את ההצעה בשמחה, פנה מיד במכתב אל ... חותנו־לשעבר, ודרשת שאלתו היתה, מה דעת סבא־קדישא, רבה הישיש ... של ירושלים, הגאון ר' שמואל סלנט ז"ל, אשר על פיו ישק כל מינוי ... של רבנות בארצנו הקדושה. ושוב הודיע הגאון האדר"ת ז"ל ובאור ליום ... ג' לפרשת „טובה הארץ מאד מאד" [פ' שלח], כתב אל „אהוב־נפשו ... חביב־לבו": „על דבר שאלתו מה דעת הגאון ר' שמואל סאלנט נ"י — ... הנה עתה שבתי מביתו — — — ושאלתיו על זה, והשיב בשמחה: „מי ... יתן והיה, אדרבה יכבדנו בביאתו גם לפה, וכי נוכל לתקן הרבה כשנהיה ... בדעה אחת איהיש" (נוספות ל„אגרות הראיה", ח"א, עמ' שע"ג).

★

הרי"ם סלומון ז"ל לא הסתפק רק בהעלאת ההצעה דרך הגאון האדר"ת ... ז"ל, ובקבלת הסכמתו החכמה של הגרי"ש סלנט ז"ל, אלא פעל במרץ ... גם אצל ראשי הציבור בקהילת יפו. בראש וראשונה שכנע את הפרנס ... העיקרי של הקהילה, ראש ועד־העיר רב־ההשפעה, ר' שמעון רוקח ז"ל ... (אביו של מי שהיה אחר כך ראש עיריית תל־אביב ושר־הפנים בממשלת ... ישראל ה' ישראל רוקח ז"ל), שנבחר להתפקיד על־ידי האשכנזים ... והספרדים גם יחד.

ר' שמעון רוקח ז"ל קיבל את דעתו־הצעתו של הרי"ם סלומון ז"ל, ... והיה אחר־כך בין הפעילים לזרז את העלאת הרב ליפו. בהשפעתו פעל ... על הממשלה הטורקית, להרשות כניסתו של הרב והשתקעותו בארץ ... (דבר שנאסר אז על אזרחי חו"ל, ולכל דרכון של עולה הוצמדה ... „פתקא האדומה", אשר אסרה שהייתו בארץ למעלה משלושה חדשים), ... אף גם הצליח לשתף אחר־כך את השלטון בקבלת־הפנים והגיגית ביום ... רדת הרב מאניה בנמל יפו, ונשלחו פרשים כמשמר־כבוד לפני ... המרכבה, אשר עליה נסע הרב ומשפחתו („מגנזי ירושלים", חוברת ... המאה — ירושלים תרצ"ג — עמ' כ"ח).

★

אחרי ר' שמעון רוקח ז"ל, עזר הרבה לחיזוק מועמדותו של מרן ... הרב זצ"ל, רבי שרגא פייבל הלוי הולצברג ז"ל (אביו של המחנך הדגול, ... ד"ר רפאל־יצחק הלוי הולצברג שיחי'), הוא שהיה ידוע בשם רבי פייבל ... מפאריז (תגיר ישיבות ליטא, שבהתאם להשתדלותו של הגאון ר' ישראל ... סלנטר ז"ל, התגייס גם הוא ויצא בשעתו לפריז, לשמש שם כשוחט ... ולתקן את הציבור החרדי בעיר הבירה של צרפת), היה מעורה בעולם ... הרבנות, והיה מיודע ושמע על אישיותו של מרן הרב זצ"ל עוד מימי ... בחרותו, מתקופת לימודו של הרב בוולוז'ין — נכנס בעובי הקורה וקרב, ... והציע את החוג המלכדי ביפו.

★

ובכדי לקרב להרב גם את חוג החסידי־חב"ד, פנה הרי"ם סלומון ז"ל ... אל אחד הרבנים החשובים, ששימש כרב של החסידים בעיירה בירדי־ ... בליטא, הרב ר' פנחס הכהן לינטופ ז"ל, שהיה גדול בנגלה ובנסתר ... גם יחד, וביקש את סיועו (הרי"ם ידע על קשריו המלהיבים עם מרן ... הרב זצ"ל, והתרצה הרבה אשר הוא לו). הרי"ם נענה ברצון רב, ... והודיע לחסידי חב"ד ביפו שיקבלו את הרב מבויסק בזרועות פתוחות, ... והפליג מאד בשבחו כגדול בתורה ובחכמה ובמידות טובות, אשר גם ... ספרי החסידות־חב"ד שגורים בפיו, והשפעתו תהיה ברוכה ביותר.

„יתחזק נא ידיד־נפשי להאיר
אור חכמת־הנסתר בעולם"

מתוך מכתב מרן הרב זצ"ל אל הר"פ הכהן לינטופ ז"ל, בתקופה ... יותר מאוחרת — כ"ו אלול תרס"ז — אנו למדים על הקשרים הרוחניים ... ביניהם, שנרקמו במשך שנים לפני זה: „ידיד־נפשי, הרב ... הגאון המפורסם, מארי־דחזון, שמה אורה בגנזי־תורה, מו"ה פינחס ... הכהן לינטופ שליט"א — — — מאד אשתוקק לדעת את שלום ידיד־ ... נפשי, ואם הוציא לאור־עולם איזה מספריו. יתחזק נא ידיד־נפשי, להאיר ... את אור חכמת־הנסתר בעולם, קרבו הימים, שהכל יכירו וידעו, שישועת ... ישראל וישועת העולם כולו, תלויות בהופעת חכמת האור הגנוז בפנימיות ... רזי־התורה בשפה ברורה. הנסתר יעמיד על רגליו גם את הנגלה, ה„כולא ... ברזא קדישא [זוהר פ' לך, דף צ"א, ב], ומה מעטים הם המשיגים ... והמבינים זאת" (אגרות הראיה, ח"א עמ' צ"א־צ"ב).

ובאיגרת נוספת אל „ידידי"נ הרב הגאון המפלא, חכם־חרשים ונבון ... לחש, מארי־דרזין מו"ה פינחס הכהן שליט"א, כותב הרב: „דבריו ... עקרים משובצים זהב בסתר של הלשון הקדוש, על פי השפעת קדושת

(סוף בעמוד 8)

על ספרים

„נחלת יהושע"

מאת אהרן הלוי פיצ'ניק

הרב שמעון אפרתי מירושלים פרסם ספרי שו"ת „מעמק ה־בכא" ו„מגיא ההריגה" בעניינים הכרוכים בשואה האיומה וגם הוציא ספרים וקונטרסים בבע־יות הכשרות. באחרונה ההדיר ספר ההלכה „גאון צבי" מאחד מגאוני קדמאי על מס' יבמות, בבא־קמא וחולין, שהעתקו מ־כתב יד עם הערות משלו בשם: „שבי ציון". עתה ההדיר מחדש ספרו של זקינו רבי יהושע־העשל אפרתי, זצ"ל, אב"ד בערים סר־סיקוב, סומורן וחוליב בגליציה. שם הספר „נחלת יהושע" על ה־תורה שיצא לאור בלבוב בשנת תשי"ד. והנה עלה בידו של הרב אפרתי להשיג מהספר יקר ה־מציאות עותק שלם אחד, והוציאו מחדש לזכר צאצאיו של המחבר שנספו בשואה, הי"ד. הוא יצא בהידור, יין ישן בקנ־קן חדש.

בספר „נחלת יהושע" מוצאים „תורות" שאמר בשבתות ובח־גים לפני שומעי לקחו באורם של משנת האריז"ל והבעש"ט, עיקר כוונתו של המחבר היה ל־פרש דברי רש"י בפירושו על התורה וליישב קושיות שהקשו על דבריו. נוסיף, המחבר הת־יחס לצאצאיו של רש"י.

המחבר מתלמידיו המובהקים של רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא בעל „אוהב ישראל", ממשיך דרך הקודש של הרב מאפטא להיות אוהב ומליץ ל־כל ישראל. ובדרך זו כותב ה־מחבר בסוף פ' ויחי: „האוהב האמיתי, מרגיש את הצער וה־כאב של ישראל אפילו בסוף העולם... האוהב האמיתי של יש־ראל עומד תמיד לפני ד' ומא־היבן לפניו יתברך".

יש עניין בהסבריו של המחבר, בדרך החסידות, על פירוש רש"י לפסוק הראשון מבראשית המת־חיל: אמר ר' יצחק שכידוע מ־שיב לטענת העמים: ליסטים אתם, שגזלתם את ארץ־ישראל.
המחבר של „נחלת־יהושע, שנפטר לפני קרוב למאה ושל־שים שנה, בשנת תרי"ב, מפרש דברי רש"י אלה רבי הוא מ־שיב לטענת העכו"ם, שכל הארץ של הקב"ה, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו. יש להקשות: מה איכפת לנו מה שיאמרו ה־גויים? ושנית: הרי התורה היא נצחית ובכל שנה ושנה היא מתחדשת, הטענה של העמים ד־התשובה ברש"י אינה אלא זמ־נית, שהרי גלינו מארצנו? מ־שיב המחבר: הקב"ה הושיב את ד' עממין בא"י ושלח את ה־אבות שיבראו שמה ובעבודתם יו־ציאו את ניצוצי הקדושה שב־קרבם ויכשירו את המקום בש־ביל ישראל. ישענו הגויים: ליס־טים אתם שרוצים לגזול את ה־ניצוצות דקדושה מאתנו. משיב רש"י שלא יעזור להם הטענות, כי הקב"ה ברא את העולם וכח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים, דהיינו הפרדת ה־קליפה מן הקדושה.

בדבר הקושיא השניה: גלינו מארצנו העניין הוא רק זמני ד־התורה היא נצחית, התשובה היא, הקב"ה שפך חמתו על ה־עצים והאבנים, בעוד הקשר ל־א"י הוא נצחי וקיים לעולם. אנו מתפללים מול פני ירושלים. נח־לתנו היא נצחית. מכאן, שהמח־בר ברוח קודש התכוון גם לזמ־ננו.

„בית שמואל"

הספר הוא כרוניקה משפחתית של הרב ר' שמואל הלוי יוזפוב שליט"א, האדמו"ר של דזבבא־קוריץ בחיפה. בעיקר מוקדש ה־ספר „לאמרות קודש, פרושים על התורה, סיפורים מאלפים, הנהגות טובות וישרות" של זק־נו הצדיק ר' שמואל מקמינקה זצ"ל, שאת שמו נשא המחבר והוא שמו של הספר.

האדמו"ר ר' שמואל מקמינקה מפורסם בדורו, היה נכד רבי צבי־הירש מקמינקה, הלמיד ה־מובהק של הבעש"ט. רבי שמו־אל היה תלמידו של הצדיק מ־אפטא בעל „אוהב ישראל" ו־חברו של ר' ישראל מרוזין.

הרב יוזפוב כינס כל האימ־רות, הסיפורים והפירושים של רבי שמואל מקמינקה והשאיר לדורות הבאים אוצר רוחני שלא היה ידוע עד כה. המחבר הוסיף קורות חייו, שלשלת היוחסין ש־לו וגם סיפורים ואימרות מש־אר אבותיו הקדושים.

בספר, גם תצלומים מכתב־ידם של הרב מאפטא וצאצאיו, של הרב רבי אהרן מטשרנוביל וקי־נו של המחבר, והתמונות משפח־תיות. הספר יצא בהידור ובשפה ברורה בצורת חתן המחבר הרב ר' שלמה רבינוביץ והוא מוקדש להרבנית ברכה ע"ה, אשת ה־מחבר ונכדת הצדיק, מרוזין, ל־מלאת שנה הראשונה מפטירתה.

האנצקלופדיה התלמודית

הופיע כרך ט"ו

מכיל ערכים: חל — חליצה,
ובניהם ערכים גדולים: חלב וחלב, חלה,
חלול־השם, חכמות־חיצוניות, חלוקת־שותפות,
חלוק־מלאכות, חליפין ועוד.

המחיר — 60.— ל"י

הזדמנות מיוחדת לפני העלאת המחיר

לפני עליית מחיר האנצקלופדיה בגלל התייקרויות [illegible]
בכל ענפי [illegible]
[illegible] בזה הזדמנות בלתי חוזרת לרכוש מיד
את כרכי האנצקלופדיה התלמודית

במחיר —.60 ל"י לכרך

בתשלומים נוחים

הכתובת:
אנציקלופדיה תלמודית, בית־יגן, ירושלים

הפצה ראשית לא"י:
בימ"ס גישלר, רחוב בילו 4, תל־אביב.

יצא לאור

★ גשר, רבעון לשאלות חיי האו־מה, גליון כסלו תשל"ז, עורך ד"ר שלמה שפיר; סגן עורך ולדה קולין, הוצאת ההנהלה הישראלית של הקונ־גרס היהודי העולמי.

★ מדע לעם, במה לפולקלור יהו־די, כרך י"ח, מס' 43—44, בעריכת חיים שוורצבאום ויצחק גנוז, הוצאת המרכז הארצי של חוקרי הפולקלור היהודי, ידע עם, בסיוע משרד החי־נוך והתרבות, הוצאת ספרים יבנה, ת"א, תשל"ז.

★ בין קירות נופלים, אידיש, מאת טוביה בודשיקובסקי, הוצאת בית לוחמי הגיטאות הקיבוץ המאו־חד, תשל"ו.

★ מהפכה בפורטוגל, מאת מי־כאל הרסגור, תרגם מצרפתית צבי ארד, ספריית אפקים, עם עובד, תשל"ו, 275 ע'.

★ יצחק שנהב, מבחר מאמרים על יצירתו, ליקט וצירף מבוא וביב־ליוגרפיה הלל ויס, סדרת ילקוטי ביקורת, בעריכת יהודה פרידלנדר, יו"ל ביוזמתה ובסיועה של קרן תל־אביב לספרות ולאמנות, הוצאת עם־עובד, תשל"ו, 22 ע'.

★ סיני, ירחון לתורה ולמדעי ה־יהדות, חוברת ניסן—אייר תשל"ז, בעריכת יצחק רפאל, הוצאת מוסד הרב קוק.

★ עייר, סיפור, מאת קליפורד סימאק, מאנגלית יוסף צוזיאל, הוצ' עם עובד, תשל"ז, 234 ע'.

★ קץ הילדות, ספור בדיוני, מאת ארתור סי. קלארק, הוצאת עם עובד, תשל"ז 198 ע'.

★ היינץ ובנו והרוח הרעה, ספור, מאת אהרן מגד, תשל"ז, 142 ע'.

★ מאזניים, ירחון לספרות, כסלו תשל"ז, עורך ב. י. מיכלי, 80 עמ'.

★ חיית החושך, ספור מנוקד, מאת אורית אורלב, ציורים ועטיפה מילכה ציזיק, עם עובד, תשל"ז.

★ במערכה, בטאון הציבור ה־ספרדי ועדות המזרח, כסלו תשל"ז, עורך ד. סיטון, 28 עמ'.

★ פניני אפרים, חלק רא־שון על פרשיות השבוע, מאת הרב כתריאל־פישל טכורש, ועד להוצאת ספרי רכ"פ טכורש, בסיוע מוסד הרב קוק, ירושלים תשל"ד ש"ס עמ' כפולים.

★ המשפחה היהודית כגורם מחנך, מאת דוב רפל, הוצ־צאת אגף החינוך הדתי במשרד ה־חינוך והתרבות תשל"ז

★ פרשיות בתחביר לשון המקרא, מאת מנחם־צבי קדרי, אונ־יברסיטת בר־אילן, רמת גן, תשל"ז, 208 עמ'.

★ פראנץ אופנהיימר ו־הקולוניה הקואופרטיבית מרחביה (הרצאות ודברי זכרונות מיום עיון באוניברסיטת בר־אילן) בעריכת יהודה דון, הוצאת רשות למחקר של אוניברסיטת בר־אילן, תשל"ז.

★ בעיות בינלאומיות, כרך ט"ו, מס' 1—2, 1976 בעריכת מ. מוסקס, עברית ולועזית, הוצאת המכון הישראלי ללימוד עניינים בינלאומיים, ת"א.

★ קולות ושיח (יוצרים יהודים בספרות העולם) מאת מר־דכי אביטל, הוצאת אל"ף, ת"א תשל"ז, 141 עמ'.

★ עלוני ממרא, גליון חנו־כה תשל"ז, הוצאת ישיבת קרית ארבע, חברון, 39 עמ'.

מוסד הרב קוק

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

הופיע הכרך הרביעי
של האנציקלופדיה להלכה ולאגדה

פחד יצחק

מאת

רבי יצחק לאמפרונטי

מהדורה קמא ובתרא הותקנו למהדורה אחת
על־פי כתבי־יד בצירוף הערות וביאורים
בידי
ברוך מרדכי כהן

המחיר: —.60 ל"י

★

כרך ראשון המחיר: —.60 ל"י
כרך שני המחיר: —.60 ל"י
כרך שלישי המחיר: —.60 ל"י

משרד ההפצה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל. 295036

אוצר ערכי התורה

מאת א. אביגד

באהלי יששכר, ערכי התורה, נביאים וכתובים והגדרתם וע־ליהם כל מאמרי חז"ל מש"ס בבלי וירושלמי, תוספתות ומד־רשים והזהר הקדוש, ערוכים לפי א"ב, מאת הרב אברהם יהושע השל, אדמו"ר מסלונים.

כרך זה, ערכים: ארץ אפר־ים — ארץ ישראל — הנו ה־כרך הרביעי. הכרך הראשון י־צא בשנת תשל"ג, בו התווה ה־רב המחבר את תכניתו, חיבר את האהל (כל ערך וערך) ב־חוט המשולש שלא ינתק, תורה נביאים וכתובים ומאמרי חז"ל, כדי שיהנו הוגי הש"ס ומדרשים ויהיו להם המקרא בתורה ונ"ך על אתר ובמרוכז ויחסכו טירחה וזמן לחפש במקומות מפוזרים את הענינים השייכים לכל ערך.

בהיצא הכרך הראשון, שלפי התכונות של המחבר אמור לה־יות חלק מאוצר של למעלה מ־חמשה אלפים ערכים — עבודת של מוסד ובו עבודות עובדים ו־עזרה טכנית, קשה היה לתאר, שבכוחו אדם יחיד, לעמוד בזה כעת, עם הופעת הכרך הרביעי, חייבים לברך ברוך הנותן ליעף כח. כרך זה רב־כמות ורב איכות. אחד־עשר ערכיו רבי תוכן וסעיפים שהמחבר קורא להם דרשים ורמזים, ערך ארץ יהודה לבד, כולל 293 רמזים וערך ארץ ישראל שלא נגמר בכרך זה מ־כיל 164 דרשים.

ערך והקפו

„ערך" כשמצו בספר כל שם עצם הנזכר בתנ"ך, לפני כל ע־רך מפרט המחבר את כל שמות הנרדפים שלו, וכל הכינויים ש־יש בכל שם. לדוגמא ארץ בני־מין: ארץ ימיני, גבעת בנימין ועוד. יהודה: שם איש, שם מש־פחה, שם ארץ, שם הר ועוד.

אחרי כן בא מבוא בו מציין, אם זה אדם, תקופתו בה הוא חי, ואפילו את מספר הדור שלו ל־בריאה, תולדותיו ומעשיו ואם שבט מציין את נחלתו ואפילו את צבע דגליו וסמלו. לפי ה־מכילתא (מובא ברש"י ב"ק צ"ב), העלו בני ישראל ממצרים עצמות כל השבטים יחד עם יו־סף לארץ שנאמר „והעליתם את עצמותי מזה אתכם", מוצא ה־מחבר רמז במילה „זה", בגי־מטריה 12, ומביא דעת בעל ס־דר הדורות שכל שבט נקבר ב־נחלת שבטו.

אחרי המבוא, מובאים — ב־כותרת מקורות: כל פסוקי ה־תורה בהם כתוב ה„ערך" הני־דון אחריהם הפסוקים בנ"ך. ד־בכותרת „דרש" כל קטעי תורה שבע"פ שבהם מדובר ב־„ערך" זה. עבודת אוסף עצומה בצרוף מראי מקומות ערוך ב־לשון ברורה ומדויקת.

גרגירים מחידושיו

בערך גד, התורה אומרת „בא גד ותקרא שמו גד" מבאר רש"י בא מזל טוב. שואל המחבר הלא בגמרא (שבת קנ"ו) נאמר שאין מזל לישראל (עין הוספות, מ־עד קטן כ"ח ד"ה אלא במזלא)? משיב, אין מזל לישראל מובנו מזל תחתון רגיל, אבל מה ש־אומרים במזלא תליא מילתא, מו־בנו מזל עליון, שפע עליון כמו שאומרים בתיקוני שבת „ויתי־הב לנו מזונא ממזלא דכל מזו־נא בה תליא".

בערך ארץ יהודה מביא הדר־ש בשעת פטירתו של ר' יוחנן בן זכאי אמר „הכינו כסא לחזקיה מלך יהודה שבא". למה דווקא חזקיה? כפני שר' יוחנן בן זכאי היה מפיץ תורה, שהלל רבו כב־הו „אב לחכמה, אב לדורות" ו־לא פתח אדם דלת להלבידיו א־לא הוא, ראה הוא בחזקיה המלך שהיחוד שלו היה הפצת תורה, שנעץ הרב על פתח בית המד־רש ובדקו ולא מצאו תינוק ו־תינוקת שלא היו בקיאין בהל־כות טומאה וטהרה — האושפיזין שלו.

לקט אמרי בושם

לכל ערך מצרף הבלינים של גדולי ישראל המבשמים את ה־דברים. בערך יהודה מביא דברי החוזה מלובלין, כתוב שלאה א־מרה כשנולד יהודה, הפעם אודה את ה' — ותעמוד מלדת. כמבי שהגמרא אומרת (ברכות נד) ש־בעת שמודים על לשעבר חייבים לצעוק על העתיד, והיא לא ע־שתה כן לכן ותעמוד מלדת.

על הדרש בגמרא ברכות כ' וכי לא אשא פנים לישראל ש־כתבתי בתורה ואכלת ושבעת ו־ברכת והם מדקדקים עד כזית עד כביצה, שואל החתם סופר: אי־זה דקדוק זה שמברכים ברכות בכביצה שאין חייבים? אלא ה־פירוש הוא, מדקדקים לאכול לא פחות מכזית וביצה כדי שיוכלו לברך כדי שביעה מדאורייתא.

המחבר מקורי בכל דרכו צ־אצא לגדולי אדמו"רים עזב ב־תרצ"ה את פולין ועלה לישר־אל, נתנסה ביסורי קליטה וקבלם באהבה. זכה לראות נחת מילדיו בנו הגדול, סגן ראש עיריית בני ברק ונכדיו עוסקים בתורה בי־שיבות וכוללים. גם בספר זה ש־קד לתת לו צורה הדורה, כותרות מתאימות לכל קטע הולקה באה לצרצות, ערוגה ערוגה ופריה.

פרקי יהדות פולין

מאת י. עמוס

גלעד, מאסף לתולדות יהודי פולין, ג'א העורך: משה משיקינסקי, ועדת המערכת: אריה פרטקובר, מתתיהו מינץ, שלמה סימונסון, גלעד, אגודה לחקר תולדות ה־יהודים בפולין מיסודן של אוניברסיטת תל־אביב, המכון לחקר התפוצות, והפד־רציה העולמית של יהודות פולין, תל־אביב, תשל"ו — 1976.

בכל מאסף היסטורי העוסק ביהודי פולין מקיפים המחקרים את „פולין ישן", „פולין בינויים", בשנים שבין מל־חמה למלחמה, ו„פולין חדש", אם מו־תר להשתמש בנוסח של פנקס ועד ארבע הארצות ופנקסי הקהלות השו־נות והעתיקות. היבול המדעי גדול ומקיף תקופה של חמש מאות שנים. המסות מעוררות ענין, אם בזכות הנוש־אים הקשורים לקיומה של יהדות פו־לין, ואם בזכות ההארות, המשתקפות בשבעים הפנים של מציאות חייה, ב־מישור ההתרחשויות הפנימיות ובתחו־מי המעמד המדיני והמשפטי והמגעים עם השלטונות.

****

מן העבר הרחוק והקרוב

****

לעבר הרחוק יותר מוקדשים מאמרים ב־נושאי היחסים עם הרשויות האיזוריות מן המאה השש־עשרה ועד השמונה־עשרה וב־נושאים חברתיים בקהלת פוזנא (פוזן). בקהלה זו היתה קבוצה של „כשרים", — אמנם כל ישראל כשרים, אך הללו הנמנים על עלית תרדית זו היו כשרים יותר, שראתה עצמה „זכאית להנהיג את העם, להטיל מרותה על היחיד ולהנכו לחיים של תורה ומצוות". הם שימשו כעין בלמים לתקיפותם של ראשי הקהל, ככתוב בתקנה רנ"ט של הפנקס בזה הלשון: „הכשרים יצ"ו (— ישמרם צורם וגואלם) הרשות בידם לעשות תיקונים לפי ראות עיניהם לזכות ולייפוי־כח לטובת ול־תועלת הקהלה, יצ"ו, הישר והטוב בעיניהם, כאשר יורו אותם משמים..." ה„כשרים" תבעו לאשר כל תקנה מתקנות הקהל, ולעומתם דאגו פרנסי הקהלה לדחות כל נסיון מצד ה„כשרים" להתערב בעניינים שלהם.

ומן העבר הרחוק לעבר הקרוב יותר. מחקר העוסק בבתי הספר היסודיים לילדים בני דת משה בווארשה בשנים 1830—1860, מוכיח, כי משכילי פולין מלפני שלושה יובלות דאגו לתקנתם של הילדים העניים וביקשו לשקם אותם מבחינה כלכלית והברתית באמצעות השכלה. וכך פיתחו פילנטרופיה ציבורית מ־סביב לבתי הספר ונלחמו על קיומם עם השל־טונות הרוסיים והפולניים.

****

שכבות עובדים

****

עם ההתקרבות לזמננו באים נושאים ערים יותר. סיפור־מתח מתאר מעשה שהיה על התצביינותו של הוואתיקן בגורלם של יהודי פולין בשנות מלחמת העולם הראשונה ועל שליחותם של דלונקל ופרקל. כידוע סבלו יהודי פולין מן השלטונות הצבאיים הצאריים ומן האוכלוסיה הפולנית סבל רב. והנה הת־עוררו דיפלומט צרפתי ויהודי מתבולל מפא־ריז ומצאו מהלכים בוואתיקאן של האפיפיור בנדיקטוס החמשה עשר. אפיפיור זה ביקש להיות „אפיפיור של כל הלאומים" וניסה לפעול למען שיפור מצבם של יהודי פולין. והתמורה אשר דרש מכירו היה סכום פעוט יחסית, כדי לכסות את הוצאות הדואר של הכס הקדוש שהלכו וגדלו... אלא שכל הפרשה נראתה חשודה בעיני הנדיב הידוע וראשי הציבוריות היהודית בצרפת, אנגליה וארצות הברית. הללו ראו בה הרפתקא של שתדלנים, המכנים עצמם לשם כך ואינם ראויים והגונים לשם כך, ממש כבימינו...

ביתוח סטאטיסטי מוכיח את הידוע על שכבות העובדים בין יהודי פולין בתקופה שבין שתי מלחמות העולם. למעלה מששים אחוזים מכלל האוכלוסיה היהודים, הפעילה בענפים שונים, פרט לחקלאות, נמנו על המע־מדות העובדים. מכל אלה לא נמצאה מחציתם בתנאי שכירות, ורובם עסקו בייצור תעשייתי זעיר ומלאכה. „קשה לפעמים להפריד בין מעביד לשכיר, בין „מנצל" למנוצל: קשה לעורר איבה „מעמדית" כלפי עובד בית, ש־קיבל ילדים ללימוד ולא לימד אותם מקצוע, נוכח העובדה, שגם ילדיו לא ידעו ללדות מהי...".

וילנה זוכה למונוגראפיה חשובה על ששה שבועות בלבד מכלל ההיסטוריה הארוכה של ירושלים דליטא. היו אלה ששת השבועות של השלטון הצבאי הסובייטי בראשית מלחמת העולם השניה 19 בספטמבר — 28 באוקטובר 1939. הייתי באותם הימים בוילנה ומעיד אני מנסיוני על נכונות האירועים המובאים בידי החוקר ועל דיוקם של הסבריו ופרשנותו.

****

היסטוריוגראפיה יהודית

****

סקירתו של ישעיה טרונק „לתולדות ההיס־
המחקר החשוב ביותר בכל המאסף הוא
טוריוגראפיה היהודית—פולנית". מבחינה ביאוגראפית התפתח חקר ההיסטוריה של יה־דות פולין ברוסיה, בגאליציה ובפולין. מבחי־נה כרונולוגית מבחין החוקר שלוש תקופות: עד 1914, בשנים 1918—1939 והשנים שלאחר המלחמה. בקיאותו הרבה של ישעיה טרונק בחומר ההיסטוריוגראפי חוקריו מלווה גם בהערות ביקרתיות, הנובעות מהשקפת עולמו ומתפיסתו העצמית את חקר ההיסטוריה היהו־דית.

מאמר אחר העוסק אף הוא בהיסטוריו־גראפיה הפולנית בשנים האחרונות מציין את הסילופים המכוונים של ההיסטוריונים בפולין הקומוניסטית, כתוצאה מן האנטישמיות הרש־מית שלבשו אופי גלוי ללא עלי תאנה כל שהם. באחת ההערות למאמר מביא המחבר קטע מדבריו של מנהיג יהודי פולין ד"ר יהושע טהון, שאמר, „בכל פעם שראש הממ־שלה (הכוונה לאיגנאצי פאדרבסקי) דאז היה חוזר מועידת השלום בפאריז, אחר המלחמה הראשונה, היה מתרה, כי „כל זקן יהודי עולה במאות קילומטרים מרובעים של אדמת פולין..." בימיה הראשונים של פולין, שקמה לתחיה לאחר המלחמה הראשונה, היו כידוע חייליו של הגנראל האלר („ההאלרציקים") גוזרים זקנם של יהודים שנזדמנו להם ברכבות וברחובות, בעיקר בחלקה המערבי של פולין.

סילופים דומים עושים כותבי ההיסטוריה של הצבא הפולני העצמי, שהוקם ברוסיה. כאן עושים ההיסטוריונים הקומוניסטיים „סיהור ריטרואקטיבי של היהודים מהצבא העצמי בפולין" והם מתכחשים ומכחישים את חלקם של היהודים בצבאו הפולני: לעו־מתם הם מדגישים את חלקם של הגרוזינים, האוזבקים, הצ'ובאשים ואפילו הסינים, שמס־פרם היה זעיר ביותר, אם בכלל נמנו עם החיילות הפולנים. אף היות והם מביאים את מספרי האבדות היהודיות בין ההרוגים, המתים והאבודים, שהגיעו ל־8.6% בין הקצינים, 5.7% בין המש"קים ו־3.6% בין החוגרים, מגיע מחבר המחקר לידי אומדן, שבצבא ה־פולני העצמי היו כעשרים אלף יהודים, ומהם שלושת אלפים ושלוש מאות קצינים.

****

פרשת היודנראטים

****

במדור „בשער הוויכוח" מובא עיון נוסף בשאלת היודנראטים. כידוע מפולגים החוקרים בדעתם על תפקידי היודנראטים ועל החיוב והשלילה בפעולות מועצות הזקנים בגיטאות. המקטרגת הראשית היתה כידוע חנה ארנדט, שהאשימה את חברי היודנראטים בכך, ש־סייעו בידי הגרמנים בהשמדת אחיהם ובאח־ריות למספר הגדול של קרבנות השואה. נראה, שעם העמקת המחקרים וריבוי הידיעות על כל תחומי החיים בגיטאות, פוחתת והולכת ההערכה השלילית וברמה נשמעים יותר קו־לותיהם של המחייבים, הטוענים, כי ברובם הגדול פעלו חברי היודנראטים לטובת אחיהם בתנאים ובנסיבות האיומים ביותר.

במדור „תעודות ומקורות" מובאים פנקס קהלת שניאדעוב (שנאדווא) שעל יד לומזה בגליל פולין, ומכתבו של ר' נפתלי כ"ץ, אב"ד בפינסק דליטא לאשתו משנת 1644.

****

בימי סופה

****

ב„זכרונות ורשומות" מובאים זכרונותיו של הרב יצחק אדלשטיין „בימי סופה" על עליתו לארץ ישראל בימי מלחמת העולם השניה דרך וילנה. המחבר נענה לפנייתו של יצחק גרינבוים וכתב ספר עדות כרגשה וב־לשון פיוטית על קורותיו וקורות אחיו ובנו, הוא יעקב אדלשטיין־אבן־חן — ונדודיהם מקאמיניץ דליטא ועד הגיעו לארץ ישראל בינואר 1941. סיפורו אופייני לפליטים רבים, אשר המלחמה עקרה אותם ממקום ישובם וטלטלה אותם לוילנה, שעברה מפולין לרוסיה ומרוסיה לליטא ומליטא לרוסיה, עברו עליהם תלאות ופורענויות, ורק חלק קטן מהם ניצל בדרך נס, אם בעליתם לארץ ישראל ואם בנסיעתם הארוכה לארצות הברית. בראשית סיפורו מביא הרב אדלשטיין מעשה מיוחד בבינו, עקרה בקאמיניץ דליטא. בראשית ה־מלחמה הגיעו למקום חיילים גרמנים, שעזבו מיד את העיירה, בהתאם להסכם הידוע של מולוטוב־ריבנטרופ על חלוקתה של פולין. והנה נשארה העיירה ללא כל שלטון ובסביבה היו מהלכים שודדים ובריונים והיהודים חששו להריגה. הם נועצו עם הפולנים והרכיבו משל־חת, אשר הרב אדלשטיין השתתף בה, שפני־תה למפקדה הגרמנית הסמוכה, בבקשה לשמור על התושבים עד שיבוא שלטון רוסי. המפקדה נעתה ושלחה פלוגת חיילים. אמנם ראשית מעשיהם היתה עריכת חיפושים ותפי־סת כצרכים וסחורות, „אבל, למרות זאת היו התושבים שבעי רצון, שקיים בעיירה איזה שלטון שהוא..."

סקירה קצרה זו על המאסף אינה מכילה מחקרים רבים אחרים וחשובים, המצטרפים לכדי משקל כבד של כל הקובץ, אשר ניתן ללמוד ממנו הרבה על היהם של יהודי פולין בעבר ובהווה.

הבוחר הדתי ו„הרשימות האופנתיות"

מאת יהודה עוריאלי

כל מערכת בחירות מולידה כמבי־מול, המציגים רשימות אישיות, למחצה או לרביע, תוך שהם מנסים לנגוס מהרשימות הגדולות ומההתנועות הפוליטיות הדומיננטיות. יותר מכל הם פוגעים במפד"ל שבוחריה הפוטנציאליים לוקחים בחשבון גם בעיות לאומיות וחברתיות, ונסחפים מבלי משים לפזר ולבזבז קולם לרשימות קיקיוניות, שאינן עוברות את אחוז החסימה, או למפלגות, כמו „הליכוד" המתייצבות באופוזיציה כללית, גם בענייני דת ומדינה. כך היה בבחירות שעברו, כאשר המפד"ל הפסידה בשל כך שני מנדטים, ויש לעמוד על סכנתן של רשימות אלה גם בעתיד.

עתה „באופנה" הוא אריק שרון, הרוצה ללקט קולות מכל עבר, דתיים וחילונים, סוציאליסטים ופורשים־סים, מימין ומשמאל הפועלים. אין לבוא אליו בטענות, כאשר מהחוזה לג'ימי קרטר הישראלי — שאף הוא לא היה זוכה ברוב שלו לנשיאות ארה"ב, לולא היה מתבסס גם על המכונה המפלגתית החזקה של ה־דמוקרטיה. זכותו של אריק לנקוט בכל האמצעים הפופולריים, אפילו האופורטוניסטים, להפריח סיסמאות לכבוש כותרות, לסייר בשכונות ו־לבקר בשווקים הדרוש בשלומציון, של כולנו, תמורת מידב הקולות. השאלה היא מדוע הבוחר הדתי צריך להיגרר אחרי ה„ג'ימיקים" הטכססים הללו ? !

✶

„זאב בודדי" תורן

כדי לשמור על ייחודו ועל ה־קלסתר האישי של רשימתו הפוטנצי־אלית, נקט קו הפוך מיגאל ידין, ולא הציג רשימה של שמות מכוב־דים, שהציבור יראה, ישפוט ויבחור. בינתיים, זוהי הרשימה הבלעדית של אריק שרון ויתר הפעילים הם נושאי־כליו, שאינם ראויים לציון. הוא חוותה של תנועת „שלומציון", הוא נושא אותה לבדו על כתפיו הרחבות, הוא השלם שלה והדמות. הוא הכל, „זאב בודדי" תורן בג'ונגל האלקטו־ראלי הישראלי.

הליכותיו הציבוריות, מאז פרש מצה"ל עם הילת גיבורים, מעידות על כך. בתחילה סחפה הכריזמה ה־מנהיגותית שלו את המפלגות המרכי־בות את „הליכוד", והצליח לכבד את „הליכוד", אם כי לא עד תום. הוא נבחר לכנסת ו„השתעמם" שם. חיפש פעילות ופורקן למרצו הגואה, התפטר בקול רעש גדול, הלך לרעות ב־שדותיו של יצחק רבין, כיועץ מיוחד לראש־הממשלה — לא לזמן ממושך. ושוב התפטר, החל לחפש דרכו חזרה לפוליטיקה. ניהל שיחות עם חבריו לשעבר בהנהגת הליברלים, ש־„התפוצצו" כלא היו. נאמנים עלינו דברי חבריו, כבו ח"כ שמחה ארליך יו"ר הנהלת הליברלים, שאריק שרון איננו יודע ואיננו יכול להלך עם אנשים וחברים, מבחינה ציבורית־פוליטית, ומכלל בכל מי שאיננו „חבר לנשקו" עמו.

✶

דעות סותרות ומשתנות

על חוסר היציבות האישית, מ־הבחינה הציבורית — מאמינים רבים — כמפה האידיאולוגית הציונית ו־הגיבית העקבית, של מי שהוגדר כ־מפקד־שדה הטוב ביותר שעמד ל־צה"ל. התדמית שהקנה לעצמו מפקד הצנחנים לשעבר, כלוחם ללא חת, דבק למטרה ועמד למשימה ללא פשרה, עברה צימו במאבק הציבורי, ומקנה לו פופולריות בחוגים ניכרים. הוא נראה ישר ונשמע כנה. אמנה דברים ברורים, במשפטים קצובים ובהירים — ולכן, גם משכנעים. השאלה היא לגבי תכנם של הדברים.

בכל הופעותיו זהו אריק הבוטח בעצמו ובהצלחת רשימתו האישית „שלומציון", כאילו עמדנו כבר אחרי המבחן הבוחרי ונודעו תוצאות ה־בחירות... טול את הקליפה והריק את הציטוטים, מעוררות דעותיו תמיהות וסתירות רבות.

אריק מדבר על סגנון ציבורי חדש, אבל לעמיתיו בליכוד הציע לדבר כגנבי־סוסים. הוא בחל „בעסקנות הותיקה" ובסחר־מכר הפוליטי. אבל, זה בדיוק מה שרצה לכפות על הנהגת הליכוד, ולהכתיב להם את עמדותיו.

✶

המסמך על הסדרי שלום

המסמך שהגיש באחרונה על „גישה חדשה בהסדרי שלום" עם הערבים, מעידה על הפכפכות וחוסר עקביות פוליטית. מי שעובר על הכרזותיו האחרונות, נוכח בחוסר אחריות מדי־נית, המעוררת חששות כבדים. מה יהיה אם האיש הזה יגיע לשלטון? הוא בעד שיחות עם אש"ף נגד ויותר אינשהו ברצונה. על מה, איפוא, הוא ידבר איתם? כשחזר מארה"ב, ביקר באוזת קסלני את יחסינו עם אמריקה, עד שנתרשמנו כי הוא רוצה לנתק את היחסים עם וושינגטון. עמדה זו במקרה עקבית ביותר, וזהו עם הצהרתו שיש לחפש מיד דרך ליצור מגע עם שלטונות ברית־המועצות ולכונן יחסים עם הקרמלין. אריק שרון הוא בעד משלחת ערבית הכוללת נציגי אש"ף בשיחות השלום בג'נבה, והוא בעד שיחות שלום בשלבים, שאותו מגדיר כ„לא עוד מצב מלחמה", כ„חלף... לא שלום במשמעות המלאה של „משגו. ועד השגת השלום המלא, יהיו שלבי ביניים, שבהם תחזיק ישראל ב־שטחים החזקה בשטחים בלבד. כלו־מר, הוא בעד ויתורים מדיניים מיידיים. גם על ריבונותה של שארם־א־שייח מוכן שרון לוותר. בתנאי שהמצרים יחכירו אותה לישראל, עד ליצירת המצב של „לא עוד מצב מלחמה"...

התנועה לקראת מבחנים

מאת אליהו תן־ציון

ימים אלה הם גורליים לתנועתנו — והובת כל חבר שהתנועה יקרה לו — לקרוא להנהגת התנועה להתאחד לקראת המאבק ה־ציבורי העומד לפניה ולפני היהדות הדתית בכלל.

התנועה נתונה במשבר קשה הנובע מתוצאות הבחירות הפני־מיות האחרונות שלא אפשרו כינון הנהגה תקינה בעלת יכולת הפרעה בחיי יום יום של פעולתה, ועל אחת כמה וכמה בענייניה הפוליטיים מוניציפאליים וכיוצ"ב.

כעת נוספו שתי סיבות אשר החריפו עוד את המצב; האחת — עפ"י חוקת התנועה יש לקיים בחירות פנימיות — אחת ל־4 שנים. והנה חלף עבר הזמן — והבחירות טרם התקיימו. והשניה — הבחירות לכנסת עומדות כבר ב„פתחנו" וככל שהיום קרב הולכת ומחריפה ההתגודדות הפנימית, בכל הקשור לרשימה לכנסת. (יש להניח כי הבחירות לרשויות המקומיות יהיו במועדן — ולא יחד עם הבחירות לכנסת).

הבחירות הפנימיות חייבות היו להתבצע באוקטובר 1976. הוועי־דה יכולה להתקיים עוד באותו זמן כלומר בעצם הימים הללו... אם ה־תנועה היתה נוהגת כמתוקנות ש־במפלגות היינו זוכים להנהגה ה־דשה, או „מחודשת", — כולה או חלקה — והיינו נוטעים מאבק קשה על „מי ומי ברשימה לכנסת" ו־היכן מיקומם האישי של „עשרת הראשונים".

עתה משלא זכינו, נמצאת התנו־עה כבמרקחה, וראה זה פלא — הסיבות שהיו „הרוח החיה" במאב־בק על דחיית הבחירות הפנימיות — הן הן הדורשות עתה מבלי ש־יעלה „סומק על לחייהן" — „שי־נוי בהנהגה", בתנועה וברשימתה לכנסת.

עד כמה שידיעתי מגעת, אותן סיעות הדורשות שינוי בהנהגה, אי־נן מתכוונות להחליף את חבריהם הנוכחים בכנסת, אלא בדעתם „ל־רוץ" גם לכנסת הבאה. סיסמת „ה־שינויים בהנהגה" חייבת לחול, ל־דידם רק על סיעה אחרת. יש ב־דעתם לקיים „הבטחתם" לחוגים העדתיים שבתוכם, במטבע של סי־עה אחרת, כרגיל... וכל זאת, בשם הסיסמה „שינוי בהנהגה".

כנראה, שאלה אשר היו בראש הלוחמים לדחיית הבחירות הפני־מיות יודעים אל נכון, כי גדול ה־פער בין דרישותיהם לעמדות ייצוג בכנסת ובמוסדות השונים, לבין ס־כוייהם הריאליים לזכות באימון החברים בבחירות פנימיות דמוק־רטיות. לולא זה לא היו להם ב־צורה כה עקבית לדחיית הבחירות הפנימיות.

הנה כי כן ניתן לנו „שיעור ל־דוגמה" בדימוקרטיה חדישה נוסח 1977. גם מנהיגים אחרים, החרו ה־חזיקו אחריהם, לדחות את הבחי־רות מנימוקים לא פחות מוזרים.

הללו טענו ברוב „תמימותם" כי אי־אפשר לקיים בחירות פנימיות סמוך לבחירות לכנסת, אלא ש„לא דיקרי" בענין זה, באשר עפ"י חוקת התנועה היו צריכות הבחירות הפנימיות להתקיים שנה שלימה לפ־ני הבחירות לכנסת (אם הבחירות היו מתקיימות בזמנן). על־כן, כל בר־בי־רב לא יקבל טענה זאת כר־צינית. צר היה לי לשמוע כי הללו הצטרפו לדרישה של „שינויים ב־הנהגה" בעוד שנאבקו על דחיית בחירות פנימיות, דבר שהוא הרחי־דפתרי !

הביאה לקטב־מרירי בקרב „חברים בשורה" שלא הסכינו ל„מוסר ה־ציבורי החדש" בתנועה. אם הסי־עות השונות לא רצו לקיים בחירות פנימיות סמוך לבחירות לכנסת, מ־חשש שמא יבלע לתנועה, ואם אמ־נם טובת התנועה לנגד עיניהן, — עליהן להגיע לקונצנזוס כללי בי־ניהן ! — אחרת עלול הדבר להביא לשבירת המסגרות הקיימות. אז ב־רק מזה — תהו ובהו בתנועה, ל־לא יכולת להתארגן כראוי לקראת הבחירות לכנסת.

המפה הפוליטית תשתנה

„מפת המפלגות" בישראל לקראת הבחירות לכנסת תהיה שונה, כבר־אה מהמפה המפלגתית בבחירות 1974.

נראה לי שאין כל סיכוי ל„מע־רך" לשמור על כוחו הנוכחי (51 חברי כנסת). ייתכן אף ייתכן, כי מפ"ם תפרוש ותופיע ברשימה עצ־מאית.

הליכוד, אף הוא לא יכול לשמור על כוחו ונראה ששורותיו ידלדלו בגלל מחלוקות פנימיות. לעומת זאת, מפלגת „שינוי־ידין" יש לה סיכויים, לא־מבוטלים, של הצלחה ועשויה „לכרסם" בכוחה של מפ־לגת העבודה־המערך... מצד אחר מפלגתו של אריק שרון „שלומציון" עשויה לרכוש קולות. פוטנציאליים רבים של „הליכוד" ולפי התחזית, תיצור בסופו של דבר „מערך" עם מפלגת „שינוי־ידין" וביחד יהוו כוח רב־השפעה בזירה המפלג־תית, בכנסת הבאה.

מבחינתה של המפד"ל, יש בת־חזית זאת משום סכנה גדולה. ק־יימות אפשרויות רבות מאד בידי המפלגה. שתרכיב את הממשלה ה־באה — ליצור וריאציות שונות של קואליציות, בלי שיתופה של המפ־ד"ל — ועבייפ מבלי שתהיה „לשון־המאזניים". יש להניח כי הרף הירי־דה התחווה ימשיך המערך, גם ל־הבא להחזיק ברסן השלטון. כוחה של המפד"ל — עלול להיות פ־חות מכריע במעשי־המרכבה וההז־דקקות אליה תקטן באופן משמעו־תי. — זאת, גם אם המפד"ל לא יקטן מ„מנין" חבריה גם בכנסת ה־באה.

זאת ועוד: המפד"ל הצליח „איך שהוא" לשמור על הישגי הסטטוס־קוו בתחום הדת. „המערך־החדש" של שרון־ידין עלול לדגול בהפרדת הדת מהמדינה ו„במצב הטוב" יר־צו לכרסם בסטטוס־קוו בענייני דת. המפד"ל חייבת להיות מודעת לס־כנות אלו. ותפקידה הלאומי דתי הופך חיוני יותר, לקיומה של יש־ראל בעלת תודעה־יהודית אמיתית.

כפי הנראה ייעלמו מספר רשי־מות קיקיוניות, כמו רשימתו של הרב כהנא וכו', ומבחינה זאת ס־כויינו טובים, שבוחרים פוטנציא־ליים אלו יצביעו בעדנו. אבל, מ־הצד האחר המצב בסקטור הערבי מביך למדי והחשש כי נאבד חלק ניכר מאהדינו שם.

אין לדעת מה תהיה „המלה ה־אחרונה" של אנשי גוש־אמונים. ר־בים משלומי אמוני ישראל — לא פעם „רעו בשדות זרים". פעם „עם תרוץ" של מפד"ל „לא־יפה" ופעם ללא תירוץ.

לא ראו המצב לאשורו

הנה כי כן, ניסיתי „לצייר" את המפה הפוליטית לקראת הבחירות לכנסת הבאה ושאלת השאלה: היאך טחו עיני מנהיגים מכל הסי־עות מלראות את המצב לאשורו. הללו עדיין ממשיכים ב„משחקי המלחמה הפרטית" בתוך המפד־"ל ואינם מבינים, כי עלולים אנו ל־עמוד בפני מצב, שלא יהיה על מה להילחם.

לעת כזאת עלינו לדחות את „ה־מלחמות הפנימיות" עד אחרי ה־בחירות לכנסת. כפי הנראה יתקיי־מו הבחירות הפנימיות כשנה אחרי הבחירות לכנסת. אין, איפוא, כל סיבה סבירה להתחיל עתה במלחמות בחירות פנימיות אשר יתנקמו ק־שות במאבקנו, לקראת הבחירות לכנסת.

לא נגעתי כלל בנושא הבחירות המוניציפאליות, שחשיבותו אינה פחותה מהבחירות לכנסת בעיצוב דמותם ואיכותם של החיים במדי־נת ישראל. המאבק יהיה קשה שב־עתיים, אלא כאמור — בחירות אלו, לא יהיו יחד עם הבחירות לכנסת. יחד עם זאת אין אנו פטורים מ־להתייחס לנושא זה כבר בימים ה־באים, לאור החוק החדש של בחירה ישירה של ראשי ערים. הדבר מח־ייב אותנו להתלכד, אם „חפצי ח־יים" אנחנו.

ולסיכום: אמנם חייבים ואף יכו־לנו לקיים הבחירות הפנימיות ב־מועדן. לדאבוננו, מקוצר ראות לא נהגנו כמתוקנות שבמפלגות. עתה „אחרנו את הרכבת" ואי־אפשר ל־קיים בחירות פנימיות ובסמוך להן בחירות לכנסת. לא נותרה, איפוא, דרך אחרת, אלא להרכיב את הר־שימות לכנסת ואח"כ לרשויות ה־מקומיות עפ"י תוצאות הבחירות ה־פנימיות האחרונות.

עלינו לתת דעתנו לייצוג הולם לסיעת האשה הדתית, בהתחשב עם היותה בעבר חלק אינטגרלי, למ־עשה, של הרשימה המרכזית. וה־בתנו למצוא דרך להשתלבות הו־למת של נציגי הקיבוץ הדתי ב־מרקם הפוליטי שלנו לקראת הב־חירות.

הנהלות הסיעות במפד"ל חייבת לשלב בייצוגן בכנסת וברשויות ה־מקומיות את פעיליהן המתאימים מבין חברינו מעדות המזרח.

עלינו ליצור עתה הסכם „מקיר אל קיר" של כל הסיעות, ולכתות את „השרידים" של התנועה, לק־...

(סוף בעמוד 5)

מעמדן של המועצות הדתיות

מאת ח"כ פנחס שינמן

חבר המועצות הדתיות, המאגד את המועצות הדתיות בישראל, מקיים לרוב את ועידותיו סמוך לחידוש פני המועצות הדתיות ו־הרכבן, הנעשה כל 4 שנים, ומתוך כך השתתפו בוועידה שהתקיימה השבוע חלק ניכר של הנציגים שהם פנים חדשות בפעילות צבורית במסגרת המועצות הדתיות, וחלק של צידים שהם כבר וותיקים ומנוסים בנשיאת עול ואחריות בעבודת קודש זו. רוב רובם של הצירים פועל מתוך התנדבות לטובת הגשת שירותים דתיים במקו־מות, העמקת הקשר של העם עם שורשיו והחדרת רוח היהדות הנאמנה בקרב הצבור.

עם קום מדינת ישראל, כשהחל בארגון המועצות הדתיות, היו קיי־מות 11 מועצות דתיות והיום מס־פרן עולה על 190 מועצות. אז הסתכם תקציבן בסך של 100,000 ל"י, ואילו עתה הגיעו לתקציב של 160 מיליון לירות.

החבר, בשנות קיומו, הספיק ל־הכות שרשים והפך להיות גורם נכבד בעיצוב דמותן של המועצות הדתיות וביצור חיי הדת בישראל. החבר מחזק ומחשל את המועצות הדתיות על ידי איגודן לחטיבה אחת למען יוכלו למלא את תפקידם כ־ראוי ולהגיש את השירותים הדתיים לכל הצבור בצורה הטובה ביותר.

נדע גם, כי עם כל השממה ה־רוחנית המתפשטת בקרב העם, ע־דים אנו להתרבות מחפשי דרך, כי־שמצד שכבות שונות באה דרישה מתרחבת ומעמיקה — להכיר את המסורת היהודית הנאמנה וקיימת גם נטיה רצינית לשיבה אל מורשת העם.

אנו מודעים לעזובה המשמחת, שתושבים בשכונות ובפרברי הע־רים תובעים מאתנו — לא לחם, לא עבודה, לא תיקון במצבם החמ־רי הקשה, אלא משועים וזועקים לבנין בתי כנסת, מקוואות טהרה, לימוד תורה והדרכה דתית. כמעט ומתקיימים דברי הנביא עמוס: „הנה ימים באים, נאום ה' אלוקים, והשלחתי רעב בארץ, לא רעב לל־חם ולא צמא למים, כי אם לש־מוע את דברי ה'".

לעת כזאת חובה על המועצה ה־דתית להיענות לתביעות להקמת ב־תי כנסת וצידום, לבניית מקוואות, לאירגון שעורי תורה, הקמת מכו־נים לבר־מצוה. ואמנם, בד בבד עם השירותים הדתיים המוגשים לצבור, כמו: סידור נישואין, דאגה לר־בנות מסודרת, כשרות, טהרת ה־משפחה, עירוב ושמירת שבת, ב־תי כנסת, הפצת תורה והדרכה ד־תית — דואגת המועצה הדתית ל־הביא את דבר ה' לכל שכבות ה־צבור, לקרב יהודים ליהדות, לע־שות למען רבוי מצוות, וכל זאת על ידי שיפור השירותים הדתיים ו־העלאתם לרמה יעילה וטובה.

חבר המועצות הדתיות מלווה את המועצות הדתיות בישראל בייעוץ ובהדרכה, מתווה דרכים ושיטות לקידום ולפיתוח של השירותים ה־דתיים ולתיאום הפעולות של המו־עצות הדתיות. החבר מעודד הצ־עות שונות ביחס לבעיות המתעו־ררות בחיי הדת בארץ ועוזר ב־הנחלת ערכי תורה ואורח חיים לפי מסורת ישראל בקרב תושבי הארץ.

החבר משמש בא כוח של המו־עצות הדתיות בכל ענייניהן בפני מוסדות רבניים, משרדי ממשלה, רשויות מוניציפאליות, מוסדות כס־פיים וצבוריים אחרים. כן פועל החבר כארגון מעסיקים ומשמש ב"כ של כל המועצות הדתיות לג־בי הסכמים קבוציים בענייני עו־בדים ומקבלי שכר מהמועצות הד־תיות.

בחבר מיוצגים כל גווני הקשת ה־צבוריים שבמדינה לפי ייצוגם ב־מועצות הדתיות המגישות שירותי־הם לכל חלקי העם.

האתגר העומד לפנינו בזמן הק־רוב ביותר הוא: שכלול וחקיקת חוקים הנוגעים לעצמאותן של ה־מועצות הדתיות, לשיפור מעמדן, להעלאת רמתן והגדלת ערכן ב־עיני הצבור. בתחום זה גדול הפער בין החוקים הנוגעים למועצות ה־דתיות ובין החוקים הנוגעים לרשו־יות המקומיות. הדבר מחייב תיקון גדול. יש להחיש את החוקים הנמ־צאים כבר בדיון בועדות הכנסת, כמו: חוקי המשמעת, חוק הכשרות וכו', וכן ליזום חוקים נוס־פים, שיש בהם משום העלאת קר־נן של המועצות הדתיות.

המשק הכספי של המועצות ה־דתיות הוא במצוקה רבה, לעומת הצורך להיענות לדרישות הצומחות עם התוספות שכונות ועולים. קיי־מת תרעומת גוברת והולכת בחבר ובתוך המועצות הדתיות על הפ־ליית שירותי הדת היהודיים על ידי השלטון המקומי ועיי המדינה כ־אחת.

תקציב המדינה גדל משנת 73/74 עד לשנת 77/78 פי עשר בערך, ו־אילו תקציבי המועצות הדתיות ב־אותה תקופה — פי 4 בערך. אם בערים הגדולות היוה הממוצע של תקציב המועצה הדתית 2.3% מ־תקציב הרשות המקומית — לפני 4 שנים, הרי הממוצע היום הוא — 1.5%, ובערך באותו יחס הוק־טנו תקציבי המועצה הדתית ביי־שובים אחרים בהשוואה לרשות ה־מקומית.

האם לא הגיע הזמן להעלות בכ־ל את האזון של תקציב המועצה־מול תקציבה של הרשות המקומית ולהביאו ל־5 עד 10 אחוזים. כי ה־לא המועצה הדתית עוסקת ומבצעת כל השירותים הדתיים. כלול בניין מוסדות דת ופיתוחם והרשות המ־קומית אינה רשאית בהתאם לחוק לעשות מאומה בשטח הדת. היית־כן שכל הפעולות הללו יצטמצמו באחוזים קטנים כאלה, במיוחד כ־שכל מועצה דתית עושה מאמץ ב־שנים האחרונות להשפיע על הנוער ועל ילדי ישראל בכיוון קירובם ל־רוח ישראל סבא ולחנכם ולהדריכם לתורה, ליר"א ולקיום מצוות, כדי שיהיה המשך ורציפות לשרשרת האמונה שלא תינתק ושגחלת ישר־אל לא תכבה.

הוצאת ראובן מס, ירושלים

ספרים חדשים

גנזי תלמוד בבלי — 178 עמודים מתשע מסכתות מהגניזה הקהירית, מאוסף אנטונין בלנינגרד. יו"ל לראשונה עם מבוא, שינויי נוסחאות והערות ע"י פרופ' אברהם יצחק כץ, מהדורה מצומצמת, כריכה מהודרת — 240.— ל"י

מסכת סופרים וספרות — תולדות סופרים וחוקרים, דברי ביקורת, מאמרים ורשימות, מאת פרופ' א. מ. הברמן — 48.—

רשויות לפרשיות התורה לרב האיי גאון — מתוך כתב־יד יחיד בעולם משנת הפ"ס (1528), ערוך, מנוקד ומבואר על־ידי הרב ישי חסידה — 28.50

עשרים יצירות גרפיות של בני נוער יהודים וערבים — בנושא „ירושלים" ובנושא „ישראל". מבוא והסברים בעברית, ערבית, אנגלית וגרמנית, ע"י ד"ר פועה מנצל, 2 אלבומים — 30.— כ"א

ירושלים תמול שלשום — פרקי החי' בלווי תמונות מאת יעקב יהושע — 26.—

מוסר ודעת — מסות ומחקרים במוסר ובמשפט ישראל, מאת הרב ח. ז. ריינס — 20.—

משבחי ישראל — אוסף שבחי עם־ישראל, לפי המקורות, מאת מ. ח. סיברג — 46.—

בני בינה — ביוגרפיות של רבנים וגדולי התורה, מאת ח. ה. רבינוביץ — 30.—

ספר חמדת אברהם — הערות על התנ"ך והש"ס מאת ר' אברהם ולמן הכהן רפפורט — 25.—

דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים — כרך ה' — 35.—

הדפסות חדשות

ספר האנטומיה והפיסיולוגיה, ד"ר א. רבינוביץ — 48.—

לוח השמות השלם, ד"ר ש. ברקלי — 11.70

עברית לכל איש, מהדורה גרמנית, ד"ר ש. ברקלי — 14.—

הצעד הראשון, ד"ר י. ודאי — 14.—

שיעורים במיקרוביולוגיה, ד"ר י. גורביץ — 20.—

גרפולוגיה, א. אלתר — 20.—

דאהר אל־עמר, א. הייס — 17.—

יהושע הפרוע, לילדים — 8.—

●

להשיג בכל חנות ספרים

או בהוצאה — ת. ד. 990 ירושלים

סוכננו בתל־אביב: בית־עלים, קרל נטר 3, תל־אביב

כשיהודים מנעו עלייה ממארוקו

מאת ש. ז. שרגאי

היו אלה ימים שהמוני בית ישראל בצפון אפריקה יצאה נפשם לעלות למדינת ישראל, לא בלבד מפני הצרות ש„האדומים" עשו להם (היהודים קראו ללא־יהודים — אדומים) שהחזיקו אותם כעבדים שבויים, פגעו בבניהם ובנותיהם וגזלו רכושם, ביזו אותם וכיוצא בזה — ולא רק משום־כך חשקה נפשם לצאת מגולת אפריקה ולשוב לציון כית חיינו אלא מפני שלהרי־אטלס, למערות ולגי־טאות הגיעו „פעמי־המשיח" ממדינת ישראל. אמנם שמעו וידעו שמשיח טרם בא, גם לא למדינת ישראל, אבל לבם אמר להם שמדינת ישראל היא „ראשית צמיחת הגאולה" ושבה שומעים כבר את פעמי המשיח, גם אם מתמהמה בואו.

בכל מקום מאנו (אנשי מחלקת העלייה ושליחיה) אחזו בנו יהודי המערות הרי האטלס ולא נתנו ללכת ולעזוב אותם אלא שניקח אותם אתנו, והרו מוכנים לעזוב כל מה שהיה להם. בבכיותיהם ותחנוניהם שלא נעזוב אותם עוד בגלות — קרעו ללבב, ולא הרפו מאתנו, ולא נתנו לנו ללכת עד שהבטחנו להם באלה ובשבועה שלא נעזוב אותם לנפשם ושבעגלא בזמן קריב נוציאם מאפילת גולת ה„אדומים" ונעלה אותם לארץ־ישראל.

לא היתה אוזן קשבת

ברם, לא כך סברו בהסתדרות הציונית — בהנהלת הסוכנות. כאן לא היתה אוזן קשבת לכיסופי עליה, לבם לא פעם לקראת פעמי־לבותיהם של יהודי צפון אפריקה. רצון עליה של חצי מיליון יהודים לא עורר כאן גל של שמחה: הנה יהודי הגולה של צפון אפריקה נענים לקריאה ההיסטורית של מדינת ישראל המתחדשת בארץ־ישראל. להיפך: גל התעוררות הכיונית לעליה של יהודי צפון אפריקה הטיל מבוכה „מן ירבו"... ובנימוקי סרק והבל של „מקרים סוציאליים" מרובים הטילו אימה על הישוב בארץ וגזרו גזירות להאיט ולצמצם עליה ברוכה זו של משפחות מרובות ילדים ושרובם היו אנשים בריאים שבמקומותיהם בהרי האטלס ובכפרים, היו עובדים ביערות, בשדות ובכל עבודה קשה אצל ה„אדומים". גם אם בתוך משפחותיהם היו זקנים וזקנות שהאריכו ימים, חולים ותשושי־כוח, זה לא מנע ממשפחותיהם לקיים את עצמם ואת כל הנלוים עליהם, הזקנים וה־חולים.

ראשי התנועה הציונית בארץ אטמו אוזניהם משמוע קול צעקתם ושוועתם של יהודים אלה שנשאו בגוים את כל סבלותיהם ובזיונו־תיהם של הגויים, ושמרו על נפשם היהודית ולא נענו לא לפיתויים „אין תערובת למרוחאי", ולא לעינויים שהאדומים הפעילו עליהם. הם יכלו לעמוד, מתוך אמונה עמוקה וביטחון בה' שלא יעזוב אותם לנצח ויום יבוא והם ישובו לציון אמם, ארץ אבותיהם וארצם הם. והנה בא היום וראשי התנועה הציונית והנהלת הסוכנות רוצים לסגור בפניהם את שערי הארץ מתנבלים לעלייתם בסבכב „מכסות" (סרטיפיקטים בלע"ז בזמן המנדט) והמציאו גזירת „ברירה" — „סלקציה" והדרישה היתה להעלות רק את הבריאים מתוך המשפחות. החולים והזקנים — מה תהא עליהם? — אם כן, היתה התשובה, לא לעלות את המשפחות שיש בהם חולים (ומשפחות בלי מקרים כאלה, כמעט שלא היו) וכן לא להעלות מן הכפרים והעיירות ה־יהודיים, שכל היהודים התכונו לעלות, אלא את הבריאים. והזקנים והחולים — מה תהא עליהם? — אם כן העצה היעוצה: להשאיר את סילם ולהפקירם לאדומים שעשו בהם כרצונם ללא רחם; גזילות, רציחות, שביות הנשים מידי בעליהן, בנות מהוריהם, וכי זה כדי שיושבי ארץ ישראל יוכלו ליהנות בכספי המגביות של קרן היסוד להרמת־חייהם, במקום להביא גאולה ופדות ליהודי צפון אפריקה.

באווירת בלהות

באווירת בלהות שיהודי צפון אפריקה יציפו את הארץ במחלות וימלאוה במקרים סוציאליים — הפכו את לבם של חלק גדול מתושבי הארץ לצדם בהטילם אימה ופחד על האסון שצפוי לנו כביכול מ־עליה צפון אפריקה, ואף העתונות, כמעט כולה, היתה נגד העלייה הזאת. הטענה של העתונות היתה: אנשי מחלקת העליה רוצים בעלייה כדי להוכיח מספרים גדולים ולהצדיק משכורתם למרות שעלייה זו תמיט אסון כביכול.

כך נוצרה אווירה מורעלת נגד עליה ברוכה זו שהיתה בסופו של דבר הגואלת חלקים גדולים של הארץ משממותם כמו לכיש, גליל, פרוזדור ירושלים, חלקים בדרום ועוד.

לא הועילו הטענות, העובדות וההוכחות שאם לא נעלה את ה־יהדות הזאת בטרם תגיע מרוקו לעצמאות לא תהא אפשרות אחרי כן להוציא את היהודים. אף מצבם האיום של יהודי מרוקו ביהוד, והסכנות לחייהם לא ריככו את לבותיהם של אלה בהסתדרות הציונית, נושאי ה„הבה נתחכמה", נגד עליה זו. על כל האזהרות, העובדות וההנהגות של אנשי מחלקת העליה — באה תשובה בקונגרס, בישיבת הוועה"פ הציוני: אתם זורעים בהלה.. אמנם אנשי מחלקת העליה עשו הכל לרפאות את יהודי צפון־אפריקה במקומותיהם מ־מחלת טרכומה בעיניים, גזזת בשערותיהם, חיסונים נגד מחלות שו־נות ולהמעיט את מספר המקרים הסוציאליים עד למינימום. אבל כל זה לא עמד להם ליהודי צפון־אפריקה, תקבעו „מכסות" (לזה לא היה קשר למקרים סוציאליים אלא למגמה של המעטת העלייה) ו־„ברירה" — „סלקציה". הנימוק היה לבסוף: אין כסף. עליה בכלל עולה הרבה כסף וקליטת משפחות גדולות ובתוכם חולים — עולה הרבה כסף, כאילו עם ישראל לא נתן את הכסף הדרוש לעליה ולקליטה אלא, במקום להשתמש בכסף לעלייה ולקליטה — השתמשו בכסף להעלאת רמת־החיים של תושבי הארץ.

היו גם כאלה שהתנגדו לעלייה זו. אין צורך בעליה או הליה. היו רוצים רק עליה חלוצית, אם כי החלוציות של עליה זו בכיבוש וישוב הארץ, הוכיחה את עצמה, לא פחות מאשר עליה חלוצית ובפחות כסף.

מול הלחץ

אולם אנשי מחלקת העלייה לא יכלו לעמוד נגד הלחץ של יהודי צפון אפריקה ולא יכלו לאטום אזניהם משוועתם קורעת־לב של כל יהודי ואף הם התחכמו והוציאו קודם־כל את היהודים מצפון אפריקה ואיכסנו אותם באכסניות ארעיים באירופה ותחת להן העובדות — הסכימו ראשי התנועה הציונית והסוכנות להקים מחנה־מעבר באירו־פה, ולשמור על הפרינציפ של „מכסות" להתאים את בניית השיכונים והכבניות הקליטה למכסות. יחד עם זה לא ויתרו על ה„סלקציה" ותבעו בכל תוקף ממחלקת העלייה לשמור עליה: למעט בעליית משפחות גדולות, משפחות שיש בהן זקנים, תשושי־כוח, חולים שאינם מוכשרים לעבודה וכו'.

ההוצאות לקיום המחנות והחזקת אנשים שם, חודשים, עלו לא פחות מאשר אילו העלו אותם לארץ. אבל היתה תורת „מכסות" ו„סלקציה". עקרונות שנקבעו על ידי בני־אדם, האצילו עליהם קדושה שאין לנגוע בהם...

לא ארכו הימים ומארוקו קיבלה עצמאות וסגרה שערי היציאה, בניגוד לתחזיות של ראשי הציונות. ואז החלה פעולה מדינית כביכול להשפיע על שלטונות מארוקו לאפשר יציאה מכסתית של יהודים. הכו"ח התנהל בעיקר על ידי הקונגרס היהודי העולמי, אבל הקו נקבע על ידי ראשי ההסתדרות הציונית ובהסכמת ממשלת ישראל. הקו היסודי היה השתדלות „במכסות", לא רשות עלייה לכל יהודי הרוצה לעליה. „הכרות ידידותית" ועוד ללא לחץ. מחלקת העלייה שללה קו זה. טענה שאין לצפות לתוצאות. אולם הקו התאים לקו הכללי של ראשי ההסתדרות הציונית שאין למהר בהעלאת יהודי צפון אפריקה. כשהוקם נבחה, מכל ההבטחות לא יצא כלום פרט לחמשה אלפים יהודים שהנהלת העלייה ריכזה במחנה בקזבלנקה לפני צאת גזירת מרוקו לסגור את שעריה ליציאת יהודים. ושאנשי המחלקה הצליחו ביום הכיפורים: היתה כאן שאלה של פיקוח־נפש ממש) יותר מלהכפיל את המספר והבכבה זו לא היתה בכדי... — אחרי כשלון זה ניתן קו־ירוק למחלקת העלייה ל„פעולה עצמית" של הוצאת היהודים יחד עם גורם ידוע בארץ.

יש לציין שכל זה היה בזמנים שהעליה הגיעה לעשרות־שנים־עשר אלף יהודים לשנה, אחרי העליות הגדולות של ניצולי השואה, יהודי תימן ועיראק וכו', ולא רק יהודי צפון־אפריקה צעקו לעליה אלא גם הארץ שוועה לעליה, אולם הבריגית היתה א) להשתמש בכספי העם היהודי להרמת החיים של הישוב היהודי, לבנות בתי־פאר ומוסדות ב) יהודי צפון אפריקה לא מצאו חן.

עם הקמת „מוסד" של מחלקת העליה ועוד להוצאת יהודים שעלה הרבה, הרבה יותר כסף מאשר אילו היינו מעלים את היהודים בזמן, החלו אנשי ה„הבה נתחכמה" להרגיש את הלחץ של „סלקציה", ובכל יום השתדלו לגזור גזירות חדשות, והדבר הובא להכרעה בפני ה„מוסד לתיאום" (מוסד משותף של הממשלה והסוכנות) שבן־גוריון היה יו"ר.

האם לא רצו בעליה?

לפני שאני בא לישיבה זו, עלי לענות על שאלה ששאלוני והנני נשאל: לא רצו בעליה? ! תשובתי: כפי שעניתי בזמנו: רצו בעליה ולא בעולים. עליה רצו ספין ספין, אנשים קלים לקליטה, ללא בעיות. חלוצים שלא היו... הנדיפו העלאת רמת־החיים של תושבי הארץ על העליה. לכן ניתנה האמת להיאמר: התנגדו לעלייה רבתי, לא חלוצית, גם מצפון אפריקה, דרום אמריקה, אירופה וגם מפרס ועוד. ביחוד התנהל מאבק קשה עם ראשי התנועה הציונית באמריקה ובאנגליה שהתנגדו לעליה מטעמים שונים. חלק מתוך נימוקים של „נאמנות כפולה", חלק — שהמדינה באה בשביל יהודי מצוקה ואילו יהודי אמריקה ואנגליה צריכים להישאר בארצותיהם; חלק — שעליית יהודים אלה, לא חלוצים — ישנו את נוף החלוצי ונוף תנועת העבודה בארץ; חלק — שבכסף המגבית יש לעזור רק לחלוצים ולא לחוגים אחרים ושקליטת יהודי אמריקה וכו' לא חלוצית תעלה הרבה כסף.

כאמור, הובא ענין עליית ארצות צפון אפריקה (במידה ידועה גם העליה מפרס) להכרעה למוסד התיאום בראשותו של דוד בן־גוריון. השאלה העיקרית היתה: הסלקציה.

אחרי דברי־הפתיחה שלי על שוועת העליה של הארץ, הצורך להציל יהודי צפון אפריקה ולתת להם „מקלט בטוח" במדינת ישראל ודחיית הטענות השונות נגד עליה זו, החל ממש „גשם שוטף" של מקטרגים על העליה הזאת שמהווה סכנה לארץ מבחינת האופי החברתי של הבאים וגם מבחינת הבריאות. מסרו על חמשים אחוז ולמעלה של מקרים סוציאליים. של עוורים, פסחים, בעלי־מומין והזעיקו את המוסד לתיאום לעמוד נגד האסון שמחלקת העלייה — „המוסד" ממיט על הארץ. וכל אחד השתדל לעבור על רעהו בהפרזות ובהצעות גזירות — סלקטיביות, ועוד. כמעט שלא נמצא סניגור לעלייה, אחדים שתקו וקשה לדעת שתיקה זו מה היה פירושה, נמנעו מלפרשה.

אחרי כל המקטרגים קמה גולדה מאיר ובנקש רב, אבל בתוקף, אמרה רק משפט אחד: לעולם לא ארים ידי נגד העלאת ילד יהודי מפני שיש לו אבא או אמא חולים, סבא או סבתא עוורים וכו'. אמרה המשפט וישבה. באולם הישיבות השתרר הס.

אחרי כמה דקות של שתיקה ותדהמה מדבריה הקצרים והחזקים של גולדה פנה אלי בן־גוריון אם יש לי מה לומר.

כדי לא להחליש את רושם דבריה של גולדה קיצרתי מאד, הערכתי כמה דברים שנאמרו, מסרתי מספרים מדוייקים שהמקרים הסוציאליים מגיעים בערך ל־12—15 אחוז, ולא יותר, שאי אפשר לחסל כפרים ועיירות, להעלות את הבריאים ולהפקיר את החולים הזקנים ל„אדומים". כשסיימתי פנה אלי בן־גוריון ושאל: אתה בטוח שכל המקרים הסוציאליים אינם מגיעים לארבעים—חמישים אחוז? — עניתי — כן. המשיך בן־גוריון: אינני חושב שאנחנו נסגור את שערי הארץ לעליית יהודים או שנגזור גזירות איזה יהודים כן ישובו ואיזה לא, ופנה אלי: המשך!

★★★

בזה תמה הישיבה ללא הצבעה.

זה היה למחלקת־עליה־„המוסד" אור ירוק. אולם מתנגדי העליה הזאת ועליה רבתי בכלל לא נחו ולא שקטו. בתוך הנהלת הסוכנות הצליחו אלה בדרכים שונות להערים קשיים על העליה. כתוצאה מקשיים אלה נמנעה העליה מלמעלה ממאה אלף יהודים מצפון אפריקה שצרפת פתחה בפניהם את שעריה ללא סלקציה.. ועתה חלק גדול מהם נטמע בין הגויים.

אולם בלי ההכרעה של בן גוריון באותה הישיבה לא היינו זוכים לעלייתם של כמאתיים אלף יהודים מצפון אפריקה שהיוו תגבורת הבי־טחון בפרוזדור ירושלים, לכיש, הגליל ועוד.

זה היה כוחו המוסרי של בן־גוריון, אמונתו שמדינת ישראל קמה לתחייה כמחדש לא בלבד להיות „מקלט בטוח" ליהודי מצוקה, אלא להביא גאולה לעם ישראל לשוב לארצו, להשתחרר מן הנכר ולקיים פה את יהודי־יעודו כפי שהוא הבין אותו.

הוצאת ראובן מס, ירושלים

ספרים חדשים

בהוצאת

אוניברסיטת בר־אילן, רמת־גן

● **ספר השנה של אוניברסיטת בר־אילן** — למדעי היהדות והרוח, כרך י"ג — 60.— ל"י

● **פרשיות בתחביר לשון המקרא** — מאת פרופ' מנחם צבי קדרי — 50.—

● **פרנץ אופנהיימר והקולוניה הקואופרטיבית מרחביה** — קובץ הרצאות בעריכת יהודה דון — 18.—

● **מות אדם**, מליצה, בללת: דברי אדם הראשון ביום מותו, נחלקה לשלושה מחזות, נעתקה מספרי המליץ המפואר קלאפשטאק, מאת צבי בן־דוד המכונה הירש לאבל מלישעקי — 18.—

● **בקורת ופרשנות**, כתב־עת לספרות, לשון, הסטוריה ואסתטיקה, חוברת 9־10 — 36.—

● **עלי־ספר**, כתב־עת לחקר הספר העברי, ג', תשרי תשל"ז — 25.—

■

להשיג בכל חנות ספרים

ההפצה בידי:

הוצאת ראובן מס, ירושלים

ת.ד. 990, ירושלים

סוכננו בתל־אביב: בית־עלים, קרל נטר 3, תל־אביב

مكرر من الاصل

נוצרי הוא ה„שיילוק" האמיתי /

מאת: ישראל ארליך

דמותו של „הסוחר מוונציה", לפי מחזהו הנודע של גדול המחזאים האנגלים, ויליאם שקספיר, עולה מפעם לפעם על בימותינו, בפיות המשוחחים, ובעטי הכותבים. רבים מאתנו לא מנעו עצמם מלחזות על בימות שונות את מחזותיו של שקספיר; את הטרגדיות „רומיאו ו־יוליה", „האמלט", „אותלו", „מקבט" ו„המלך ליר"; את המחזות ההיסטוריים „הנרי הרביעי", „ריצ'ארד השלישי", „יוליוס קיסר"; את הקומדיות „חלום ליל קיץ" ו„הסוחר מוונציה".

על בימתה של האריגה בוורונה שבצפון איטליה מרבים להעלות את „רומיאו ויוליה", שכן בעיר זו, ורונה, „אירע" מאורע זה; על בימותיה הגדולות של רומא מעלים לעתים מזומנות את „יוליוס קיסר", שכן רואים עצמם בני רומי „קרובים" למקום המאורע. אותנו, היהודים, מגרת מפעם לפעם המחזה „הסוחר מוונציה", שכן דומה שכאן מדובר בנו, היהודים.

בימים אלה, אף שהמחזה אינו מוצג כיום על בימה כלשהי מבימות התיאטראות שבערינו, בכל־זאת העלו את עניין „הסוחר מוונציה" זה פעמיים. לפני חודשים מספר הובא מחזה זה על מסך הטלוויזיה — ולמחרת היו כבר מובעות דעות שונות בעתונות, במאמרים ובמכתבים למערכת, על המחזה ועל מחברו, על מבצעיו ועל נוסחתו.

לפני שבועות מספר הופיע הספר „מקור עברי ל„הסוחר מוונציה" לשקספיר", כתוב בידי שלמה־יהודה שינפלד („שקמונה", ירושלים, 1976). ב„הצופה", גליון ערש"ק מקץ, פורסמה כתבה נאה ומפורטת, כתובה בידי י. עמוס, ובה פרשים על הספר ועל מחברו. ספק אם חידש הספר פרטים שלא ידענו על שקספיר, והפרטים אינם מרובים. כבר נאמר על שקספיר לפני כמאה שנה: „כל שאנו יודעים בוודאות על שקספיר, הוא שנולד בסטראטפורד שעל נהר אוון, נשא אשה, הוליד ילדים, נסע ללונדון, שיחק בתיאטרון, כתב שירים ומחזות, חזר לעירו, כתב צוואה, מת ונקבר בעירו". כל היותר הן תוצאות מידיעה בסיסית זו, וסעיפים כמנת. אך מחקרו של שינפלד מעניין מבחינה אחרת — המקור העברי של תוכן המחזה, אם היה כזה.

על־כל־פנים, כל המעיין בספרו של שינפלד אינו משנה באופן עקרוני את דמויותיו של שקספיר במחזהו: „שיילוק היהודי, המלווה בריבית, שאינו נענה לבקשתו של אנטוניו, הסוחר הנוצרי מוונציה, לפרוע את חובו אלא בכך שיתותך ליטרת בשר מגופו...

כך מוצג המחזה, כך גם מפורש בספר החדש על נוסחאותיו של המחזה — כך גם הסכנו כולנו לראות את המחזה: שיילוק היהודי האכזר, מול הסוחר הנוצרי מוונציה. תולדתו על חייו. בעקבות זאת אף מפטירים המתמידים כי רוח אנטישמית רווחת במחזהו של שקספיר, ולכן מעמיד הוא כך את דמותו של היהודי, שהפך כאן אב־טיפוס אכזרי ליהודים כולם...

כך רואים הכל את „הסוחר מוונציה": הסוחר הנוצרי — מסכן, המלווה־בריבית היהודי — אכזר...

מאז שנת 1954 כאשר הוצג מחזה זה לראשונה, נראות הדמויות כך: הדוג'ה, שליט העיר ונציה המוציא את פסק־דינו במשפט שבין הסוחר הנוצרי לנושה היהודי, האומר כי — שיילוק היהודי אכן יתותך ליטרה של בשר מגופו של אנטוניו הנוצרי. והתנאי: שלא תשפך אף טיפת־דם מגופו של אנטוניו, ואם תישפך, ייענש היהודי במידה קשה...

ובכן: שקספיר — אנטישמי, הסוחר הנוצרי מוונציה — מסכן, שיילוק היהודי, מלוה־בריבית — אכזר...

כך שיילוק, כך כולנו, היהודים...

*

דעה הפוכה

זו הדיעה המקובלת. אף אנו חשבנו כן, עד לפני כשנתיים. אז נתהפכה הדיעה.

אותה שעת צהריים הגענו ברכבת מוירונה לוונציה. לאחר שהייה בבית־מלון, יצאנו לככר הגיטו, קאנארג'יו, פונטה־וקיו — הנה הם הבתים עתיקי־היומין. כאן הכו חיים יהודיים לפני דורות הרבה. הנה הם כאן חמשת בתי־הכנסת העתיקים, כמול גם מושב־הזקנים, ואנשים בודדים הנראים לך כיהודים. כן, לכאן הגיעו גולי ספרד, ובראשם דון יצחק אברבנאל; כאן הדפיס הנוצרי דניאל בומברג את הש"ס; כאן עמדו בראש הקהילה רבנים נודעים כר' יהודה־אריה דה־מודינה, רבי שבחה לוצאטו, יצחק קארדוזו, אליהו מונסאלו, דוד ניאטו, ועוד; כאן כשל דניאל מאנין, רפובליקאי, יהודי־למחצה, מכאן גם נשלחו יהודים לגיטאות ולהשמדה בימי השלטון הנאצי, כשבראשם רבם, אדולפו אוטולנגי.

לפנות־ערב נכנסנו לביתו של הרב, רבה של קהילת ונציה, איש ירושלים, מנחם־עמנואל ארטום. היו אלו ימים של מתיחות בארץ. וכאן שמענו חדשות וראינו על מסך הטלוויזיה את המאורעות שאירעו אז בארץ.

לא ארכה השעה, ויצאנו לרחובה של ונציה. טיילנו לאטנו לאורך הרחובות, הכלאים צאן־אדם, מרחבת הגיטו ועד לכיכר המופלאה, פיאצא סאן־מרקו. היה כבר לילה, יונים לא ראינו, גם לא שמענו המית־יונים, אך אנשים לרוב היו כאן, אנשי המקום ואנשי ערים אחרות ותיירים עד בלי סוף. במרכז הכיכר ישבה תזמורת גדולה, ניגנה מנגינות נאות. נכנסנו לאחד מבתי־הקפה, ומצאנו כאן חבורה של כמרים, מתושבי רומא, שישבו ושוחחו. הצטרפנו אליהם. כתוך שישבנו בוונציה, ובהמשך שבין המסובין היו גם יהודים, ואולי גם מסיבות אחרות — נגבהה השיחה על המחזה של שקספיר „הסוחר מוונציה".

הדברים ששמענו כאן היו מעניינים — והיפוכם של הדברים המוסכמים על רבים. המספרים ציינו כי דבריהם מבוססים על מחקרים ישנים וחדשים, וכי העוסקים בדברי ימי היהודים ברומא, וביניהם גם רבה של קהילת רומא כיום, נתנו דעתם על מאורע זה של מעין „שיילוק" יהודי — אך היפוכם של דברים.

מעשה שהיה כך היה:

*

מדוע הפך שקספיר את האמת?

למעלה מחמש שנים עברו מאז אירע מאורע זה ועד אשר העלה שקספיר את מחזהו „הסוחר מוונציה" על בימות התיאטרון בלונדון. ככוון שזהו משך־זמן מספיק לקלוט את הסיפור־המאורע שאירע ברומא — ולעבד אותו עיבוד ספרותי למחזה.

השאלה הנשאלת צפה, איפוא, היא לשם מה הפך שקספיר את הנקודה העקרונית בעלילה, ובמקום שבמאורע היה שהנוצרי תבע את ליטרת הבשר מגופו של היהודי — כתב שקספיר את מחזהו והציג את היהודי כאכזר, התובע את ליטרת הבשר מגופו של הנוצרי...

האם עשה זאת שקספיר מתוך נימה אנטישמית? אין על כך דעה ברורה. שכן אין אנו יודעים אם יצא שקספיר את גבולות אנגליה. למרות שניכרת בו חיבה יתירה למאורעות היסטוריים שאירעו ברומי העתיקה. ובאנגליה עצמה — ספק אם ראה יהודי, שכן מאז שנת 1290, כאשר גירש אדוארד הראשון, מלך אנגליה, את היהודים מארצו, לא שבו אליה אלא בשנת 1657. כלומר בימי חייו של שקספיר, ובימים ש„הסוחר מוונציה" הועלה לראשונה על בימות אנגליה — לא שהו בה יהודים.

אין כאן מעניינגו לדרוש בנפשו ובדעותיו של המחזאי הבריטי. באנו אך לספר את הנוסח החדש, השונה בתכלית:

היהודי היה הישר וההגון; הנוצרי הוא שתבע את ליטרת הבשר מבשרו של היהודי...

היה זה בשנה 1589 (כלומר, חמש שנים לפני שהוצג לראשונה מחזהו של שקספיר „הסוחר מוונציה" בתיאטראות לונדון). ברומא שלט אז האפיפיור סיכסטוס החמישי (הוא פליציה פרטי, ששימש אפיפיור במשך חמש שנים 1585—1590), שעלה על כסאו לאחר מות גריגוריוס הי"ג. הוא פעל להבטחת שלומם של תושבי רומא, גירש שודדים ואסר מתפרעים. עם שוודיים, הנהיג רפורמה בכנסיה וארגן מחדש, שמר ודאג לסדר ולמשמעת בין כמרי הכנסיה. סיכסטוס החמישי נודע גם כפטרונם של אוניברסיטאות, וכמארגן התצאה חדשה של ה„וולגאטה" (התנ"ך בלטינית, 1950), שריד מימיו הוא הארמון הלטראני ברומא וכן מבנים שונים בואתיקאן. אשר ליהודים שבי שטחי ממשלתו: הוא דאג לשלום היהודים, דאג לבטחונם, ובימיו אף גדלה הקהילה היהודית ברומא. רושם תולדותיו של אפיפיור זה מספר כי אמר: „...אזרחים נוצרים יש להתיז ראשיהם, כדי שישמשו דוגמא לצדק ולמשפט ליהודים, וכדי להטיל עליהם פחד — אך את היהודים יש להכות בכיסיהם, כדי שיחוסו מעט על כיסיהם של הנוצרים...".

באותם ימים קיבל הסוחר הרומאי הנוצרי, פאולו סאקי, מכתב מידידו־סוחר באי הקאריבי, ובמכתב נאמר כי איש חיל־הים האנגלי, דרייק, הגיע בספינתו לעיר סנטו־דומינגו שבאי היספניולה שבים הקאריבי — ושדד לעצמו את כל רכוש העיר. הסוחר פאולו סאקי סיפר את תוכן המכתב לידידו היהודי, שמשון צ'ינדא, אף הוא סוחר ברומא. שמשון צ'ינדא לא האמין לדברי ידידו הסוחר־הנוצרי, ואמר:

— דעתי היא כי אין אמת בדברי המכתב. ולא עוד אלא שאני מוכן להמר על ליטרה של בשר מגופי, שכן צודק אני...

השיבו הידיד־הנוצרי:

— אני מקבל את ההימור. ואם תצדק אתה — אשלם לך אלף סקודי (מטבע רומי)...

הביאו גליון נייר, שרטטו וכתבו וחתמו — „ליטר תוקף ועוד", חתמו אף שני עדים, מחבריהם הנוכחים...

לא ארכו הימים — והדברים נתבהרו. היהודי שמשון צ'ינדה הפסיד בהימור.

בפגישה הקרובה בין שמשון צ'ינדה לפאולו סאקי — התמיר הנוצרי במבטו ליהודי, הזכיר לו ברצינות רבה את ההימור ואת הסכם הכתוב, וכי חייב הוא לכרות לו ליטרת בשר... שמשון צ'ינדה חייך תחילה, הוציא מכיסו אלף סקודי, ורצה לסלם ל„ידידו" הנוצרי את דמי הליטרה, כהבנתו. פני סאקי החמירו. הוא סירב לקבל את הכסף — תבע את ליטרת הבשר... הדברים הגיעו כדבעם להלוי־כות, ובצר לו פנה שמשון צ'ינדה למושל העיר רומי כי יורה לפאולו סאקי לקבל את אלף הסקודי, ובכך לסיים את פרשת ההימור. המושל הקשיב, השיב ליהודי כי אכן מצויינים הדברים. אך היות וידוע הוא כי האפיפיור דואג לשלום תושבי רומא, ובתוך כך גם דואג כי יגבלו מהימורים ומשחקי־מזל — הרי כנוצרי־מאמין עליו להודיע על־כך לאפיפיור.

בלשכת האפיפיור סיכסטוס החמישי. על הבימה יושב „האב הקדוש" וחבר שופטים. מולו יושבי שני הנאשמים בהימור: שמשון צ'ינדה היהודי ופאולו סאקי הנוצרי — שני הסוחרים מרומא. הספרא־דדיינא קרא לפני האפיפיור את החוזה שנכתב ונחתם בין השניים. פסק:

— על כל חותם לקיים דברי כתיבתו וחתימתו, על כל מתחייב לקיים התחייבותו. האזרח פאולו סאקי יקח בידו סכין, ולעיני כל המסובין כאן יתותך ליטרא אחת של בשר מגופו של האזרח היהודי שמשון צ'ינדה. אך החותך אל יחתך יותר מליטרה אחת, ואם יפחת או יוסיף — ייענש בחומרה רבה...

שמשון צ'ינדה פרץ בבכי מר. הוא פנה ל„חברו" פאולו סאקי כי יודיע לפני האפיפיור על סליחתו ועל ויתורו ועל ביטולו של ההימור ביניהם. הוא פנה גם אל האפיפיור, התחנן לפני „הכס הקדוש" כי יסלח וימחל ויכפר עוונו.

האפיפיור הרציר מבטו על השניים. שני הנוכחים נבלאו. המשך המשפט נערך בין כתלי לשכתו של האפיפיור — אך הדברים נתפרסמו בהרה בין אזרחי רומא.

אחד השופטים הציע לאפיפיור כי יקנוס את כל אחד מן המהמרים באלף סקודי לקופת הואתיקאן. השופט הוסיף ואמר כי היות וגופו של אדם אינו רכושו הפרטי, אלא ניתן לו לשימושו בלבד, יש אמנם להוכיר בעונש, אך היות השנים חביבים היו — יש לזקול הספק, ועונש כספי יספיק. לא כן היתה דעתו של האפיפיור. הוא התמיד עד מאוד, סבר כי לשני הסוחרים היתה כוונת רצח — זה שהפקיר את גופו, וזה למתאבד, וזה שתבע להתוך ממש את ליטרת הבשר. כלומר, לשניהם כוונת רצח ואין להסתפק בעונש של ממון בלבד, אלא לתלות את שניהם...

דעת האפיפיור נפוצה בעיר — והכל נתבהלו. למעשה לא נתכוון האפיפיור לצוות קשות את שני המהמרים. אלא רצה להטיל אימה על תושבי עירו, כדי שיחדלו מהימורים ומהשתוללות. אך ה„תרגיל" הצליח. קרובי המשפחה של השניים, פנו במשותף אל רבי־ההשפעה בואתיקאן, כי יאותו לפנות ל„הוד קדושתו" כי יאות לרחם על שני המסכנים"...

אין אנו יודעים בכה נסתיימה פרשה זו, שהודיה רשומים בספר המספר על תולדותיו של האפיפיור סיכסטוס החמישי, אך הדמיון בין פרשה זו לעלילה המוצגת ב„הסוחר מוונציה" של שקספיר — הוא רב.

הדמיון כה רב — וכה שונה. שכן כאן, היהודי הוא המסכן, הנוצרי הוא האכזר...

„חרות" נערכת לבחירות

מאת שאול מייזליש

הוועידה הארצית של תנועת החרות העומדת להפתח ביום ראשון הקרוב בירושלים אינה צופנת בחובה הפתעות. מלבד ה„זיקוק התורן" אותו העיף מי שמיועד להיות ראש מטה הבחירות, אלוף (מיל.) עיזר וייצמן, לא נראה כי תהיינה סטיות מן הקו הרשמי או „מרידות" נגד ההנהגה הוותיקה וה־עומד בראשה.

עיזר וייצמן, מי שהיה ה„אנפן טריבל" של צמרת חרות, וכבר ניכה להתמודד בעבר עם מנהיגו הבלתי מעורער של מנחם בגין, ובכלל, צלה בסוף השבוע שוב לכותרות — אחרי תקופה ארוכה של דממה — בשדרש „עידכון" המצע המדיני של הליכוד לקראת הבחירות.

„עדכון המצע" פרוטו האחד הוא ערעור על הנוסח הנוכחי הקובע „אי חלוקתה מהדש של א"י". עיזר ויצמן אמנם מיהר להסביר כי הדיבור לא בעמדה מדינית חדשה, אלא רק בהצגה טקטית של הדברים. אבל עצם העובדה שהוא מהרהר על העיקרון הדוגמאטי היסודי ביותר של חרות — יש בה כדי ללמד שעיזר עדיין לא הסך „הולך בהלם". בתקופה האחרונה, כאשר החליט לשוב לפעילות פוליטית (אחרי ש„הריקע את הבטים, ועשה בדיקות שבן, בנוין והאוצהי) הוא כעדיף לשתוק.

שתיקתו של ויצמן

לשקט לא אופייני זה של ויצמן היודע בשנות לשונו החדשה כהרב המהפכה, יש רקע משפחתי אישי. כאז נפגע בשגיה בנו שאול, הוא הפך מופנם ושקט. אולי, יש לכך עוד סיבות. עיזר, טקטיקן מצוין, רוצה בראשות הליכוד. מבט חטף בפנים הפוליטיות המקששות את צמרת חרות, מבהיר לך כי מנחם בגין מוקף בבינוניות אפוריות ומדכאת. לא הנבצא שם אישים כובלים בקנה־מידה רציני המסוגלים להפוס בבוא היום את מקומו של בגין. ציינו „בבוא היום" ולא להינם. בגין הוביל שמונה פעמים את חרות, בוורסיות הפוליטיות השונות לבחירות — ולא צלח. הפעם הוא חייב להצליח. ולא — נראה שלא יבלא עוד קדנציה להנהגתו. עיזר ויצמן, למוד נסיון הנפל להתקומם נגד בגין, העדיף לשבת בשקט, ללקט את שרידי גאמנוי מהתקופה בה כיהן כיו"ר התנועה וכשר התחבורה, ולהמתין עד שיפנה בגין את מקומו ויוריש לו את הכסא באיגון מסודר. או־אז תיסלל בפניו הדרך לעמוד בראשות הליכוד כולו. גם בראשה החטיבות האהרות עומדים אנשים בינוניים המודעים לעובדה שאיצטלת המנהיג לא נתפרה עבורם. כך יוכל ויצמן ליטול את הכתר ללא מלחמות ומאבקים.

בניגוד לדעתו של ויצמן, סבור בגין שאסור לעשות פשרות בנושאים עקרוניים מדיניים. אליבא דבגין, יש קהל קבוע ומגודר וכנגד לכל נסיגה או פשרה טריטוריאלית ביהודה ושומרון, והם לא יסלחו לליכוד, ואף לא יתנו לו קולם, אם יבגדו בסעיף המדבר על אי חלוקתה מחדש של א"י. משום־כך דרש בגין בימינו במפלגה הליברלית, שמחה ארליך, להשהיק את הכיית היונים במחנה שהלכה וגברה באחרונה. ואכן, ריבלט, פלומין, ד"ר פלד, שלהלה להם, אינם נושאים עוד בסומבר את דגל הוויתורים הטריטוריאליים במפלגה הליברלית. תופעה דומה בלע"ם, אישים כולמן שובל שהיו פתוחים וגמישים הפכו ל„בצים" קשוחים ודוגמאטיים.

ימקדו המאבק כלפי פנים

בגין ינסה למקד את מלחמת הבחירות בנושאי פנים. בבחירות זו יהיה לו קל להוהיר להצליח במשטר הרעוע בראשות המערך בהגינה חברתית, כלכלית ומוסרית. מכפש ידלין, העוכר להפתח, יעזור לו ללא ספק. במשפט ייחשפו מכה ומכה פרשים על אנשים שהיו בצמרת העבודה, תסמו עבודות מפתח והניחו את אוירתיה של הגוצת העבודה.

לבגין יהיה יותר קל אם בוקמד ה„עבודה" יהיה רבין, שכן כול פרס ה„מקומיליסט" יקשה לו להלחם בתיזות כדיניות.

לחרות יקשה הפעם לשלוח היציב בגיבא ה־פיסקה־כלכלי כלפי המערך שכן זה עמדה „גיב גת" די רצ'ינה בשטח זה. ה"כ מ. בגין צהה באמן עליון בתקופה האחרונה כדי לגייס כספים לכיסוי חובותיה של קרן „הליחי" היבקה הנייבים העמידים לפיתחה. אולם החובה עדיין רבים ואין ספק שהמערך ינצל מבבע זאת כדי להשיב כלהבה שערה במבבע בי ימתגם הריכוד. אחד האישים ב„הרות" שיסלה בבמאו בכנסת בשנער הבובבר הכלכלי שאחו בתנועה. היא ה"כ יוסף קרמרמן. הוא בין האישים הפוליטיים הבודדים שבהנהג הטיל עיקול וכבר על נכסיו הפרטיים, שבאצבציהם ערב להלוואה וציבקה בקואיה שבצה באצבעות קרן תל־חי בארץ ובחו"ל.

חכ"ים נוספים שוו להם הקדנציה האהרונה הם באדר הוזהק ולנדאו — הפורש להיבה הפקיד בהנהגה הסוכנות, ואת כשוע כ„בסטר קניים" ימלא ה"כ יצחק שמיר.

ח"כ שכתבנו דרך בקדנציה האחרונה הוא מ. ארנס, שהתגלה כפרלמנטר מצטיין, דבוית בדידית בצלת שאר־רוח. והוא אכן רכש את אהדת חוגים רחבים במפלגה. שאר הח"כים לא הבריקו במהלך הקדנציה האחרונה, אם כי ה"כ דוד ליי, איש בית־שאן, התבלט בעבודתו במישור ההסדרותי.

על הקבוצות שיתפסו בכנסת יאבקו ראשי הצעירים צה"ד רוני מילוא ומיכאל קליינר, פרופ' יוסף רום מהטכניון, פרופ' ראובן ירון, וראש מחלקת ההסברה אליהו בן־אליסר.

נערכים למאבק קשה

עבודת ההדה של הליכוד תכוון הפעם לשכונות, לעיירות פיתוח, לישובי עולים ולקיבוצים ואוניברסיטאיים, שם הם מקיים להיות בעלייה כשיכה אלקטוראלי. הם יוכחו באריאל שרון שהגיעו מאיימת לגבוה בקהל המצביעים הכבוחדי ל„חרות". כוחה של „שלומציון" יגבר נוכח חוסר האמינות בליכוד כאלטרנטיבה אכיותית, וההגדית של אופוזיציה פרופסיונלית. שדבקה בה. גם תנועה ידין יכולה לקזז קולות מהליכוד, כך שהבחירות סוציאליסטים לליכוד בשל הזדהותם עם דרכה בעניני חברה וכלכלה, עשויים הפעם להרים את קולם לדמוקרטיה הדמוקרטית לשינוי.

ח"כ מנחם בגין יודע שזו הפעם האחרונה בה יוכל להוביל את תנועתו לבחירות כאלטרנטיבה אמיתית לשלטון. אם יכשל — צפויה, מיד לאחר הבחירות, פרישה של הליברלים כן הליכוד הם ישובים עדיין בגוף הגדול הבלאכותי רק בשל ידיעתם שיש הפעם סיכוי לצאת כמחזיק כשידם על הגלוונה. אך אם יכזבו — יעברו, ככל הנראה, לעבר העני של המערך. בשים כך ייצבת הפעם מאבק עלאי מצד בגין וחבריו להצליח.

במושב הפתיחה של הוועידה ביום א' בירושלים (אגב, בדוע לא בקריית־ארבע כבר בוועידה הקודמת) ייטא נאומו של ח"כ בגין את הכותרת: „במה תצעה בכשלת ליכוד דיי" האם אכן יוכה לעבוד בראשה?

הנפט הסעודי מניע את המדיניות הערבית

מאת ד"ר יצחק בן גד (מכלוף)

„אבוי לאוגרי הכסף המאמינים כי עושרם יעניק להם אלמות, סופם שיושלכו אל אש התופת" — נאמר בקוראן ספר הקודש של ערב הסעודית. במלים אלה התחיל העתונאי האמריקני אדוארד שיהאן את מאמרו „מגיפת הכסף" שפורסם ב„ניו יורק טיימס" המתאר את תלאותיה של סעודיה עקב עודף הכסף הזורם אליה.

סעודיה — בעזרת כספה העצום — מצליחה היום גם להשליט את רצונה על חלק חשוב ממנהיגי ערב. מנהיגי סוריה ומצרים התכנסו בריאד בירת ערב סעודית באוקטובר האחרון וזאת על פי בקשתה ויוזמתה של המדינה המארחת. מהי איפוא המדיניות של סעודיה בעולם הערבי ולאן שליטי מדינה זו חותרים? כאשר עלה שליטה בן ה־62 של סעודיה המלך ח'אלד לשלטון במרס 1975 התעוררו חששות כבדים שמא לא הצליח למלא את החלל הריק שנוצר, ותמיד יחיה בצילו העצום של קודמו פייצל. קיים היה החשש הרציני שדעות אפורה כמו זו של ח'אלד עלולה לגרום לזעזועים פנימיים ולעורר או לעודד תהירות פנימיות או חיצוניות. עצם העובדה שח'אלד סובל גם ממצת בריאותי מעורער שהתבטא בעבר בשתי התקפות לב ובניתות לב פתוח הוסיפה גם היא להגברת החששות.

המלך ח'אלד היום מוכיח שחששות אלה הן מוגזמות. מאז עלותו לשלטון בעקבות רצח אחיו פייצל אבן עבד אל עזיז הוא הוכיח מידת הצלחה מרשימה בנווט ספינתו בים הערבי הגועש והסוער ועד כה לצאת מהסערה בשלום.

במעגל הערבי

במודעה גדולה שנתפרסמה על ידי מרכז ההסברה הסעודי ב־19.3.75 בניו יורק טיימס מוצאת מדיניות החוץ הסעודית כלפי ארצות ערב ביטוי ברור: „הערבים במיוחד חייבים לקיים מגעים הבנה ואחווה ביניהם. הערבים חייבים להתאחד ולעולם לא להיפרד, כך שיוכלו להגן על עצמם ועתידם מהסכנות המאיימות עליהם...". העוקב אחר האורינטציה של שליטי ערב הסעודית בעולם הערבי יגלה כי יש כאן מגמה ברורה להימנע מלהביע תמיכה ברורה פומבית בלתי מסתייגת בגורם זה או אחר, וזאת גם כאשר ברור למעשה למי נתונה אהדתם המדינית.

סעודיה למעשה חותרת ללא ליאות לשמור על יחסים תקינים עם כל מדינות ערב כולל המהפכניות והרדיקליות. הנסיך פהד עם שר הנפט זאכי ימאני פתחו בזמנו במסע דילוגים בין דמשק ובגדאד לתווך בסכסוך הממושך בין שתי המדינות. אחד מהשינויים החדשים בקשרי סעודיה עם שכנותיה הוא שיפור היחסים בין מדינה זו לשלטון הרדיקאלי של עיראק. נעשו גם מאמצים מצדדים לשיפור היחסים עם דרום תימן.

אין זה מקרה שח'אלד היה מוכן לקבל על עצמו את התווך בין מצרים וסוריה לישב את חילוקי הדעות שביניהם על רקע הסכם הביניים. משום כך נערכה ועידת פסגה זו בין אסד סאדאת וח'אלד באפריל 1975 בבגדד שבערב הסעודית. ח'אלד גם הודיע מיד עם עלותו לשלטון כי יסייע למימון הכנותיהם של צבאות מדינות העימות לקראת המלחמה עם ישראל. עם פרוץ המשבר הסורי אשפי ר' הסורי מצרי שיתף ח'אלד פעולה עם שיחי אלצבאח שליט כווית ר' שניהם שלחו את שרי החוץ שלהם ל„מסע דילוגים" לסוריה ולמצרים כדי לפשר ולפייס בין הצדדים. ר' ציזת הפסגה שנערכה בסעודיה ב־אוקטובר האחרון בין סאדאת ו־אסד, כאשר שליטי סעודיה משמשים כמתווכים, היתה שיא ההצלחה הסעודית. העובדה שנפסק ה־קטל בלבנון ומצרים וסוריה תיאמו עמדות פוליטיות וצבאיות במאבק נגד ישראל עלה בקנה אחד עם מדיניותה המסורתית של ערב הסעודית.

מה מניע את שליטי סעודיה לדגול במדיניותם זו? הם יודעים כי כל נקיטת עמדה ברורה מצידם בסכסוכים הבינערביים עלולה להרפכם למטרה להתקפה ולקלקול יחסים עם חלק מהעולם הערבי — דבר אשר משיקולים פנימיים אין להם כל חפץ בו. נקיטת עמדה פומבית בעד צד אחד גם לא תעזור לשכנע את הצד האחר בטעותו. יתרה מזו, הגברת האיבה לסעודיה בעולם הערבי תעורר לפעולה את היסודות המהפכניים בעולם הערבי, ובסעודיה עצמה, שהמשטר הסעודי השמרני הנוקשה הפך בעיניהם לצנינים. יסודות אלה כוללים אנשים שונים באשיף, נוסף שמאלניים שונים, חלק מהנסיכים הסעודיים שקיבלו חינוך מערבי באוניברסיטות אירופה ואמריקה וגופים רבים אחרים.

שליטי ערב הסעודית מבקשים להעניק לארצם מעמד בינלאומי מכובד בר ורציבות פנימית וזאת כדי לנצל כראוי את הון העתק שנפל ונופל בחלקם בשנים האחרונות. על עלותו לשלטון כי יסייע למימון ה־

פי מקורות זרים הכנסתה השנתית של ערב הסעודית מנפט מגיעה ל־סכום הענק של למעלה מ־35 מיליארד דולר בשנה או כמאה מיליון דולר ליום. עושר זה מאלץ את הסעודים לנקוט במדיניות ידידותית מאוזנת — במידת האפשר — כלפי כל הצדדים. לאור זאת גם נבין את מדיניותה של סעודיה בין מצרים וסוריה. בעבר ברור היה כי סעודיה תמכה בנשיא סאדאת ובשיטת הפתרון בשלבים שלו, מאידך גיסא לא תמכה בסאדאת בפומבי ר' באורח מלא וגם לא גינתה את הסורים על מדיניותם שאינה מתקבלת על דעתה.

הציר המצרי־סעודי

לאחר רצח פייצל, במרס 1975 כאשר לא היה ברור עדיין אם ה־מדובר ברוצח בודד או בקשר שקשר על ידי גורמים פוליטיים שונים, חשש הנשיא סאדאת שמא ה־שינוי בשלטון בסעודיה עלול לפגוע ביחסיו ההדוקים עם מדינה זו. סאדאת נחפז אז להציע ליורש ה־עצר ח'אלד שיגור כוחות צבא ל־הגנה על המשטר למגיפת השתלטות גורמים אפוזיציוניים. מאז ו־עד היום ממשיך ח'אלד כלפי ש־נהג כלפי המלך פייצל. הוא שוקד לעדכן את ראשי המשטר החדש ב־סעודיה בכל הזדמנות שנראית לו וזאת באמצעות שליחים ואגרות.

סאדאת גם תומך במאמצי סעודיה ואיראן להקים „חגורת בטחון ב־מפרץ הפרסי והרחקת השפעת ה־זרות. הוא גם תומך במלך הסעודי במאמציו לבלום את השפעה ה־קומוניסטית בדרום תימן ולהרחיק את עיראק מן הגוש הקומוניסטי ואכן התמיכה המצרית בסעודיה משתלמת. סעודיה תמכה מבחינה כספית במצרים במלחמה יום הכי־פורים. הסילה אמברגו נפט על ארה"ב ותמכה כמעט ללא סייג במדיניות ההתקרבות לאמריקה של סאדאת. סביר להניח שכל זמן שסעודיה תומכת בסאדאת יחוש ה־נשיא המצרי את עצמו בטוח יותר במאמציו וצעדיו הפוליטיים והצבאיים בעתיד.

התמיכה של סעודיה במצרים מ־אידך נובעת מכך שלמצרים יש משקל מיוחד בגלל אוכלוסיה הגדולה, מיקומה האסטרטגי ותפקיד ה־מפתח שלה בסכסוך ישראל־ערב. יתרה מזו התמיכה הסעודית במצרים נבעה בזמנו מהשכנוע שמדיניות השלבים של סאדאת בהסות האמריקנים הידידים, עלולה לאין ע־רוך על מדיניות הסרוב של סוריה בחסות הרוסים הכופרים והשנואים. כספים של סעודיה בסכומים גדולים הם שאפשרו למצרים להפשר נשק מערבי ולהחליש את תלותה בבריה"מ.

גם עכשיו מקבלת אופנסיבת ה־שלום המצרית סורית עליה ההילט בריאד את ברכתה הבלתי מסוייגת של ערב הסעודית. הסעודים נחושים בהחלטתם לעשות הרבה כדי לעזור לסורים ולמצרים לשחרר את אד־מותיהם שנכבשו. הם לא יהססו להטיל אמברגו נפט נוסף על המערב ובמיוחד על ארה"ב אם המצב יחייב זאת. כמו שתרמו בעבר כספים למדינות העימות הם בוודאי יתרמו גם בעתיד. קרוב לוודאי הם גם יהיו מוכנים להעמיד את נשקם החדש הרב שרכשו ורוכשים במערב לרשות מדינות העימות. ה־הזנה לשחרר את ירושלים היא חוזה בה דתית אצל הסעודים ולמצנה יהיו מוכנים להקריב בנפש וברכוש. סעודיה בעלת הכוח הכלכלי העצום אשר עלולה להפוך ביום הכושר לכוח צבאי חזק תהיה אתגר רציני לישראל, בעתיד הקרוב או הרחוק.

הנפט הערבי והשפעתו על כלכלת העולם

מאת שמחה אהרוני

הוועידה האחרונה של אופ"ק — ארגון המדינות המייצאות נפט — שהתקיימה במחצית החודש, בנסיכות קאטר, משכה אליה את תשומת לב מדינות העולם אשר ציפו בדריכות לתוצאותיה.

הם ידעו כי 15 נציגי המדינות ה־מייצאות נפט, שישבו ליד השולחן המרובע, באחד הארמונות בנסיכות זו, יקבעו בהחלטתם את קצב ה־התפתחות הכלכלית של מדינות רבות באירופה ובאפריקה, את שיעור ה־אבטלה והאינפלציה במדינות אחרות.

כך קרה בשנת 1973, לאחר ה־העלאה הדרסטית של המחירים ש־הביאה כמעט לשואה כלכלית באירופה.

אולם הפעם, בניגוד לוועידות קודמות לא נתקבלה החלטה אחידה של כל חברי ארגון אופק. הוחלט אמנם, להעלות את המחיר, אבל לראשונה בתולדותיה, תקבע כל מדינה את שיעור העלאה.

מה גרם לכך שמדינות אופ"ק החליטו שוב על העלאת מחירים. האם הרווחים שצברו עד היום אינם מספיקים להן דיין. האם ההעלאות משורות רק בנושא פוליטי?

שוחחנו על כך עם פרופ' אליהו קנובסקי, ראש המחלקה לכלכלה באוניברסיטת בר־אילן, ומומחה במחקרי על כלכלת מדינות המזרח התיכון.

אומר פרופ' קנובסקי: „טעות לכלול את כל מדינות המייצאות נפט בקטגוריה אחת, כפי שעושה בטעות, רוב הציבור. באופ"ק נמצאות מדינות בעלות אינטרסים שונים ובעלות כח־כלכלי ופיננסי השונות זו מזו. ישנן מדינות שהן מערב, ואני כרגע מתייחס לארצות ערב החברות בארגון זה, שמאזן התשלומים שלהן לא בגרעון: זהו מצבה של אלג'יריה. עם עיראק, אם כי אינה עומדת עדיין בגירעון הרי לפי המגמה הנוכחית היא עלולה להימצא בעתיד הקרוב במצב כזה".

„אם מדובר על המדינות הלא־ערביות, שהן בעלות אוכלוסיה גדולה, כמו איראן, ונצואלה, אינדונזיה ועוד, הרי ששם הבעייה מאד חריפה. לדוגמא — איראן. מדינה זו עלולה לעמוד במצב בהמשך של משאבים פיננסיים שהיא זקוקה להם כדי לבצע את התוכנית הכלכלית ואת התוכנית החימוש הצבאי שתכננו כבר זה והמצר זרוע ומוצרי תשלום.

„זאת עובדה, אבל רוב המדינות המשתייכות לאופ"ק, להוציא סעודיה והנסיכויות הקטנות, הרי המטרות שלהם המפיקו לגדול, וב־רק אף קטנה, ואפילו במדינות בעלות אוכלוסיה קטנה.

מוסיף פרופ' אליהו קנובסקי: „אין לי ספק שישנם גם שיקולים פוליטיים במדיניות שלהן. אולם הגורמים הכלכליים שמניעים הם די חזקים, בשיקולים אלה".

מדגיש איש שיחנו: „קיים שוני רב בתוך אופ"ק, שוני של אינטרסים מצד המדינות. הדבר מוצא את ביטויו בדרישות על העלאת מחירי הנפט — בשעורים שונים.

הוויכוח סביב מחיר הנפט

ישנן מדינות שדרשו העלאה קיצונית וישנן מדינות, כמו סעודיה, שדרשו רק העלאה קטנה של חמישה אחוזים. מדוע?

מסביר פרופ' קנובסקי: „בעיני הציבור ב־עולם, מצטיירת סעודיה כ„נער הטוב" של מחירי הנפט. הנראים מאז 1974 כמתהתינים, יתרה, בדרישותיהם להעלאת המחירים. מדוע? סעודיה הינה בעלת אוכלוסיה קטנה — כ־4 מיליון תושבים. אמנם הם מפרסמים שאוכלוסייתם מונה 7 מיליון, אולם כל חוקר שחוקר זאת יודע שמספר זה הוא מופרז ביותר. מומחים קבעו כי רזרבות הנפט שלהם. באם ימשיכו ביהפקה לפי הקצב הנוכחי יספיקו לפחות ל־70 שנה. יש סבירות גדולה שיש להם רזרבות נפט נוספות שעדיין לא נתגלו".

„מכיוון שהאוכלוסיה היא כה קטנה והרזרבות של הנפט הן גדולות הם חייבים להסתכל על העניין מבחינת טווח הרחוק. ומבחינה זו הם יודעים כי כל העלאה במחיר הנפט, יכריח את הצרכנים לחפש תחלופה לנפט. זה יכול לקחת 10 או 20 שנה. אבל ברור, שאם מעלים את המחיר מחפשים פתרון. גם היום יש פתרונות רק שהם יותר יקרים מן הנפט ועל כן עליהם להזהיר שלא ימצא פתרון יותר רנטבילי".

מאידך, מדינות בעלות אוכלוסיה גדולה יחסית ובעלות רזרבות נפט קטנות יותר אינן יכולות להשתמש בשיקולים שהנחו את סעודיה. העובדה שיש להם אוכלוסיה גדולה מעיקה עליהם. הם אינם יכולים להסתכל על הטווח רחוק אלא להם פתרונות מיידיים של פיתוח כלכלי, תוחלי וחימוש. הן זקוקות עתה לכסף רב, ועל כן הן דורשות העלאה של הנפט בשעורים גדולים יותר.

מה שאין כן בסעודיה. לה יש רזרבות כס־פיות, המסתכמות עתה ב־25 מיליארד דולאר ושהיא אינה זקוקה לכסף זה עתה. אמנם היא הכינה תוכנית פיתוח גדולה לארצה אולם היא בוודאי לא תבוצע. וזאת לא בגלל המחסור בכספים אלא מחמת המחסור בכח־אדם מיומן, ואין להם את כושר הניהול. פירושו של דבר — האילוץ שלהם המעכב את העיתות אינו אילוץ פיננסי אלא של תשתית ושל כח־אדם. יש להם גם בעיה נוספת, המחסור בכוח אדם כאשר ההגירה של זרים היא רבה. לאחרונה נכתב דו"ח שלא פורסם רשמית, כי במודעה הלאומית של סעודיה, הביעו אנשי הביטחון את דאגתם המרובה על העובדה שמהוות האוכלוסיה במדינה אינה סעודית — מצב דומה לכווית. ואם ירצו לבצע את כל תוכנית הפיתוח יהיה עליהם להביא זרים נוספים. יש כאן אילוץ נוסף, בטחוני—חברתי המעכב את הפיתוח הכלכלי.

ישנה עוד סיבה מדוע סעודיה היא „מתונה", מסביר פרופ' קנובסקי: „לסעודיה יש רזרבות של הכספים אותם היא מחזיקה בארה"ב בכל מיני השקעות. כל פגיעה בכלכלת ארצות הברית עלול לפגוע בערך ההשקעות. ועל כן יש להם אינטרס ברור לא לפגוע בכלכלת ארה"ב ואירופה הזו אינטרס כלכלי שלהם.

מוסיף ראש המחלקה לכלכלה באוני' בר־אילן: לארצות אחרות, להוציא את הנסיכויות, אין רזרבות כספיות, יש אצלם יותר אוכלוסיה ופחות נפט, ועל כן מצבם אינו שפיר במיוחד. אלג'יריה לקחה כעת הלוואות מבנקים באירופה, וזאת הסיבה שמדינה זו היא בין אלו הנחשבות קיצוניות בדרישה להעלאת המחירים".

שאלנו את פרופ' קנובסקי. אם כך, מדוע בשנת 1973 נתקבלה ההחלטה על העלאת מחיר הנפט בשעור שנתקבל פה אחד?

משיב: „אז המצב היה שונה לגמרי. איני רוצה לבטל את הסיבה הפוליטית שהביאה להחלטה, אבל היו לכך סיבות כלכליות שהן היו קובעות מאד. במשך כל שנות השישים מחיר הנפט בדולארים היה יציב, פירושו של דבר שערכו הריאלי ירד מפני שהדולר ירד. בין השנים 70—73, לפני מלחמת יום הכיפורים, התחוללו אירועים ונסיבות שאיפשרו תמורה. החלה ירידה בתפוקת הנפט האמריקאי, מצד אחד אזל להם המלאי ומצד שני לא מיהרו לפתוח את המקורות האחרים שברשותם, כמו באלסקה, מתוך סיבות פנימיות. הנה, משום שלא לחץ להם מחירי הנפט, ויכלו להתווכח במשך 6 שנים על בעיית הזיהום האקלוגי באלסקה באם. יעבירו דרכו את צינורות הנפט. היו עוד מאורעות דומים. כמו המלחמה בניגריה בסוף שנות ה־60 שהפסיקה את קידוחי הנפט שם. היה פיצוץ בצינור של הטייפלין. כל אלו הביאו למחסור חמור בנפט ואז המדינות המייצאות ניצלו את ההזדמנות להעלות את המחירים".

ראוי לציין כי לאחר 10 שנים של יציבות במחירים בשנות ה־60 מחירי הנפט הוכפלו עד מלחמת יום הכיפורים.

בעיית העודפים מעסיקה את סעודיה

מאז החלה סעודיה לצבור רזרבות כספיות ומאז פרופ־ריצ'ארד במספר כוזבת כמפות. עד אז לא היו למדינות ערב כל רזרבות כספיות.

מאז הצלו את המחירים שנית ב־1 לינואר 1974, סעודיה והמדינות האחרות ראו הזדמנות, לאחר המלחמה, לבטל את הקלינצפורה שלהם. אולם הם לא ציפו שהעלאת המחירים הביאה למשבר כלכלי כה חמור באירופה. והיום לאחר ההעלאות הנוספות ב־1974 וב־1975 הצתכבו כבר עודפים. של נפט בעולם, כאשר באה גם ירידה בדרישה. משום שהעולם נהל בזהירות בשימוש באנרגיה.

„עובדה זו גרמה שעיראק החלה למכור נפט במחיר „מתחת לשולחן" — פחות מהמחיר שנקבע ע"י אופ"ק, ואכן היא המדינה היחידה שהגדילה את היצוא המכירות שלה בשנת 1975".

היתה התחרות מסויימת בכלל העודפים ב־שוק הנפט. למעשה, סעודיה ספגה חלק גדול מעודפים אלו. היא הורידה את התפוקה שלה. ועל כן, אם היתה העלאה מחירים נוספת אחידה הצטרך סעודיה לספוג את החלק האחר של עודפים אלו, דהיינו שלא הצטרך לייצא עוד. עיב שלא יהיו עודפים ועל כן מקבלים הסכימו של סעודיה לא להעלות את המחירים, כדי שהצריכה תגבר ואז התפוקה תגדל.

מה יקרה עתה, לאחר שישנם מספר מחירים לנפט בעולם?

משיב פרופ' קנובסקי — „לדעתי, הדבר לא יכול להחזיק מעמד, אם סעודיה לא תגביל את התפוקה שלה תצטרכנה מדינות אחרות לעמוד בפני הבעיה, או להוריד את המחירים, או למכור מעט במחיר יקר. זאת משום שסעודיה לבדה אינה יכולה לספק את כל דרישות העולם. ואז תהיה תחרות פנימית בין סעודיה לארצות האחרות המפיקות נפט, כאשר הסיכוי הוא שיצטברו אצלם עודפים גדולים.

יש לדעת כי סעודיה אינה יכולה כיום לספק את כל התצרוכת של מדינות העולם. אבל תיאורטית היא יכולה להכין את עצמה, הנה, מספר שנים להיות את הספקה היהודית של ארה"ב במבקש יהודה של כל הצרובת הנפט בעולם.

ברם, מדגיש פרופ' קנובסקי כי מאז 1974 המחיר של הנפט כמעט ולא עלה. אם נסתכל היטב נראה כי לאחר 1974, היתה עליה של הנפט באוקטובר 1975 ב־10 אחוזים, ודאי רק להלכה ולא למעשה, ועתה חלה עלייה של 10—15 אחוזים, פירושו של דבר שלעומת עלייה של 200—300 אחוז בשנות 1972—1973 עלה מחיר הנפט מאז 1974 ב־20 אחוז בלבד, זאת כאשר עליית המחירים בעולם עלה ב־הרבה על סכום זה. ועל כן אפשר לאמר כי המחיר הריאלי של הנפט ירד מאז 1974.

פרופ' אליהו קנובסקי, פירסם שורה של מאמרים וספרים על כלכלת המזרח התיכון. לאחרונה פירסם ספרו „והתפתחות הכלכלית בירדן" ועתה עומד להתפרסם ספרו על סוריה. בימים אלו עומד להופיע מטעם מכון שילוח ספר מקיף על ההתפתחות במזרח התיכון בזמן האחרון ובו יהיה פרק מיוחד על „ההתפתחות הכלכלית במזרח התיכון" מפרי עטו.

כשאנו משוחחים על „הייצוא האחורי" של מדינות מייצאות נפט, מתקבלת התמונה ה־באה. כעודיה, נסיכות הנפט וכווית מייצאות רק נפט. לסעודיה יש גם „שירות לתיירים" הכוונה לאירוח עולי הרגל למכה. בעיראק ייצוא הנפט מגיע ל־90 אחוז והשאר זה ייצוא פירות ותמרים. לוב ואיראן גם אצלם מהווה ייצוא הנפט את המרכיב העיקרי.

מי ממדינות הנפט תגיע לראש התור?

שאלנו את פרופ' קנובסקי מי ממדינות ה־נפט תגיע הראשונה לבניית תשתית מדינית של חברה מתועשת.

משיב: כל המדינות במזרח התיכון המייצאות נפט לקיות מאד מחמת מחסור בכוח אדם מיומן. אולם יש להניח כי איראן כיום מצליחה יותר מהמדינות האחרות לבנות מערכת כזאת.

לעיראק יש אוצרות טבעיים מלבד הנפט, אולם היא לא פיתחה אותם. יש לה את הקרקע של „הסהר הפורה". ועל אף זאת מצבה עגום. זה עשרות שנים שאצלם הייצור החקלאי מתקדם באיטיות שקשה לתאר — כמעט אחוז לשנה כאשר ישנו גידול אוכלוסיה בשעור של 3 אחוז לערך.

כל עניין התיעוש הוא חריף אין כח אדם מיוחד. המדינות שהלאימו את התעשייה, כמו מצרים, עיראק וסוריה, שם המצב גרוע יותר. התעשיות שנוהלו טוב ע"י זרים נפלו בידי „אנ"שי" או קציני צבא שלא יכלו לעמוד ב־משימות אלו.

כך גם בסעודיה. הם אומנם שולחים אנשים לאוניברסיטאות ונותנים להם מילגות גדולות אבל אין זה מספיק. הצרה שאין להם כח החלטה כי השיפוט וההחלטה בסעודיה הוא בידי הנסיכים ולא בידי בעלי הידע".

ולבסוף שאלנו, כיהודי דתי, כיצד הנך רואה את התגברות הכוח הכלכלי של מדינות המזרח התיכון כשהם משתמשות בנשק הנפט. נגדינו.

אומר לנו פרופ' קנובסקי: „אני יהודי מאמין, וככל שאני חוקר את הכלכלה של ארצות ערב האמונה שלי מתחזקת. אני זוכר שלפני שלוש שנים דברו על סיוע כלכלי בינערבי עצום, שזה ירים את מצרים לידי זינוק כלכלי. וזה לא קרה. היום אני רואה את החיכוכים בין סעודיה לסוריה, את הריב בין מדינות אופ"ק. כל הדברים הללו מחזקים את האמונה שלי שנצח ישראל לא ישקר".

مطابق للأصل

ר' יואל־משה סלומון

(סוף מעמוד 9)

פנימיות התורה, כאשר לימוני כבר את ידיד זאת שיהו — — — בכל לב חפצי מצפה ליום אשר יאיר אור כבוד בספרייה הכלולים בהדרם, יהי רצון שיתאספו בעלי־אסופות רבים ויהיו עמנו באגודה, לעבוד בברכ בית ישראל בחכמה על דרך האמת" (אגרות הראיה, ח"א, עמודים ק"מ — קמ"ג).

"אי אפשר לבטל ישיבת ארץ־
ישראל בגלל חששות ומיחושים"

המשא־ומתן נגמר בכי־טוב, וכעבור זמן־מה הגיע מכתב שכתב מרן הרב זצ"ל, אל אחיו הצעיר ר' שמואל קוק ז"ל: "ענין הנסיעה ב"ה, כפי הוראה שנצטוה לפעול בחסדי השי"ת באופן... כי הם [ראשי הקהילה ביפו] מאמצים בדבר, וכן עירנו... [מבית הגאון האדר"ת ז"ל] לאדוננו בורדין, ובאמת מה... סוף כל סוף אי אפשר לבטל חלילה ישיבת־ארץ־ישראל בשביל חששות ומיחושים" (אגרות הראיה, ח"א, עמ' י"ד).

בתחילה עלה במחשבה להקדים לעליה, פגישה עם אבי־הישוב, "הנדיב הידוע" הברון רוטשילד ז"ל בפאריז, בכדי לדון אתו על כמה בעיות דחופות שעמדו אז על הפרק בישובה של ארץ־ישראל. אולם לאחר שנתברר שפגישה זו איננה בת־ביצוע, יצא הרב ומשפחתו מבויסק בתחילת קיץ תרס"ד, ביום א' פרשת אמור אל הכהנים, לדרכו צלחה דרך אודיסה.

"ידעו גם בני יפו להוקירו ולכבדו
כמו שידעו בני בויסק בשעתם"

על יציאת צדיק מן העיר, כתב אז בנו של הרב קוטיאל הדיין מבויסק, סופר ה"פלס", ר' יעקב הלוי אפרימזון ז"ל ("הצופה אפרים"), את הדברים דלקמן:

"דוגמא להשפעת הרבנות חיותו בבויסק (פלך קורלאנד), אשר הגאון הצדיק מוהר"ר אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א, יצא ממנה לעלות לארץ־הקודש, לכהן במשרת הרבנות דקי יפו הובב"א. בערך שנה שנה עצרו אותו בני בויסק, השתדלו בחרף־נפש כמעט לעכבו, אך הרב כבר היה אחוז בחבלי־ההבטחה, שהבטיח לעדת יפו לבוא, ולא אבה לשנות דבורו. יום הפרידה היה קשה לבני העדה, באותה לא נוכל לתאר. כל הקהל הגדול חש בנפשו כי היום הוא נפרד היקר הקודש לו. בעת שדרש הרב דרשותיו האחרונות בביהכ"נ על פרשת הדרכים מקום שם לוחץ בני־העדה, הרגישו כולם מוטריית, ורגש קודש מלא את הלבב. הרושם היה כח חזק וכה כי אי אפשר לתארו בדברים מעטים. באותה שעה הרגישו־ידעו כל העם, כי יש ערך רוחני להרבנות האמיתית, ערך אשר לא ישוער באמצעות איש מן השוק. נברך את הרב, כי ידעו גם בני־יפו להוקירו ולכבדו, כמו שידעו בני־בויסק בשעתם, וישב לכסא־יפו עד עמוד כהן לאורים ולתומים" ("הפלס", אייר תרס"ד).

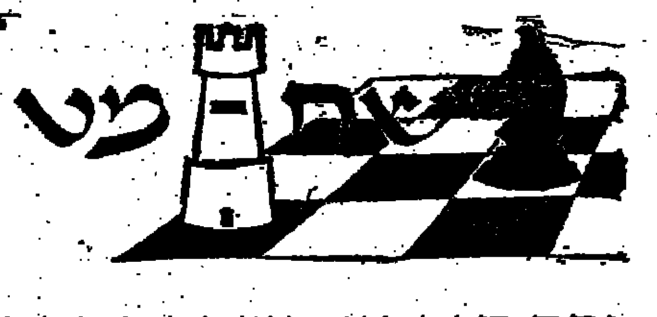

בעריכת
שלמה קנדלשיין

טרם הוכרע משחק גמר גביע המדינה

משחק גמר גביע המדינה בשחמט שנערך השבוע בחיפה בין אלופת הליגה אס"א אוניברסיטת תל־אביב ואלופת אשתקד אס"א טכניון חיפה טרם הוכרע.

תוצאות הביניים עד עתה היא 2½ : 1½ לטובת אוניברסיטת תל־אביב ומשחק אחד בין אורי אבנר לדוד ברנשטיין יערך רק השבוע עקב סיבות אישיות הוא שיחרוץ את גורל הגביע. לאבנר (ת"א) בלבן מספיקה תוצאת תיקו ואילו ברנשטיין חייב לזכות במשחק — נצחון יעניק לטכניון את גביע המדינה 1976 בזכות סדר נצחונות עפ"י הלוחות.

התוצאות האישיות במשחקים שהסתיימו

אס"ע ת"א — טכניון חיפה
½ כבן — בליימן ½
½ קלדור — פרץ ½
(נדחה) אבנר — ברנשטיין (נדחה)
1 בלפר — בר־זיו 0
½ ססקף — מינסקר ½

אליפות העולם לנוער

באליפות העולם לנוער המתקיימת בעיר גרונינגן בהולנד מוביל לאחר הסבוב ה־7 ולדימירוב מברית המועצות עם 6½ נק' לפני שיסלר (שבדיה) — 5½ נק' וכו'.

נציג ישראל ניר גרינברג השיג עד כה 4 נק' בלבד הוא מדורג במרכז הטבלה. נותרו עוד שני סבובים לסיום.

שניים זכו באליפות ישראל הפתוחה לנוער — תשל"ז

אלון גרינפלד (באר־שבע) ומיכאל קרפ (חיפה) זכו במשותף באליפות ישראל הפתוחה לנוער — תשל"ז, שהתקיימה בחנוכה בירושלים השתתפו 50 נערים מכל רחבי הארץ.

השניים יתמודדו בקרוב בדו־קרב על התואר.

דרוג הצמרת

1—2. אלון גרינפלד ומיכאל קרפ = 7½ נק' כל אחד מ־9 משחקים 3. עופר קלמוביץ (ראשון לציון) — 6½ נק' 4—8. ערן הובכרג (ראשון לציון) מיכאל פסמן והראל אמיר (באר־שבע), מרדכי שרנצל (תל־אביב), בעז אוסטשינסקי (ירושלים) — 6 נק' כל אחד וכו'.

יום עיון למדריכי שחמט ב"מכון וינגייט"

מספר שיא של 42 מדריכי שחמט מכל רחבי הארץ השתתף ביום ה' — 23.12.76 (חנוכה) בהשתלמות ארצית למדריכי שחמט ב"מכון וינגייט" ליד נתניה.

ההשתלמות אורגנה ע"י ועדת ההדרכה של האגוד הישראלי לשחמט וביה"ס למאמנים ומדריכים של "מכון וינגייט" בתנאי אירוח מצויינים. המשתלמים שמעו 4 הרצאות מעניינות ע"י ד"ר גלעד ויינגרטן — "פסיכולוגיה של מוחים בתחרויות", משה צ'רניאק — "תפקידו של מדריך שחמט", מרדכי גלברד — "תיכנון שיטות הוראה" — חולמן גורביץ — "חוקה ושיפוט בניהול תחרויות".

ההשתתפות היתה ערה ביותר והמשתלמים יקבלו תעודות. אירגן וריכז את יום העיון שלמה קנדלשיין יו"ר ועדת ההדרכה של האיגוד הישראלי לשחמט.

קריידמן וכגן לתחרות בינלאומית באנגליה

רב אמן יאיר קריידמן והאמן הבינלאומי שמעון כגן יצאו השבוע להשתתף בתחרות הבינלאומית החזקה המתקיימת מידי שנה בחג המולד בהייסטינגס (אנגליה). בין השאר צפויה השתתפותם בתחרות של הרוסים ואסילי סמיסלוב אלוף העולם לשעבר ויורי בלשוב סגן אלוף ברית המועצות לשנה זו.

קרפוב אלוף ברית המועצות

אנטולי קרפוב אלוף העולם בשחמט זכה באליפות השנתית של ברית המועצות שהסתיימה בשבוע שעבר.

קרפוב צבר 12 נק' מ־17 משחקים הקדים את יורי בלשוב — 11 נק'! טיגראן פטרוסיאן ולב פולוגייבסקי — 10½ נק' כל אחד וכו'.

נצחונו של קרפוב מהווה הישג מעולה לאלוף העולם הנוכחי שלא היה בכושר טוב בעת האחרונה וגם בתחרות עילית זו פתח בצורה צולעת.

18 מטובי שחמטאיה של ברית־המועצות, מעצמת העל בשחמט העולמי נטלו חלק באליפות החזקה שעמדה בסימן הצלחת "הדור הצעיר" — בפרט יורי בלשוב, יוסף דורפמן ונחום צ'סקובסקי. מאידך איכזבו "ענקי שחמט" כמיכאל טל, יפים גלר ווסילי סמיסלוב. להצלחה זכו גם הוותיקים פטרוסיאן ופולוגייבסקי ששמרו על מקומם בצמרת.

אליפויות ערים — 1976

באליפות נתניה שהתקיימה ב"מרכז השחמט" השתתפו 14 שחמטאים בניהולו של אהרון בנדיק.

ניצח אבישי לאור (בית ינאי) עם 10 נק' לפני אמנון גולדמן (בית יצחק) — 8½ נק', שוסטרמן שמואל ועמיחוד שני — 8 נק' כ"א וכו'.

*

באליפות הרצליה שהתקיימה ב"בית יד־לבנים" השתתפו 8 שחמטאים (סבוב כפול) בניהולו של שלמה קנדלשיין.

ניצח יעקב אלון עם 10½ נק' לפני אלימלך הובר — 9 נק', אלי סיטי — 7½ נק', שלמה קנדלשיין — 7 נק', זלמן דוניבסקי — 6½ נק' וכו'.

*

מקרבות האולימפיאדה

סיציליאנית
(סבוב 4)

ברונשטיין (ארגנטינה) — ליברזיק (הולנד)

1. ה4 ג5 2. פו3 ה6 3. ד4 ג:ד4 4. פ:ד4 פו6 5. פג3 פג6 6. פדב5 ד6 7. רו4 ה5 8. רג5 א6 9. פא3 ב5 10. פד5 רה7 11. ר:ו6 ר:ו6 12. ג4 0—0 13. ג:ב5 ד:ו6 14. פ:ב2? ר:ד5 15. ה:ד5 פד8 16. רה3 צב8 17. רד3 צג5? (הבכון 17. — ו5!) 18. מה3! 19. פג3 רו4 20. רה7 מה6+! השחור נכנע.

ההמשכים: 20. — ו:ו6 21. מה5 ה4 22. ר:ה4 מו7 23. מה:ח7+ מו6 24. צה3! וזוכה. ואם 20. — מו8 21. מ:ו7+ וזוכה.

*

ספרדית
(סבוב 5)

קרנאן — דאראקורן

1. ה4 ה5 2. פו3 פג6 3. רב5 א6 4. רא4 פו6 5. 0—0 ... 7. ר:ו5 פג4 8. רב3 ג6 9. 0—0 ו6 10. ד:ג6 ב:ג6 11. צד1 מו6 12. פג3 פ:ג3 13. ב:ג3 ו5 14. ג:ו5 ג:ו5 15. ר:ו5 צא8 16. רו5 מה7 17. מה3 צב7 18. מהב6 מד7 19. צד1 רה7 20. פ:ה5+ ה:ה5 21. רג6+ מה6 22. מהב8+.

*

"בסגנון נאה"

סיציליאנית
(בריחים 1976)

גוסיטוב — קורצינסקי

1. ה4 ג5 2. פו3 ד6 3. ד4 ג:ד4 4. פ:ד4 ה6 5. פג3 ד6 6. רה3 פו6 7. רג4 רה7 8. מה2 פא6 9. 0—0 מהג7 10. רב3 פא5 (מעניין 10. — פב3 ?) 11. ז4 ב5 (המשחק קינטרוס — גליגוריץ מגילה' 1974 נמשך כך: 11. — פ:ב3 + 12. א:ב3 ו6 13. ז5 פד5 14. פ:ד5 ה:ד5 15. ו5 (אפשרי 12. ז5!?) פ:ב3+ 13. א:ב3 פד7 14. פו5!? ה:ו5 15. פד5 מהד8 16. ה:ו5 רב7 17. ו6! ז:ו6 18. צהה1 ר:ו5 19. צ:ה5 צה8 20. ו:ז6 פ:ז6 21. צו5 צב8! 22. רא7 צב7 23. רד4 פה4! 24. חד פה5 25. מהה4 צה5!! 26. צ:ה5 ר:ה5+ 27. מ7 צה8!? 28. צז1 (28. ו:ה5 פד3+) ד5! 29. מה:ח7 פו8! הלבן נכנע 0:1.

סיציליאנית
([illegible] 1976)

הולאק — שימריץ

1. ה4 ג5 2. פו3 ד6 3. רב5+ פג6 4. 0—0 מהב6 5. פג3 פא6 6. ר:ג6+ ב:ג6 7. ד4 ג:ד4 8. פ:ד4 מהג7 9. רו5 ה6 10. צה1 פו6 11. ר:ו6 ז:ו6 12. מהה5 מהג5 13. פג5 רד7 14. ה:ו5+ רה7 15. מהג1 16. מהה5 פד5! 17. ר:ו5 מהג4 (14. מהה4! רה7? 15. ו:ה7 מ:ה7 16. ו5 צח8 17. מ:ו6+ מו8 18. פה4 מהג5 19. ה:ו6 צח8 20. מהה6+ צז7 21. צה3 השחור נכנע 1:0.

התנועה לקראת המבחן

(סוף מעמ' 6)

ראת המבחנים הבאים. עלינו להקים מיד מטה בחירות ארצי ומטות בחירות בסניפים שיכינו את "הכלים" לקראת הבחירות. אני מאמין כי יש בכוחנו להגיע בבחירות אלו להישגים רבים ונוכל להגיע לציגות גדולה יותר בכנסת הבאה. היה אם נשכיל, ייטב לנו, ואם לאו — נחטא ליהדות הדתית ולעם ישראל.

אנו תנועה גדולה המונה 130,000 חברים־דות כ"י, בעלת הישגים גדולים מאד בתחום החינוך הדתי. מוסדות החינוך שלנו מפארים את המדינה, מגני הילדים דרך ישיבות בני־עקיבא ואולפנות — וכלה באוניברסיטת בר־אילן וישיבות ההסדר. הישגינו רבים מאד בהתיישבות מושבית, שיתופית וקיבוצית. חברינו מושרשים בכל תחומי החיים והיצירה במדינה, יש לנו פוטנציאל עצום בקרב היהדות הדתית במדינת ישראל ועלינו להתייצב בפני הבוחר הדתי ולבקש את אימונו בנו.

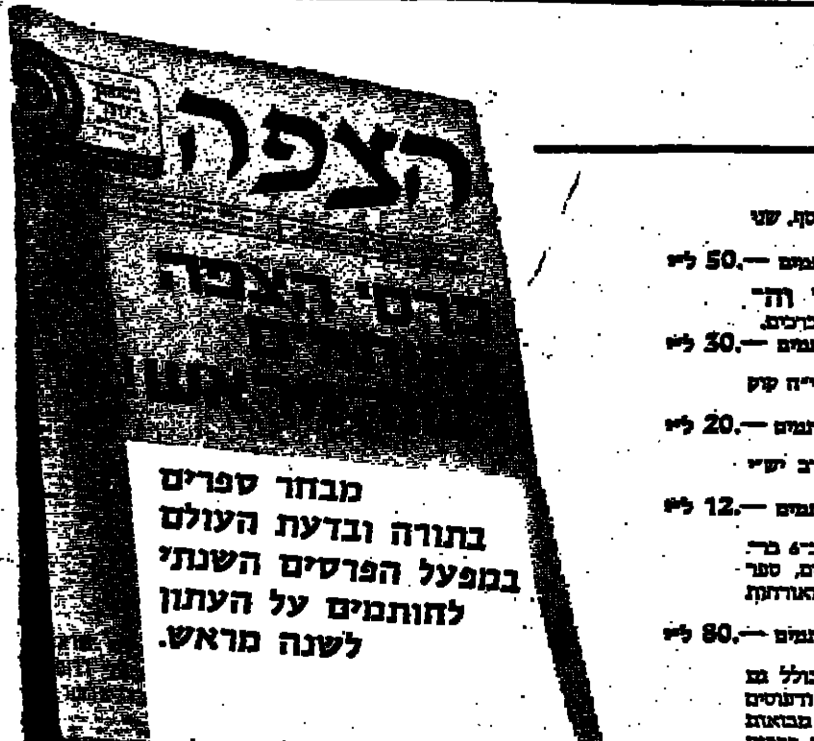

● מדרש רבה עם פירושי עץ יוסף וענף יוסף. שני כרכים, פורמט גדול, כריכה הדורה.
המחיר — 150.— ל"י לחותמים — 50.— ל"י

● אנציקלופדיה לחכמי התלמוד והגאונים — בעריכת ד"ר מ. מרגליות, 2 כרכים.
המחיר — 70.— ל"י לחותמים — 30.— ל"י

● סידור עולת ראי"ה מאת מרן הגראי"ה קוק זצ"ל, 2 כרכים גדולים.
המחיר — 80.— ל"י לחותמים — 20.— ל"י

● ביאורי החסידות לש"ס מאת הרב ישעיהו חסידה, כרך אחד רב־עמודים.
המחיר — 60.— ל"י לחותמים — 12.— ל"י

● סדרת ספרי פילוסופיה ומוסר ב־6 כרכים הכוללים חובות הלבבות, מסילת ישרים, ספר הישר, ספר שערי תשובה, מעלות המידות, אורחות צדיקים — מנוקדים ומבוארים.
המחיר — 144.— ל"י לחותמים — 80.— ל"י

● פירוש אבן עזרא על התורה, כולל גם הפירוש הקצר לספר שמות עפ"י כתבי יד והדפוסים הראשונים — מבוארים באופן מדעי עם מבואות מאלפים מאת פרופ' אשר וייזר — שלושה כרכים.
המחיר — 130.— ל"י לחותמים — 60.— ל"י

● "מסוד חכמים" — בנתיבי אגדות חז"ל, מאת הסופר הנודע אברהם קריב.
המחיר — 50.— ל"י לחותמים — 15.— ל"י

● חידושי הר"ן על הש"ס
המחיר — 140.— ל"י לחותמים — 80.— ל"י

● פירוש בעל הטורים על התורה עם מראה מקומות וביאורים מאת יעקב ק. רייניץ, ובו "קונטרס עטרות אדי"ר" — המבאר כל דבר קשה בבעל הטורים.
המחיר — 60.— ל"י לחותמים — 20.— ל"י

● דברי הימים לישראל ולאומות העולם מבריאת העולם ועד לחורבן בית שני — מאת ד"ר מרדכי ברויאר, כרך אחד.
המחיר — 40.— ל"י לחותמים — 10.— ל"י

● אטלס פיזי מדיני וכלכלי מאת פרופ' ד"ר משה ברוור, מהדורה מעודכנת.
המחיר — 75.— ל"י לחותמים — 35.— ל"י

● מילון אנגלי־אנגלי מיועד במיוחד לתלמידים לומדי השפה האנגלית.
המחיר — 35.— ל"י לחותמים — 15.— ל"י

● ספר מוולוז'ין עד ירושלים מאת הרב מאיר בר־אילן; שני כרכים הוצאה חדשה על־ידי אוניברסיטת בר־אילן.
המחיר — 60.— ל"י לחותמים — חנם

● אם למסורת — מחקרים ומאמרים מאת פרופ' שמואל באלובלוצקי ז"ל.
המחיר — 40.— ל"י לחותמים — חנם

● הרפואה והיהדות — מחקר השוואתי־היסטורי על יחס דת היהודית לרפואה, מאת רבה הראשי של יהדות בריטניה — הרב ד"ר עמנואל יעקובוביץ.
המחיר — 48.— ל"י לחותמים — חנם

● "אמוראי בבל" — פרקים בחיי הכלכלה בתקופת האמוראים, מאת ד"ר משה בר.
המחיר — 35.— ל"י לחותמים — חנם

● פניני תורה — אוצר אמרות ודברי הגות מהספרות התלמודית, המדרשית והחסידית על פרשיות התורה, מאת ש. יהלומי.
המחיר — 36.— ל"י לחותמים — חנם

● משבחי ישראל — אוסף שבחי עם ישראל לפי המקורות, מסודר "בעקבות פרשיות השבוע, כולל מפתחות לראשי תיבות; פירושים ופרשנים ומראה מקומות לפי עיקרי הנושאים, מאת ר' ח. מ. סיבנר.
המחיר — 46.— ל"י לחותמים — חנם

● חמשה חומשי תורה "קול יהודה", בפורמט כיס עם עשרים מעלות ופרושים, כריכה פלסטית מהודרת.
המחיר — 85.— ל"י לחותמים — 35.— ל"י

● אוצר דרושי חז"ל על התנ"ך — א' ית משני התלמודים — הבבלי והירושלמי — ומהמדרשים ספר הערכו ע"י יהודה דוד אייזנשטיין, מבחר "מצרי ישראל".
המחיר — 40.— ל"י לחותמים — 10.— ל"י

● חומש מקראות גדולות
עם כל המפרשים הקלאסיים
עם "דעת סופרים" —
לקט פירושים מאלפים מספרים שונים
10 כרכים, כריכה הדורה
המחיר — 450.— ל"י לחותמים — 240.— ל"י

● מדרש רבה
מנוקד עם פירוש מודרני
מאת משה אריה מירקין.
11 כרכים בפורמט גדול
המחיר — 450.— ל"י לחותמים — 250.— ל"י

● אוצר הרבנים
הכולל 20 אלף ערכים
מאת
הרב נתן צבי פרידמן
המחיר — 240.— ל"י לחותמים — 120.— ל"י

● משנה תורה להרמב"ם
עם נושאי כלים
בחמישה כרכים הדורים
המחיר — 240.— ל"י לחותמים — 140.— ל"י

דמי חתימה לשנה מראש 720 ל"י ⊥ מ.ע.מ.

לדבר פרטים נא
לפנות לסניפי
הצופה

● תל־אביב 67214 — המסגר 66 טל. 35421
● ירושלים 4623 — בן־יהודה 3 טל. 234910
● חיפה 33125 — ארלוזורוב 1 טל. 663628

בחוג המשפחה

מאת
בתיה כרמי

כדי שתרבינה משפחות ברוכות ילדים

בית הבראה לאם ולילד - מפעל למשפחות מרובות ילדים

עקב הלחץ בבתי־החולים נאלצות היולדות לעזוב לבתיהן כבר ביום השלישי ובמקרים רבים אפילו ביום השני אחרי הלידה. היולדת, חלשה מדי, מכדי שתוכל לקבל על עצמה אחרי ימים מעטים אלה, נוסף לתינוקה החדש, את עול עקרת־הבית כלומר הדאגה למשק ביתה בכלל וליתר הילדים בפרט.

ידועים גם מקרים לא מעטים שהיולדת אחרי שובה הביתה התמוטטה פיזית וגם נפשית. מתוך דאגה לאשה קבלה קבוצת עסקניות של בקור־חולים בבני־ברק על עצמה את האתגר לייסד בית החלמה לאם ולילד, שמטרתו להקל על האמהות כדי שתקיימנה מצות פרו ורבו וכדי שתרבינה משפחות ברוכות ילדים. רבות בין היולדות שבאו לבית ההחלמה כתחנת ביניים, בין בית־החולים לביתן הפרטי, סבלו מסיבוכים ובית ההחלמה היה להן לא רק לעזרה, אלא להצלה של ממש. מאות רבות של יולדות חוזרות לבית־ההבראה אחרי לידות נוספות, שלישית ורביעית וגם יותר. נמצאות גם אמהות ל־12 ילדים שעבורן זהוי מנוחה.

המוניטין של בית־ההבראה יצא גם מעבר לגבולות בני־ברק ובאות אליו יולדות מצפת, מקרית־ארבע ואפילו מקודם.

התקציב השנתי של בית־ההבראה, מתקרב למליון וחצי לירות כאשר אחזקת האם והילד עולה לבית ההבראה 370 ל"י אך אינו נלקח כולו מהאם אלא משולם בעזרת התנדבות, תרומות מהארץ ומחו"ל, מהשתתפות עיריית בני־ברק ועזרת משרד הסעד. ברור שמעטות המשפחות היכולות להרשות לעצמן לשלם את המחיר המלא שכן המדובר הוא לרוב במשפחות ברוכות ילדים, גם אם אינן משתייכות למשפחות במצוקה, כלומר לנתמכות סעד למשך כל השנה.

מקבלות השתתפות באחזקה בבית־ההחלמה עפ"י הסיכום של המשרד אם כי מזה שלושה חודשים קיצץ משרד הסעד את התקציב ולאחרונה כמעט נסגר תקציב זה להלוטין.

הגישה הרעיונית של בית ההחלמה היא שמלבד צנם הפעולה הסוציאלית מבחינת צדקה המבחינת — המציל נפש אחת מישראל... חושבות מיסדות המוסד שהמקום תורם לקיום המסורת היהודית ולצרכי המדינה — בעליה פנימית.

מאז ומתמיד היתה המשפחה היהודית משפחה ברוכת ילדים — ולא רק מרובת ילדים, כי כשהאם חוזרת לביתה רגועה ושקטה ומקבלת שוב את עול הבית מתוך מצב רוח טוב הריהי גורמת מראש לאווירה רגועה בבית למרות הדרישות ואולי הדאגות היומיומיות. האמהות אינן מתלוננות על "מר גורלן" להיות אמהות ברוכות ילדים אלא להיפך — מברכות כל ילד נוסף בשמחה ובאהבה.

לאמהות המאכלסות את 24 המיטות ניתנת אפשרות לשהות במקום עם תינוקותיהן עד עשרה ימים. הרמה הרפואית גבוהה בפיקוח רופא ילדים ואחות אחד יוה מנוסה כשהשירות הוא 24 שעות ביממה. במשך שבע שנות קיומו של המוסד התארחו בו כשבעת אלפים אמהות המוצאות בו הבראה ומנוחה.

גלגולו של שטיח

בראשית היה השטיח — שטיח ככל השטיחים — מקופל בקפידה בחנותו של מצליח ב"שוק הפשפשים" ביפו. עד שצדה אותו עינה החדה של חנה גרויים שיצאה לתור אחר מציאות מקוריות. השטיח מצידו — אף הוא לא נותר אדיש והשיב מבט מבריק — והשידוך קם ויהי...

בעיני רוחה, כבר ראתה הנה את השטיח (שבינתיים עוד היה שטיח) כשמלה מקורית בה תוכל להפתיע את הקוראים למסיבת בר־המצוה של בנה. לאחר שתפרה לעצמה את שמלת השטיח שבה לחנותו של מצליח לקנות שטיח נוסף ולהשלים את סידרת השמלות לחגיגת בר־המצוה.

עוד ביקור או שניים ומצליח שהבטיח למלא את החסר הביא עוד שטיח שממנו נתפרה שמלה לבת הקטנה בת השלוש — שהקסימה את הקוראים, לצד אימה.

ד"ר יהודה שינפלד:

האם לתת אנטיביוטיקה בשפעת?

לא פעם קורה, שאמהות חרדות לילדיהן, מתוכחות עם הרופא המטפל, האם לתת טפול אנטיביוטי לילדם חולה השפעת או לאו.

השפעת הינה מחלה הנגרמת ע"י נגיף (וירוס) מזנים שונים (הונקונג ויקטוריה, שפעת A, שפעת B וכיוצא באלה).

הנגיף הינו טפיל קטן החי על חשבון תאי הגוף ובתוכם והוא אינו מסוגל לחיות מחוץ לתאי הגוף. תוך כדי חדירתו לתאים של מערכת הנשימה הוא מתרבה למספרים גדולים ובסופו של דבר תאי הציפוי של מערכת הנשימה נהרסים ומתפוצצים והנגיפים החדשים חודרים לתוך תאים חדשים. מאחר והנגיף חי בתוך תאים אין האנטיביוטיקה משפיעה עליו כהוא זה. אי לכך במקרי שפעת רגילים אין לתת אנטיביוטיקה. הילד והמבוגר מתגברים על השפעת עקב מנגנון החיסון העצמי של הגוף, דהיינו הופעת נוגדנים נגד הנגיף. תהליך זה חל תוך שבעה עד ארבעה עשר יום וזו הסיבה מדוע שפעת שאינה מסובכת מסתיימת תוך שבוע ימים לא ספק.

במקרים מסוימים הרס תאי הציפוי של מערכת הנשימה מביא לידי חדירה של חיידקים הנמצאים באופן טבעי בדרכי הנשימה אך שאינם חודרים בגלל הציפוי התקין. במקרים אלה מופיעה בולת מוגלתית או שעול עם ליחה והמהלך נמשך למעלה משבוע ימים. רק במקרים אלה יש לתת אנטיביוטיקה.

לכן מובן מדוע במקרים מסוימים יש לתת אנטיביוטיקה ובמקרים אחרים לא.

במתן ויטמין C לחולי שפעת:

תאורית מתן ויטמין C לחולי שפעת, פותחה ע"י חוקר בימיה בשם פלמינג שקבל פרס נובל. לטענתו נטילת כמויות גדולות של ויטמין C יכולה לקצר הן את משך מחלת השפעת והן למנוע אותה במקרים אחרים.

הוכח שאין השפעה לויטמין C על מהלך מחלת השפעת ומתן ויטמין C בכמויות גדולות אינו משולל תופעות לואי. לפיכך אין טעם בנטילת גלולות ויטמין C למחלת השפעת.

חיסון לחולות השפעת:

החיסון יעיל במירב המקרים למנוע את מחלת השפעת או לקבל אותה בצורה קלה יותר. מטרת החיסון לעורר יצירה מוקדמת יותר של נוגדנים בגוף. במקום מהלך של שבוע ימים השפעת נמשכת רק שלושה ימים. החיסון מומלץ בעיקר לאנשים זקנים או אנשים חולים במחלות כרוניות שאצלם מחלת השפעת עלולה להיות מסובכת יותר. יש לציין שהחיסון אינו מונע את כל סוגי השפעת ויש לחסן בעיקר כנגד הזן שאותו צופים באותה שנה. כמו כן יש לציין שאדם שעבר שפעת מזן מסוים עפ"י רוב מחוסן מאותו זן, אך אינו מחוסן כנגד זן אחר. דבר זה מסביר את העובדה שיש אנשים הלוקים מספר פעמים בשפעת באותה שנה.

לתפור בלי לגזור

בנושא הלבשת הילדים מהווה לא אחת בעיה. הילד צורך בגד רב הן בשל גידולו הבלתי פוסק והן בשל בלייה רבה של פריטי הלבוש.

מעתה, הועלה רעיון אופנתי חדש בארץ — שיהיה בודאי לברכה לכל אם בישראל. הכוונה היא ל"קיתפורי".

"קיתפורי" הוא קיט להתפירה עצמית של בגדי ילדים בכל המידות.

כל אותן נשים, שנרתעו עד כה מתפירה בשל הסיבוך שבהוצאת גיזרה מדוייקת בשלב שקדם לתפירה עצמה, תבואנה על סיפוקן עם "קיתפורי". אין צורך בקניית גיזרה ובגזירת הבד.

כל קיט מכיל בד גזור ומוכן לתפירה וכל האביזרים הנחוצים לבגד מושלם. כל שעל האמא לעשות הוא לתפור את החלקים — והבגד מוכן ללבישה במינימום של זמן ומאמץ. הוראות התפירה המפורטות והפשוטות המצורפות לכל קיט, הופכות את מלאכת התפירה למשחק ילדים גם למי שאינה אמונה בכך. נשים ללא כל ידע בסיסי בתפירה יכולות ללמוד לתפור בדקות ספורות במרכזי ההדרכה בסוכנויות "מרדיקס".

בנוף לסיפוק שבעשייה העצמית, היתרון הגדול של "קיתפורי" הינו בחסכון כספי של ממש. מדובר כאן בחסכון של כ־50% לגבי כל בגד, וזה עשוי להוות סכום משמעותי ביותר בתקציב המשפחה. לדוגמא חליפה דומה מקורדרוי שעלה בחנות בסביבות 400—300 ל"י תעלה 175 ל"י בלבד.

"קיתפורי" הינו התשובה לשילוב של אופנה עם חסכון. אוסף בגדי־הילדים לחורף הינו כפן האופנה האחרונה והוא כולל: אוברולים, שמלות ג'ינס וקורדרוי ומערכות בסגנון כפרי עם תפורים, וזהו רק חלק ממבחר עשיר של דגמים במגוון רחב של בדים.

תכנון השלב הבא — קולקציית הקיץ — הוא כבר בעיצומו. האוסף מכיל שמלות מרהיבות בבדים ימים, הזולים מברי הזורף.

שלב נוסף בתיכנון הוא, הכנת קיטים במקיות גדולות יותר, גם לבני הנוער.

הסוודר והכובע

צווארון שנוף המוסף לכובע — חמים ונוח במיוחד בימים בהם נושבת רוח...

תרומת הארוחות בבתי הספר לתזונת התלמידים

תמר ברקוביץ שואלת:

מהן הוראות משרד החינוך והתרבות לגבי קביעת תקן של הרכב הארוחות הניתנות בבתי־הספר?

תשובה:

כל עשר ארוחות חייבות להכיל 1,500 גרם פירות וירקות לרבות תפוחי־אדמה, 170 גרם חלב, 150 גרם גבינות, 200 גרם דגים, 3 ביצים וכמויות מוגדרות של לחם, גריסים, קיטניות, שמן וסוכר. כל ארוחה עשויה איפוא לספק אנרגיה בשיעור 543 קאלוריות 25 אחוז מהן משומן, 23 גרם חלבון, 116 מ"ג סידן, 4.9 מ"ג ברזל ו־0.29 מ"ג ריבו פלאווין.

את הקירות בדירה יקים הדייר עצמו

מעתה יוכל כל משתכן לרכוש מהקבלן דירה מרוצפת, כשהיא בנויה מקירות, ואת החלל יחלק על־פי תכנון שלו — בהתאם לרצונו ולצרכיו.

חלוקת החלל תעשה על ידי מחיצות גבס "בשיטת הקיר היבש", כלומר, ללא צורך בטיח וללא שבירת קירות ומרצפות.

מאחר והמחיצות בנויות על גבי המרצפות, יוכל המשתכן להזיזן כעבור זמן, מבלי להשאיר סימנים ולשנות כליל את חלוקת הדירה תוך ימים ספורים.

כך יוכל המשתכן, לשנות את תכנון הדירה על פי קצב גידול משפחתו. זוג צעיר שיכנס לדירתו יוכל בשלב ראשון להסתפק בחדר אורחים רחב־ידים ובחדר מיטות. אולם עם בואו של תינוקם הראשון יוסיפו חדר על ידי הזזת המחיצות.

ומה הם היתרונות הנוספים? — בידוד אקוסטי — יעילותם של לוחות הגבס עולה ב־50% אחוזים לעומת הבידוד של קירות רגילים וניתן להגדיל יעילות זו עוד יותר. אמצעי יעיל למניעת "המטרד הקטן" של שכן בעיר בעל מערכת סטריאו משוכללת המרעידה את הקיר המפריד בין שתי דירות.

כמו כן, ניתן לצפות תקרות לבדוד רעש מן הקומה העליונה, לצבע הקרות מונמכות, תאורה מוסתרת ואפקטים ארכיטקטוניים אחרים.

— הלוחות הם ישרים וחלקים ואין צורך לטייחם אלא רק לצבוע אותם בכל צבע או להדביק טפטים או אריחים.

— ניתן להשתמש במסמרים ובברגים לתליית תמונות, מדפים, כוניות, ארונות קיר ואביזרים. מסמר קטן יוכל לשאת משקל של 20 ק"ג וברג אחד ישא עליו משקל של עד כ־200 ק"ג.

הנירוסטה האמריקאית במטבח הישראלי

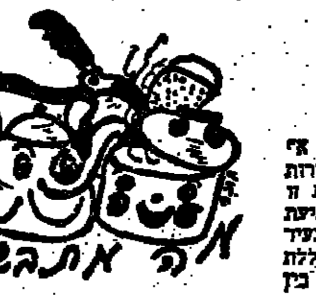

מי שהכירה כבר או שמעה בעבר על מוצרי הנירוסטה מ"הסנדוויץ האמריקאי" תשמח ודאי להתבשר שמעתה מיוצרים סירים ומחבתות אלו גם בישראל. כתוצאה מכך נמוך יותר מחירם, ואת קנה "בעל־לבבי" תוצרת ישראל, מהו "הסנדוויץ האמריקאי" ומה יתרונותיו?

בשיטה האמריקאית עשויים התחתית והדופנות של הסיר או המחבת משתי שכבות נירוסטה עמידה המצפות את הכתבת המרכזית (אל. סי. אס.) מבנה זה מאפשר שמירתו של המוצר לשנים רבות יותר, וכן חוסך באנרגיה מאחר והחום מתפשט מהר יותר ובצורה אחידה על פני הסיר.

טעמו של המזון נשמר טוב יותר, ואף רחיצתו של הכלי לאחר הבישול נעשית ביתר קלות.

היצרן משה הכט השקיע לאחרונה תכנון־רב גם בעיצוב מיוחד של מכסה הסירים וכך תוכלי להציב סיר על סיר בתוך המקרר ובארונות.

מכאן من الاصل